

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Sanat Dalı
İç Mimarlık Sanat Dalı

**TÜRKİYEDE TURİZM MİMARİSİ OLGUSUNUN,
YERDEN BAĞIMSIZLIK, KİMLİKSİZLİK VE YENİDEN
İŞLEVLENDİRME KAVRAMLARI AÇISINDAN İRDELENMESİ:
AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ**

Güliz Öktem

Sanatta Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

TÜRKİYEDE TURİZM MİMARİSİ OLGUSUNUN,
YERDEN BAĞIMSIZLIK, KİMLİKSİZLİK VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME
KAVRAMLARI AÇISINDAN İRDELENMESİ: AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ

Güliz Öktem

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Sanat Dalı
İç Mimarlık Sanat Dalı

Sanatta Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

KABUL VE ONAY

Güliz ktem tarafından hazırlanan "TÜRKİYEDE TURİZM MİMARİSİ OLGUSUNUN, YERDEN BAĞIMSIZLIK, KİMLİKSİZLİK VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMLARI AÇISINDAN İRDELENMESİ: AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ" başlıklı bu çalışma, 29. 05. 2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Can Mehmet Hersek (Başkan)

Prof. Dr. Meltem Yılmaz (Danışman)

Doç. Pelin Yıldız

Doç. Dr. E. Nur Asiltürk

Prof. Dr. Candan Terviel

Yukarıdaki imzaların adı geçen ğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Türev Berki

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

29. 05. 2013

Güliz Öktem

Beni koşulsuz destekleyen aileme; annem,babam,

ağabeyim ve sevgili eşime...

TEŞEKKÜR

Öncelikle, çalışmam süresince, kişisel ve akademik anlamda bana katkıda bulunan, tez danışmanım ve hocam, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı, Prof.Dr. Meltem Yılmaz'a;

Ayrıca, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ana Sanat Dalı Başkanı, Doç. Pelin Yıldız'a ve Öğretim Görevlisi, Doç.Dr. E. Nur Asiltürk'e; Seramik Bölümü, Ana Sanat Dalı Başkanı, Prof.Dr. Candan Terviel'e;

Araştırma Görevlisi olarak görev yapmakta olduğum, Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ana Sanat Dalı Başkanı, Prof.Dr. Can Mehmet Hersek'e; çok değerli katkı ve desteklerinden ötürü, Prof. Dr. Ayhan Azzem Aydınöz'e; tüm akademik yaşantım boyunca ve araştırmalarımnda beni destekleyen, katkı sağlayan, Öğretim Görevlisi, Dr. Umut Şumnu'ya;

Bilgi ve birikimini benimle paylaşmaktan çekinmeyen ve çalışmam süresince beni koşulsuz destekleyen, sevgili ağabeyim, Yüksek Mimar, Caner Öktem'e;

Tez çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen, sevgili eşim, Başkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Araştırma Görevlisi, Özgür Küçüktaşdemir'e;

Çok değerli arkadaşlarım, İç Mimar, Canan Dinçer'e; Başkent Üniversitesi, Araştırma Görevlisi, Selim Sertel Öztürk'e; Hacettepe Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Araştırma Görevlisi, Sırmahan Bilir'e;

Son olarak; akademik ve kişisel yaşantım boyunca bana sonsuz destek olan aileme; özellikle anne ve babama;

İçtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ÖKTEM, Güliz, TÜRKİYEDE TURİZM MİMARİSİ OLGUSUNUN, YERDEN BAĞIMSIZLIK, KİMLİKSİZLİK VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMLARI AÇISINDAN İRDELENMESİ: AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013

Bu çalışma, Türkiye’de Turizm Mimarisi, Akdeniz Bölgesi, Antalya Örneği ile, ‘yerden bağımsızlık’, kimliksizlik ve yeniden işlevlendirme kavramlarının irdelenmesini içermektedir. Antalya kent dokusu içinde yer alan turizm yapılarının tarihsel sürece bağlı değişimi ve çeşitliliği incelenerek, sürece etki eden kriterler ve politikalar, mimari müdahale yöntemlerinin boyutu ve önemi araştırılmıştır. Bunlara ek olarak, mekanın tüketimi için birer araç olabilen turizm mimarisi üzerinden ‘yer’ olgusu, örnek durumlar üzerinden incelenmiştir. Tarihi ve çok katmanlı bağlamda, tasarımın ve koruma/yeniden işlevlendirme pratiklerindeki tasarım kararlarının imge, kimlik ve bellek açısından belirli tavırlar ortaya koyabileceği, turizm mimarisi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, turizm, turizm mimarisi, turist olgusu, tarihsel gelişim süreci ve turizm yapılarında mimari planlama özelliklerine dair literatür araştırması yer almaktadır.

Araştırma, ikinci bölümde, turizm mimarisine etki eden kriterler, politikalar ve kıyı kesimlerinin turizm mimarisi bağlamında değerlendirilmesi konularını irdellemektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, turizm mimarisinin, anlamsal ve kültürel sürdürülebilirliği irdelenmiştir. Bu bölümde, turizm mimarisi bağlamında yer ve yerden bağımsızlık kavramları anlamsal ve kültürel sürdürülebilirlik ile ilişkilendirilmiştir. Bu olguların oluşturmakta olduğu kimlik ve kimliksizlik durumları da, örneklemeler ile araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde, tuizm mimarisi ve kültür varlıkları, korunumu ele alınmıştır. Buna ek olarak, turizm mimarisi katmanlılık olgusu ile birlikte değerlendirilmiş, yeniden işlevlendirme durumunda ‘palimpsest’ kavramı araştırılmıştır. Bu bağlamda, bir önceki

bölümde yer alan kimlik, bellek ve anlamsal, kültürel sürdürülebilirlik gibi konuların tümü birlikte irdelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılmış, Türkiye, Antalya, turizm mimarisi örneğinde yer olgusunda, kimlik, anlam, bellek durumlarının, yeniden işlevlendirme, palimpsest kavramı ile değerlendirildiğinde nitelikli yapılanmaların gerçekleştirilebileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Sözcükler

Turizm Mimarisi, Yerden Bağımsızlık, Kimlik, Anlam, Bellek, Katmanlılık, Palimpsest, Yeniden İşlevlendirme

ABSTRACT

OKTEM, Güliz, A DISCUSSION OF THE ARCHITECTURE OF TOURISM IN TURKEY THROUGH THE CONCEPTS OF PLACELESSNESS, IDENTITYLESSNESS AND ADAPTIVE RE-USE: THE CASE OF MEDITERRANEAN TURKEY AND ANTALYA, MA Thesis in Interior Architecture, Ankara, 2013

This study is a discussion of the architecture of tourism in Turkey, by the means of a case study of Mediterranean Turkey and Antalya, and also through the concepts of placelessness, identitylessness and adaptive re-use. The diversity and historical transformation of the facilities for tourism in Antalya's urban fabric are surveyed, and the criteria, policies and methods of architectural interventions affecting the related processes are researched for their weight and importance. Additionally, the phenomenon of "place", which may sometimes be an instrument for the consumption of space, is examined through case studies. The possibility of identity- and memory-related attitudes with design decisions in the practices of design and preservation/adaptive re-use in historic and layered contexts is evaluated in terms of architecture of tourism.

The study consists of five sections.

Section one is comprised of a literature survey on tourism, architecture of tourism, the concept of "tourist" and its historical development, as well as the features of planning in the facilities for tourism.

In the second section of the investigation, the criteria that affect the architecture of tourism are examined in the context of policies and the architecture of tourism in coastal areas.

Section three of the study discusses the semantic and cultural sustainability of the architecture of tourism. In this section, the concepts of place and placelessness are linked to semantic and cultural sustainability in the context of the architecture of tourism. The cases of identity and identitylessness caused by these phenomena are researched by the means of examples.

In section four, the focus is on the architecture of tourism and the preservation of cultural heritage. Additionally, the architecture of tourism is examined through a lens of layeredness, and the concept of 'palimpsest' in cases of adaptive re-use is studied. In this context, the themes of identity, memory, as well as semantic and cultural sustainability are discussed all together.

A general assessment is made in the final section and it is emphasized that successful developments should be achievable, upon the evaluation of identity, meaning and memory within the phenomenon of "place" in the architecture of tourism in Antalya, Turkey.

Keywords

Architecture of Tourism, Placelessness, Identity, Meaning, Memory, Layeredness, Palimpsest, Adaptive Re-Use

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
1.BÖLÜM: TURİZM KAVRAMI, DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TURİZM MİMARİSİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ, TURİZM AMAÇLI YAPILARIN MİMARİ BİÇİMLENİŞ ÖZELLİKLERİ	1
1.0. GİRİŞ	1
1.1. TURİZM KAVRAMI	2
1.1.1. Turist Kavramı.....	6
1.2. TURİZM MİMARİSİNİN, TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	7
1.2.1. Dünya'da Turizm Mimarisinin Gelişimi.....	7
1.2.2. Türkiye'de Turizm Mimarisinin Gelişimi.....	13
1.3. TURİZM YAPILARININ MİMARİ BİÇİMLENİŞ ÖZELLİKLERİ	26
1.3.1. Turizm Yapılarında Mimari Planlama.....	33
2. BÖLÜM: TURİZM MİMARİSİNE ETKİ EDEN ETMENLER, TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA TURİZM POLİTİKALARI, TURİSTİK OLMA POTANSİYELİ BULUNAN KIYI KESİMLERİNDE KENTSEL PLANLAMA	40
2.1. TURİZM MİMARİSİNE ETKİ EDEN ETMENLER	40
2.1.1. Sosyal Etmenler.....	40
2.1.2. Kültürel Etmenler.....	45
2.1.3. Ekonomik Etmenler.....	47
2.1.4. Evrensellik Etmeni.....	50

2.2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA UYGULANAN TURİZM POLİTİKALARI

	54
2.2.1. Türkiye'de Uygulanmakta Olan Turizm Politikaları.....	55
2.2.2. Dünya'da Uygulanmakta Olan Turizm Politikaları.....	58

2.3. TÜRKİYE'DE, TURİSTİK OLMA POTANSİYELİ BULUNAN KIYI KESİMLERİNDE KENTSEL VE YAPI ÖLÇEKLİ PLANLAMA.....60

2.3.1. Türkiye'de Turistik Olma Potansiyeli Bulunan Kıyı Kesimlerinde Turizm Mimarisi.....	62
2.3.1.1. Yerelleşme ve Turizm Mimarisi, Antalya Örneği.....	64
2.3.1.2. Evrenselleşme.....	68
2.3.1.3. Sinkretizm.....	75

3.BÖLÜM: TURİZM MİMARİSİNİN ANLAMSAL VE KÜLTÜREL BAĞLAMDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ, MEKANDAN BAĞIMSIZLIK VE KİMLİKSİZLİK KAVRAMLARININ İRDELENMESİ.....79

3.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE TURİZM.....	79
3.1.1. Fiziksel Sürdürülebilirlik.....	79
3.1.2. Anlamsal Sürdürülebilirlik.....	81
3.1.2.1. Nesnel Değerlendirme.....	81
3.1.2.2. Öznel Değerlendirme.....	82
3.1.2.3. 'Anlam'ın Korunması.....	85
3.1.3. Kültürel Sürdürülebilirlik.....	87
3.2. TURİZM MİMARİSİNİN ANLAM VE KÜLTÜR OLGULARINA BAĞLI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ, AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ.....	89
3.2.1. Anlamsal ve Kültürel Sürdürülebilirlik, Akdeniz Bölgesi...89	
3.2.2. Anlamsal ve Kültürel Sürdürülebilirlik, Antalya.....	93

3.2.3. Anlamsal ve Kültürel Kayıplar, Balbey Mahallesi, Antalya, Örnek İnceleme.....	95
3.3. YERDEN BAĞIMSIZLIK KAVRAMI VE TURİZM.....	99
3.3.1. ‘Yer’ Kavramı ve Mimari Tasarım İlişkisi.....	99
3.3.2. ‘Yerden Bağımsızlık Kavramı’, Modern ve Post Modern Dönemde ‘Yer’	103
3.3.3. ‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramının, Turizm Yapıları Bağlamında Değerlendirilmesi, Antalya, Türkiye.....	111
3.4. TURİZM MİMARİSİNDE ‘KİMLİK’ VE ‘KİMLİKSİZLİK’ OLGUSU.....	114
3.4.1. Turizm Mimarisinde ‘Kimlik’	115
3.4.2. Turizm Mimarisinde ‘Kimliksizlik’.....	118
3.4.3. Turizm Mimarisinde ‘Kimliksizleşme’ Kavramı Örnek İncelemeleri, Antalya, Türkiye.....	120
4.BÖLÜM: TURİZM MİMARİSİ BAĞLAMINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME OLGUSU	133
4.1. TURİZM MİMARİSİ VE KÜLTÜR VARLIKLARI.....	133
4.1.1. Taşınır Kültür Varlıkları.....	133
4.1.2. Taşınmaz Kültür Varlıkları.....	133
4.1.3. Taşınır ve Taşınmaz Nitelikli Kültür Varlıklarının, Turizm Mimarisi Bağlamında Değerlendirilmesi.....	134
4.2. TURİZM MİMARİSİ VE KATMANLILIK OLGUSU.....	137
4.2.1. Turizm Mimarisi ve Palimpsest Kavramı.....	137
4.3. TÜRKİYE’DE TURİZM MİMARİSİNDE YENİDEN İŞLEVLENDİRME.....	139
4.3.1. Turizm Mimarisinde, Yeniden İşlevlendirme Olgusu, Antalya Örneği, Türkiye.....	140
5. BÖLÜM: GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	147
KAYNAKÇA	154

TABLolar DİZİNİ

Tablo (1).....	98
Anlam ve Kültür Kayıplarının Meydana Geliş Biçimi	
Kaynak: Güliz Öktem	
Tablo (2).....	147
Turizm Kavramı ve Mimari Gelişimin Dünya'daki Gelişim Süreci, İllüstrasyon	
Kaynak: Güliz Öktem	
Tablo (3).....	148
Turizm Kavramı ve Mimari Gelişimin Türkiye'deki Gelişim Süreci, İllüstrasyon	
Kaynak: Güliz Öktem	
Tablo (4).....	149
<i>"Küresel anlamda yaşanan rekabet ve kitle turizminin dünyanın en büyük sektörlerinden biri haline gelmesi, özellikle tezin araştırma gündemi Antalya Kent'i içinde yer alan turizm yapılarının biçimlenişine bağlı 'kimlik' arayışını meydana getirmektedir. Böylece, kimlik olgusunun, zaman ve mimari oluşum üzerinden değerlendirilmesi gerekliliği meydana gelmiştir."</i> , İllüstrasyon	
Kaynak: Güliz Öktem	

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil (1, 2).....	4
Sırasıyla, UNWTO Campaign, <i>Turning One Billion Tourists Into One Billion Opportunities</i> , Afiş Çalışması, Dünya Turizm Hareketliliği Analizi Gösterimi, İllüstrasyon.	
Kaynak: http://www2.unwto.org/ , Erişim: 2013	
Şekil (3).....	5
UNWTO Campaign, Turning one billion tourists into one billion opportunities Afişi, Dünya Turizm Hareketliliği Analizi Gösterimi, İllüstrasyon.	
Kaynak: http://www2.unwto.org/ , Erişim: 2013	
Şekil (4).....	6
<i>Turizm zaman içerisinde değişen kullanıcı profili ve sosyolojik, psikolojik ihtiyaçlar dahilinde, turizm olgusunun çeşitlilik anlamında alt başlıklarını oluşturmuştur (Türkiye Cumhuriyeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).</i>	
Kaynak: http://www.tanitma.gov.tr/ , Erişim: 2013	
Şekil (5).....	6
Sırasıyla, Doğaya Dönük Turizm, Kültürel Turizm, Kekova Antik Kent, Demre, Antalya, Mezar Kalıntısı - Kekova , Demre, Antalya, Myra Antik Kent- Demre, Antalya	
Kaynak: http://made-in-turkey.tumblr.com/page/2 , Erişim: 2013	
Şekil (6,7,8)	9
Sırasıyla, Avrupa'dan Mısır'a ziyaret tasviri, Papirüs üzerine dini ritüel tasviri, Mısır, Kervan ve Yolcuları, İran	
Kaynak: www.guardian.co.uk/science/2010/oct/24/book-of-the-dead-egypt-exhibition , http://2.bp.blogspot.com/EOnCY11PNCA/UW7H4V0y8UI/AAAAAABRSQ/3mH6NIVjAJg/s1600/18.jpg , Erişim: 2013	
Şekil (9,10)	10
Karlsbad, Karlovy Vary, Çek Cumhuriyeti Tanıtım Afişi, Karlsbad Genel Görünüm,	
Kaynak: https://encrypted-tbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcS5yiJPGhMPcJsNmrZcJR4y-8_xKVILaZ3RizIS5XB9LleZJtbX , Erişim: 2013	
Şekil(11,12,13,14)	11

Sırasıyla Han'ın dönemsel görünüşleri ve uğradığı değişimler, 1830, 1833, 1844, 1850,

Kaynak: <http://www.lestoisrois.com/Historique.251+M5d637b1e38d.0.html>, Erişim: 2013

Şekil (15,16,17)12

Royal Hotel, İngiltere, Londra, 2 Nisan 1866,

Kaynak:<http://cdn.media.kiwicollection.com/media/property/PR003267/xl/003267-06-exterior-view-evening-street.jpg>,

http://res.12bookhotels.com/hotelinfos/images/UK/LON/LONAB144/12_front.jpg, Erişim:2013

Şekil (18, 19, 20, 21)12

İlk Zincir Otel Örnekleri'nden The Ritz London, Londra, 24 Mayıs 1906'da hizmete girmiştir.

Kaynak:

Kaynak:

<https://lh4.ggpht.com/l8dlmVnVtncmlF13QxpedgJ9VahcjdJHMzRXBWEwmbhHi8ClfC0QTDSQbWsZcez4LzwEg=s109>,<http://www.standard.co.uk/incoming/article8069057.ece/ALTERNATES/w460/AY47276935File+photo+dated+.jpg>, Erişim:2013

Şekil(22,23,24,25)13

Ribat Örneği, Tunus

Kaynak: <http://l.yimg.com/q/images/spaceout.gif>, Erişim:2013

Şekil (26,27,28,29)14

Sırasıyla, Bir Kervansaray Planı, Bir Ribat Planı, Sousse-Tunus, Bir Han Planı, Minyatür- Mimar Nusret Çolpan,

Kaynak:<http://www.ani.gov.tr/img/img/eserler/arak/plan.jpg>,<http://www.turkishhan.org/images/sahipataplan2.jpg>,<http://www.turkishhan.org/images/sahipataplan2.jpg>,https://encryptedtbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQJkSo1pTc4hDlIm33yw6hQfwVjU_BnUFZEPG6E2yMlxM6ystHHog, Erişim: 2013

Şekil (30,31)15

Sultan Han Görünüm

Kaynak:<http://www.kenthaber.com/Photos/İller/Edirne/edirne.jpg>,http://www.devletialiyeyi.com/wp-content/uploads/2013/03/Levha226_Edirne_Rustem_Pasa_Kervansarayi_Genel_Durum_Plani.jpg, Erişim: 2013

Şekil (32,33,34).....16

Han yapılarında İki katlı, merkezi bir plan şemasını çevreleyen revaklı bir düzenleme, Evdir Han 1215-1219 Sırasıyla, Alara Han, 1231, Esabı-ı Keyif Han,1230-41,

Kaynak: <http://www.turkishhan.org/images/evdirplan.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (35,36).....17

Rüstem Paşa Kervansarayı, Mimar Sinan, 1554, Edirne Merkez,

Kaynak:

<http://www.kenthaber.com/Photos/İller/Edirne/edirne.jpg>,http://www.devletialiyeyi.com/wpcontent/uploads/2013/03/Levha226_Edirne_Rustem_Pasa_Kervansarayi_Genel_Durum_Plani.jpg,

Erişim: 2013

Şekil (37,38,39,40,41)19

Ankara Palas, Cephe ve Saçak altı Çini Bezeme Detayı,

Kaynak:<http://m5.i.pbase.com/o4/38/6338/1/56616835.DSC01926copy.JPG>,http://wowturkey.com/tr143/k_galpay_070406_1039_019_Ankara_Palası.jpg,http://farm7.static.flickr.com/6022/6002445615_97aea269be_o.jpg, Erişim: 2013

Şekil (42, 43,44).....20

Sırasıyla, Belvü Palas Otelİ El İlanı, Belvü Palas Otel'inden bir Görünüm, Belvü Palas Otel, Vakıf Apartmanı Plan Şeması, Kaynak: *Arkitera Mimarlık Merkezi*,

Kaynak: <http://mw2.google.com/mwpanoramio/photos/medium/6034314.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (45,46).....21

Bursa Çelik Palas Otelİ, Genel Görünüm, Cephe Görünümü (1937),

Kaynak:<http://3.bp.blogspot.com/wBoLRIHqRk/TjuRrTTwI7I/AAAAAAAAAy8/PAk1ecDIs0Y/s320/celik%2Bpalas%2B2.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (47,48).....22

Yalova Termal Otelİ, Sedad Hakkı Eldem, Fotoğraf, Kartpostal (1970 Yılı Öncesi),

Kaynak: http://www.yalovamiz.com/other_files/termal_kartpostal.jpg, Erişim: 2013

Şekil (49,50,51,52).....22

Yalova Termal Otelİ, Yeniden Yapım Projesi (2010),

Kaynak:http://www.yalovamiz.com/other_files/termal_kartpostal.jpg,http://www.qibatour.com.tr/ote/IALOVA_TERMAL_OTEL.jpg, Erişim: 2013

- Şekil (53,54)22
- Tokatlıyan Hotel, İstiklal Caddesi,
- Kaynak: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2f/Tokatliyan.jpg/350pxTokatliyan.jpg>, <http://www.agos.com.tr/upload/images/tokatliyan.jpg>, Erişim: 2013
- Şekil(55,56,57).....23
- İstanbul Hilton Otelinden çeşitli Görünümler,
- Kaynak: <http://v3.arkitera.com/UserFiles/Image/news/2010/06/10/hilton1.jpg>, Erişim: 2013
- Şekil(58,59,60).....24
- İstanbul Hilton Otelinden çeşitli Görünümler,
- Kaynak: <http://v3.arkitera.com/UserFiles/Image/news/2008/12/19/hilton2.jpg>, http://www.emsas.com.tr/content/images/projects/istanbulhiltonotelidepremguclendirmeveincei/thumb530_istanbul_hilton_oteli_5.jpg, Erişim: 2013
- Şekil (61,62,63).....24
- İzmir Büyük Efes Otel, 1965 Yılı'ndan bir Görünüm, Yenileme Projesi Görünüm, Vaziyet Planı,
- Kaynak: http://www.mimarlikmuzesi.org/koleksiyon/imaajar/6/byk_efesot1B.jpg, http://www.proge.com/images/dizinler/buyuk_efes_oteli.jpg, http://www.mimarlikmuzesi.org/koleksiyon/imaajar/6/byk_efesot3K.jpg, Erişim:2013
- Şekil (64,65,66).....25
- Çınar Hotel, Yeşilköy – İstanbul, Afiş Tasarımı, Çeşitli Yıllara Ait Görünümler,
- Kaynak: https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRoyT_AjhHvm2573vwMfUSJm5Zi1IYJ864JKuYWY5cDOIfHFLVOQ, http://www.yesilkoyum.com/YESILKOY_HAKKINDA/YESILKOY_FOTOGRAFLAR/CINAR_OTEL/97.JPG, Erişim: 2013
- Şekil (67,68,69,70).....25
- Antalya, Divan-Talya Otel,
- Kaynak: <http://www.antalyaotel.net/media/image/2divanantalyatalyaotel.jpg>, http://2011erkenrezervasyon.gen.tr/wpcontent/uploads/2011/06/divan_hotel_antalya.jpg, <http://www.antalyaotel.net/media/image/2divanantalyatalyaotel.jpg>, <http://www.sahibindenyorumlar.com/wpcontent/uploads/antalya-divan-talya-otel-1.jpg>, Erişim: 2013
- Şekil (71).....27
- Turizm Mimarisi Bağlamında Sekiz Ana Fonksiyon Grubu, Şematik Gösterim,

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil (72).....28

Turizm Mimarisi Bağlamında, Sekiz Ana Fonksiyon Grubu, Şematik Gösterim

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil (73).....30

IC Hotels Airport, Antalya, Guzelyurt Mevkii / Havaalanı Yolu,

Kaynak: http://www.ictas.com.tr/uploads/images/bitmis_antalya_airport_bina_dis_hava_03.jpg,

Erişim: 2013

Şekil (74).....30

Best Western Plus Khan Otel, Antalya, Şarampol Caddesi,

Kaynak: <http://www.khanhotel.com/media/slayt/01.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (75,76,77).....30

Ramada Plaza Otel, Antalya, Fevzi Çakmak Caddesi,

Kaynak: https://encryptedtbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRMYDJr6b88peFMhUlgVRaiUW9_TRya5rDQsyxuaoa102tIBnB, <http://mediacd.n.tripadvisor.com/media/photos/02/35/68/97/ramadaplazaantalya.jpg>, http://image.otelpuan.com/files/images/upload/2008/2/10/RAPLAN/GEN/750/Ramada%20Plaza%20Antalya%20Main%20Foto_750_565.jpg, Erişim: 2013

Şekil (78,79,80).....31

Çıralı Orange Motel, Yapı, Yolu, Kemer / Antalya,

Kaynak: <http://mediacd.n.tripadvisor.com/media/photos/03/32/a2/ac/ciraliorangemotel.jpg>, <http://mediacd.n.tripadvisor.com/media/photos/03/32/9b/1a/ciraliorangemotel.jpg>, <http://www.orangemotel.net/img/spotimg/motelodalar/08.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (81,82,83).....31

Daphne Evi Pansiyon, Olimpos, Antalya,

Kaynak: http://cdn.pansiyonrehberi.com/images/contentimages/daphnevipansiyonolimpos_resim_1_buyu.pg, <http://cdn.pudra.com/generated/4635/300x360/daphneviolimposok.jpg>, http://cdn.pansiyonrehberi.com/images/contentimages/Twin1102031146581_buyuk.jpg, Erişim: 2013

Şekil (84,85,86)31

Mavi Anı Pansiyon Geleneksel Türk Evi Kaleiçi / Antalya,

Kaynak: http://antalya.mavianipansiyon.tobook.com/photos/5563_mavianipansiyon%20DSC_0201.JPG, <http://www.pansiyonlar.net/images/pansiyon/1305038075.jpg>, <http://www.antalyapansiyonlar.com/bresim/maviani5.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (87,88,89)31

Jungle Bells Hostel, Adrasan Plajı, Antalya, Türkiye,

Kaynak: <https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSJi6Ljsy4PVg72Uk6HLNXKHAbi1k6nAZiyNOt2E5FJrJTZZBseFQ>, <https://encryptedtbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTiCKLHVb6LaPOxex572Sp3z3NofSSoaeDocNWU9pvlqSqv6l>, <http://media.hotelscombined.com/HP99534799.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (90,91)32

Magic Life Kemer İmperial Tatil Köyü, Göynük, Antalya,

Kaynak: http://www.cluburlaub-kemer.de/Bilder/Kemer%20Imperial/KEMER-LP_WEB_gross.jpg, <https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTytsaUCzpz0KGIZMO0wOonNLyN04Dpcu2aMlfYvrhIps05TRL>, Erişim: 2013

Şekil (92)32

Arma's Beach Hotel, Merkez Mahallesi, Kemer, Antalya,

Kaynak: http://www.uygartur.com/images/otel/armasbeachhotelkemerantalyaotelleri_110611160658.jpg, <http://d1ldkdiqyt22f.cloudfront.net/hotelpictures/TRQIHJ/7FS800000.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (93,94)33

Akdeniz Öğrenci Yurdu, Elmalı, Antalya,

Kaynak: http://www.yurtkurantalya.gov.tr/images/akdeniz_yurdu.jpg, http://www.akdenizogrenciyurdu.com/dosyalar/images/DSC_0786_800x531.JPG, Erişim: 2013

Şekil (95,96)33

Kıyı Kesimlerinde Yer Alan Oteller, ör. Rixos Premium Belek Resort, Antalya, Dağ Otelleri, ör. Türkiz Beldibi Resort and Spa, Beldibi, Antalya,

Kaynak:<http://www.touristica.com.tr/otel-resimleri/rixos-premium-belek/rixos-premium-belek-gene1.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (97).....37

Dinlenme, Oturma ve Dolaşım Alanına Paralel Konumlanma Örneği,

Kaynak:https://lh4.ggpht.com/rXr2Ep0WYRAuLaGnShFaqQpeR8S_IkPuqiTENFBiWY_mFHV9dbM0CF1G0mZgrSWES3SoTq=s138, Erişim: 2013

Şekil (98).....37

Aynı Düşey Eleman, Duvar Düzlemine Simetrik Konumlanma Örneği,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/XB_V5QGgdIPNK12BFZPNJQWomQIKriFoyWRqd9dWk_0vp_Gn1Gthh66Cpg48cYyN9NMGtdl=s138, Erişim: 2013

Şekil (99).....38

Islak Hacimin, Dış Cephe İle Doğrudan İlişkili Olduğu Konumlandırma Örneği,

Kaynak:https://lh4.ggpht.com/N78QV8IBYGY_BJYpQkKgN7nBUUHYSOqMPIRUDfujCJLuOmuGkQzYKcTFTi2whgHvEs=s170, Erişim: 2013

Şekil(100,101).....43

Best Western Plus Khan Hotel, Antalya, Rixos Lares Hotel, Antalya, Türkiye,

Kaynak:<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRYsMOu4K6RK3gG7Hpt9tk4oLjJdGHDFQAF8QnXZRpKIWYh6Bdg>, Erişim: 2013

Şekil (102,103,104).....43

Antalya, Konyaaltı Plajı'nın Sosyal Değişimi, 1962, 1975, 2011,

Kaynak:<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/233810.jpg>,http://www.tatilkutusu.net/wpcontent/gallery/konyaalti/antalya-konyaalti-plaji-kartpostal_917575_0.jpg, Erişim:2013

Şekil (105,106,107).....44

Antalya, Kemer Yolu, 1932,1968,2011; Antalya, Kale Kapısı, 1977, 2012,

Kaynak:<http://www.turizmdosyasi.com/resimler3/rankarkit06.jpg>,http://www.antoninaturizm.com/images/tur_resimleri/foto_galari/dolmabahce.jpg,http://www.haberingundemi.com/haber_resim/papap.jpg, Erişim: 2013

Şekil (108, 109, 110).....45

Turizm mimarisi farklı kültür ürünlerinin mekan aracılığı ile sergilenmesi anlamında, kültürlerin bir arayüzünü ifade etmektedir. *Mekan'da Osmanlı Kültür'ü Etkisi, Haremlik-Selamlık Örneği, Dolmabahçe Sarayı*

Kaynak: <http://www.millisaraylar.gov.tr>, Erişim: 2013

Şekil(111,112).....48

EiffelTower, Paris,Fransa, 1888-2011,

Kaynak:<https://lh6.ggpht.com/ql9UjlmQhtfB7F0JzHXHdAviTv0NlBAZnvRtFCRzUWQIncYtMafm3jqYCj9UHVhFsuTzDA=s170>, Erişim:2013

Şekil (113,114).....50

Antalya, Antik Pazar, Görünüm,

Kaynak:https://lh6.ggpht.com/7mXenqdMMEibUvDhIL5OG07_CbZzsc206t7Kd3JiiUi3zCDTiJ2BE6UPnmevn8pyQTPUXQ=s170, Erişim: 2013

Şekil (115,116,117).....53

Küreselleşme ve Standardizasyon İlişkisi, Mekanın Fordist Üretimi Örneği,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/_06u1yCARYCXhNa7PqsvIVsOnKR4naL933uoaFVd860Am2YUxOU7Qpy_YSRzqtShi5D8RI=s125, Erişim: 2013

Şekil(118,119,120,121).....56

Yerel politika örneği olarak, coğrafi konumu ve mevsimsel avantaj haline dönüşen doğal mirası, deniz, kum, güneş ve kitle turizmi ile beraber, sahip olduğu kültürel, sosyolojik özelliklerin vurgulanması,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/2IGLoOU5W8x_5JyAtCcgqayZNUeINZgVKUNpanM7k9_SJCXDn3XFBXit6Nn5bjrQdoeAgs=s170, Erişim: 2013

Şekil (122,123,124,125).....58

Cumalıkızık Köyü, Kentsel Sit Alanı, Bursa, Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu Konut Kimliğinin Korunması,

Kaynak: <http://www.lifeinbursa.com/chc/6/c/6cf122a0252b2f7441d4aa943db24c62.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (126,127,128).....65

Demir Tatil Köyü, Bodrum, Türkiye, Demir Holiday Village, *Recipient of the Aga Khan Award for Architecture*, The Aga Khan Award for Architecture

Kaynak:www.akdn.org, Erişim: 1992

Kaynak:<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQzJBAMaGt7uDiQLx7TNE19izXR7av1KESdIH61q63mbOr0HTFCA>,http://www.protel.com.tr/tr/Kurumsal/Haberler/Documents/amanruya_resim.JPG,http://galeri2.arkitera.com/main.php?q2_view=core.DownloadItem&q2_itemId=43587&q2_serialNumber=2, Erişim: 2013

Şekil (129,130).....66

Letoonia Golf Resort, Antalya, Belek, Turizm Mimarisinde 'Yerelleşme' Kavramında Cephe Örneği

Kaynak:http://www.etalil.com/img/oteller/letoonia_golf_resort_belek_1_33182.jpg,http://images.hoteles4u.com/Travel/Images/Resort_190/Building_4923/pool3_at_the_Letoonia_Golf_Resort.JPG, Erişim:2013

Şekil (131,132,133).....66

Sırasıyla, Letoonia Golf Resort, Antalya, Belek, Turizm Mimarisinde 'Yerelleşme' kavramında cephe örneği, Geleneksel 'Türk Evi' Cephe Örnekleri

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/G1fHCSTEVF1wPJbbaqef0639E_MczCZ39E451LBYkdETf7f5aGE-3m_XLceAUL2Qr_#s170, Erişim: 2013

Şekil(134,135,136).....67

Letoonia Golf Resort, Antalya, Türkiye, Tip Otel Odası Planları, Sırasıyla, Standart Oda, Bungalow Oda, Junior Suit Oda,

Kaynak:<http://www.letoonia.com/tr-tr/getattachment/letoonia/letoonia-golf-resort-belek/odalar/otel-odasi/01.jpg.aspx>, Erişim: 2013

Şekil(137,138,139).....67

Letoonia Golf Resort, Antalya, Türkiye, Tip Otel Odası Görünümleri, Sırasıyla, Standart Oda, Bungalow Oda, Junior Suit Oda,

Kaynak: <http://www.letoonia.com/trtr/getattachment/letoonia/letooniagolfresortbelek/odalar/otelodasi/01.jpg.aspx>, http://image.otelpuan.com/files/images/upload/2008/2/10/LEGORE/ODA/750/hotel%20room_750_565.jpg, Erişim: 2013

Şekil (140).....69

Evrenselleşme Kavramı, İllüstrasyon,

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil (141).....70

Konaklama yapılarında, 'yabancılaşma' kavramı, yapının bulunduğu çevre ve yerel duyarlılık eksikliği, evrenselleşme olgusu ile görülmeye başlamıştır,

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil (142,143,144).....71

Sırasıyla, İstanbul Ceylan Intercontinental Hotel, İstanbul Çınar Hotel, İzmir Efes Oteli,

Kaynak: <https://lh3.ggpht.com/MqKM190fUialKsFPZcH6Ua3S5AX7mlAnsuoV2cf8ljjldngQGQxmxoHatVFCWRmltxGx=s170>, Erişim: 2013

Şekil (145,146,147).....71

Sırasıyla, İstanbul Hilton Oteli, İstanbul Tarabya Oteli, İzmir Swiss Oteli,

Kaynak: https://lh5.ggpht.com/wJx8OwTjMRfl7pgN9b25_gp9GF9hhRwmITFHRZAvivZSW1UljuGTuoeBDQG1QC02J-PNA=s170, Erişim: 2013

Şekil(148,149).....72

Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Sırasıyla Cephe Görünümü, Genel Görünüm,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/CnkB_tmfKoK57NPGCBViX42iXZd1JX_1R7ZBaE5vPVM_guS-ZbH-q1m3NguB7KGhHbo2-Q=s170, Erişim: 2013

Şekil (150,151).....73

Sırasıyla, Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Design Room (Standart Oda) Plan, Family Room Plan (Suit Oda)

Kaynak: https://lh5.ggpht.com/To0lbiKkuQddAdh_IRrw3GbyD8W6PRhdnPN0xVuY0ITSknoPPIm_kuo5u4AV3e1TzCIBA=s170, Erişim: 2013

Şekil (152,153).....73

Design Room Görünüm (Standart Oda), Family Room Görünüm (Suit Oda),

Kaynak: http://farm1.static.flickr.com/227/459329099_8845a9d436_o.jpg, Erişim: 2013

Şekil (154,155,156).....73

Sırasıyla, Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Vaziyet Planı, Üç Boyutlu Görselleştirme; Design Room (Standart Oda) Yarı Açık Mekan Görünüm, Family Room Görünüm (Suit Oda),

Kaynak: http://farm1.static.flickr.com/227/459329099_8845a9d436_o.jpg, Erişim:2013

Şekil (157).....74

Marcello Nizzoli, Casa Del Fascio, Uluslararası Üslup Örneği olarak Konut Tasarımı, 1932-1936, İtalya-Como, Guisepe Terragni; Mussolini Dönemi'nde, Faşist bir yaklaşımda, yeni ve yalnızca fonksiyona yönelik bir 'gösteriş parçası' olarak nitelendirilmekte, İtalyan Kültür ve Tarihi öğelerinden arınmış, Uluslararası Üslup Manifestosu olarak inşaa edilmiştir (2013),

Kaynak: <http://mediacacheec3.pinimg.com/192x/02/86/41/028641fd637eb16db93916066c7b4507.jpg>, http://architecturality.files.wordpress.com/2010/10/terragni_eisenman01.jpg?w=595, Erişim:2013

Şekil (158).....75

"Sinkretizm (Syncretism), geleneklerin ve geleceğe dair gelişmekte olan yeni değerler bütünü kapsamaktadır",

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil(159,160,161).....76

Sırasıyla, Sheraton Otel, Ankara, GMP Architekten Mimarlık Bürosu, 1985,

Kaynak: http://www.itusozluk.com/image/ankarasheraton_226710.jpg, https://encryptedtbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTjaZqZLkCsbkAy-oFOLE1LKQVWDPE7uJkq3_fo9xkDXHUBkR5W,

<http://assets.sheratonankara.com/XLGallery/md/Sheraton-Ankara-Hotel-Convention-Center-Guest-Room-Classic-Queen-HD.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (162,163).....77

Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümleri,

Kaynak: <http://cantatil.com/resim/434/ulusoykemerholidayclub21.jpg>, <http://mediacdn.tripadvisor.com/media/photo-s/02/ce/7d/97/kemer-holiday-club.jpg>, Erişim: 2013

Şekil (164,165).....77

Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümler,

Kaynak: http://www.sehrikeyif.com/sources/firsat/denize-sifir-ulusoy-kemer-holiday-club-de-3-geceherseydahiltatil_51642d1c6808f_2.JPG, http://media.thebeachfrontclub.com/media/upload/thumbnails/Turkey_Kemer_Borun_Mare_Beach_Ulusoy_Kemer_Holiday_Club_Exterior_hotel_1_d7437bd988d1cf7f4ed18326f08ec194_600x400.jpg?s=eacb82a62f23b19edad07dec4af6b227, Erişim: 2013

Şekil (166,167).....78

Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümleri,

Kaynak: <http://img.gezex.com/Opportunity455MRFQNHs.pic?W=459&H=359&CMD=RESIZE>, https://encryptedtbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTYHEdTSzV0Gq2TZHIGlxk_jVA_oJLf772nhCWn9U8Ev00V1mw1g, Erişim: 2013

Şekil (168,169).....78

Sırasıyla, Özel ve Genel Hacimlerden Görünümler,

Kaynak: <http://www.nacvestravel.com/travel/wp-content/uploads/2012/01/ulusoy-kemer-holiday-club-65.jpg>, https://encryptedtbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSRLlvPYRmdaEkwUdqk_6slGscqflm5D83oZUzheXg6bf-F7_Hh, Erişim: 2013

Şekil (170,171).....84

1967 International and Universal Exposition, Montreal, Quebec, Canada, Sırasıyla, Çin Pavyonu, A.B.D. Pavyonu, (*Document: Official Guide of l'Expo 67, Copyright 1967 by Maclean-Hunter Publishing Co. Ltd.*,

Kaynak: <http://t0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRApZMB3KYziXH7eqViiFejEIsV7fXQhX463GvXuZ4lw2BT->, Erişim: 2013

Şekil (172,173).....84

1967 International and Universal Exposition, Montreal, Quebec, Canada, Sırasıyla, Japonya Pavyonu, İnan Pavyonu, (*Document: Official Guide of l'Expo 67, Copyright 1967 by Maclean-Hunter Publishing Co. Ltd. ,*

Kaynak:<http://t0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRApZMB3KYzjXH7egViiIFjElsV7fXQhX463GvXuZ4lw2BT->, Erişim: 2013

Şekil(174).....92

Bodrum, Genel Görünüm,Türkiye,

Kaynak:https://lh6.ggpht.com/rAIXX8Gp5NRDgCGBksndbb3pdTwVVRayHDtKA0tXOto_N4INdMSofaefd89mJ0-gltQ=s170, Erişim: 2013

Şekil(175).....92

Hostellerie de l'eveche Alet Les Bains,

Kaynak:https://lh6.ggpht.com/rAIXX8Gp5NRDgCGBksndbb3pdTwVVRayHDtKA0tXOto_N4INdMSofaefd89mJ0-gltQ=s170, Erişim: 2013

Şekil (176).....92

Amsterdam-Hollanda;

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/G0BexJIY9zDI4Jy3bgvxFlowblEJkRbE_9_xH9_dilsEbfVbWclInZjh0KQSQHOHmrMmpg=s170, Erişim:2013

Şekil (177).....92

İtalya-Comogli,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/G0BexJIY9zDI4Jy3bgvxFlowblEJkRbE_9_xH9_dilsEbfVbWclInZjh0KQSQHOHmrMmpg=s170, Erişim:2013

Şekil (178).....93

“Kentsel mekana dahil olan yapıların, bütüncül okumasını gerçekleştirebilmek için görsel bir ‘arayüz’ oluşturan cepheler, mimari anlamda kültürel sürdürülebilirlik için önemli bir yüzey iletişimi sağlamakta ve sürdürülebilirlik ilkesi açısından, anlam durumlarının korunmasını gerektirmektedir.”,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/scCxtf_t0ls7_U4Fz5R1rq4aJMxumStwvmUJ5sh7TN28ufoUaLjh4Gp1sR8yNypw4e7A=s170, Erişim: 2013

Şekil (179).....93

Davis & Hoffman,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/scCxtf_t0ls7_U4Fz5R1rq4aJMxumStwvmUJ5sh7TN28ufoUaLjh4Gp1sR8yNypw4e7A=s170, Erişim: 2013

Şekil (180,181,182,183,184).....94

Sırasıyla, Antalya, Geleneksel Kaleiçi Konut Örneği, Görünümler, Plan,

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/K8egABQdakxOws0ilmqKk87v32dlswtxLOUGmZjjQuQANEROO4NN5hA1hT4L_-3aXEEaLQ=s170, Erişim: 2013

Şekil (185).....95

Antalya, Tarihi Kent Dokusuna Ait bir İllüstrasyon,

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/K8egABQdakxOws0ilmqKk87v32dlswtxLOUGmZjjQuQANEROO4NN5hA1hT4L_-3aXEEaLQ=s170, Erişim: 2013

Şekil(186,187).....97

Balbey Mahallesi'nden Görünümler,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/vAqJalnLs7M3enLIZS5FtlAP1_gZEJgY24zOc8ElfeKDh_T0SJnJtCYX6RuBYXG-j3ME=s159, Erişim: 2013

Şekil (188,189).....97

“Balbey Mahallesi'nin güncel görünümleri yer almaktadır. Kentleşme içerisinde tarihi dokunun bozulması ve kentsel sit alanı özelliği olmasına karşın, revize işlemlerinin yapılamamış olması, metruklaşmış ve sürdürülememiş bir mahalle meydana getirmiştir”

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/k2ZGeWdhR8PmRGfIypEQvZtX1dMYrAGzDVw4CmHucv_hfpt_irKmj8FzHU-jVwF3t2qM=s170, Erişim: 2013

Şekil (190).....100

Moore Street, Dublin , *“Sokak, herhangi bir işlevi olmadığına yalnızca ‘mekanı’ tanımlamaktadır”*

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/NyNVYFpFwyfn_I0xZMVIWPBJgKx5Ytrkqhce7r1vHsswyk6qpEECe1jOau4xqCL-dpGkA=s164, Erişim:2013

Şekil (191).....100-101

Moore Street, Dublin, “Sokak, deneyimlemelere açık olduğunda, satın alma ve çoklu işleve sahip olduğunda ‘Pazar Yeri’ olarak tanımlanmaktadır.”,

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/NyNVYFpFwyfn_I0xZMVIWPBJgKx5Ytrkqhce7r1vHsswyk6qpEECe1jOau4xqCL-dpGkA=s164, Erişim: 2013

Şekil (192).....102

İtalya, Venedik Kenti, Kentsel Yer Olgusunun Coğrafi Koşullara Göre Gelişimi,

Kaynak: <https://lh4.ggpht.com/jCGTCxD1zmrnhy7UUPsyr3rE4HMk8owzj6icwR9F9nIAYeSRg2AXq9PpaXoYr-eL4hL=s170>, Erişim: 2013

Şekil (193,194).....104

Lake Shore Drive Apartmanı, Görünümler, “Mies Van Der Rohe, Lake Shore Drive Apartmanı tasarımı, giriş kotunu boşaltarak, üst kotlarda doluluğu kütleli bir biçimde kullanmakta, bu da insanların yüksek katlı blok yapılar arasında çevre ile ilişki kurmasına olanak sağlamaktadır.”,

Kaynak: https://lh6.ggpht.com/qhM1zhESihEqQQx8gN_uOTbA7bHo_ENN3uatyaNMGVAwrEqavGDs6e2dA-I0ruwvWd5qg=s170, Erişim: 2013

Şekil (195,196).....104

Frank Lloyd Wright, Fallingwater House, Ohio, (Bear Run), Pennsylvania, 1934-1948, Genel ve İç Görünüşler,

Kaynak: https://lh6.ggpht.com/qhM1zhESihEqQQx8gN_uOTbA7bHo_ENN3uatyaNMGVAwrEqavGDs6e2dA-I0ruwvWd5qg=s170, Erişim:2013

Şekil (197, 198).....105

Frank Lloyd Wright, Fallingwater House, Ohio, (Bear Run), Pennsylvania, 1934-1948, “Kutunun parçalanması”, modern mimaride, doğal ve yapı çevre ilişkisinin kurulma çabası olarak nitelendirilmektedir.”,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/CG2gwBUVhByMNR2BXjZFjJCFHv0zw4EFDInW4ruWSDu82_kJxpDXqkm3YFSi4BlwDyZA=s170, Erişim: 2013

Şekil (199,200,201,202,203,204,205).....107

Pruitt- Igoe, Yıkım Öncesi ve Sonrası Görünümler, “ İdeal Modernizm mi? Yoksa ‘Modern’ Gerçeklik mi? ”, “ Modernizmin Ölümü”- Charles Jencks, 1959,

Kaynak:https://lh3.ggpht.com/U6HznlE6FZWYqcwC49doFeielX4BcXezTEkzwhQC5FU_nWkQyv5zH0N9AJcwdivU5Auz=s133, Erişim:2013

Şekil (206,207,208).....111-112

Sırasıyla, Wow Kremlin - World of Wonders Kremlin Palace, Antalya –Calkaya; Wow Kremlin - World of Wonders Topkapı Palace, Antalya – Lara; Titanic Beach Resort, Antalya – Lara; “zaman ve mekan kurgusuna bağlı olarak Antalya Kenti için ele alındığında, yerden bağımsız pek çok yapının turizm endüstrisinin gelişimini sağlamak amacıyla inşa edildiği görülebilmektedir.”,

Kaynak:https://lh3.ggpht.com/hNbulDSqMPUF8t5_tqGzvr8iVBoIQHXmQ88ACkMMmsrLNtqOuMAJLx0OIbBMEbNzLY=s170,https://lh6.ggpht.com/2PARnGxZ6VMNFqFhO_ejLHz47_OTdx_Me3Jtjxpb2PhBqQ4h1LaJ5caYkvOXI2_7m_-s85, Erişim: 2013

Şekil (209).....113

“Yerden bağımsızlaşma ve Post Modernizm, İllüstrasyon; Antalya Kent sınırları içinde yer alan turizm yapılarında kültürün ticari bir öge olarak kullanımı, yerden bağımsızlık olgusunun gelişimini hızlandırmakta ve kimlik olgusuna dair olumsuzluklar meydana getirmektedir”

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

Şekil (210,211).....116

The Savoy Ottoman Palace'dan iç mekan görünümleri; Mekan Kimliği, Osmanlı İmparatorluğu Örneği,

Kaynak:http://tourop.travelberry.net/data/accommodation_images/The_Savoy_Ottoman_Palace_Casino_North_Cyprus_179_22122009_180537.JPG, Erişim:2013

Şekil(212,213,214).....116

Alp Paşa Regency Suites - Kaleiçi / Antalya, “Türkiye’de Turizm Mimarisi’nde Kimlik Olgusu Dahilinde Referans Kullanımı” Örneği,

Kaynak:http://images.hotels4u.com/Travel_Images/Resort_1146/Building_11758/room32_at_the_alp_pasa_regency_suites.JPG,<http://butikotellerrehberi.com.tr/upload/data/image/oteller/105814022011140329-A.jpg>,<http://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/02/7e/57/fd/alp-pasaregency-suites.jpg>, Erişim:2013

- Şekil (215).....122
“Concorde De Luxe Resort-Aksu, Antalya, Tanıtım Filmi, Seyahat etme ve ‘Uçak’ imgesine vurgu yapılmaktadır. İki çocuğun oyun oynama eylemi ile özdeşleşen seyahat etme fikrinde, çocukların özgün bölgesi olan ‘ev’ kavramından, ‘uçak- metaforik anlamda otel’ ile uzaklaşarak, kendilerini başka bir özgünlükte bulacağı vurgulanmaktadır”
- Kaynak:<https://lh6.ggpht.com/F7H8vo1DQKL9TPDEqDVi1DqGIBPqOj3YoLWV1QDh4mlyu9yOTsZzxkUh1KXDEepN7aKQ=s170>,Erişim:2013
- Şekil (216).....123
“Concorde De Luxe Resort-Aksu, Antalya’dan görünümü. Mimari Tasarımda bir kimliksizlik ve pazarlama stratejisi örneği olarak ‘bağlamından bağımsız veya taklit’ yapılanma, imgesel öge olarak ‘Uçak’ kullanımı”
- Kaynak:https://lh3.ggpht.com/jMOPIbv3TBQNoGImRq32SN04s8gDKK_8l4jdYSzEWyhpBECKC88uJzixl6WyYesYA8d=s170,Erişim: 2013
- Şekil (217,218,219,220).....123
 Concorde De Luxe Resort İç Mekan Görünümleri,
- Kaynak:http://www.concordehotel.com.tr/images/hotelbilder/Zimmer/Standart/standard_02.jpg,
http://image.otelpuan.com/files/images/upload/2008/2/10/CORESP/ODA/750/DublexRoom_1_750_565.jpg,Erişim: 2013
- Şekil (221,222).....124
 Orange Country Resort, Kemer, Antalya; Temalı Otel Örneği, *“Hollanda’nın kimlik değerlerinin ticari ürün olarak mekan üzerindeki temsili”,*
- Kaynak:http://image.otelpuan.com/files/images/upload/2008/2/10/CORESP/ODA/750/DublexRoom_1_750_565.jpg, Erişim:2013
- Şekil (223,224).....124
 Orange Country Resort, Kemer, Antalya; Temalı Otel Örneği, *“Kimliksiz bir mekan yaratımı, temalı oteller için ‘sanal gerçeklik’ üretimi olarak düşünülmekte, hayale dayalı ‘kurgu mekan’lar üretilmektedir.”*
- Kaynak:https://encryptedtbn2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRhutTmiqvaFI_kn55gkzOZPhXk-1F-ddQeLaBSlq7VfR3jqc7wQ,Erişim: 2013
- Şekil(225,226,227,228,229,230,231,232).....126

Sırasıyla, Hilton, İzmir, Ankara, İstanbul ve Amerika Genel Görünümleri ve İç Mekan Düzenlemeleri; “turizm mimarisi, her ne kadar standartlaşma ve yapılı çevrede homojenizasyon yaratmaya çalışmaktaysa da, coğrafi konum ve diğer dış etkenler sonucunda, zincir otel yapıları da birbirinden farklılaşmaktadır.”,

Kaynak: <https://lh4.ggpht.com/UhI3audrMBjk97Zl6CaDYdjaJzddG0BkKdLckG3s5CFQMX0S31RII9FfVlJVo4Zrcs8=s170>, Erişim:2013

Şekil (233,234,235,236,237,238).....127

Club Ali Bey Tatil Köyü, Manavgat, Antalya; Genel Görünümler,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/HdzoQqpbB8MXGRFjZA1sVDZ9xAj5FzI27v_CEEUbcOQddaA54Sct0XzRjWPOSmNlpuL80Q=s170, Erişim:2013

Şekil (239,240,241,242).....128

Club Ali Bey Tatil Köyü, Mimari Referans Örneklemleri; Sırasıyla, Selçuklu Dönemi'ne Ait Çini Bezeme; Süleymaniye Camii-Mimar Sinan; Geleneksel Türk Evi Örneği-Cumba;Şadırvan, Bursa Ulu Camii-Ali Neccar,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/HdzoQqpbB8MXGRFjZA1sVDZ9xAj5FzI27v_CEEUbcOQddaA54Sct0XzRjWPOSmNlpuL80Q=s170, Erişim: 2013

Şekil (243,244,245).....128

Alp Paşa Regency Suites, Antalya,Kaleiçi Bölgesi,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/HdzoQqpbB8MXGRFjZA1sVDZ9xAj5FzI27v_CEEUbcOQddaA54Sct0XzRjWPOSmNlpuL80Q=s170, Erişim:2013

Şekil (246,247,248).....129

Alp Paşa Regency Suites, Antalya, Kaleiçi Bölgesi, İç Mekan Düzenlemesine Ait Görünümler,

Kaynak: https://lh4.ggpht.com/HdzoQqpbB8MXGRFjZA1sVDZ9xAj5FzI27v_CEEUbcOQddaA54Sct0XzRjWPOSmNlpuL80Q=s170, Erişim:2013

Şekil (249,250,251).....129

Robinson Club Pamfilya, Side Antalya Genel Görünümler,

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/P_A7ZIE3DhQicLyUjZWJyHrMbUM3Y2emHZRsON3LGy2oXfHEIs-awtZKs88lp5kqjKvKg=s170, Erişim:2013

Şekil (252,253,254).....130

Robinson Club Pamfilya, Side Antalya, Post Modern Anlayışta Yeniden Yorumlanmış, Minyatür Soyutlaması ve Doğuya Özgün Görme Biçimi,

Kaynak:https://lh3.ggpht.com/P_A7ZIE3DhQicLyUjZWJyHrMbUM3Y2emHZRsON3LGy2oXfHEIs-awtZKs88lp5kqjKvKg=s170, Erişim:2013

Şekil (255,256).....130

Osmanlı İmparatorluk Dönemi, Minyatür Örneği; Robinson Club Pamfilya, Side Antalya, Post Modern Anlayışta Yeniden Yorumlanmış, Minyatür Soyutlaması ve Doğuya Özgün Görme Biçimi, Görünüşler,

Kaynak:https://encryptedtbn3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSpoKNB_lpx1Dy8R1gVFyUIMaWvWYxHEnh-mo_6FKQw_5S6rLHC, Erişim: 2013

Şekil (257,258).....131

Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/k44XeQOHo2zLx2leqUx_usiUP3ma-QVFtZZ6x10xH6oV0ytTsxxZR3nGAdxohx6eq4leLs=s130,Erişim:2013

Şekil (259,260).....131

Sırasıyla, Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye, Vaziyet Planı; Yapı ve Yakın Çevre Planı,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/k44XeQOHo2zLx2leqUx_usiUP3ma-QVFtZZ6x10xH6oV0ytTsxxZR3nGAdxohx6eq4leLs=s130, Erişim: 2013

Şekil (261, 262).....132

Sırasıyla, Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye,

Kaynak:https://lh5.ggpht.com/k44XeQOHo2zLx2leqUx_usiUP3ma-QVFtZZ6x10xH6oV0ytTsxxZR3nGAdxohx6eq4leLs=s130, Erişim: 2013

Şekil (263,264,265).....137

Mimaride Palimpsest Örneği; Sırasıyla, Kızıllavlu, Bergama; Kızıllavlu, Bergama, Cephe Örneği, *“Palimpsest kavramı mimaride, geçmişe ait yapılanmaların izinin yeni yapı cephe veya bölgelerinde varlığını şeffaf bir katman olarak sürdürmesi, anlamına gelmektedir.”*

Kaynak: https://lh6.ggpht.com/HTmIQFu3TkppFNhthUIHJAatVTJW_Yhy3g02cgKw2vFFzY2b9nhh_aqtZ_ndU7we4cqmoo=s170, Erişim:2013

Şekil (266).....138

“yıkıma uğramış, yeniden yapılmış veya restore edilmiş tüm değerlerin, fiziksel varlığı süregelenlikle birlikte anlamsal niteliklerinin yok olmadığı gözlemlenebilmektedir”

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/v6trL7a3VYW0SfAVYAKW8zEAreKS_sxyitHhscKjWwquveDg_aYij_85UcvMzPHNtOhjK=s170, Erişim:2013

Şekil (267,268).....140

Sırasıyla, Pera Palas Genel Görünüm

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/v6trL7a3VYW0SfAVYAKW8zEAreKS_sxyitHhscKjWwquveDg_aYij_85UcvMzPHNtOhjK=s170, Erişim:2013

Şekil (269,270).....140

Pera Palas, iç mekan düzenlemesi, yeniden işlevlendirme projesi öncesi ve sonrası

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/v6trL7a3VYW0SfAVYAKW8zEAreKS_sxyitHhscKjWwquveDg_aYij_85UcvMzPHNtOhjK=s170, Erişim:2013

Şekil (271,272).....142

Antalya, Kale İçi, Sırasıyla, Bakım ve Onarımı Gerçekleşmemiş; Bakım ve Onarımı Gerçekleşmiş Konut Tipi, *“Antalya Kaleiçi, özgün kent dokusu nedeniyle 1972 yılında eski adıyla, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından ‘Sit’ Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Günümüzde Kaleiçi evleri çoğunlukla turizm amaçlı konaklama işlevi kullanılmaktadır”* (1995).

Kaynak: https://lh5.ggpht.com/opawTEqAys9cuFp0ZESsHGynnpZ9IqBvzhLLujoyMoKTfIXkDNiKQ_E5qn--Fam0CQ2ayatc=s128, Erişim:2013

Şekil (273,274,275).....143

Antalya Kaleiçi Mahallesi, Restore edilmemiş Yapı Örneği, Restore edilmiş yapı örneği

Kaynak: <https://lh5.ggpht.com/jaDbgHP8aDpv49SvLcRPm4XwD2dtSFFjIAIYleGKnZtF8MEdOX70FFiXXHzUqWKJyBegrk=s170>,Erişim:2013

şekil (276,277).....144

Antalya, Kaleiçi Mahallesi Genel Görünüm (Kentsel Sit Alanı), Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, Genel Görünüm, Antalya, Türkiye

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/x4Y_B3bbkVcRQfhL1rN9FZnT_3bXkOAVvhioUxlcSahZHoE0CiQnZZvOqTV9Aav6cptC=s153,Erişim:2013

şekil (278,279).....144

Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, Genel Görünüm, Antalya, Türkiye

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/S3TpmJcGydg7LpEp0wBliY2ENXDkltD02kto5AtirDcwCxTcRVSKrG_xgB86ptP5UA4lg=s85,Erişim:2013

şekil (280,281).....145

Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, İç Mekan Uyuma Alanı Görünüm

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/tDWcRLqD5IC64CBM6G0PuMq4ZikRiP46AiEG4M7hVvFZsB9ZQ_iJsUJG_rsZhVG9-pEUoQ=s170,Erişim:2013

şekil (282,283).....145

Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, “Farklı üsluplara ait mekansal donatı elemanlarının kullanımı”

Kaynak: <https://lh5.ggpht.com/PouMvXSPT3gWcpjCe37QpXeYODdF3Hyd47qI7xzFCDEJ3hIH7Ij1UKthw-XoCQdgHApZ=s170>,Erişim:2013

şekil (284,285).....145

Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi

Kaynak: https://lh3.ggpht.com/2vFGnHtvsKo1ODcndQApamInRzOoKUh_NPY3iCMWR67HJmpoHJ4wnbkDsjgyhcYgDztF9g=s170,Erişim:2013

şekil (286, 287).....146

Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, “*Geleneksel Türk Evi Plan Şeması’nda, Avlulu yapının korunumu görülebilmektedir.*”

Kaynak:https://lh3.ggpht.com/2vFGnHtvsKo1ODcndQApamInRzOoKUh_NPY3iCMWR67HJmpoHJ4wnbkDsijyhcYgDztF9g=s170,*Erişim:2013*

Şekil (288).....150

Modern ve Post Modern Dönemleri, araştırmada incelenen kavramlar; şematik gösterim; “*Antalya’da bulunan, yerden bağımsızlaştırılmış mekanlar, turist istek ve beklentilerine sunulan, anlık tüketim mekanları olarak karşımıza çıkmıştır.*”

Kaynak: Güliz Öktem, İllüstrasyon

1.BÖLÜM

TURİZM KAVRAMI, DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TURİZM MİMARİSİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ, TURİZM AMAÇLI YAPILARIN MİMARİ BİÇİMLENİŞ ÖZELLİKLERİ

1.0. GİRİŞ

Bu çalışmada turizm ve turist etkileşiminin ortaya çıkışı, turizm mimarisi tarihi ile birlikte ele alınacak, günümüze kadar süregelen gelişime değinilecek, sosyo-kültürel, ekonomik, politik kriterlerin turizm mimarisi ve tüketim mekanlarını üretme durumu, yeniden işlevlendirme kavramı, göstergibilim çerçevesinde, mekansal boyutu ile, çok yönlü olarak incelenecektir. Tarihsel gelişim süreci, batı ve yakın doğu odaklı bir okuma üzerinden gerçekleştirilecektir. Bunun sebebi, metodolojik açıdan konu örneklemelerinin Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya'da yer almasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın yöntemi, turizm mimarisinin oluşumu, gelişimine bağlı olarak, yeniden işlevlendirme ve "yerden bağımsızlık" kavramlarının kullanıcı ile birlikte, kimlik, bellek, bağlam açısından analiz edilmesi şeklinde olacaktır. Bu yöntem dahilinde elde edilecek genel bulgular ise, turizm mimarisinin tarihi ve çok katmanlı bağlamda tasarımın ve koruma/yeniden işlevlendirme pratiklerindeki tasarım kararlarının imge, kimlik ve bellek açısından belirli tavırlar ortaya koyabileceğini ve bu durumların kültürel açıdan anlamlandırılabilirliğini yansıtacaktır.

1.1. TURİZM KAVRAMI

Turizm, eğlence, dinlence ve ayarlanmış zaman dilimi etkinlikleri bütünü olarak çok boyutlu bir olguyu ifade etmektedir (UNWTO, 2007). Çeşitli kaynak ve kişilerin tanımlamasına göre turizm olgusu, aşağıdaki gibi belirtilmektedir.

Turizm: Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma ve benzeri amaçlarla yapılan gezi; Bir ülkeye veya bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü (TDK, 2013).

Turizm ve Coğrafya alanında uzman, Mathieson ve Wall (1982)'a göre, insanların varolan çalışma ve yerleşik düzeni dışında, ihtiyaçları ve aktivitelerini gerçekleştirebilmek amacıyla başka bir düzen için geçici bir hareket etme durumu, olarak ifade edilmiştir .

Turizm ve pazarlama uzmanları, Macintosh ve Goeldner (1990) ise, turist ve ziyaretçilerin, yer değiştirme durumları esnasında başka kurum ve kuruluşlar, pazarlama stratejileri ile, hükümetlerce etkilenme ve etkileşimde bulunabilme ilişkilerini kurduğunu belirtmiştir.

Turizm olgusu, bu tanımlar dahilinde, ulaşım, pazarlama, planlama, tasarlama ve diğer disiplinleri meydana getiren bütünlük bir yapı olarak düşünülmelidir. Turizm kavramına olanak veren etmen ise taşımacılık ve seyahat etme kavramlarıdır.

Taşımacılık kavramı, turizm bağlamında önemli bir anlam ifade etmekte ve, insan, mal ve benzerinin çeşitli araçlarla bir yerden bir yere taşınması işi, nakliyecilik, nakliyat, transport, anlamına gelmektedir (Cooper, Shepherd, 1998).

Buna ek olarak, taşımacılık, bir yerden başka bir yere gitme eyleminin gerçekleştirilmesini sağlayan, fiziksel uzaklıkları sınırlandıran, bununla birlikte insan ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan bir kavramdır (Bardi, Coyle, Novack, 2006).

Taşımacılık kavramında, turizmi meydana getiren, gelişimini sağlayan çeşitli etkenler ve araçlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Stradling ve Anable (2008), turizmi meydana getiren taşımacılığı, dört ana başlıkta incelemektedir.

- i) *Bireysel Metod: Kişinin birincil taşıma aracı kendi vücududur; başka herhangi bir araç gereksinimi yoktur. Örnekle, yürümek.*
- ii) *Çoğaltılan Metod: Kişinin birincil taşıma aracı olan vücudunu, yardımcı araçlar kullanarak desteklemek ve ivme kazandırmaktır. Örnekle, bisiklete binmek*
- iii) *Yakıtlı Metod: Kişinin birincil taşıma aracı vücudundan tamamen bağımsız, teknolojik, özellikle de yakıt tüketimi gerçekleştiren araçlardır. Burada insan araçtan faydalanarak kendini taşıma eylemini gerçekleştirir. Örnekle, Otomobil.*
- iv) *Bunlara ek olarak, Bireysel – Çoğaltılan Metod: Kişinin birincil taşıma aracı kendi vücududur; teknik güce sahip olmayan bir başka canlıyı araç olarak kullanmak ve ivme kazandırmaktır.*

Yukarıda belirtilen dört ana madde, taşımacılığın yapıtaşını oluşturmakta, geçmişten günümüze değin gerçekleşen gelişimi tariflemektedir (Mamoozadeh, McKee, 1990). Bu anlamda yaşanan gelişim, bireylerden başlayarak, kitleler tarafından benimsenip deneyimlenebilen turizm olgusunu meydana getirmiştir.

Taşımacılık (*transportation*), turizm olgusunu meydana getiren, farklı konumlar arasındaki bağlantıyı gerçekleştiren insanın, zaman ve yer içerisindeki konumunu belirleyen bir ağ olarak nitelendirilebilmektedir (Beaver, Allan, 2002).

Taşımacılık olgusu, insanın zaman ve yer içerisindeki dinamik konumunu farklı araçlar yoluyla tanımlayarak, turizm endüstrisinin ve turist olma eyleminin kökenini meydana getirmektedir.

Turizm, turist olma eyleminin, antik dönem ve medeniyetlerden beri süregelen, varoluş süreciyle ortaya çıkan temel ihtiyaçların (barınak, yeme-içme, avlanma) giderilmesi ile bir yerden başka bir yere taşımacılık olgusu dahilinde seyahat etme eylemine dayanmaktadır (Pearce,1995).

Tarih öncesi dönemlerden itibaren bulunulan yerden bir başka yere hareket etme eylemi süregelmektedir. Bu kavramın alt ögesini oluşturan olgu ise insan psikolojisi ve sosyolojisine dayanmakta, insanoğlunun keşfetme, yeni yerleri deneyimleme isteği olarak tanımlanabilmektedir (Harper, 1995).

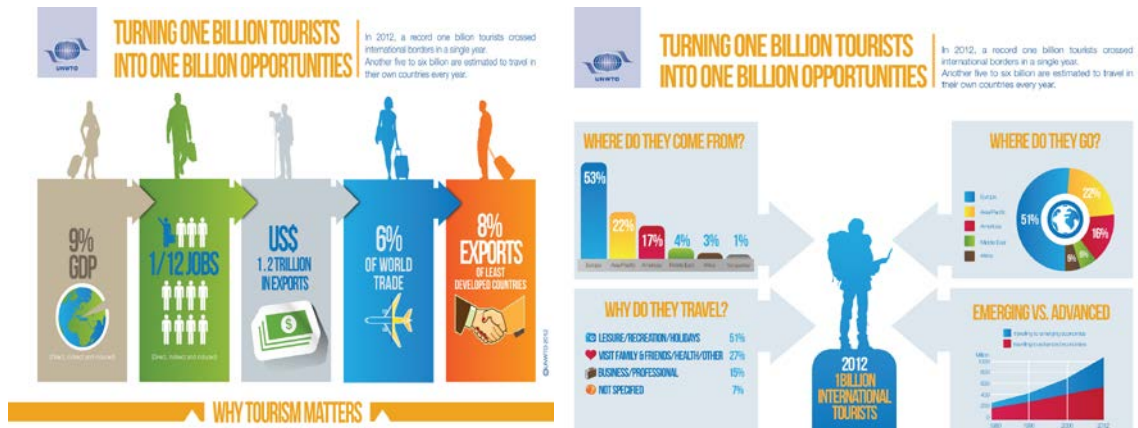
Monte-Carlo Uluslararası Turizm Akademisi tarafından onaylanan Bayer (1992) 'in tanımına göre, turizmi, *insan psikolojisinin bir göstergesi olarak ortaya çıkan yer değiştirme, değişiklik, kaçma, uzaklaşma isteği* olarak tanımlamıştır.

Turizmin, insanla olan ilişkisini inceleyen Gökçe Özdemir, turizm olgusunun, taşımacılık ile oluşturulan bir bilim dalı olduğunu belirtmekte ve bu bilimin, *ziyaretçileri cezbetme, taşıma, barındırma ve ihtiyaçlarıyla isteklerine incelikte hizmet etme işi*, olduğunu belirterek, turizm kavramının sosyolojik ve psikolojik boyutunu vurgulamıştır (Özdemir, 1992).

Turizm terimi, tüketici (deneyimleyen kişiler) ve hizmeti sunan üreticiler ile doğrudan ilişkilidir. Turizm, taşımacılık ile başlamakta aynı zamanda endüstri ve servis etkinliklerin bütününe kapsamaktadır. Endüstri ve servis etkinliklerinin bütününe meydana getiren bir olgu olarak turizm, küreselleşen dünya yapısında, toplumlar arasındaki ekonomik, kültürel, toplumsal, siyasal değişimlerin paylaşılması ve aktarılmasında önemli araçlardan biridir.

Evrenselleşen dünya yapısında, toplumsal değerlerin paylaşılması ve aktarılmasını olanaklı kılan turizm olgusu, uygulandığı kapsam ve boyutu ile Dünya Turizm Örgütü (WTO) tarafından kapsamlı bir biçimde incelenmektedir.

Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) açıklamasına göre, turizm, yılda bir milyar ve üzerinde kişinin katılımı ile evrensel bir boyuta ulaşmıştır (WTO Press Rel., 2012). Örgüt, bu evrensel boyuttaki turizm etkinliklerini ve seyahat etme kavramının özgürlüğünü "turizm- barışa pasaport" logosu ile vurgulamakta ve desteklemektedir. Bununla beraber, büyük kitleleri harekete geçiren sebepleri ve sonuçları, turizm olgusunun kapsamı ve boyutunu meydana getiren etmenleri çeşitli analiz çalışmaları ile ortaya koymaktadır (WTO Press Rel., 2012).

Şekil (1, 2) Sırasıyla, UNWTO Campaign, Turning one billion tourists into one billion opportunities Afşi, Dünya Turizm Hareketliliği Analizi Gösterimi, İllüstrasyon.

Turizm ve coğrafi çalışmalar üzerine uzman, Mieczkowski (1985)'nin hazırlamış olduğu rapora göre, büyük kitleleri harekete geçiren turizm olgusu, ulusal ve uluslararası pazarlar dahil, yıllık iki trilyon Amerikan Doları'nı geçen geliriyle dünyanın en büyük sektörü olmaktadır.

Şekil (3) UNWTO Campaign, Turning one billion tourists into one billion opportunities Afışı, Dünya Turizm Hareketliliği Analizi Gösterimi, İllüstrasyon.

Bu verilere dayanarak dünyanın en büyük sektörü olan turizm, tüketilebilen, yeniden üretilebilen-değerlendirilebilen, mekan veya mekanların, bir pazarlama stratejisi dahilinde, topluma ve bireylerin deneyimine sunulan öğeler bütünü olarak ifade edilebilmektedir. Bu bütünlük, çok değişik biçimlerde tüketicisine sunulabilmekte ve bu maddi kültür/ kültür öğelerinin oluşumu/korunması için çok büyük ölçekte ekonomik bütçe ayrılmaktadır.

Turizm sektöründe yapılı çevre için ayrılmış büyük ölçekli ekonomik bütçeler, bu alanda mimari tasarımların gerçekleştirilebilmesini, varolan yapı stoğunun yeniden işlevlendirilmesini, korunmasını, bakım ve onarımını sağlamaktadır.

Mimari, ekolojik, kültürel, sosyal ve teknolojik, psikolojik öğeler bütünü olan turizm kavramı, deneyimleyen kişilere, kısa süreli yeni öneriler yaşamayı sunmaktadır. Turistin bu yeni öneriler dahilinde, hangi hizmetlerden yararlanabileceği, turizm kavramında arz ve talep ilişkisini meydana getirmekte, turizm sektörüne ayrılmış ekonomik bütçe, insan psikolojisi ve sosyolojisine göre biçimlenmektedir.

Arz ve talep dengeleri, turizm kavramının gelişimi, insanların rekreasyon amaçlı beklentilerinin gelişimine paralel olarak turizm ürünlerinin çeşitlenmesini meydana

getirmiştir. Turizm ürünlerinin çeşitliliği ve zaman içerisinde değişen kullanıcı profili ve sosyolojik, psikolojik ihtiyaçlar dahilinde, turizm olgusunun alt başlıklarını oluşturmaktadır (Sharpley, Telfer, 2002).

Doğa, kültür, rekreasyon, spor ve din amaçlarıyla gerçekleştirilen turizm ve planlanmış zaman etkinlikleri, coğrafi, sosyo-kültürel, sosyolojik, ekonomik ve benzer etkenleri ile gerçekleştirilmektedir.

Şekil (4) Turizm zaman içerisinde değişen kullanıcı profili ve sosyolojik, psikolojik ihtiyaçlar dahilinde, turizm olgusunun çeşitlilik anlamında alt başlıklarını oluşturmuştur (Türkiye Cumhuriyeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).

Şekil (5) Sırasıyla, Doğaya Dönük Turizm, Kültürel Turizm, Kekova Ancient City (Sunken City) - Kekova Island, Demre, Antalya, Mezar Kalıntısı - Kekova, Demre, Antalya, Myra Antik Kent- Demre, Antalya

1.1.1. Turist Kavramı

Turizm olgusuna ayrılan bütçe, meydana gelen çeşitliliklerin belirlenebilmesi, arz-talep dengesinin yaratılması, turist kavramına bağlıdır. Peyzaj mimarı, Dean Mac Cannel'e göre turist olgusu, "*dünyaya deneyim kazanmak için gönderilmiş insan*", olarak tariflenmektedir (Cannell, Mac, Dean, 1976).

Turist olgusu, evrenselliği, ilgiyi, merakı, fiziksel çevreyi oluşturan etmenlerin kimlik durumlarını simgeleyen bir kişi veya kitleyi meydana getiren kişiler bütünüdür. Bununla birlikte yaş, etnik köken, yolculuk süresi, konum, coğrafya gibi etkenler önceden tahmin edilememekte ve turist profili genel anlamda tek tip bir davranış kalıbında

değerlendirilememektedir. Ancak genelleme yapıldığında, ortak bir amaçtan dolayı deneyimlemelerin meydana geldiği bilinmektedir. Kişinin kendi ev, kavramından uzaklaşarak, başka bir deneyim yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Cohen, 1972).

Turistler, ancak turizmin tanımı ile birlikte düşünüldüğünde, bireysel anlamlılık ifade eden yolculukları gerçekleştirmekte olan kişiler olarak ifade edilmelidir. Bu kişi veya kişiler, turizm olgusunu, hareket halinde farklı deneyimlerle belirli bir ekonomik sınır dahilinde kontrol etmektedir. Böylece, kendilerine yeni bir deneyim ortamı hazırlamaktadır.

Bireysel açıdan kendi deneyimlerini, kimi zaman başka kişilerin deneyimlemelerinden etkilenerek oluşturan bu kişiler, toplumsal, kültürel, tarihsel, mimari kimliklerin yapılanmasına da etki etmektedir (Hudman;Jackson, 2003). Bu bağlamda, turistin tüm tinsel ve maddi kültür öğeleri ile etkileşiminde fiziksel biçimlenmelere duyduğu ihtiyaçtan kaçınılamamaktadır (Sharpley,Telfer, 2002). O halde, turist olgusunun, fiziksel biçimlenmelere duyduğu ihtiyaç, mimari yapılanmayı doğrudan etkilemektedir. *“Bu anlamda, turizm kavramının fiziksel temsili olan mimari yapılanmada, turist beklentileri her şeyin üzerinde tutulmakta, arzın özellikleri de turist konumunda bulunan kişi veya kişiler tarafından belirlenmektedir”*(Lasansky, McLaren, 2004).

Turist kavramı sürekli yenilenen anlam durumu ile (dönemsel, kültürel, ekonomik ve benzeri kriterler doğrultusunda değişen sosyolojik biçimlenme) *“turizm olgusuna ve turizm mimarisine etki etmekte, tarihsel gelişim süreci içinde yapıllı çevrenin de değişimine sebep olmuştur (Dann, 1996).”*

1.2. TURİZM MİMARİSİNİN, TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

1.2.1. Dünya’da Turizm Mimarisinin Gelişimi

Tarihsel gelişim süreci içinde yapıllı çevrenin değişimi, toplulukların ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bireylerden başlayan istek ve beklentiler, toplumsal örgütlenmeleri ve konaklama yapılarının biçimlenişini meydana getirmiştir. Güvenlik, barınma, yeme – içme gibi yaşamsal ihtiyaçların oluşturduğu örgütlemeler turizme özgü davranış kalıplarının en yalın hali, başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir (Cohen, 164-89).

Turizm olgusunun gelişim süreci evrensel boyutu ile irdelenirken, seyahat etmeye özgü davranış kalıplarının, tarih öncesi dönemlerde, ilk yerleşkelerde başladığı düşünülmektedir (Coşkun, 1972). Mezapotamya ve Anadolu Toprakları, tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar, toplumların hareket yollarını tariflemiş, yerleşik düzenlerin oluşumuna imkan tanımıştır. Bu bağlamda, göç yollarının gelişimi, bu coğrafya üzerinde uzun yıllar boyunca devam etmiştir. M.Ö. 4000'de paranın bulunması ile Sümerler ve Finikeliler, M.Ö. 3400-1166 arasında Mısır İmparatorluğu, M.Ö. 2600-1450 Yunan Medeniyeti, M.Ö. 1100-800 yıllarında Pers ve Asur Medeniyetleri, temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik veya yerleşik düzene geçme amacının ötesinde bir hareket etme eylemi oluşturmaya başlamıştır (Towner, 1985).

Dünya'da turizm olgusunun tarihsel süreç içindeki gelişiminde yukarıda belirtilen medeniyetlerin bir başka katkısı da deniz ve kara yolu ulaşım hatlarının elverişli bir biçimde kullanılmaya başlanması olarak kabul edilmektedir (McLaren, 2004). Böylece bir yerden bir başka yere hareket etme durumu, kat edilen mesafeler üzerinde yeni bağlantılar oluşturmuş, toplum düzenlemelerine uygun konaklama mekanlarının yapılmasına neden olmuştur (Lewis, 1993).

Özellikle Yunan Dönemi'nde, hamam kültürü ve ekonomik kalkınma, turizmin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Ekonomik kalkınmaya imkan tanıyan, bölgesel gelişimler, seyahat yolları üzerinde yapılmış agora, tiyatro, stadyum ve hipodrom gibi yapı türlerinin kalıntılarından anlaşılmaktadır. Roma Dönemi'nde devam eden toplumsal yapı düzenine ait gelişmeler, Yunan Medeniyeti'nde görülen 'banyo' kültürünün yaygınlaşması ve bununla beraber devlet adamlarının konaklamaları için tasarlanmış malikânelerin inşa edilmesi ile devam etmiştir (Goldhill, 2001).

O halde, turizm mimarisinin evrensel ölçekteki gelişim süreci incelendiğinde, sosyo - ekonomik ve kültürel kaynakların, mimari mekan tiplerini oluşturduğu, seyahat etme eyleminin de bu mekan tiplerine göre tanımladığı görülmektedir. Yunan ve Roma Medeniyetleri'nin meydana getirdiği ağırlama ve konaklama mekanları, konukseverlik (*hospitality*) kelimesi ile turizm hareketliliğini destekleyecek biçimde, yeme-içme ve kullanıcıya hizmet etmeyi gerekli kılan bir hizmet anlayışını tariflemiştir (Lewis, 1993).

Roma İmparatorluğu'nun, Dünya Turizm Tarihi üzerindeki etkileri V. yüzyıl itibarıyla son bulmuş, İmparatorluğun çöküşü, turizm kavramının gerilemesine sebep olmuştur. Buna rağmen, Yunan ve Roma Medeniyetleri'nden sonra gelen toplumlarda, özellikle, Orta Çağ İmparatorluklarında dinin ön plana çıktığı ve buna bağlı olarak çeşitli dinsel

faaliyetlerin seyahat sebeplerini oluşturduğu ve tekrar canlandırdığı görülebilmektedir (Burkart, 1990).

Dünya Turizm Tarihi'nin gelişim sürecine doğrudan etkisi olmayan, Kuzey Avrupa'dan, Orta Doğu'ya gerçekleştirilen Haçlı Seferleri de, kıtalararası bir insan hareketliliği olarak nitelendirilmiş ve turizmin karakterinin değişimine etki etmiştir (Towner, 1985). Dinsel sebepler ve Haçlı Seferleri'nde, yaşanan hareketlilik turizm kavramında çeşitlilik olgusunu meydana getirmiştir.

Doğu Roma İmparatorluk Dönemi'nde 'banyo' kültürüne yönelik tatil ve dinlenme amaçlı turizm kavramı görülebildiği gibi, bu dönemde de dinsel turizmin ön plana çıktığı ve yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Dinsel turizmi karşılamak amacıyla, bu dönemde, manastırlar göçebe topluluklara ve kervanlara hizmet etmiştir. Dini motivasyonlarla inşa ettirilen konaklama yapıları, hareket halindeki topluluk veya bireylere konaklama, yeme – içme, ibadet etme gibi fonksiyonların bütünüdür.

Şekil (6,7,8) Sırasıyla, Avrupa'dan Mısır'a ziyaret tasviri, Papirüs üzerine dini ritüel tasviri, Mısır, Kervan ve Yolcuları, İran

Din ve dine dayalı yönetim biçimlerinin, savaşların hakim olduğu, Orta Çağ Dönemi, içe dönük bir evre olarak nitelendirilmektedir (Hallam, 1899). Ancak, bu devirde ticaretin gelişimi, İpek Yolu ile Kıtalararası bir boyuta ulaşmıştır. Bu sebeple, seyahat etme durumuna bağlı konaklama yapı tipleri ticari amaçlar ile çok miktarda han yapısı olarak Avrupa'da inşa edilmiştir.

Orta Çağ Dönemi itibariyle, Turizm sektörü ve mimarisindeki gelişim, Çin ve Moğol İmparatorluğu ile kurulan diplomatik ilişki ve posta servisi ile desteklenerek yeni seyahat yollarının ve ticari antlaşmaların gerçekleştirilmesi ile sürmüştür (Baus-Bovy, Lawson, 1977). Ancak, seyahat, ticaret ve turizm ilişkilerinin gelişimi söz konusu olsa da, bu dönemde kullanılan ulaşım araçları ve süreleri binek hayvan gücünün olanakları

dahilinde gerçekleşmiştir. Bu sebeple, kat edilen mesafelere bağlı yolculuklar günler, haftalar ve aylarca sürmüştür.

1492 Yılında Christophe Colomb'un gerçekleştirmiş olduğu, aylarca süren Atlantik Okyanusu'ndan başlayan keşifler, el değmemiş toprakların varoluşunu duyurmuş konaklama yapılarının ticari ve keşif yolları ile yaygınlaşmasına sebep olmuştur.

15. Yüzyıl başlarında Fransa'da çıkarılan kanun gereği turizm yapıları kayıt altına alınmıştır; eşzamanlı bir gelişim İngiltere'de bulunan hanlar için de söz konusu olmuştur. Aynı dönem içinde Dünya'nın çeşitli bölgelerinde de turizm çeşitliliğine paralel bir artış gösteren han yapıları kayıt altına alınmaya devam etmiştir. Yunan ve Roma Medeniyetleri'nde görülen, 'banyo' ve termal spa kültürü de bu artış ile birlikte gelişim göstermiş, birtakım bölgelerle özdeşleşerek turizm noktalarını ve buna bağlı mekanları oluşturmuştur. Örnekle, 14. Yüzyılda, bir turizm noktası olarak keşfedilen, Çek Cumhuriyeti'nde bulunan, Carlsbad, Karlovy Vary, günümüzde termal su tesisleri ve rekreasyona yönelik turizm odağı olarak kullanıcılarına halen hizmet etmektedir.

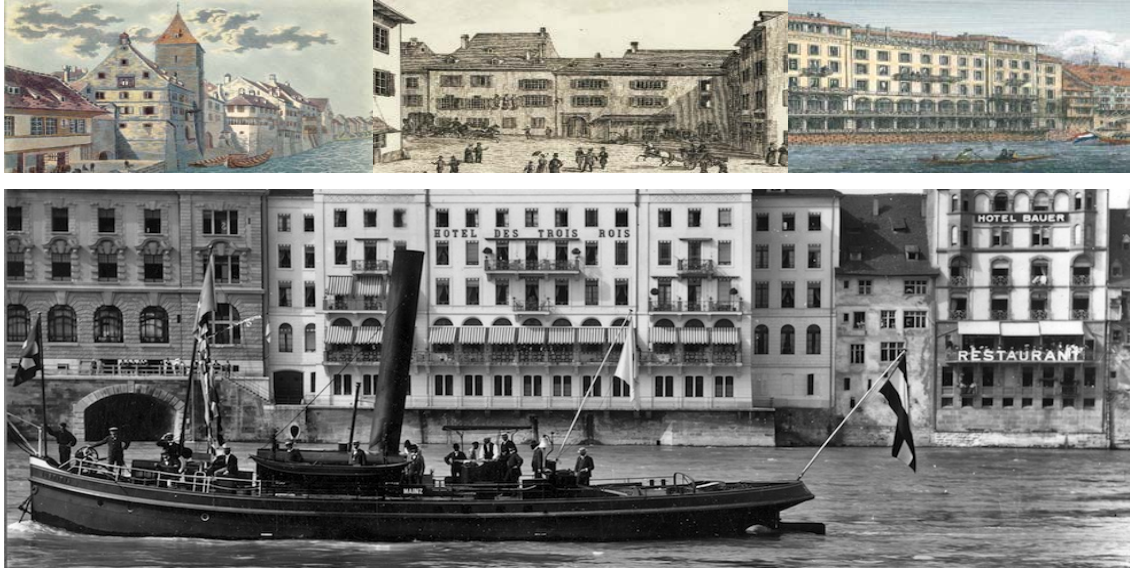

Şekil (9,10) Carlsbad, Karlovy Vary, Çek Cumhuriyeti Tanıtım Afişi, Carlsbad Genel Görünüm

15. Yüzyılda, yaşanan gelişmelere paralel olarak İngiltere'de de, kayıt altına alınan altı yüz adet han yapısı bulunmuştur. Avrupa'da gelişim gösteren han mimarisi, Mezapotamya'da geliştirilen han ve kervansaray mimarisi ile benzerliklere sahiptir. En temel benzerliğinin, merkezi plan şemalı avlulu bir yapı düzeni olduğu, farklılık olarak da, mekân kurgusunun avlunun etrafından katlara yayılan bir fonksiyon şeması ile oluşturulduğu gözlemlenebilmektedir.

Günümüzde, Dünya Turizm Tarihi'ne bağlı Turizm Mimarisi'nde fiziki varlığını sürdüren en önemli örneklerden bir tanesi Basel, İsviçre'de bulunan l'Auberge des Trois Rois'tir. Han, 1681 yılından itibaren hizmet etmeye başlamış ve "üç kral" olarak adlandırılmıştır (<http://www.scribd.com/doc/58961646/History-of-Hospitality-Industry-2>).

Bu adlandırmanın sebebi, ticari yolların kesişiminde konumlanışından ötürüdür. Tarihsel süreç içinde pek çok kez değişiklik geçirerek, büyütülen yapı, otel olarak hizmet etmeye devam etmiş, 16 Şubat 1844 Yılı'ndan itibaren yapı küçük ölçekli bir han yapısı olmaktan çıkmıştır.

Şekil(11,12,13,14) Sırasıyla Han'ın dönemsel görünüşleri ve uğradığı değişimler, 1830, 1833, 1844, 1850

Dünya'da turizm mimarisinin konaklama yapılarının ilk örnekleri Avrupa'da gelişmeye başlamıştır. Bu bağlamda, on yedinci yüzyıl için bir ara dönem tanımlayabilmek, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda yaşanacak turizm alanındaki gelişim ve değişimlerin ilk safhası olarak değerlendirmek mümkün olmuştur.

Sanayi Devrimi'ne ait konaklama yapı tipi olarak kabul edilen otellerin, özellikle Avrupa ağırlıklı olmak üzere, İngiltere ve Amerika'yı etkisi altına aldığı, kasaba ve diğer yerleşkelerde hızla arttığı bilinmektedir (Graad, 1997). Aynı zamanda bu dönem, 'turizm merkezi' kavramının geliştiği bir dönem olarak görülmektedir. Bu anlamda, birçok gezgin, kıyı, banyo kültürü, doğaya yönelik merakını yolculuk ederek, gezmek ve görmek amacıyla bu yönde gidermeye çalışmıştır. Şifalı su merkezleri, İngiltere, Londra'da ve diğer yoğun nüfus barındıran sosyo-ekonomik gelişime açık metropollerde yaygınlaşmış, oteller de bu turizm anlayışına yönelik bir biçimde artmıştır.

1800'li yılların başında, öncelikle Amerika, New York'ta ardından, Danimarka, Kopenhag'da şehir merkezleri ilk otelleri ile hizmet vermeye başlamıştır. Aynı dönem

içinde, İngiltere, Londra'da Royal Hotel inşa edilmiş, tatil amaçlı konaklama tesisleri İtalyan ve Fransız kıyı kesimlerinde, önceki sürece göre fazlaca yaygınlaşmıştır.

Aynı dönem içinde, bu araştırma tezinin esas gündemlerinden, turizm yapılarının yeniden işlevlendirilmesi kavramı ise ilk kez 1822 yılında, Venedik'te Giuseppe Dal Niel tarafından gerçekleştirilmiş; eski bir saray, konaklama işlevi ile yeniden tasarlanarak, "Le Danieli" Oteli olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Şekil (15,16,17) Royal Hotel, İngiltere, Londra, 2 Nisan 1866

19. Yüzyıl itibariyle, çeşitli ölçeklerde ve işleve hizmet eden konaklama yapıları, mekan büyüklükleri apart, pansiyon, butik otel, eko otel, konuk evi, aile yanı konaklama, hostel, han, motel, otel, kiralık konut/oda/ev olarak çeşitli tipolojilerde görülmeye başlanmıştır.

Yirminci yüzyıla kadar yaşanan gelişmeler mekan kapasiteleri ve çeşitlendirmeler sonucunda konaklama yapıları, ülkeler için anlamlılığın yanında, prestij yapıları olarak inşa edilmeye başlanmıştır. Prestij yapıları, endüstrileşmenin yapım teknikleri ve malzemelerin işlenmesi üzerindeki hızı arttırması ile birlikte bu süreç içinde birçok konaklama yapısı inşa edilmeye devam etmiştir. Özellikle, zincir otel kavramının bu dönem itibariyle görülmeye başlanması ve hızla dünyanın diğer bölgelerine yayılımı söz konusu olmuştur. Zincir Otel örneklerinden başlıcaları, önce Londra'da Ritz, Savoy, ardından Nice, New York, Brüksel ve Paris'te ortaya çıkmıştır.

Şekil (18, 19, 20, 21) İlk Zincir Otel Örnekleri'nden The Ritz London, Londra, 24 Mayıs 1906'da hizmete girmiştir.

Turizm endüstrisi, halen dünyanın en önemli ekonomik etkinliklerinden birisi olarak kabul edilmekte ve en büyük 'ağırlama pazarı'nı tanımlamaktadır.

Ancak dünya turizm hareketliliği içerisinde sonradan yer alan Türkiye için başlangıç dönemi turistik ürün odak noktası olmasından çok kültürel öğeler ile var olmuştur.

1.2.2. Türkiye'de Turizm Mimarisinin Gelişimi

Turizm mimarisinin tarihsel süreç içindeki oluşum ve gelişim durumu, Dünya'da gelişen endüstrileşme dönemi ile birlikte, kültürel yapı odaklı bir biçimde gelişmiştir. Bu anlamda, politik, ekonomik, ideolojik ve benzeri kavramlar ile oluşan turizm olgusu ve öğeleri, Cumhuriyet'in ilanından önceki ve sonraki süreç olmak üzere iki alt başlıkta incelenebilmektedir (Türsab, 1998).

Türkiye'de, Cumhuriyet Dönemi'nden önce, tarih öncesi medeniyet ve uygarlıkların yer değiştirme eylemi, genellikle temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik hareketlilikleri kapsamaktadır (Hebert, 1985). Coğrafi konumu bakımından Türkiye, tarih öncesi dönemlerden bu yana göç alan, göç yolu olarak kullanılan bir kültürel aktarım ve üretim merkezidir (Doğaner, 2003).

İlk çağlarda, Anadolu toprakları üzerinde bir çok uygarlık ve medeniyet, coğrafi konuma bağlı doğal oluşumları ve ilkel barınaklar olarak, insani ihtiyaçları karşılamaya yönelik kullanılmıştır (Türsab, 1998). Turizm mimarisi olgusunun oluşum süreci, göçebe hayat düzeninden yerleşik hayata geçiş döneminden sonra ortaya çıkmıştır. Doğrudan olmasa da, dolaylı yoldan turizmin ve turizm mimarisinin gelişimine hizmet eden ilk yapı örneklerinin, *ribat*, *han* ve *kervansaraylar* olduğu bilinmektedir (Hasol, 2005).

Ribatlar, konaklama yapı tiplerinin ilk örnekleri ve kökeni olarak kabul edilmektedir (Yalçiner, 1997). Ribatlar'ın izleri Evliya Çelebi'nin, *Seyahatnamesi*'ne göre, yedinci yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Yüzyıllar boyu gelişen ve değişen bu yapı tipleri, geleceğin konaklama tipolojilerini meydana getirmiştir (Singh, 2008).

Şekil(22,23,24,25) Ribat Örneği, Tunus

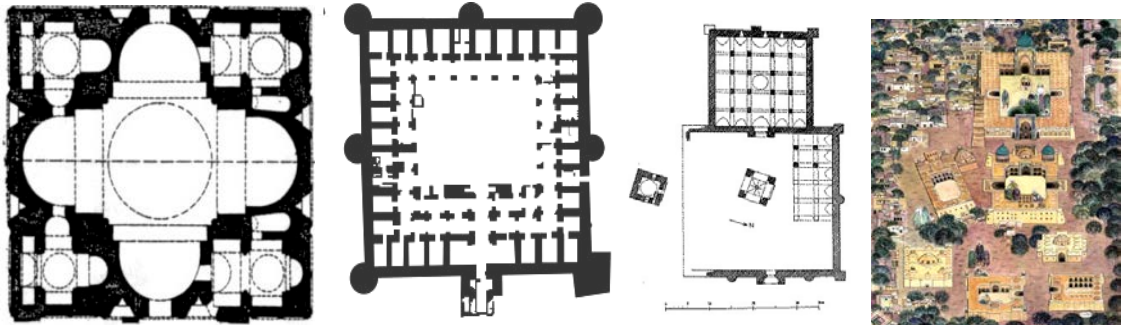
Bu örneklerde, inanç, savunma, depolama, korunma gibi önceliklerin vurgulandığı dikkat çekmektedir. Genellikle ticari sebeplerle inşa edilen ribatlar, sonraki dönemlerde yeni yapım yöntemlerinin geliştirilmesine imkân tanımıştır.

Yeni yapım yöntemlerinin gelişimi ile, konaklama olgusuna en yakın mimari örnekler, han ve kervansaray yapıları olarak, Anadolu'da 13. yüzyıl'da görülmeye başlanmıştır. Bu yapılar, özellikle toplumların ve yerleşkelerin tamamlayıcı unsurları olarak düşünülmüş, bu sebeple hızla gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Turizm mimarisi anlamında ilk örnek yapı tipi olarak kabul edilen ribatlar'dan farklı olarak, plan şemalarında kullanıcının yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebileceği mekân tipleri (konaklama) ile servis mekânlarının (yeme-içme, depolama) bilinçli bir şekilde örgütlenmeye başladığı görülmektedir (Cezar, 1977).

Yapı ve iç mekan ölçeğinde, kullanıcının yaşamsal faaliyetlerini gerçekleştirebileceği, fonksiyon planlamasının tarihsel gelişim süreci içinde ilk kez ele alındığı Han ve Kervansaray yapıları, biçimsel olarak birbirine benzemektedir. Ancak, etimolojik anlamda, biçimleniş ve coğrafi konumları bakımından birbirinden ayrılmaktadır (Güran, 1978).

Hanlar, mimari biçimlenme ve fonksiyon yönünden kervansaraylara göre ölçeği küçük, coğrafi konumu itibariyle genellikle şehir merkezinde bulunan yapılardır (Arseven, 1983).

Kervansaraylar ise, coğrafi konumu itibariyle genel olarak, şehirlerarası bölgelerde veya dışında, güvenlik sebebiyle de büyük ölçekli yapılar olarak biçimlendirilmiştir. Bu yapı türlerinde, kervanların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur; konaklama, hamam, çarşı ve büyük ahırlar yer almaktadır.

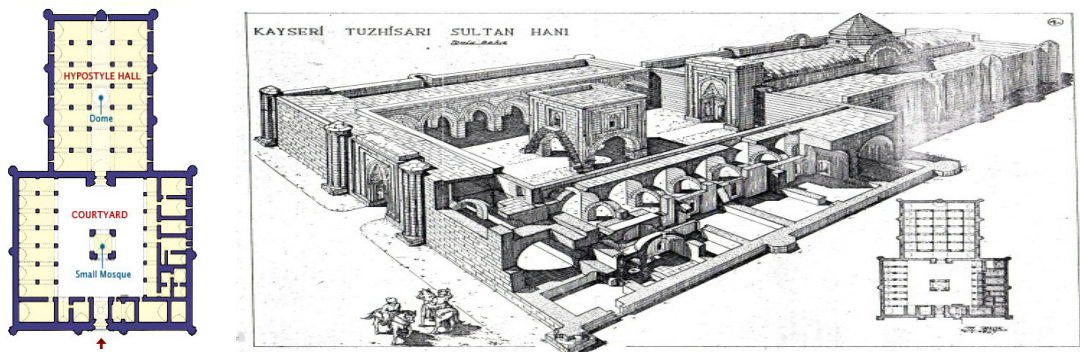

Şekil (26,27,28,29) Sırasıyla, Bir Kervansaray Planı, Bir Ribat Planı, Sousse-Tunus, Bir Han Planı, Minyatür- Mimar Çolpan

Ancak, konaklama fonksiyonu, dönem ihtiyaçlarına göre birincil bir konumda yer almamıştır. Buna ek olarak, yapı türleri, mimari yapım tekniği ve malzeme kullanımı yönünden de çeşitlilik göstermektedir (Karamagaralı, 1970).

Etimolojik anlamda, biçimleniş ve coğrafi konumları bakımından birbirinden ayrılan han ve kervansaray yapıları, tarihsel gelişim süreci içinde iki ana grupta değerlendirilebilmektedir (Turan, 1946): Bunlar, Şehirlerarası hanlar (ribat yapı türünden sonra ilk 'konaklama' fonksiyonunu elen alan örnek olarak ortaya çıkmıştır.); Şehir içi hanlardır (ticaretin ve buna bağlı olarak ticari bölgelerin gelişimi ile yapılandırılmaya başlamaktadır). Türkiye topraklarında, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde, han yapılarının mimari anlamda ilk örneği olan, Sultan Han inşa edilmiştir. Dönem dahilinde yapılandırılmış birçok han (Sultan Han başta olmak üzere), ilk Müslüman Türk devletlerinden, Gazne ve Karahanlı, mimari üslubundan özellikler taşımaktadır (Karamagaralı, 1970).

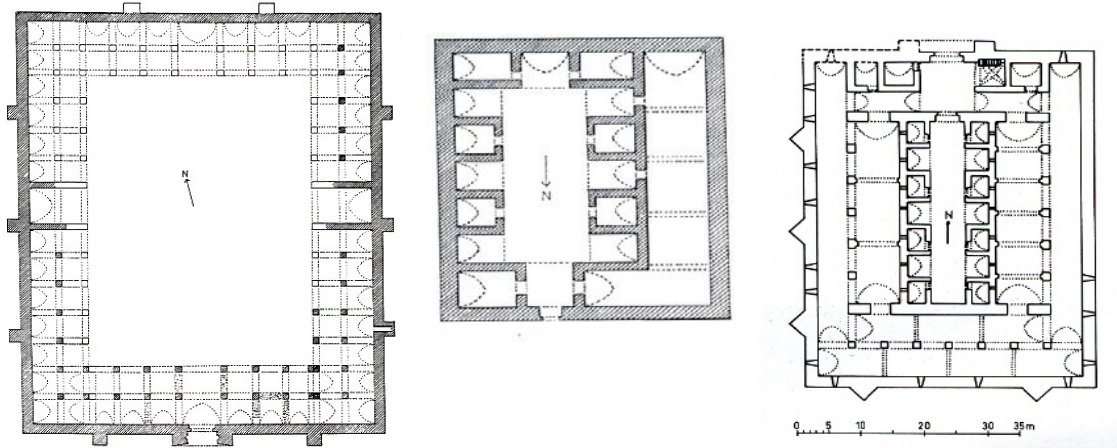
Genellikle kent merkezi içinde konumlandırılan han yapıları, ticari bir amaç dahilinde, kervan ve yolcularını belirli bir ücret karşılığında barındırmaya başlamıştır. Bu yapılar aynı zamanda birer sembolik öge olarak devletlerin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Tezin araştırma gündeminde yer alan, anlam durumu, zaman ve mekan kavramının meydana getirdiği yer olgusunun temel anlamda, en basit örnekleri görülmeye böylece başlanmıştır. Birer devlet sembolü olarak konaklama yapılarının önem kazanması, bu dönem ve sonrasında inşa edilen, han ve kervansarayların mimari gelişimine etki eden bir kriter olarak düşünülmektedir (Karamagaralı, 1970).

Şekil (30,31) Sultan Han, "Kervansarayın ilk kitabesinde mukarnaslı dış kapı nişini çeviren süs kemerinin iki tarafında altıgen madalyonlar içinde sağda ve solda yer almaktadır. Uzun bir dehlizden geçtikten sonra avluya varılır. Burada arabalara mahsus revak şeklinde yerler, sol tarafında ise kemerli ve yolculara mahsus odalar, salonlar, iki hamam ve ambarlar vardır."

Han ve kervansaray yapıları, tarihsel süreç içinde, benzer özellikleri taşıyarak gelişim göstermektedir. Örnekle, Büyük Selçuklu Devleti Dönemi mimari biçimleniş ve

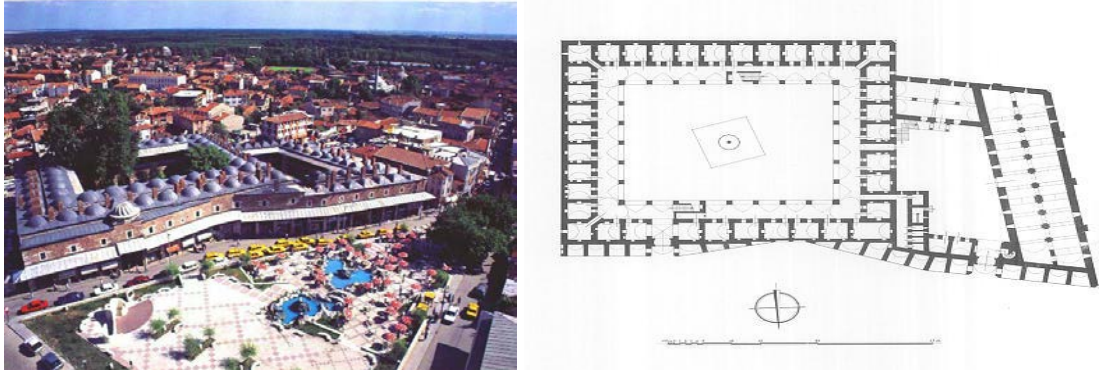
planlama özellikleri, Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi, han ve kervansaray yapılarının tasarımına etki etmiştir. Buna paralel olarak, Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde, özellikle ticaret yolları üzerinde (Uzakdoğu, Hindistan ve Çin), çok sayıda kervansaray yapısı görülmektedir.

Şekil (32,33,34)Han yapılarında İki katlı, merkezi bir plan şemasını çevreleyen revaklı bir düzenleme, Evdir Han 1215-1219 Sırasıyla, Alara Han, 1231, Esabı-ı Keyif Han,1230-41

Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde de, bu yapı örneklerine, şehir içi ve dışında konumlanan han ve kervansaray yapıları eklenmiştir (Arseven, 1983). Osmanlı Dönemi'nde, kent düzeni içinde yer alan hanların, mimari yapısında, önceki yapı türlerine göre çevre düzenlemesi, hacim büyüklükleri, mekânın işlevsel bir şekilde kullanılabilirliği, topoğrafya, yollar ve arsaların göz önünde bulundurulduğu gözlemlenmektedir (Aslanapa, 1986). Hanlar, üç farklı amaca yönelik yapılmıştır: Bunlar, yolcu hanları, ticaret hanları, misafirhane hanlarıdır. Konaklama yapılarının, verimli bir biçimde planlanmasının yanı sıra, Osmanlı Dönemi'nde, mekânsal düzenleme pratiği açısından işlev gruplamaları ve mahremiyet sınırlarının belirlenmesi, mimari tasarımda etkin bir rol almaktadır (İpekoğlu, 1993).

Han ve kervansaray yapılarında merkezi mekân düzenlemesi (avlu ve revaklara bağlı) devam etmiş, ancak karşılama ve kervanlar için konaklama hacimlerinin açıldığı ortak bir mekan olarak tanımlanmıştır (İpekoğlu, 1993). Tüm bunlara ek olarak, kervanların sahip olduğu büyük baş hayvanların barınacağı mekânların, insanlardan kesin bir ifadeyle ayrıştırılması yolunda adımlar atılmıştır. Bu anlamda, *nefler* halinde veya ayrı bölümlenmelerle ahırlar mekân içinde yer almış, insanların konaklama ve günlük ihtiyaç alanlarından ayrılmıştır.

Şekil (35,36) Rüstem Paşa Kervansarayı, Mimar Sinan, 1554, Edirne Merkez

Buna paralel olarak, mimari plan şemalarında, konaklama ve günlük ihtiyaçlar doğrultusunda özellikle, bodrum kotu – ahır, zemin kot – idari işler ve yönetim, diğer kotlar – kervan ve yolcu konaklama fonksiyonları için ayrılmıştır. İşlevlerin gruplanması yoluyla, konaklama yapılarının tasarlanması, tarihsel süreç içinde önemli bir adım olarak kabul edilmektedir (Erdmann, 1976).

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde yaşanan bu gelişmeler, 1856 yılında İngiliz Devleti tarafından İzmir – Aydın güzergâhında yapılmaya başlanan demiryolu hattı ile hız kazanarak, ekonomik ve siyasi açılardan desteklenmiştir. Sanayi Devri ile birlikte 18. Yüzyılda başlayan turizm ve ticari alandaki gelişmeler, Osmanlı İmparatorluğu'nda gelişen dış politika temelli ilişkilere, kentsel, sosyal, kültürel değişimlere bağlı olarak 19. Yüzyılda gerçekleşmiştir.

Ulaşım ve seyahat etme araçlarının, endüstrileşme düzeni içindeki gelişimine bağlı olarak konaklama yapılarının eş zamanlı takibi tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye topraklarında da devam etmiş, dönem itibariyle Osmanlı Devleti vatandaşı olmayan kişilerin de mülk edinebilme hakkı kazanması ile Osmanlı topraklarına yoğun bir ilgi ve merak doğmuştur. Bu sebeple 19. Yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde, Osmanlı topraklarına Avrupa'dan veya diğer ülkelerden önemli miktarda seyahat gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı Dönemi ve sonrasındaki turizm yapılarının, İstanbul ağırlıklı gelişimi ise 1883'te, Compagnie Internationale des Wagons-Lits'ne ait olan Şark Ekspresi/Orient Express'ine bağlı, Paris-İstanbul seferinin gerçekleştirilmesine bağlanmaktadır (Binani, 2011). Turizm alanında 'otel' yapılarının ilk olarak ortaya çıkışının özellikle Avrupa'dan din, savaşlar, göçlere bağlı olarak gelişen seyahat etme durumunun etkili olduğu görülmekte, ancak ilk 'otel' yapısının hangi tarihte, nerede inşa edildiği tam olarak bilinmemektedir (Binani, 2011).

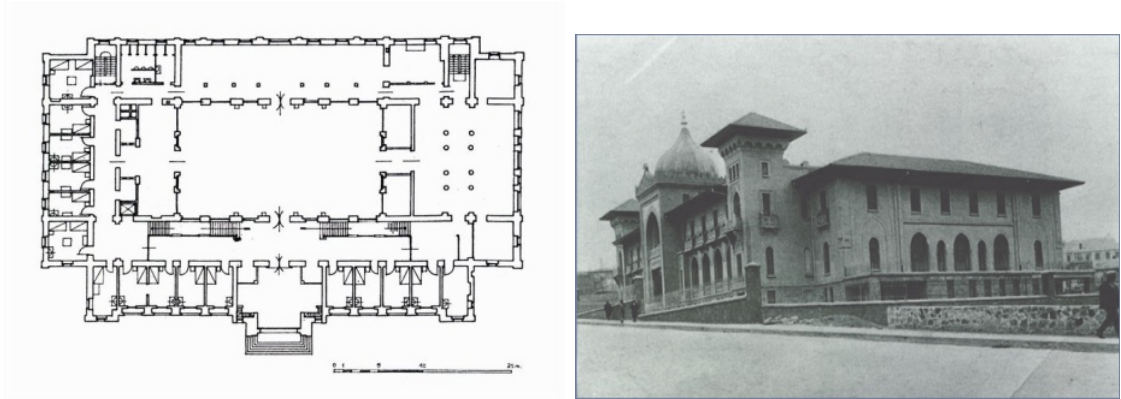
Türkiye tarihinde ilk otel yapısı, Ali Esad Göksel ve Sinan Kunalp'e göre, İstanbul'da 1830'lu yıllarda hizmete girmiştir (Göksel, 1989). Herhangi bir kaynak bulunmayışı sebebiyle, kesin bir bilgi bulunmamaktadır; ancak o dönemde Galata – Pera Bölgesi'nin turistik açıdan yapılanmaya başlandığı düşünülmektedir.

1840 Tarihi'nde, Kuledibi Bölgesi'nde Hotel des Quate Nations adlı küçük işletmeli bir Otel açılmıştır. Ayrıca, döneme özgü kitap ve broşürlerde, Pera'da bulunan Hotel d'Angleterre'nin tanıtımı yer almaktadır. Levanten, James Missirie tarafından 1841 yılında Pera'da açılan Otelin, Avrupa'daki otelcilik anlayışı ile benzerlik gösterdiği, yayımlanan ilanlardan anlaşılmaktadır. İstanbul'da cephe düzenlemeleriyle, mekân konforu ve donanımı yönünden Avrupa standartlarında yapılandırılan Otel inşaatının Birinci Dünya Savaşı'na değin sürdüğü tahmin edilmektedir (Bozdoğan, 2012).

Türkiye'de turizm olgusunun devinimi bu dönem ile hızla gelişmeye başlamış, Cumhuriyet Dönemi ve sonrasında (1923-1950) önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. 19. Yüzyıl başlarında seyahat ve konaklama biçimlerinin gelişimi ve değişimi Osmanlı Dönemi'nde sistematik bir turizm hareketi ile gerçekleştirilememişken, Cumhuriyet'in ilanıyla başlayan yeni modernleşme döneminde, turizme yönelik planlama birimleri kurulmuştur. 1923 Yılı'nda Türk Seyahhin Cemiyeti'nin, 1930 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'na dönüşmüş, Turizm Bürosu ve Turizm Müdürlüğü de bu dönemde kurulmuştur. Türkiye, tarih boyunca çok kültürlü altyapısı ile medeniyetlerin izlerini taşıyan bir coğrafya olmuştur. Sahip olduğu kültürel öge ve izlerin, çeşitli yollarla ülke dışına çıkarılması, 1963 yılında Türkiye Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulmasına sebep olmuştur.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, yeni Başkent'in turizm ve konaklama yapı ihtiyacı, ilk yıllarında Osmanlı Devri Dönemi'nde de yapımına devam edilen han ve kervansaraylar ile karşılanmıştır. Sonraki gelişim sürecinde ise tarihin izlerini taşıyan Ankara Palas, Başkent için ilk büyük ve modern konaklama yapısı olarak inşa edilmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Mebusan Kulübü olarak hizmet etmesi planlanan Ankara Palas, Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. Binanın yapımına 1924 yılında başlanmış, ancak temeli atıldıktan sonra Vedat Tek'in işi bırakması sonucu yarım kalan bina, Mimar Kemalettin Bey'in yeni tasarımına göre tamamlanmıştır (1967).

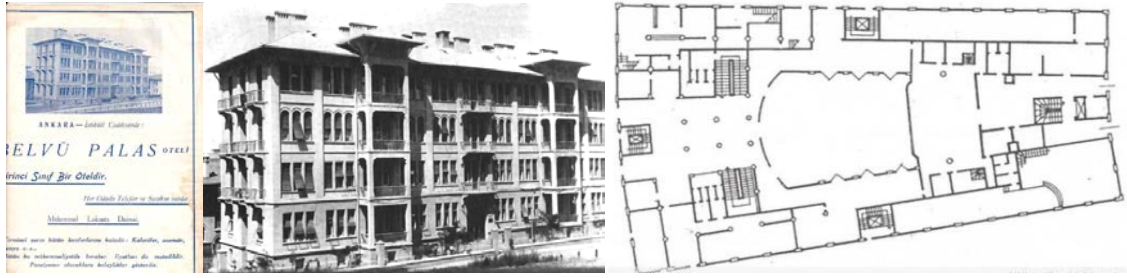
Şekil (37,38) Ankara Palas,sırasıyla, Plan, Bir Görünüm

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın örneklerinden olan Ankara Palas Devlet Konukevi binası, dikdörtgen planlı bir kütteden oluşmakta ve merkezi plan şeması ile düzenlenmiştir. Merkezde yer alan büyük bir balo salonu ve çevresinde çok amaçlı salonlar bulunmaktadır.Altmış konuk odası bulunan yapıda, on altısı zemin kot seviyesinde yer almaktadır. Binanın cephesinde, çini bezemeler kullanılmıştır. Günümüzde, Ulus'ta bulunan Ankara Palas, Dışişleri Bakanlığı Devlet Konukevi olarak kullanılmaktadır.

Şekil (39,40,41) Ankara Palas, Cephe ve Saçak altı Çini Bezeme Detayı

Merkez Bankası tarafından, Mimar Kemaleddin Bey aracılığıyla, 1925-1927 yılları arasında tasarlanmış ve inşa edilmiş Belvü Palas Oteli, Ankara Palas'ı takip eden süreçte modernleşmenin yüzü olarak kent içinde yer almıştır. Konut olarak tasarlanmış yapı, inşa edildikten sonraki dönemlerde konaklama fonksiyonu ile yeniden işlevlendirilmiştir (1975). Modüler plan şemasına sahip otel, çağdaş konfor gereksinimlerini karşılama bakımından önemli nitelikleri ile tarihsel süreç içinde önemli bir konumda yer almaktadır. Buna paralel olarak, plan şeması simetrik çözümlenmiş, cephe düzeninde kullanıcılara yönelik balkon kullanımının yaygınlaşmaya başladığı görülebilmektedir.

Şekil (42,43,44) Sırasıyla, Belvü Palas Oteli El İlanı, Belvü Palas Oteli'nden bir Görünüm, Belvü Palas Oteli, Vakıf Apartmanı Plan Şeması, Kaynak: *Arkitera Mimarlık Merkezi*

Ankara Palas ve Belvü Oteli'nin ardından, Türkiye için Bursa Çelik Palas Oteli bu döneme ait ilk çağdaş konaklama yapı örnekleri arasında yer almaktadır. Guilio Mongeri tarafından tasarlanmış yapı, Bursa'da 26 Temmuz 1935'te açılmıştır. Kitle turizm kavramı bakımından, diğer örneklerinden farklı olarak yatak kapasitesi artmış büyük ölçekli bir konaklama yapısıdır. Otuz altı oda ve yetmiş iki yatak kapasitesi ile otel, hizmet etmeye başlamıştır. Türkiye'de inşa edilmiş oteller arasında en önemli farklılıklarından biri ise her odanın kendine ait bir ıslak hacmi bulunmasıdır. Bu döneme kadar yapılmış diğer konaklama yapılarında, ıslak hacimler genel itibariyle, konaklama hücrelerinden ayrı planlanmıştır .

Erken Cumhuriyet Dönemi ile birlikte gelişen modern yaşama kültürü ve oluşumu, yukarıda belirtilen örneklerde de görülebileceği üzere, kentleşme ve kent insanı kavramlarının ortaya çıkışını ve buna bağlı olarak birtakım sosyo kültürel değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

Bu değişimde, kent insanı, modern yaşamında sürdürdüğü yaşama biçimini, kendi özgün 'ev'inde gerçekleştirmiş ancak zaman zaman Ankara gibi denize kıyısı olmayan kentlerden uzaklaşarak, dinlence-eğlence gibi aktivitelere gereksinim duymuştur. Bu gereksinim ile özellikle gelir düzeyi yüksek olan bireyler, kıyı şeritlerinde kendilerine ait ikinci bir konut yaptırmaya başlamış ve bu durum hızla artış göstererek, kooperatiflerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kooperatiflerin ortaya çıkışı ile birlikte turizm amaçlı konaklama yapılarında tek tip yapı örnekleri kıyı şeritlerinde görülmeye başlanmış, büyük şehirleşmenin de gelişimi ile şehir içi ve dışı otellerin sayısı, nitel ve nicel özellikleri bakımından önemli bir noktaya ulaşmıştır (Coşkun, 1972).

Şekil (45,46) Bursa Çelik Palas Oteli, Genel Görünüm, Cephe Görünümü (1937)

Hızla gelişimin sürdüğü yıllarda, büyükşehirlerde yapımı tamamlanan ilk büyük ve küçük ölçekli konaklama yapıları, nüfus artışı ve turizm arz talep dengelerine bağlı değişim ile birlikte işlevselliklerini yitirerek yetersiz kalmış, birçoğu yıkılarak yeniden yapılandırılmıştır.

Yüzyıl başlarından itibaren süregelen gelişimler devam ederken, ortalarında Sedad Hakkı Eldem'in Çağdaş Yalova Oteli, Samih Saim Akkaynak'ın, Cihan Palas adlı konaklama yapıları, yeni arz talep dengelerine uyumlu bir biçimde planlanmıştır. Mimar Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanan Çağdaş Yalova Oteli, tatil amaçlı, kıyı şeridinde yer alan konaklama yapılarına örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. 20. Yüzyıl başlarında, Yalova, İstanbul'a yakın bir termal merkez olma özelliği taşımaya başlamıştır. Sedad Hakkı Eldem'in tasarladığı Otel, geçmişe ait mimari referanslara sahip olma özelliğini içermektedir. Bu anlamda, mimarın kimlik, bellek, anlam durumları dahilinde, yapıda geçmişe ait öğeler kullandığı gözlenmektedir. Kitle tasarımında, çıkma yapan balkonlar, saçak ve düşey olarak hizalanmış yatay açıklıklar ile geleneksel Osmanlı Konut mimarisine atıfta bulunmaktadır (Bozdoğan, 2005).

Otel, 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında onarım gerekçesi ile kapatılmış, ancak onarım yapılmasına karşın 1984 yılında yıkılmıştır. Plan şeması bakımından 'T' biçimli kütlesi, geleneksel Osmanlı Konut Mimarisine referansla tasarlanmış bir yapı olarak, Türkiye içinde tatil amaçlı yapı planlamasında farklı bir özellik taşımıştır. Bu anlamda, 2001 yılında, aslına uygun olarak yeniden yapımına başlanan Otel, 2010 yılında yeniden inşaa edilmiş haliyle faaliyet göstermeye başlamıştır (Aslanoğlu, 1980).

Şekil (47,48) Yalova Termal Oteli, Sedad Hakkı Eldem, Fotoğraf, Kartpostal (1970 Yılı Öncesi)

Şekil (49,50,51,52) Yalova Termal Oteli, Yeniden Yapım Projesi (2010)

Mimari üslup bakımından modernist anlayışı devam ettiren bu yapı tiplerinden, Beyoğlu'nda bulunan Tokatlıyan Oteli, ayrılmaktadır. Mimari anlamda, geniş mekan ve yüksek tavanlı hacimlere sahip tarihi Otel'in, İstanbul, Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi üzerinde konumlanan bir yazlık şubesi de Tarabya'da bulunmaktaydı. Yapının mülkiyeti, Tokatlıyan Ailesi'ne aittir. Günümüzde İstiklal Caddesi üzerinde bulunan otelin şubesi İşhanı olarak kullanılmakta, Tarabya'daki ise 1954 yanarak, kullanılamayacak hale gelmiştir (Kortan,1997).

Şekil (53,54) Tokatlıyan Hotel, İstiklal Caddesi

Tokatlıyan Otel Projesi'nden sonra, 1950'li yıllarda, Hilton Oteller Zinciri, Emekli Sandığı Kurumu yatırımlarıyla İstanbul'da büyük bir otel projesi oluşturmuştur. Bu yatırım, Türk Turizm Tarihi açısından mimari anlamda önemli ölçekte bir yatırım olarak görülmelidir.

Otel Projesi, günümüzde Beşiktaş, Şişli olarak adlandırılan semt içindeki kentsel yapılaşmanın durağanlığını yok etmiştir. İstanbul Hilton Oteli, yapıldığı dönem ve konum itibariyle pek çok turizm yapısının oluşumunda öncü bir rolde yer almıştır.

Şekil(55,56,57) İstanbul Hilton Oteli'nden çeşitli Görünümler

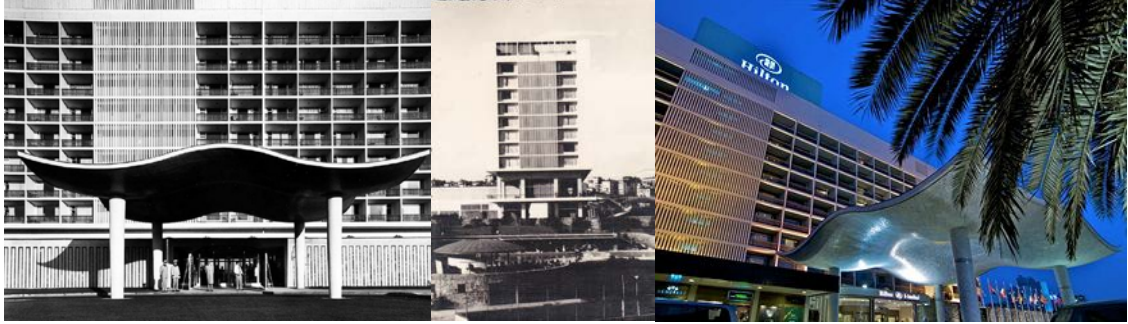
Hilton Oteli, Türkiye'de yapılandırılmış ilk uluslararası mimari üsluplu konaklama yapısı olma özelliği taşımakta, yapım tekniği ve malzemesi ile de kent düzeninde farklı bir yerde bulunmaktadır. Tasarım Projesinin Skidmore, Owings and Merrill'e (SOM Grubuna) ait olduğu ancak yerel tasarım danışmanlığının Sedad Hakkı Eldem'e ait olduğu bilinmektedir (Kortan, 1997).

Bu Otel'in yapım dönemi, İkinci Milli Mimarlık Akımı'nın bitişini temsil eden bir zaman dilimine denk gelmektedir. Burada, yeni arayışlar, yerel olmayan mimari üslup ve yapım malzemelerinin kullanıldığı da ayrıca gözlemlenmektedir. Uluslararası Üslup ürünü mimarlık öğelerine örnek olabilecek nitelikteki yapının ana giriş saçağı tasarımı ise Sedad Hakkı Eldem'e aittir. Eldem, yapının Uluslararası Üslup ve modern yapısına, stilize edilmiş, oryantal çağırışimli, uçan hali figürünü saçak ögesi ile dahil etmiştir.

Burada, yerelleşme olgusunun, çalışmanın ilerde incelenecek bölümlerinde yer alan, uluslararası üslup ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Böylece, bir otel zincirinin, zaman ve mekan algısını yok sayan yapısını, yerel bir yorumlama ile katkıda bulunarak, irdelemiştir. Bu mimari yorumlama, yalnızca yarı açık bir mekanı tariflemek yerine, yer kavramını pekiştiren, bağlam ile yapı arasındaki ilişkiyi kuran bir durum yaratmıştır.

Yapı, dikdörtgen taban alanlı ve prizmatik kütlesi ile pilotilerle yükseltilmiştir. Cephesinde oluşturulan kafes doku ile, yapı, modern ve Uluslararası Üslubun, turizm amaçlı konaklama yapılarındaki ilk Türkiye örneğini meydana getirmiştir. Yerel danışman olarak görev yapan Sedad Hakkı Eldem, giriş saçağına ek olarak, balo

salonunun *divanhane* referanslı planlaması ile katkıda bulunmuştur. Eldem, ayrıca 1965'te uygulanmayan bir genişletme projesi hazırlamıştır (Kuban, 1985).

Şekil(58,59,60) İstanbul Hilton Oteli'nden çeşitli Görünümler

İstanbul Hilton Oteli ile başlayan, kitle turizmine hizmet etmeye yönelik konaklama yapıları, özellikle İzmir Büyük Efes Oteli, Tarabya Oteli, Büyük Ankara Oteli ile 1950'li yıllardaki modern yaşam ve modernleşmeye dair mimari ifade biçimi olarak görülmelidir.

İzmir Büyük Efes Oteli, 1964 yılında inşa edilmiş, Uluslararası Üslubun standardizasyonunu yansıtan bir diğer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarımını, Cumhuriyet Dönemi için önemli bir mimar olan Paul Bonatz üstlenmiştir. Buna ek olarak bulunduğu kentin simgelerinden biri olan yapı, 2003 yılında yenilenmeye başlanmış, Fatin Uran tarafından revize edilmiş projesi ile; tekrar 2008 yılında tekrar açılmıştır.

Şekil (61,62,63) İzmir Büyük Efes Oteli, 1965 Yılı'ndan bir Görünüm, Yenileme Projesi Görünüm, Vaziyet Planı

Dış kaynaklı turizm yatırımcıları ve zincir oteller, zaman içinde turizm endüstrisinin Türk girişimciler tarafından, farkedilmesine neden olmuş, turizm konusunda yapılan yatırımların artmasına sebep olmuştur. Yerel kaynaklı yatırımlara örnek olarak, İstanbul'da Çınar Otel, Antalya'da Divan - Talya Otel inşa edilmiş, İzmir gibi ekonomik

ve ticari gelişimi yaşanan kentlerde ise bu artışı destekleyecek kapasitede konaklama tesisi çeşitli ölçeklerde ortaya çıkmıştır.

Şekil (64,65,66) Cınar Hotel, Yeşilköy – İstanbul, Afiş Tasarımı, Çeşitli Yıllara Ait Görünümler

Şekil (67,68,69,70) Antalya, Divan-Talya Otel

Özellikle denize kıyısı olan kentlerde büyük oteller inşa edilmiş ve sayıları hızla artış göstermiştir. Tezin bir durum çalışması olarak inceleyeceği bölge olan Antalya ve Kıyı Şeridi, bu gelişimin ağırlıklı olarak izlenebildiği kentlerin başında gelmektedir. Bu yıllarda, yirmiye yakın önemli proje hayata geçirilmiş; ancak, 1980 yılında yaşanan İhtilal Dönemi ve sonrasında bu gelişim bir süre duraklamıştır (Hirsch, 2001).

Uluslararası Ticaret Hukukçusu E.Hirsch, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi ve araştırma tezinin gündemini oluşturan Antalya Bölgesi Kıyı Şeridi için şöyle bir tespitte bulunmaktadır:

“Son yirmi yılda, devletin destekleriyle ulaşılan tesis ve yatak sayısı küçümsenecek gibi değil. Mimari, son yıllarda zayıflamakta olsa da genel mimarlık düzeyi ortalamasının sanırım oldukça üzerinde.” (Akan, 1993)

2000 Yılı'nı takip eden dönemde, sayıca hızla artış gösteren oteller, genellikle Türk yatırımcılar tarafından finanse edilmiştir. Arz ve talep dengelerinin karşılanabilmesi gereksinimi, mimari bağlamda niteliksiz yapıların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sonuç olarak, turizmin ekonomik gücü, kapasite artışı ile doğru orantılı olarak artmış

ancak, kentsel sorunlara ve mimari anlamda olumsuz nitelikler barındıran örnekleri meydana getirmiştir. Yapı temelinde, olumsuz nitelikler barındıran örneklerin ortaya çıkışı, ekonomik anlamda maliyeti yüksek malzeme kullanımları ile desteklenmiş, anlık beğeniye sunulan turizm yapılarını oluşturmaya başlamıştır.

Tüketicinin anlık beğenisine sunulan oteller, konferans merkezi, sağlık otelleri, kayak tatili otelleri, tatil köyleri ve marina otelleri olarak yeni tüketim odakları yaratmış ve ekonomik anlamda pazar gelişiminde etkin rol oynamıştır. Pazar gelişiminde, mimari biçimlenişteki çeşitlilik, bilinçli olarak tüketiciye sunulmaya başlanmış, yapılar da gelişimini bu doğrultuda takip etmiştir.

1.3. TURİZM YAPILARININ MİMARİ BİÇİMLENİŞ ÖZELLİKLERİ

Tüketicinin beğenisine sunulan ve çeşitlendirilen konaklama yapıları mekânsal açıdan farklı deneyimler önermekte, bu mekanın kullanıcıları ise ekonomik taşıyıcı rolünü üstlenmektedir. 'Deneyim tüketicileri', ekonomik sürekliliği sağlarken üstlendiği rolün boyutu, yapının bulunduğu coğrafi konuma ve iklime dayalı koşullara, ölçeğine bağlı olmak üzere turizm yapılarının mimari açıdan farklı tipolojilerde çeşitlilik göstermesine sebep olmuştur. Çeşitlenen mekân tipleri, sahip oldukları nitel ve nicel değerler bakımından incelenmesi gereken yapılanmalardır.

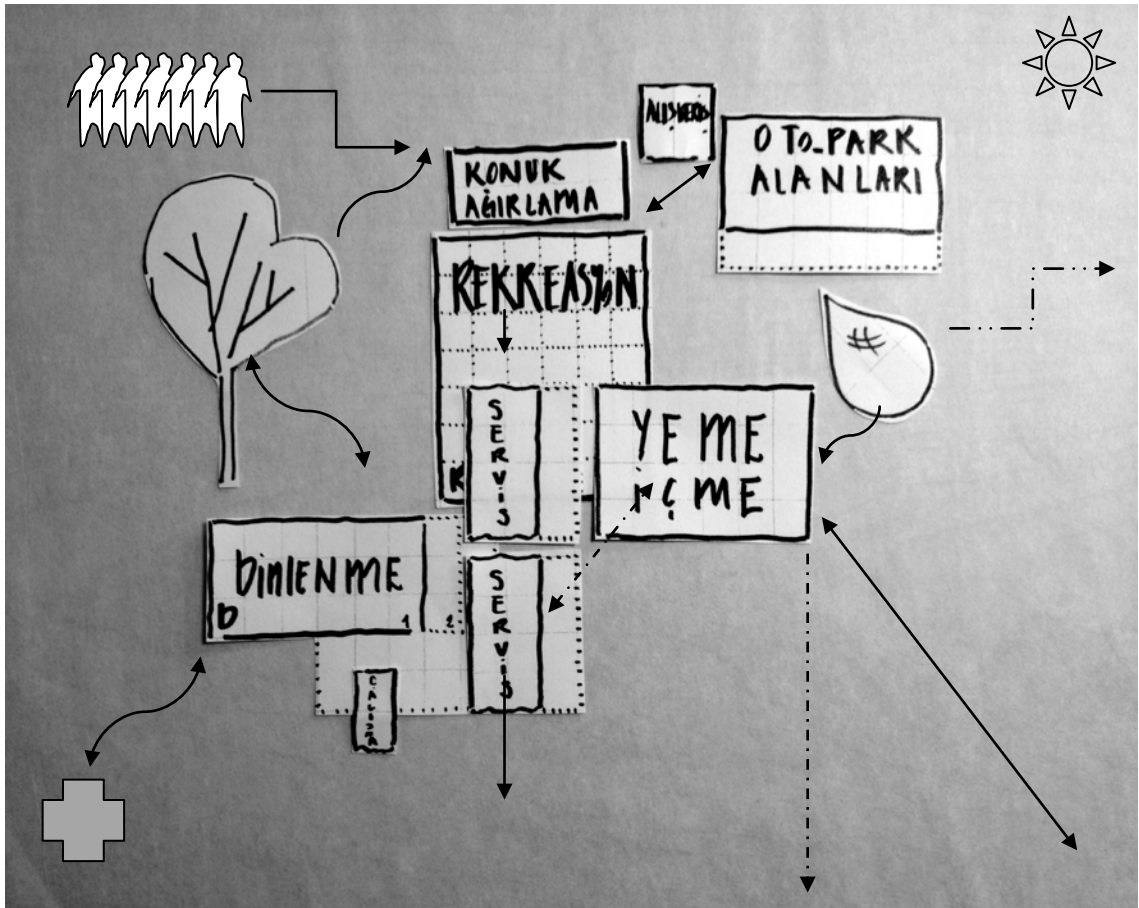
Turizm mimarisi olgusunda, konaklama yapıları, beklenti ve 'turist' ihtiyaçlarına göre en temel anlamda, belirtilen sekiz adet yapı ihtiyaç program ögesini içermektedir (Neufert, 2008): Dinlenme Alanı, Servis Hacimleri (Islak hacim v.b.), Yeme-İçme, Çalışma, Konuk Ağırlama, Rekreasyon, Alışveriş ve Kişiyne Özgü Hizmet Alanları (Kuru Temizleme, Çamaşırhane v.b.), Otopark Alanı.

Yukarıda belirtilen sekiz öge, turizm yapısının mimari biçimlenişinde etkin bir rol oynamaktadır. Buna paralel olarak, fonksiyonların yakın çevre ile nasıl etkileşime girdiği veya iletişim durumunda olduğu önemli bir tasarım kararını oluşturmaktadır. O halde, turizm yapısının, birincil olarak bağlamı ile ilişkisi, ana ve alt fonksiyonlar, fiziksel biçimlenmesine etki etmektedir. Bu anlamda, çalışmada yer alan yeniden işlevlendirme olgusunu yakından ilgilendiren, yeni işlevin bağlam içindeki durumunun araştırılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

viii. İkamet ve sosyal güvenlik sağlayan kurumlara olan yakınlık derecesi

2. Arsa Etkeni : Yapı tasarımında, yakın çevre ile olan 'uyum' durumunu sağlayan etmen olarak, dört alt başlığı kapsamaktadır.

- i. Mevcut arsanın, yapının işlev ve ölçeği bakımından uygunluğu,
- ii. Topoğrafik düzenin elverişliliği,
- iii. Oto ve her türlü araç yaklaşımı için uygun kot yüksekliği,
- iv. Çevre yollar ile olan bağlantısı

Şekil (72)Turizm Mimarisi Bağlamında, Sekiz Ana Fonksiyon Grubu Bağlam İle Birlikte Değerlendirilmelidir (Şematik Gösterim)

3. Ekonomik ve Mali Etkenler : Mali kriterler bir turizm yapısının fiziki boyutunun oluşumunu doğrudan etkilemekte ve dört alt başlığı içermektedir.

- i. Yapının konumlandırılacağı bölgenin, zaman içinde ekonomik anlamda değer kazanması
- ii. Arsa sahibinin mali desteği
- iii. Çeşitli ihtiyaçların sağlanabilmesi için gerekli miktarda yatırım ve birikim/harcama yapılması
- iv. Yapının fiziken uygulama projesine dönüştürülebilmesi için karşılanabilir uygunlukta bütçe belirlenmesi

Yukarıda belirtilen kriterlere göre, kentsel konumun belirlenmesi ve koşulların uygulanması gerekliliğinden bağımsız olarak, mimari biçimlenişteki en önemli etken insan faktörüdür (Lang, 1974). Yolcuların geçici süreyle kendi yaşama alanlarından ayrılarak zaman geçirecekleri konaklama yapılarında, mekânsal konfora dair nesnel ve öznel değerlendirmeler bütünü, bu kriterler sonucunda belirlenmektedir.

Ancak, insan faktörü, turizm mimarisinin biçimlenişinde arz ve talep dengelerini oluşturmakta, bu nedenle kullanıcılar öznel değerlendirmeler yolu ile dolaylı yoldan, en uygun konaklama seçeneğini yaratmaktadır. Bu anlamda da, bireylerin kendilerine en uygun konaklama seçeneğini belirleyebilmesi için mimari ve mimarinin insan üzerindeki etkisi, kullanılış amaçlarına göre çeşitli konaklama yapılarının ortak veya farklılaşan özelliklerini meydana getirmektedir. Ölçek ve mimari anlamda barındırdığı teknik ve mimari eleman farklılıklarına göre, konaklama yapıları, sosyo-ekonomik hedeflere yönelik, arazi, tasarımcı veya patronaj kaynaklı, aşağıda yer alan on farklı konaklama yapı çeşidini oluşturmaktadır (Doğu, 1994).

Geçici Yolcu Otelleri: Geçici yolcu otelleri, havaalanı, gar, terminal ve ulaşım kaynaklarına yakın konumlanmaktadır. En temel sebeplerinden biri ise, bu araçlarla seyahat eden yolcuları en kolay ve kısa sürede ağırlayabilmektir. Yapı tiplerinde salon ve benzeri idari hacimler minimum büyüklükte tutulmaktadır. (ör. Radisson Oteller Zinciri, IC Hotels Airport, Şekil.73)

Şehir Otelleri: Şehir otelleri, ölçek büyüklüklerine göre ikiye ayrılmaktadır.

Küçük Ölçekli Şehir Otelleri: İş adamları ve kısa süreli seyahat deneyimi yaşayacak olan kullanıcılara yönelik, yeme-içme, konaklama imkanı sağlayan, ekonomik bir seçenektir.

Şekil (73) IC Hotels Airport, Antalya, Guzelyurt Mevkii / Havaalanı Yolu

Şekil (74) Best Western Plus Khan Otel, Antalya, Şarampol Caddesi

Büyük Ölçekli Şehir Otelleri: Uzun veya kısa süreli konaklamalarda, her türlü donanımı ile kullanıcılarına hizmet vermektedir. (ör. Hilton)

Şekil (75,76,77) Ramada Plaza Otel, Antalya, Fevzi Çakmak Caddesi

Moteller: Ulaşım güzergâhlarının belirli yerlerinde, genellikle oto yaklaşımına en yakın alanlarda konumlanmakta ve kısa süreli konaklamaya yönelik, ekonomik bir seçenektir.

Şekil (78,79,80) Çıralı Orange Motel, Yapı, Yolu, Kemer / Antalya

Ev Pansiyonlar: Kullanılmakta olan bir konutun (genellikle müstakil konut tipinde), bir veya birden fazla hacmin, ücret karşılığı kiralanması yoluyla hizmet sağlamaktadır.

Şekil (81,82,83) Daphne Evi Pansiyon, Olimpos, Antalya

Pansiyonlar: Yapının bütününün veya belirli bir bölümünün ikamete elverişli bir biçimde düzenlenmesi ile oluşturulmaktadır.

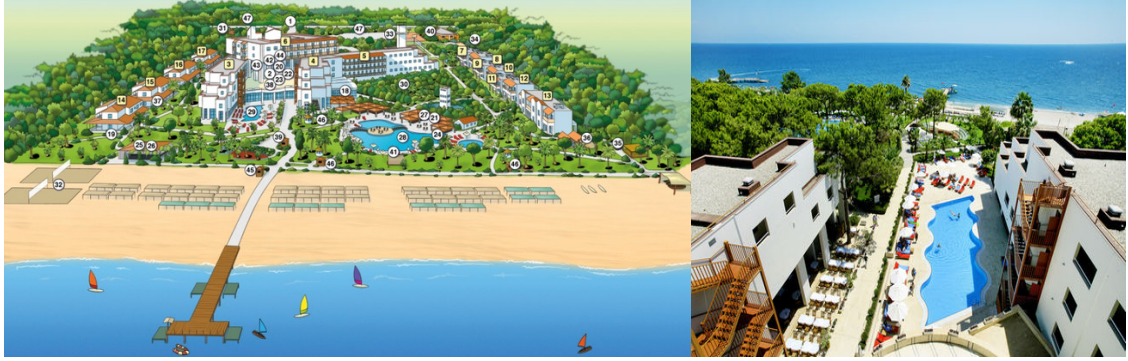
Şekil (84,85,86) Mavi Anı Pansiyon Geleneksel Türk Evi Kaleiçi / Antalya

Hostel: Bir amaç doğrultusunda uzun süreli ancak düşük ücret ödemeyi gerektiren, genellikle dinlenme, korunma, barınma, yeme – içme işlevlerine en basit haliyle sunan konaklama yapılarıdır.

Şekil (87,88,89) Jungle Bells Hostel, Adrasan Plajı, Antalya, Türkiye

Tatil Köyleri: Coğrafi konum bakımından elverişli alanlarda, ulaşım istasyonlarına olabildiğince yakın, çok miktarda kullanıcı olanaklı aktivite barındıran, rekreasyon tesisleri olarak işletilmektedir.

Şekil (90,91) Magic Life Kemer İmperial Tatil Köyü, Göynük, Antalya

Kaplıcalar, Termal Oteller: Kaplıca ve termal oteller, tarih boyunca, doğal kaynak suyu kullanımı ve tedavi amacı sunarak ilgi odağı olmuştur. Günümüzde, halen bu ilgi devam etmekte ve kullanıcılar tarafından tercih edilmektedir. Bu oteller, diğer konaklama yapılarından plan şeması bakımından farklılık göstermektedir. (Çoklu su havuzu, çamur ve değişik malzeme havuzları bulunmaktadır.)

Şekil (92) Arma's Beach Hotel, Merkez Mahallesi, Kemer, Antalya

Öğrenci Yurtları: Özellikle turizm yapısı açısından çeşitli olanaksızlıkların bulunduğu küçük yerleşkelerde, uzun süreli ancak çok az iktisadi gereksinimle kullanıma açık, birincil amacı öğrencilere hizmet etmek olan yapı tiplerini tariflemektedir. Bu hacimlerin öğrenci dışı konaklama yapı tipleri şeklinde kullanılması durumunda 'self-service', kişinin kendi ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması gerekliliği bulunmaktadır. Bu sebeple, mekânsal açıdan, ıslak hacimler ortak kullanıma açık olarak tasarlanabilmektedir. Türkiye'de, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, her yıl, özellikle yaz döneminde kullanıma açık olan öğrenci yurtlarını ilan etmektedir.

Şekil (93,94) Akdeniz Öğrenci Yurdu, Elmalı, Antalya

Yazlık Oteller: Coğrafi konum bakımından iki farklı kesimde yer almaktadır.

- Kıyı Kesimlerde Yer Alan Oteller (Deniz ve göl kenarlarında inşa edilmektedir.)
- Dağ Otelleri: Her iki tip için de geçerli olan özellik, uzun süreli konaklamaya yönelik ihtiyaçların müşteri odaklı tasarlama yaklaşımı gerektirmektedir. Yerleşkelere olan uzaklığı sebebiyle, yeme – içme hacimleri ve depo hacimleri, büyük ölçekli bir planlamada düşünülmektedir

Şekil (95,96) Kıyı Kesimlerinde Yer Alan Oteller, ör. Rixos Premium Belek Resort, Antalya, Dağ Otelleri, ör. Türkiz Beldibi Resort and Spa, Beldibi, Antalya

1.3.1. Turizm Yapılarında Mimari Planlama

En temel hali ile düşünüldüğünde bir konaklama yapısı, önceki bölümlerde belirtildiği üzere temel fonksiyonları ve özellikleri karşılamaktadır. Ancak, turizm mimarisinde plan şeması ve mekânsal organizasyon kurgusu standart bölümlenmelerden oluşmaktadır.

A. Yapının Girişi ve Girişi Karşılaman bir bölüm, Otel Holü

- B. Harici olarak kullanıma endeksli hacimler (Çok amaçlı salonlar, Restaurant ve Café)
- C. Dinlenme alanları, mahremiyet gerektiren kişisel kullanıma yönelik hacimler
- D. Kotlar arasındaki fiziksel ilişkiyi sağlayan, düşey ve yatay bağlantı elemanları
- E. Servis mekânları

A. Yapının Girişi ve Girişi Karşılamanın Bir Bölümü, Otel Holü

A.1. Yapının Girişi. Yapı girişi, eğer büyük bir arazi üzerine yayılmış ve oto yaklaşımına göre konumu sebebiyle, bir güvenlik noktası ile girilen durumda ise, oto park hizmeti sağlandıktan sonra, müşteri ve servis girişi olmak üzere iki yaklaşım ile planlanmaktadır.

A.2. Giriş ve Karşılama Holü: Turizm terminolojisi bakımından ' kabul holü' olarak tariflenen bu mekân tipi, bir tesis için en önemli hacimlerden bir tanesi olarak düşünülmektedir (Rutes, 1985). Seyahat deneyimi yaşayan ve geçici süreyle kendi özgün mekanlarından ayrılarak bu hacime dahil olan kullanıcılar için, farklı deneyimler hazırlamak, fiziksel açıdan davet eden bir iç mekan tasarımı yapma gereksinimi duyulmaktadır. Giriş holü kendi içerisinde, altı adet alt mekandan meydana gelmektedir.

- Resepsiyon Hizmet Bölümü (Ön Büro): Ön Büro hizmetleri, kullanıcının turizm yapısı bünyesinde çalışan idari personel ile olan kısa süreli ilişkisini sağlamak üzere kullanılan, giriş ve çıkış işlemlerini gerçekleştirdiği bir mekan olarak tasarlanmaktadır. Teknik anlamda, çoklu kullanıcı oranı da düşünülerek kabul bankosunun uzunluğu beş metreyi aşacak biçimde öngörülmektedir (Neufert, 2008).
- Bekleme Alanları: Bekleme ve karşılama esnasında müşteriler tarafından dinlenme amacı ile tefrişlendirilmektedir.
- Vestiye ve Bagaj Hizmetleri
- İdari Birimler: İdari birimler, bir turizm yapısındaki sermaye akışı ve diğer kontrol mekanizmalarının sağlandığı bölüm olarak yer almaktadır. Bu bağlamda, hacimlerin ölçeği tesisin büyüklüğü ve çalışan personel oranına göre farklılık göstermektedir. Tüketicilerle birebir iletişim sebebiyle, idari birimler, ön büronun hemen arka

bölümünde veya kabul holü olarak adlandırılan giriş mekânı ile fiziksel olarak ilişkilendirilmektedir.

- Islak Hacimler
- Diğer Elemanlar: Özellikle büyük otellerde bulunmakta olan, rezervasyon hizmetleri, tur rehberleri/organizasyonu, küçük ölçekli ilkyardım, kuaför, günlük veya konaklama sırasında doğacak ihtiyaçlara yönelik küçük ölçekli alışveriş alanları gibi elemanlardır. Kullanıcının konakladığı tesis dışına çıkma gereksinimini en aza indireyen nitelikte ek fonksiyonlar bulunmaktadır.

A.3. Otel Holü: Konaklayacak kişiler için, serbest alan niteliğinde ve yapının diğer bölümlerine geçişte ara hacim olarak tanımlanmaktadır. Otel hollerinde, mekansal donatı seçimi, oturma-dinlenme, yeme-içme (çay, kahve saatleri vb.) işlevlerine uygun yapılmalıdır.

Oransal anlamda bu mekânın hacimsel büyüklüğü, müşteri kapasitesinin %25'inin aynı anda mekânı kullanacağı düşünülerek biçimlendirilmektedir.

Otel holü, mekansal kurguda, yapının merkezi konumunda bulunmaktadır. Böylece, bu hacim, konukların varlığı ile birlikte 'lobby' olarak nitelendirilmektedir.

- B. Harici Olarak Kullanıma Endeksli Hacimler: Örnekle çok amaçlı salonlar, barlar, spor salonları ve oyun merkezleri düşünülebilmektedir.

Çok Amaçlı Salonlar: Yalnızca otel müşterilerine odaklı bir mekânsal düzenleme yerine, dışarıdan gelen kullanıcıların da düşünülmesini gerektirmektedir. Özellikle esnek ve değiştirilebilirlik açısından, iç mekan düzenlemesinde hafif bölücü elemanlar, yapısal olmayan donatı elemanları, farklı fonksiyonlar dahilinde, bütünleşik veya ayrı kullanılacak düzende tasarlanmalıdır. Aynı zamanda, dışarıdan gelen kullanıcılara yönelik, ıslak hacim, vestiyer bankosu ve bir fuaye alanı oluşturulmalıdır.

İkram ve Ağırılama Hacimleri: Bu mekanlar genellikle, zemin ve çatı kotunda bulunmakta, belirli saatlerde yeme-içme fonksiyonuna yanıt vermektedir.

- C. Dinlenme Alanları, Mahremiyet Gerektiren Kişisel Kullanıma yönelik Hacimler: Turizm yapılarında mimari planlama, sağlıklı ve işleyen bir konaklama yapısını oluşturabilmek için çok önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda, özellikle kullanıcıların dinlenme hacimlerinin tasarım sürecinde, ekonomik ve uygulama gerekliliklerini en uygun düzeyde çözümlenmek temel esas olarak kabul edilmektedir.

Bireysel kullanıma yönelik birimlerin tasarımında, konaklama tesisinin ölçeğine göre, hacim büyüklüklerinde çeşitli farklar oluşabilmektedir. Konaklama yapısına göre, mekan büyüklüğünün bir örnekleştirilmesi, uluslararası ölçütlerde gerçekleştirilmektedir. Bir takım standart ölçülendirme kuralları dahilinde, mahalın hacimsel oranı, mekânsal donatı elemanlarının boyutlarına göre değişebilmektedir. İç mekânda, duvar ve döşemelerin malzeme seçiminde, mekanın akustik özellikleri göz önünde bulundurulmaktadır. Bu amaçlardan ötürü mekana servis veren tesisat ekipmanları da dahil olmak üzere yapıya doğrudan doğruya tesbit edilmemektedir.

Birbirine simetrik düzende konumlandırılan odalarda, ara hacim olarak tariflenen koridor/sirkülasyon hattı, akustik konforu sağlamaya yöneliktir. Özellikle dinlenme hacimleri ve yapı bütününe konumlandırılacağı alanlar, her türlü gürültüden uzak tutulmakta ve belirli bir oranda mahremiyet gerektirmektedir.

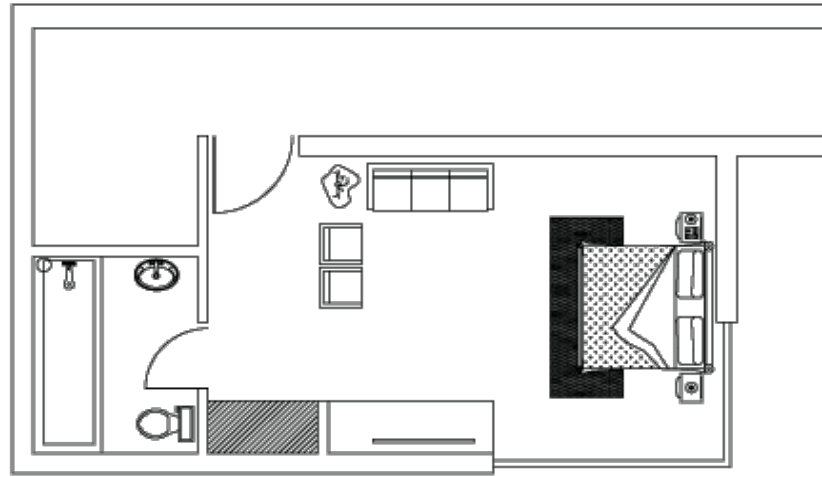
Mahremiyet gerektiren, kişi ve kişilere özgü mekan tasarımında mimari açıdan plan şematiği üç ana bölümden meydana gelmektedir: Giriş, Islak Hacim, Oturma ve Dinlenme Alanı

Giriş: Sesin tecrit edilmesi amacıyla, bu dolaşım alanı, mekanın alt birimlerini oluşturan, dinlenme, ıslak hacim gibi alanlara geçişi sağlamaktadır. Aynı zamanda bu ara mekan, dinlencesini sürdürmekte olan bir kişinin mahremiyetini korumakta, dışarıdan gelen kat personelinin, ıslak hacim bakım, onarım ve temizlik faaliyetlerini, eş zamanlı yürütebilmesini olanaklı kılmaktadır.

Islak Hacim: Standart bir otel odasında ıslak hacim, üç farklı biçimde konumlandırılmaktadır:

- i. Dinlenme, Oturma ve Dolaşım Alanına Paralel Konumlanma:

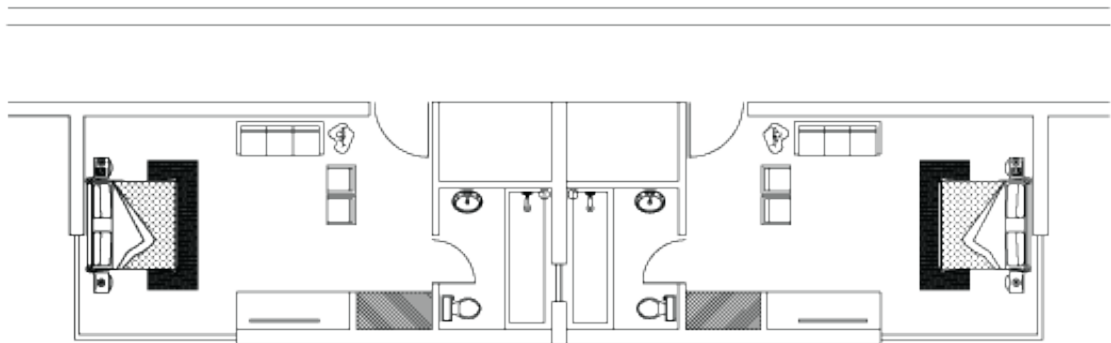
Bu durumda, ıslak hacim kullanışlı ancak, en az düzeyde doğal ışık kaynağından faydalanabilmektedir. Mekan dışında bulunan dolaşım alanı, açık bir mantık ile tasarlanmış ise, ıslak hacim doğal aydınlatmadan verim alabilmektedir. Bu hacim, paralel konumlandırma mevcutsa, ses yutan bir alan olarak işlevlendirilmelidir. Böylece, dolaşım alanından gelen dış sesler giderilebilmektedir. Bu konumlandırma yoluyla kat personeli, en kısa sürede ıslak hacimler ile ilgili temizlik faaliyetlerini yürütebilmektedir.

Şekil (97) Dinlenme, Oturma ve Dolaşım Alanına Paralel Konumlanma Örneği

ii. Aynı Düşey Eleman, Duvar Düzlemine Simetrik Konumlanma

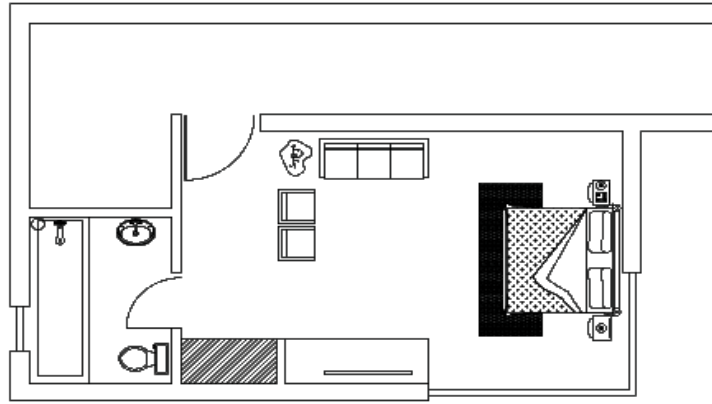
Aynı düşey eleman, duvar düzlemine simetrik bir planlama uygulanmaktadır. Genellikle, bu biçimlenmede, ıslak hacim tesisat ve gider boruları aynı düşey aksta, kotlar boyunca devam etmektedir. İlk maddede belirtilen, sesin tecrit edilmesi ve akustik performans, ortak bir duvar düzlemine simetrik konumlandırılan ıslak hacimler ile daha etkin bir biçimde sağlanmaktadır.

Şekil (98) Aynı Düşey Eleman, Duvar Düzlemine Simetrik Konumlanma Örneği

iii. Islak Hacimin, Dış Cephe İle Doğrudan İlişkili Olduğu Konumlandırma

Islak hacimin doğrudan, yapının dış cephesine bitişik biçimde konumlandırılması, doğal aydınlatma ve havalandırma gibi çözüm gerektiren konularda olumlu bir yaklaşım sağlamaktadır. Ancak, iç mekanın aydınlatılmasında olumsuzluklar yaratmaktadır. Buna ek olarak, ıslak hacimde kullanılan şaft ve benzeri elemanlar, iç ve dış cephe kompozisyonunu önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Özellikle, anlam ve kültürel sürdürülebilirlik başlığı altında, koruma çalışmaları uygulanan yapılarda ıslak hacmin konumu cepheyi önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Şekil (99) Islak Hacimin, Dış Cephe İle Doğrudan İlişkili Olduğu Konumlandırma Örneği

Oturma ve Dinlenme Alanı: Apart veya apartman tipindeki konaklama yapıları dışında, standart otel odalarında, aynı mekan içinde konumlandırılmaktadır. Bu alanda, kat görevlisinin, en kısa sürede temizlik ve bakım çalışmalarını yapabilirliği göz önünde bulundurulmalı, kullanılan mekansal öğelerde katı ve kütleli seçimler yerine, yüzeylerden oluşan, hafif taşıyıcılı, yapısal elemanlar tercih edilmelidir.

Buna ek olarak, dinlenme, çalışma, oturma, yeme-içme (snack), televizyon izleme gibi işlev çözümleri aranmaktadır. 'Çekmece' gibi depolama alanlarının yarattığı, kullanım, bakım ve temizlik zorlukları nedeniyle, genel büyük ölçekli depolama üniteleri kullanılmaktadır.

Kotlar Arasında, Fiziksel İlişkiyi Sağlayan, Düşey ve Yatay Bağlantı Elemanları: Merdiven ve Asansör Şaftları, Dolaşım Alanları olmak üzere iki alt başlıkta incelenebilmektedir.

Merdiven ve Asansör Şaftları: Mimaride, katlar arasındaki fiziksel ilişkiyi sağlayan düşey anlamda, merdiven ve asansör kovaları oluşturmaktadır. Merdiven ve asansör şaftlarına ek olarak, servis sağlamaya yönelik tertibatlar da düşey doğrultuda, yapıya hizmet vermektedir. Çöp ve havalandırma şaftları ve *montşarjlar*, bunun örnekleridir.

Koridor ve dolaşım alanları, mekân akışını sağlayan ana arterler olarak düşünülmelidir. Bu arterler, düşey sirkülasyon araçları ve her türlü servis elemanını, katlardaki ana hacimlere bağlayan elemanlar olarak konumlanmaktadır.

Servis Mekanları: Turizm mimarisi ve sektöründe servis mekanları, bir konaklama yapısının verimli işleyişinde önemli bir rol oynamaktadır. (İdare Servisi, Kabul ve Muhasebe Servisi, Bagaj Servisi, Kat Servisleri, Yemek Servisi, Çamaşır Servisi, Dahiliye Servisi, Ek Servisler, Dış Servisler)

2.BÖLÜM

TURİZM MİMARİSİNE ETKİ EDEN ETMENLER, TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA TURİZM POLİTİKALARI, TURİSTİK OLMA POTANSİYELİ BULUNAN KIYI KESİMLERİNDE KENTSEL PLANLAMA

2.1. TURİZM MİMARİSİNE ETKİ EDEN ETMENLER

Turizm olgusu, insan, fiziksel, sosyal ve kültürel biçimlenmelerin yansımasından oluşmaktadır. İnsan olgusu, turizm sektöründe, 'turist' ve deneyimleyenleri, öznel yargı bütünüünü tanımlamaktadır. Bu bağlamda, turizm mimarisinde, insan ve çoğul ilişkiler ağı, mekan ve oluşumuna etki eden etmenler önem kazanmaktadır. Turizm mekanının oluşumunu ve anlamlılığını meydana getiren, insan ve turistik aktiviteler bütünü, mimari biçimleniş, sosyal çevre ve yaşam üzerinde yansımalar meydana getirmektedir.

Tezin bu bölümünde, birinci bölümde tanımı ve biçimlenme koşulları belirtilen turizm yapılarına etki eden kriterler irdelenecektir. Turizm ve turizm mimarisine etki eden, sosyal, kültürel, ekonomik ve küresel etmenler ele alınacaktır. Bu bağlamda, tezin ilerleyen bölümlerinde örnek incelemeler üzerinden incelenmeye çalışılan kimlik-kimliksizlik olgusunun dolaylı yoldan ortaya çıkışına sebep olan biçimlenmeler, genel anlamda ele alınacaktır.

2.1.1. Sosyal Etmenler

Turizm kavramı bireylerden başlayan, toplumsal bir hareket, politik ve çevresel yönleri bulunan bir olgu olarak değerlendirilmelidir. Bu anlamda turizm olgusu, öncelikle 'turist' olma durumunu ve insan hareketlerinin bütünüünü konu almaktadır. Turizm mimarisinin sosyal kriterleri, insan ve toplumsal davranış kalıplarının değerlendirilmesi ile belirlenmektedir.

Turizm mimarisinin biçimlenmesine etki eden kriterleri değerlendirirken, toplumsal hareketliliği ve seyahat etme eylemini tarifleyen turizm olgusunun, sosyolojik anlamda irdelenmesi gerekmektedir. Sosyolojik temellerde seyahat etme eylemi, kişinin içinde yaşadığı ve her gün deneyimlediği, sosyal, kültürel, fiziksel çevreden uzaklaşma isteği ile ilişkilidir.

Toplumun değişim sürecinde etkin bir rol oynayan turizm olgusunda sosyal bir araç olan insan, nitel ve nicel yapıların dışı kapalılığının aşılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, turizm ve turizm mimarisi yaşam biçimlerinin paylaşılmasını olanaklı kılan bir ağ olarak değerlendirilmelidir.

Bu sosyolojik temelde, evrensel bir ağ olan turizmi ve turizm mimarisini meydana getiren toplumsal davranış kalıpları, 'beklenti' ve 'eğilim' olarak ifade edilmektedir (Lanquar, 1991). 'Beklenti' ve 'eğilim', turizm ve turizm mimarisinin gelişiminde belirleyici etmenler olarak değerlendirilmektedir (Bottomore, 1998).

Gerçekleşmemiş istek, duygu ve eğilimler, beklenti kavramını ifade etmekle birlikte, sosyolojik açıdan bireylerin bulunduğu toplu yaşam düzenindeki konum ve o konuma ait davranışların bütünü de oluşturmaktadır. İçinde bulunulan toplum düzenine göre değişiklik gösteren beklentilerin, bireyler tarafından imgesel veya sözel olarak ifade edilişi, zaman ve mekân ilişkisine göre ortaya çıkmaktadır (Cohen, 1972).

Turizm mimarisini etkileyen, beklentiye bağlı gerçekleşmekte olan seyahat etme olgusu ile bireyler yeni yerler görme, deneyimleme ihtiyacı duymakta, ayarlanmış zaman dilimi etkinliklerine katılmaktadır. Bu ihtiyaçlar, kişinin kendi atmosferinin, iş yerinin, toplumunun, medyanın, görsel veya yazılı malzemelerin etkisi altında kalması ile temellenmektedir. Bu bağlamda, turizm ve turizm mimarisine etki eden sosyal kriterlerden en temel olanını, toplumsal ve bireysel 'beklenti'ler oluşturmaktadır. Turizm yapılarına etki eden sosyal kriterler, turist aktivitelerine, arz-talep ilişkilerine, bireylerin beklenti ve eğilimlerine göre düşünülmelidir.

Turizm mimarisinde, biçimlenişe etki eden diğer bir sosyal kriter ise, çeşitli eğilimler doğrultusunda beklentilerini gerçekleştiren turistlerin, bilinç dahilinde kabul etmiş olduğu 'yabancı olma' durumu olarak görülmelidir. Bir sosyal kriter olarak, bireyler

tarafından kabul edilmiş, 'yabancılık' durumunun, turizm mimarisi bağlamında, mekan üretiminde önemli bir sosyolojik rolü bulunmaktadır.

Mimari mekanın üretimi üzerine, Fransız Neo-Marksist sosyolog ve felsefeci Henri Lefebvre, kişinin gerçek düzeninden koparak, yeni bir kimlik geliştirmesinin önce hayal ve fantazilerden daha sonra da toplumsal gerçekliklerin dayatmalarından meydana geldiğini, ifade etmektedir (Lefebvre, 1974).

O halde, sosyolojik anlamda bireylerin, turist olgusuna bağlı 'yabancı olma' durumunu kabul ederek (beklenti ve eğilimlerin yarattığı hayaller ve fantaziler doğrultusunda), bireysel atmosferlerinden (ev,iş yeri,ülke, toplumsal gerçeklik) ayrılması, 'turist' mekanının üretimine sebep olmaktadır.

Kişinin içinde bulunduğu, turizme hizmet eden mekan düzeninde, yabancılığının derecesi, yeni konumundaki toplumsal düzen ve yoğunluğa bağlı olarak farklılaşmaktadır.

Turizme yönelik mekan üretiminde gerçekleşen fiziksel ve anlamsal biçimlenmeler, "yabancı olma" durumunu aza indirmeyi amaçlayan, beklenti ve eğilimlerin tatminine yönelik bir mimari yapılanmayı gerektirmektedir. Ancak turizm mimarisinde yabancı olma durumu giderilemeyecek olan bir 'geçicilik' tariflemekte ve bireyler bunun bilincinde hareket etmektedir.

Turizm mimarisine etki eden bir diğer sosyal unsur ise, bireylerden başlayarak evrensel boyutta, kitlelere yayılan ve bu yapıya uymaya zorlayan hareket etme hali olarak düşünülmelidir. Turizme yönelik aktiviteler, kurallı ve turist dışındaki kişiler tarafından, planlanmaktadır. Bu planlama dahilinde kurgulanmış, kitlesel sosyal davranış ve hareketler bütünü, sırasıyla turizmin mekanını, süresini, bir başka deyişle 'turizm sezonu' ve uzunluğunu da biçimlendirmektedir. Bununla beraber, sezon dahilinde kişiler, konaklayacakları mekanı seçerken, kendilerine ait hazırlanmış ve biçimlendirilmiş programlarda sosyal ve kültürel anlamda izole veya yarı izole olmayı seçmektedir.

Kişilere sunulan, kurgulanmış mekan ve zaman etkinlikleri arasından yapılan seçimler, bir sosyal kriter olarak yapıları çevrenin biçimlendirilmesine ve turizm yapısının, kentsel

mekan içindeki konumunun belirlenmesine etki etmektedir. Böylece, turizme yönelik yapılanmaların iç mekan düzeninde bulunan temel işlevlerinin değişkenliğine sebep olmaktadır.

Bu bağlamda turistler, dışa dönük ve kentle ilişki kuran veya içe dönük bir düzende, kentle ilişkisi mesafe ile sınırlandırılmış yapılarda konaklamaktadır. Turizm mimarisine etki eden sosyal kriterler arasında, toplumlararası etkileşim ve iletişim önemli bir rol oynamaktadır. İletişim ve etkileşim, turizm hareketliliği içinde, konaklama durumunda yapıllı çevre ile mümkün olmakta, toplum yapısının gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Şekil(100,101) Best Western Plus Khan Hotel, Antalya, Rixos Lares Hotel, Antalya, Türkiye.

Kişiler seyahat ettikleri ülke veya şehirlerde kendi kültürlerine dair çaba sarfederek veya herhangi bir çaba göstermeksizin, yalnızca varlıkları ile paylaşımında bulunmaktadır. Mimari üslup, kültür, düşünce biçimi, giyim, yeme-içme ve günlük hayata ait paylaşımların bulunduğu turizm aktiviteleri, kişisel ve toplumsal ilişkileri yoğun bir biçimde etkilemektedir.

Bu anlamda, turizm mimarisine etki eden bir sosyal iletişim aracı olarak mekan ve mekanı meydana getiren öğeler, kentsel kimlik, bellek ve hafıza durumlarında birer ifade biçimi/aracı olmaktadır. Mekana dair sosyal iletişim, tezin üçüncü bölümünde irdelenecek, turizm mimarisinin, anlamsal özellikleri ve korunumunu ele alacak, toplumsal boyutta önemli bir kriter olarak değerlendirilecektir.

Şekil (102,103,104) Antalya, Konyaaltı Plajı'nın Sosyal Değişimi, 1962, 1975, 2011

Turizm, sosyal anlamda gelenek ve yerel değerlerin farklı bir biçimde algılanmasına, bölgede bulunan sosyo-kültürel, topluma ait olmuş değerlerin yitimine sebebiyet verebilmektedir. Toplumsal ve sosyal anlamların yitimi küçük ölçekli olabildiği gibi, büyük ölçeklerde de, gerçekleşebilmektedir. Özellikle, çalışmanın ilerleyen bölümünde yer alan anlam durumunun korunması veya yitim durumu, bu sosyal değişim ile ilintilidir. O bölümde, Antalya Kent dokusu içinde yer alan tarihi Balbey mahallesi örnekleme ele alınmıştır.

Şekil (105,106,107) Antalya, Kemer Yolu, 1932,1968,2011 Şekil (108,109) Antalya, Kale Kapısı, 1977, 2012

Turizm sektörünün, sosyal kriterlerinin mimari biçimleniş ve toplumsal yapı üzerine ifade edebileceği değişim durumları, Mehmet Özdemir tarafından aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (1992).

“Turizmin bireysel davranış, aile ilişkileri, toplu yaşam tarzları, ahlaki tutumlar, değer sistemleri, yaratıcı güçler, örf ve adetler, geleneksel törenler ve toplum örgütlenmesindeki değişikliklere katkıları, onun sosyal ve kültürel etkileri yoluyla olmaktadır. Diğer bir deyişle bunlar doğrudan ve dolaylı temasın misafirlere ev sahibi toplumun insanlar üzerindeki etkileridir.”

Turizm, ve turizm mimarisine etki eden sosyal kriterler, kültürel ve uluslararası boyutu ile değişimlere ve yeniden yapılanmalara sebep olmaktadır. Kentleri markalaştırma çalışmaları, fiziksel çevre ile ilgili imge oluşturma, bu yerlerin tanıtımı ve

görünürlüğünün artırılması için pek çok çalışma yapılmakta (tanıtımlar, fuarlar, konferans v.b. etkinlikler), kullanıcılara sunulmakta olan sosyal deneyimler bütünü, turizm mimarisini yerel ve küresel boyutlarda biçimlendirmektedir.

2.1.2. Kültürel Etmenler

Kültür kavramı, turizm sektörü ve mimarisi bağlamında yeni deneyimlerin gerçekleştirilebilmesini olanaklı kılan bir araç olarak nitelendirilmelidir (Chambers, 1997). Kültür, coğrafi konum ve o coğrafi konum üzerinde yaşamakta olan topluluk, kültürel ve tarihsel altyapı farklılıklarının, özgün bütünlüğünü oluşturmaktadır. Mimar, Bozkurt Güvenç, kültür ve insan üzerine aşağıda yer alan ifadeyi kullanmaktadır.

“En basitinden, en gelişmişine kadar her türlü insan topluluğunda kültür denilen ortak bir olguya rastlamaktayız.”(Güvenç, 1994)

Kültür olgusunun paylaşımı ve yayılımı ise seyahat etme eylemi, yani turizm olgusu ile ilişkilenebilir. Değişen ve gelişen ulaşım, araç ve yöntemler doğrultusunda bireyler bulunduğu toplumsal düzen ve kültürel bağdan uzaklaşarak, yeni kültürel deneyimler elde etmektedir. Turizm hareketliliği, kişisel ve uluslararası boyutuyla, kültürlerarası etkileşimde kavramları biraraya getiren öge olarak yer almaktadır. Turizm ve Finans üzerine çalışmalar yürüten, Öcal Usta, Kültür ve turizm olgusu arasındaki ilişkiyi turist olgusu ile birlikte ele almaktadır.

“Kültürün turizme yol açması ve turistlerin gittikleri, gezdikleri yerlerin kültürüne etkileri olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır.” (Usta, 2001)

Şekil(108,109,110) Turizm mimarisi farklı kültür ürünlerinin mekan aracılığı ile sergilenmesi anlamında, kültürlerin bir arayüzünü ifade etmektedir. *Mekan'da Osmanlı Kültürü Etkisi, Haremlik-Selamlık Örneği, Dolmabahçe Sarayı*

Yukarıda belirtilen örnekte, Dolmabahçe Sarayı görülmektedir. Saray ve Osmanlı Dönemi'ne ait pek çok yapıda, cinsiyet ve kültürel etkenler, mimari biçimlenişin anlamsal ve fiziksel yapısına etki etmiştir. Bu anlamda, Saray içinde konumlandırılan, Haremlik ve Selamlık Bölümleri örnekleme yapılmıştır.

Özgün coğrafya ürünü olan kültür öğelerinin ve topluma ait değer yargılarının farklılığı, küreselleşen dünya düzeninde turizm aktiviteleri yoluyla paylaşılmaya çalışılmaktadır. Böylece turizm aktiviteleri yoluyla, farklı coğrafya ürünü olan kültürel öğeleri, özgün temsiliyet durumları ile 'sergilenmektedir'. Bu bağlamda, coğrafya, kültürün ve buna bağlı olarak turizm mimarisine ait öğelerin oluşumuna sebep olmaktadır.

Turizm mimarisi farklı kültür ürünlerinin mekan aracılığı ile sergilenmesi anlamında, kültürlerin arayüzünü ifade etmektedir. Kültürel arayüz olarak turizm mimarisinin kullanımı, güncel veya geçmişe dair mekansal çeşitliliklere sebep olmakta ve mekan biçimlenmelerine önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Turizm mimarisinde, kültürel kriter olarak mekanın sergilenmesi, serginin alıcısı, yani 'deneyim tüketicileri' açısından da önem taşımaktadır. Turist olma durumunun yaratmakta olduğu eğilim ve beklentiler, 'özgün ve yeni' olanı keşfetmeye yönelik sosyal ve kültürel simülasyonlara sebep olmaktadır.

Kültür kavramı, mekana dair simülasyonların oluşumunda ve turizm mimarisi olgusunda güçlü bir araç konumunda yer almaktadır. Simülasyon kuramını oluşturan Fransız düşünür Jean Baudrillard, mekansal üretimin rasyonel bir kavram olmadığını, tüketicinin (burada turist) reklam ve benzeri yollarla aldatılarak göz boyayıcı bir oyun içinde yer alabildiğini belirtmektedir (Baudrillard, 1982). Bu anlamda kültür öğelerinin temsiliyet durumları, turizm mimarisinde ve mekan olgusunun tanımlanmasında, anlamlılık durumları açısından önem taşımaktadır.

Turizm ve turizm mimarisi kavramını besleyen kültür ve öğeleri ,deneyimleyicilerine konakladıkları süre içinde bitirilmesi gereken birtakım görevler vermektedir. Bu bağlamda turistler, yabancı oldukları yeni mekan türü içinde, kendilerine ait olmayan kültürel etkinlikleri gerçekleştirmektedir. Turistler, bu anlamda yukarıda belirtilen, özgün

olana yönelme ve keşfetme isteğini, müze, sergi, ve tarihi yapıları gezmek yolu ile karşılamaktadır.

Turizm mimarisine etki eden kültürel kriterler, geçmişin ve geleceğin, mekan yolu ile değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu değerlendirme, insanoğlunun, kendi kültürü dışında diğer yerel kültür öğelerine duyduğu ilgi ve paylaşım olarak da tariflenmelidir.

2.1.3. Ekonomik Etmenler

Kalkınma, az gelişmişlik, ekonomik kalkınma kavramlarının iktisat alanındaki terminolojiye dahil oluşu, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan sürece denk gelmektedir. Ekonomist, John Clark, kalkınma kavramını aşağıdaki gibi tariflemektedir.

“Kalkınma, genel olarak bir ülkenin milli gelir düzeyinde meydana gelen sürekli artışa bağlı olarak ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında meydana gelen değişimleri içeren bir süreç, olarak tanımlanmaktadır.” (Clark, 1996)

Turizm, sektör bazında hizmet odaklı olmasının yanı sıra ekonomik kalkınma ile birlikte istihdam sağlamak ve sermaye yatırımlarına imkan vererek ulusal, yerel ekonomik ölçütlerin ilgi alanlarından birisi olarak düşünülmelidir.

Yerel ekonomik ölçütte, milli gelir artışı sağlamak ve ülke kalkınmasını güçlendirerek büyütme, turizm sektörünün çok yönlü ve geri dönüşlü amacı olarak ele alınmalıdır. Sektörün sağlamakta olduğu ekonomik alışverişin bir diğer amacı ise bütçe açıklarının giderilerek, görünmez bir para kaynağı oluşturmaktır.

Turizm ve ekonomi arasındaki ilişkiler bütünü birçok ülkenin arz/talep dengelerine göre farklılık göstermektedir. Uluslararası ve milli ticaretin sürdürülebilirliğine konu olan bu hizmet faaliyeti, özellikle gelişmekte olan ülkelerin gelir artışının sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

İktisatçı, Moheb A. Ghali, 1976 yılında gerçekleştirdiği araştırmasında, gelişmiş olan turizm ülkesi örneği olarak Hawaii'nin ekonomik büyümesini irdemiştir. Bu çalışma

sonucunda, Hawaii'deki turizm sektörünün, ihracat sektörüne oranla yedi kat daha fazla gelir sağladığı tespit edilmiş ve ekonomik gelişim düzeyinin turizm sektörü ile artış gösterdiği ortaya çıkmıştır (Ghali, 1976).

Gelişmekte olan ülkelerin kalkındırılmasında önemli bir rol oynayan turizm sektörü pek çok ülke tarafından belirli araçlarla desteklenmekte ve etkinliği arttırılmaya çalışılmaktadır. Küresel ve yerel anlamda turizm, işsizliğin azaltılmasında, toplumsal ve ekonomik boyutlarda destekleyici bir öge olarak yer almaktadır.

Turizm olgusuna bağlı, turizm mimarisi toplumsal ve ekonomik boyutta uzun vadeli ekonomik kalkınma planlamalarında önemli bir rol oynamaktadır.

Sanayii Devrimi itibariyle, tarım, ekonomi üzerindeki etkin rolünü yitirmiş, fabrikasyon ve seri üretim anlayışının gelişimi sebebiyle, tarım sektörü ikincil planda yer almaya başlamıştır. Aynı dönem içinde, hizmet sektöründeki aktif gelişim önemli bir güce kavuşmuştur. Bu gelişmelerin kentsel ve yapı ölçeğindeki mekan tiplerinde çeşitli yansımaları ortaya çıkmıştır.

Sanayii alanındaki gelişimin bir alt basamağını oluşturan yapı ve inşaat sektörünün canlandırılması, mekan tiplerinde, yapım malzemelerinde değişiklik örneği olarak demir ve çelik kullanımının artışına olanak sağlamıştır. Paris'te bulunan, mühendis, mimar Gustave Eiffel'in 1887 yılında tasarladığı Eiffel Kulesi, Fransa'nın ikonik, sanayii ve endüstrileşmenin somut bir sembolü olarak inşa edilmiştir. Yapı, halihazırda Fransa'nın milli ekonomisine hizmet etmektedir.

Şekil(111,112) Eiffel Tower, Paris,Fransa, 1888-2011

Hizmet ve insan odaklı turizm sektörü, sanayi anlamındaki gelişmelerin de etkili bir kaynağı olarak değerlendirilmelidir. Ekonomik anlamda etkin bir turizm sektörü, doğrudan veya dolaylı yoldan yeni maliyetleri ortaya çıkarmaktadır.

Bu bağlamda, turizm, ekonomik kriterler ile irdelenirken, ekonomik artışı ve büyümeyi karşılayan turizm mimarisi bir araç olarak düşünülmalıdır.

Turizm mimarisinde büyük ve küçük ölçekli konaklama yapıları, gayrimenkul artışı, gayrimenkul kiralaması ve ulaşım alanlarındaki, fiziksel büyümeye karşı konulamamaktadır. Turizm mimarisinde, kendi sermayesini üreten fiziksel araçlar, ekonomik canlılığını koruma zorunluluğuna sahiptir. Buna ek olarak, hizmet sektörü ve uluslararası ölçütlerdeki kalitenin, standartlaşmanın da bu arz-talep dengesindeki değerinin yükselebilmesi için kamu harcamalarının da artırılması ve sürekli olarak, yeni tesislerin inşasını gerektirmektedir.

Turizm sektöründeki arz-talep dengesi, etki ettiği ekonomik durumu da değiştirmektedir. En önemli etkisi olan gelir yaratma durumu göz önüne alındığında, turistlerin bir başka kent veya ülkeye gitmesi ve oradaki ihtiyaçlarını karşılamaları sonucunda milli gelir oranında artış sağlanmaktadır. Milli gelir artışı ise uzun vadede dünyanın turizm gelirini arttırmakta ve turizm mimarisine yeni öğeler kazandırmaktadır.

Milli gelir artışı, Türkiye’de turizm sektörüne olan ilgi ve amaçları, turizme yönelik yapıları çevreyi arttırmakta buna bağlı olarak da yeni iş sahaları oluşturmaktadır. Ancak, deneyim tüketicilerinin tercihine bağlı olarak mevsimsel sezonlar oluşmakta, belirli dönem içinde görülen yoğunluklar istihdam ihtiyacına etki etmektedir. Türkiye’nin coğrafi, kültürel, tarihi ve mevsime bağlı özelliklerinden ötürü, turizm sezonu genel olarak dört mevsim sürdürülebilirliğe sahiptir.

Turizmin geliştirilmesi ve hizmet sektörünün uluslararası boyutlarda iyileştirilebilmesi amacıyla Türkiye’de, turizm mimarisi öğeleri artmakta ve başlı başına bir endüstri olarak düşünülmalıdır. Özellikle sahip olduğu somut ve soyut değerlerden ötürü Türkiye’ye, dış kaynaklı yatırımcıların ilgisi yoğunlaşmakta ve pek çok yeni mimari üretim ile desteklenmektedir. Türkiye’de , turizm sektörü, sürekli etkileşimde bulunduğu ikincil planda kalan endüstriler ile çevrenmektedir. Sektörel gelişim ve ikincil

endüstrilerin turizm mimarisi üzerinde, fiziksel biçimlendirici bir rolü bulunmakta ve bir pazarlama stratejisi olarak kullanıldığı görülmektedir.

Şekil (113,114) Antalya, Antik Pazar, Görünüm; Turizmin pek çok pazarlama boyutu yan sektörler tarafından da desteklenmektedir. Bu yan sektörler özellikle, kent markalaşmasının öğelerini pazarlamakta, aynı zamanda da fiziksel biçimlenmeler olarak deneyim tüketicilerine sunulmaktadır. Örnekle; Antik Pazar, İki Kapılı Han'ın Yeniden İşlevlendirilmesi sonucu turiste sunulmuştur.

Mimari tasarımından ekonomik gelir elde etme yarışı nedeniyle de özellikle Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya Şehri kıyı kesim bölgeleri rant elde edilebilecek alanlar olarak düşünülmekte, pek çok konaklama yapısı fiziksel anlamda, ekonomik gelir elde etme amacıyla yapılandırılmaktadır. Ancak kısa vadeli ekonomik kar elde edimine dair planlar, uzun vadeli bir fiziksel çevre kirliliğine sebep olmaktadır.

2.1.4. Evrensellik Etmeni

Dünya üzerinde yaşanmış veya yaşanmakta olan ekonomik, coğrafi, siyasal, sosyal ve kültürel yapıların değişimi sebebiyle çok boyutlu bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ortaklaşan veya ortaklaştırılan olgular dahilinde, 'evrenselleşme' kavramı meydana gelmekte, soyut ve somut anlamda, değer yargıları aktarılabilir. Evrenselleşme, topluma yönelik soyut ve somut kavramları belirlemekte, dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm sektörü içinde önemli bir role sahiptir. Turizm sektörüne olan etkisi, özellikle turizmin doğal çevreye bağlı gelişim sergilediği kıyı yerleşmelerinde bulunan mekansal öge yoğunluğundan anlaşılabilir. Sosyolog,

Değerlerin akışı, kültürel, kişisel gelişim ve eğitim odaklı, ekonomik kalkınmayı, toplumsal refah ve iletişimi destekleyen bir öge olarak ortak bir düzeni tariflemektedir.

Evrenselleşme, topluma yönelik soyut ve somut kavramları belirlemekte, dünyanın en büyük endüstrilerinden biri olan turizm sektörü içinde önemli bir role sahiptir. Turizm sektörüne olan etkisi, özellikle turizmin doğal çevreye bağlı gelişim sergilediği kıyı yerleşmelerinde bulunan mekansal öge yoğunluğundan anlaşılabilir. Sosyolog,

Anthony Giddens'in de belirttiği üzere, evrenselleşme kavramı, Dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması durumunu, turizm olgusunda mekansal ve kültürel anlamda meydana getirmektedir (Giddens, 2004).

Kavramın gelişimi, 1980'li yıllardan itibaren, değişen teknolojik, ekonomik ve sosyolojik değişimler ile birlikte sıkça kullanılmaya başlanmış ve günlük hayatın terminolojisine dahil olmuştur.

Turizm bağlamında evrenselleşme olgusu ise, zaman içinde, ekonomik kökenli değişimlerin temellenmesinde etkin rol oynamış ve hizmet faaliyetlerinin uluslararası boyutunu geliştirmiştir.

1940'lı yıllardan itibaren, ülkelerarası ticari ilişkilerin gelişmeye başlaması, 1980'li yıllardan sonra kısa ve uzun vadeli yatırımların aktarımı ile gelişmeye devam etmiştir. Bu bağlamda, özellikle turizm olgusu, evrensel boyutlarda ekonomik aktarımların besleyici bir elemanı olarak önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Sermaye hareketliliğinin evrensel boyuta çıkışı, mesafelerin kısalması ve fiziksel erişilebilirliğin sağlanması, turizm olgusunun küresel anlamdaki gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Ancak, hızla değişen dünya düzeninde küreselleşme, rekabet oranını arttırmış ve bunun tabii bir sonucu olarak hizmet sektörünün birincil etkenlerinden birisi olarak ifade edilen turizm alanı bu yıkıcı ekonomik rekabette yeni yapılanmaları ve yatırımları gerektirmiştir.

Bu alanda yapılan yatırımlardan elde edilen gelir hızla artmış, ancak bu yıkıcı rekabetten daha fazla pay edinebilmek amacı ile yatırımcılar hizmet sektöründe *Fordist* yaklaşımdan, konaklama ve turizm mimarisi bağlamında, uzaklaşmaya başlamıştır. Mekanın ve tasarım öğelerinin fordist yaklaşımda seri üretimine ilişkin, yazar Johannes Grenzfurthrer, aşağıdaki gibi belirtmiştir. Ayrıca Grenzfurthrer, üretim oranının artması ile tüketimin de buna bağlı bir gelişim göstereceğini ifade etmektedir.

“Alım gücü yüksek ne kadar çok tüketiciniz varsa, daha çok eşya ve araba alırlar.” (Grenzfurthrer, 2012)

Buna ek olarak, Fordist yaklaşımın mimari anlamdaki üstünlüğünün azaltılması, sektörü oluşturan diğer kavramlarda 'hizmet kalitesi' ve 'standardizasyon' bağlamında sürdürülmüştür.

Hizmet sektörü dahilinde konaklama yapılarında, *Fordist* yaklaşımdan uzaklaşılması, turizm mimarisinin fiziksel anlamda çeşitliliğine olanak sağlamıştır. Bu anlamda, hizmet kalitesinde standartlaşmak amacıyla, seçici müşteri portföyüne göre konaklama yapıları, büyük, küçük ölçekli olmak üzere, farklı mimari özelliklerle biçimlendirilmeye başlanmıştır. Hizmet kalitesinde standardizasyon, tüketici tatmini ile çeşitlendirilen turizm mimarisi mekansal biçimleniş anlamında kaotik çeşitlilik veya bağımsızlık durumlarına, küreselleşme başlığı altında sebep olmuştur. Küreselleşme kavramının, turizm mimarisi üzerine etkisi, Mimar Robert Adam tarafından şu şekilde açıklanmaktadır:

“Küreselleşmenin getirdiği sorunlar mimarlığın toplum ve kültür ile olan ilişkisini acımasızca şekillendiriyor.” (Adam, çev. DüNDAR,2008)

Küreselleşmenin mimari anlamda turizme ve yerel turizme olan etkisi sıkça tartışılmakta ve tezin üçüncü bölümünde irdelenecek olan 'yer' ve 'kimlik' durumlarının yitimini meydana getirmektedir.

Küreselleşme olgusu, ekonomik kaynakların erişilebilirliğini ve yayılımını arttırmış olsa da fiziksel olarak yeni tipolojiler, yapım türleri (konstrüksiyon teknikleri) ile birlikte, kültürel ve sosyolojik değişimlerin kaynağını oluşturmaktadır.

Turizm mimarisinde, küreselleşme kavramına karşı geliştirilen bilinç dahilinde, ülkeler özerkliklerini ekonomik ve fiziksel anlamda sağlamak istemektedir. Bunun sebebi, ortaklaşan ve dünyaya yayılan genel kaynak dağılımının, sosyo-kültürel ve fiziksel biçimlenmeleri değiştirmesinden öte gelmektedir.

Turizm mimarisinde, küreselleşme kavramına karşı geliştirilen bilinç, yerelleşme olarak adlandırılmakta, bir toplumun, coğrafi konumu da dahil olmak üzere barındırdığı kültürel, sosyal, politik, etnik köken, din, dil ve benzeri öğelerden meydana gelmektedir. Turizm mimarisinde, 'yerelleşme' kavramı, küreselleşme karşısında yaşanan gelişme ve değişim süreci içinde varlığını sürdürmeye çalışmaktadır.

Küreselleşme olgusunun, turizm mimarisi üzerindeki bir başka etkisi, Modernizm ile başlayan, idealist yaklaşım anlayışının hızla değer kazanarak mekan biçimlenmesine yansımadır. Bu yansıma, özellikle küreselleşmenin yoğunlaşmaya başladığı dönemlerde, bu kavrama hizmet eden yapı türlerinin, iş yeri blokları, uluslararası havaalanları, restoranlar ve otellerin, yaygınlaşması ile gerçekleşmiştir.

Bu anlamda, küresel boyutta hızlı üretim ve tüketim pratiklerinin gelişimi ile zaman ve mekan kavramları, mimari anlamda tüketim öğelerinin oluşumunu ortaya çıkarmıştır. Kısa zamanda yapı ürünlerinin oluşturulabilmesi, dünya ve kent merkezlerinin 'özgün' olma özelliği taşıyan özelliklerinin aynılaşmasına sebebiyet vermiştir. 'Aynılaştırma', 'standardizasyon', 'mimari mekanın metalaşması', 'yozlaşma', 'kültürel yozlaşma' gibi kavramlar, mimari yapının tekilliğine zarar veren öğeler olarak tartışılmaya başlanmıştır. Turizm mimarisi, fonksiyon ve anlam durumları dahilinde tüketicinin analogik açıdan *McDonalds*'i haline gelmiştir (Ritzer, 1996).

Şekil (115,116,117) Küreselleşme ve Standardizasyon İlişkisi, Mekanın Fordist Üretimi Örneği, Tip Konut ve Otel Projesi, Sears, Roebuck & CO., Chicago - Modern Home, No:102, Chicago Hotel Metropole, Michigan Boulevard

Turizm mimarisi ve küreselleşme olgusunda, ortaya çıkan diğer bir öge ise, 'kurgu' mekanların üretimi olarak düşünülmelidir. Bu bağlamda, coğrafi konumdan kopuk, kentsel bağı zayıflamış yapılar, turistin tüketimine sunulan, meta mekanları tariflemiştir.

2.2. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA UYGULANAN TURİZM POLİTİKALARI

Turizm politikaları, en temel anlamı ile turizm ve turist aktiviteleri bütününün geliştirilip, iyileştirilmesi amacıyla uygulanacak önlem ve metodlar olarak nitelendirilmelidir. Bu bağlamda, turizmin sağlamakta olduğu istihdam kaynağı, ekonomik katkı ve sosyo-kültürel biçimlenmelerin belirli araçlar ve stratejik yöntemler ile geliştirilmesini sağlamak önceliklidir. Genel anlamda turizmi geliştirmeye yönelik politikalar üç temel özelliğindedir (Keleş, 2008).

1. Arz/talep dengelerinin ve hizmet sektörü olan turizmin mevcut coğrafya üzerindeki durumunu değerlendirerek, sorunsalları ve çözüme yönelik metodoloji yaratma
2. İyileştirme ve geliştirme hususlarında uygulanacak yöntemlerin sonuçlarını değerlendirme, öngörme
3. Öngöründe bulunabilme, yeni araçlar saptama ve müdahaleler sistematigi yaratma

Türkiye'de 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlayan hizmet sektöründe konaklama ve turizm yapıları, Avrupa Birliği Topluluğu'na üye ülkelerin de uymakta olduğu sosyo-kültürel, ekonomik ortaklık sağlayan politikalar aracılığı ile desteklenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Turizm ve Tanıtma Bakanlığı pazarlama stratejilerini ve politikalarını en etkin biçimde, evrensel boyuta aktarabilmek için, iletişim temsili ve planı hazırlamaktadır. Türkiye'de ekonomik rekabet içinde turizm sektörünün iletişim planlaması aşağıda belirtilen maddelerin gerçekleştirilmesi ile hedeflenmektedir (<http://www.tanitma.gov.tr/TR,22914/pazarlama-hedefleri-ve-iletisim-stratejileri.html>).

Bu amaçlar doğrultusunda, bir 'yer'in görünürlüğünü yerel değerlerle arttırmak ve tüketiciye sunmak hedeflenmektedir.

- *Destinasyon odaklı tanıtım yapılması*
- *Deniz-kum-güneşten farklı seyahat motivasyonlarına da odaklanılarak Türkiye'nin ürün çeşitliliğinin vurgulanması,*
- *Tanıtımlarda Türkiye'nin sunduğu yaşam tarzı ve seyahat deneyiminin duygulara hitap eden mesajlarla aktarılması*
- *Başta İstanbul olmak üzere Antalya, Muğla, Kapadokya ve Nemrut gibi destinasyonlarımızın, kısa tatiller için önemli bir alternatif olarak konumlandırılması*

- *Ülkemizde gerçekleştirilen uluslararası sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerin tanıtımı için çalışmalar yapılması*
- *Görsellerde, yaşamın içinden görüntüler ve insan unsurunun kullanılması*

2.2.1. Türkiye’de Uygulanmakta Olan Turizm Politikaları

Türkiye’de uygulanacak olan politikaların değerlendirilmesi ve planlamasını, aşağıda yer alan kurum ve kuruluşlar üstlenmektedir.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)
- Turistik Otelciler İşletmeciler ve Yatırımcılar Birliği (TUROB)
- Turist Rehberleri Birliği (TUREB)
- Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED)
- Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği (TTYD)
- Profesyonel Turizm Yazarları, Gazetecileri ve Editörleri Derneği (TUYED)
- Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV)
- Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV)
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (T.T.O.K.)

Türkiye sahip olduğu doğal, kültürel, coğrafi ve iklime dayalı çeşitlilikler sebebi ile tarih boyunca ticari ve kişisel merak odaklı yolculukların önemli bir noktası olmuştur. Değişik turizm ürünleri bakımından da elverişliliği, arz ve talep dengelerini belirlemekte, hizmet sektöründe olumlu bir konumda bulunmasını sağlamaktadır.

2.2.1.1. Türkiye’de Turizm Sektörünü Geliştirmeye Yönelik Politikaların Tarihsel Gelişimi

Anadolu toprakları üzerindeki turizm hareketliliğinin gelişimi, tarihsel süreç içinde Osmanlı İmparatorluk Dönemi, *Şark Ekspresi* ve beraberindeki han yapılarının gelişimi ile birlikte gözlemlenmektedir. Güncel anlamdaki turizm sektörünün geliştirilmesine yönelik kriterlerin ortaya çıkışı ise, 1923 yılında kurulmuş olan *Türk Seyahhin Cemiyeti’dir*.

1930'lu yıllarda, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu olarak isim değiştiren Cemiyet, yeni düzenleyici organizasyon adımlarının atılabilmesi için öncü konumda yer almıştır. Sırasıyla 1934'te, Turizm Bürosu, 1939'da Ticaret Bakanlığı'na bağlı, Turizm Müdürlüğü'nün kurulması ve turizmin hızla gelişimi bu kurumların varlığını takip etmiştir. Ancak politikaları belirleyen kurumsal düzenlemelerin, Türkiye tarihi içindeki önemli gelişimi 1963 yılında gerçekleştirmiştir. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulması ile ekonomik kalkınma yolunda gelişme yaratacak adımlar atılmış, turizmin bu gelişmeye dahil edilmesi dönem ve ekonomi açısından olumlu gelişmelere sebep olmuştur.

Günümüzde, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, 16.4.2003 tarih ve 4848 sayılı kanun ile kurulmuştur. Kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek, tarihî ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kurum ve kuruluşları yönlendirmek ve iletişimi geliştirmek üzerine çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar dahilinde, Türkiye ve AB Ülkeleri'nin uygulamakta olduğu turizm politikaları arasında büyük oranda benzerlik bulunmakta, farklı olarak Türkiye, öncelikle ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimini iyileştirebileceği yerelinde ek politikalar uygulamaktadır.

Türkiye'nin coğrafi konumu ve mevsimsel avantaj haline dönüşen doğal mirası, deniz, kum, güneş ve kitle turizmi ile beraber, sahip olduğu kültürel, sosyolojik özelliklerin vurgulanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, Türkiye'nin, Akdeniz Havzası'nda bulunan turizm alanında gelişkin diğer ülkelerle, küresel ölçütlerde rekabet edebilecek düzeye gelebileceği düşünülmektedir.

Şekil(118,119,120,121) *Yerel politika örneği olarak, coğrafi konumu ve mevsimsel avantaj haline dönüşen doğal mirası, deniz, kum, güneş ve kitle turizmi ile beraber, sahip olduğu kültürel, sosyolojik özelliklerin vurgulanması*

Bu bağlamda, folklorik özellikler gastronomi, ve insani ilişkiler ön plana çıkartılarak, yerellik, yere ait olan vurgulanmakta, turistik ürün ve politikalar üretilmektedir. Bununla beraber, Anadolu Kültürü ve kültürel katmanlılığı tanıtmak, bu politika içinde önemli bir rol oynamaktadır.

Kültürel mirasın sunumu, özellikle korunmakta olan yeniden işlevlendirilen yapıların önemini, geçmiş ve gelecek değerlerinin, fiziksel ve anlamsal düzeyde sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Bu bağlamda, günümüzde, turizm mimarisi olgusunda, tezin araştırma gündemlerinden biri olan kültürel sürdürülebilirlik önemli bir politika olarak uygulanmakta ve aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

- Envanter ve belgeleme çalışmalarında kültür mirası öğelerinin incelenmesi
- Antik kent ve yerleşmelerin restorasyon çalışmalarının yapılarak, fiziksel koşulların ziyaret amacına uygun hale getirilmesi
- Yerel mimari değerlere sahip çıkılarak turizm ve turizme dair yapılara kazandırılması
- Anadolu'daki değişik ve yerel yaşam biçimlerinin ortaya konması, turizm bağlamında sergilenmesi
- Türk tarihi içinde kahramanlıklar, savaş ve önemli kişilere ait vurgu yapılarak tanıtılması
- Müzecilik ve müzecilik kavramının geliştirilerek etkin bir biçimde kullanımı sağlanması
- El sanatlarına "turistik ürün" niteliği kazandırılması
- Gastronomi ön plana çıkarılarak, yöresel lezzetlerin paylaşılması

Avrupa Birliği Ülkeleri'nde uygulanmakta olan kültür varlıklarının korunarak turizm bağlamında değerlendirilmesi ilkesi parasal kaynak sağlayan kurum ve kuruluşlar tarafında desteklenmekte ve bu mirasın, uluslararası miras olduğu görüşü ile uluslararası paylaşım amaçlanmaktadır. Türkiye bünyesinde barındırdığı pek çok kültür mirasına sahip olsa da bazı yönetmelikler sebebiyle bu amacı gerçekleştirilememektedir.

Koruma ve yeniden işlevlendirme konularında, yerel yönetim birimlerinin bir araya gelebileceği projeler üretilmesi, buna uygunlukta belgeleme, rölöve ve restorasyon çalışmalarının yapılması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, projelerin koruma amaçlı imar planlarında uygulanacak yenilikler, anıt, tekil yapı ve kentsel sit alanlarını da içererek, yapının ve bulunduğu bölgenin anlamsal değerini sürdürmesi gerekmektedir.

Şekil (122,123,124,125) Cumalıkızık Köyü, Kentsel Sit Alanı, Bursa, Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu Konut Kimliğinin Korunması

İhtisaslaşmış turizm alanlarında, varolan turistik yapıların güncel ve uluslararası boyutlardaki yeterliliği önem kazanmakta, kriter dışı uygulamalar engellenmekte, iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır.

2.2.2. Dünya’da Uygulanmakta Olan Turizm Politikaları

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla gelişerek yaygınlığını arttıran turizm sektörü, günümüzde kitlesel bir boyutta gerçekleştirilebilmektedir. Yerel ve uluslararası ekonomik platformlarda, düzenlenen faaliyetler, kitlesel boyutta gerçekleştirilen turizm hareketliliğine katkı sağlamaktadır.

Turizm sektörü ekonomik , sosyal, kültürel, diplomatik etkinlikler bütünü olarak önem kazanmakta ve geliştirilmesine yönelik stratejiler belirlenmektedir. Gelişmiş ülkelerin, turizm sektöründeki aktif etkinliği, ekonomik artışa sebep olmakta, gelişmekte olan ülke ekonomilerinde ise yeni yatırım ve istihdam alanları ile yerel güçlendirme niteliği taşımaktadır.

Avrupa Birliği’nin, Turizm sektörüne dair geliştirme çalışmaları 1990’lı yıllarda ön plana çıkmış, turizm alanını ortak ve uluslararası bir boyuta taşıma isteği gözlemlenmiştir. Bu sebeple kamu kuruluşları ve özel kurumlar, sektörün doğrudan gelişimine katkı sağlayacak adımlardan kaçınmış, dolaylı yoldan geliştirme yöntemleri aramıştır. Turizm

alanında yapılan faaliyetler, bir ulaştırma politikası olarak ele alınmış, etkenleri ve bileşenleri ile doğrudan olmayan bir katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Ancak, hedeflenmiş olan bu strateji, etken bir biçimde fayda sağlayamamış, 1990'lı yılların sonunda, doğrudan sektör odaklı yarar sağlayan birtakım çabalar geliştirilmeye başlanmıştır.

Avrupa Birliği'nde yaşanan bu gelişmeler günümüzde halen tartişmalı durumdadır. Belirli ve hedefe yönelik bir politika geliştirmenin olumlu ya da olumsuz sonuçlarının olup olmadığı halen tartişılmaktadır. (Özbey, 2002) Tartişılan konulardan bir tanesi, turizm olgusunda kültürlerarası etkileşim ve ekonomik kalkınma boyutunun önem sırasdır.

O halde, kültürlerarası etkileşim, Avrupa Birliği kaynaklı kimlik ve çok kültürlülüğün temsiliyeti ile gerçekteşebilecek ve böylece toplumlararası yakınlaşmasağlanabilecektir. Avrupa Birliği Komisyonu bu bağlamda olmasa da doğrudan maddi gelişmeye odaklı strateji çalışmasını, '*Philoxenia*' adlı bir tasarı yaratarak yürürlüğe koymuştur.

'*Philoxenia*' (Boissevain, 1996), Avrupa'da uygulanmış, Avrupa Turizm hareketliliğini kapsayan ilk uzun vadeli iyileştirme tasarısıdır. Bu program, farklı disiplinlerin iş birliğini içermekte ve turizm sektörünün gelişimine yönelik çalışmaların yapılmasını amaçlamaktadır (Office for Official Publications of the European Communities, 1996).

Avrupa Birliği Turizm Kararları Yönergesi (1982), Avrupa Birliği Turizm Müdahale Planlaması (1995), Yeşil Kitap (1995), Avrupa Birliği Turizm Hareketliliği (1996), Philoxenia (1996), Avrupa Birliği Turizm için Ortak Bir Çalışma (2001) , adlı yapılmış tüm çalışmalar (Emekli, 2006), Avrupa Birliği'ndeki turizm olgusunun önemini vurgulamakta ve benzer amaçlar taşımaktadır. Bu amaçlar, seyahat özgürlüğü, tüketici hakları, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, kültürel ve fiziksel çevrenin korunumu, düşük gelir seviyesine sahip bireylere yönelik turizm hareketliliği imkanı, alternatif turizm aktivitelerine öncelik tanınması, gençlere yönelik sosyal turizmin geliştirilmesini kapsamaktadır (İstanbulu, 1997) .

Evrensel anlamda turizm alanının kalkınma ve geliştirilmesine yönelik bir örgütlenme olan, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, *Organisation for Economic Co-operation*

and Development (OECD)'ın yapmış olduğu bir araştırmaya göre, turizm politikalarını belirleyen on iki temel kriter belirlenmiştir (WTTC, 2013). Bunlar sırasıyla: Pazarlama ve Tanıtım, Yeni Ürün ve Servisler, Yabancı Ülkelerdeki Giderler, Yurtiçi Tanıtım ve Pazarlama, Kamusal Altyapı Olanakları, Turizm Endüstrisinin Belgelendirilmesi, İstihdam ve Üretim, Özel Sektörün Desteklenmesi, Katılım Olanaklarının Dağıtılması, Araştırma ve Veri Toplama, Halkın Eğitimi, Turistin ve Turistik Değerlerin Korunması'dır.

Özetle, günümüzde Avrupa Birliği Üyesi ülkeler de dahil olmak üzere, Dünya'nın Turizm hareketliliği, ülkelerin bulunduğu coğrafi konum, sahip olduğu tarihsel ve doğal zenginlik, sosyolojik biçimlenme, kültürel altyapı, yaşama biçimi ve ekonomi gibi kriterlere bağlı olmak üzere değişiklik göstermekte ve kurum ve kuruluşlar tarafından biçimlendirilmektedir.

Burada küresel anlamda önemli olan, herhangi bir kurum veya kuruluşun uygulayacağı politikada, coğrafyaların sahip olduğu özgün birikimlerin, 'kimliklerinin' korunması kararının yer alması olacaktır. Bu anlamda, kentsel bağlantısı kuvvetlenecek turizm mekanları, yerel kimliklerin ifade edilmesinde etkin rol oynayabileceklerdir.

2.3. TÜRKİYE'DE, TURİSTİK OLMA POTANSİYELİ BULUNAN KIYI KESİMLERİNDE KENTSEL VE YAPI ÖLÇEKLİ PLANLAMA

Dünya'nın en eski yerleşmelerinden biri olan ve tezin araştırma gündeminde yer alan Akdeniz Bölgesi, turizm olgusunun ortaya çıktığı ve uygarlık merkezlerinin geliştiği bir bölgedir. Dünyanın çeşitli yerlerinden, çok sayıda ziyaretçiye ev sahipliği yapmaktadır. Akdeniz ülkelerindeki kentleşme ve turizm sektörünün yoğunlaştığı alanlar denize kıyısı olan şehirlerde odaklanmakta ve bu oranın ilerleyen yıllarda hızla artacağı Dünya Turizm Örgütü tarafından belirtilmektedir (WTTC, 2013).

Nüfusun ve özellikle turizm odaklı yapı artışının kentsel bölgelerdeki artışı denetimsiz yapılaşma ve doğal hayata yönelik tahribata sebep olmaktadır. Bunun en temel sebebi, bir pazarlama stratejisi olarak doğal değerlerin yoğun olduğu bölgelerde turistik amaçlı konaklama tesislerinin artışı, o bölgede bulunan hassasiyetin korunabilmesini zorlaştırmaktadır.

Özellikle Dünya Doğa Fonu (WWF) tarafından hazırlanan rapora göre (WTTC, 2013), Akdeniz Havzası'ndaki doğal birikimlerin yok olma ve tahribata uğrama konularında hassas değerlere sahip olduğu belirtilmekte, kentleşme ve turizm sektörü yaygınlaşmasında dikkatle ele alınması gerekliliği ifade edilmektedir. Hizmet sektörünün bu denli çevreye bağlı oluşu bu anlamda geliştirilebilecek turizm politikaları içinde, sürdürülebilirliğin düşünülmesi gerektiğinin bir göstergesi olarak nitelendirilmelidir. Bu anlamdaki sürdürülebilirlik kavramı Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC) tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“Turizmde sürdürülebilir kalkınma; gelecekteki fırsatları koruyup geliştirmeyi gözeterek, bugünkü turistlerin ve ev sahipliği yapan bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama ilkesini benimsemektedir. Bu şekilde tüm kaynakların yönetimi; kültürel bütünlüğün, zorunlu, ekonomik, sosyal ve estetik gerekler karşılanacak şekilde öne çıkarılır. Sürdürülebilir turizm ürünleri; turistik kalkınma ile zarar görmek yerine yararlı olan yerel çevre, toplum ve kültürlerle uyum içinde işlenen ürünlerdir. Sürdürülebilir turizm, doğaya karşı kesin bir taahhüt ve herhangi bir turizm veya kalkınma faaliyetlerini yerel halk ile bütünleştiren bir sosyal sorumluluk gerektirir” (WTTC, 1993).

Türkiye’de önde gelen turizm kentlerinden biri olan Antalya’da kıyı yerleşmeleri ve düzensiz yapılaşma kaynaklı problemler baş göstermeye başlamış, kontrol edilemez bir duruma ulaşmıştır. Şehrin merkezinde ve etrafında gelişen yoğun, hızlı yapılaşma, nüfus artışına bağlı olarak kentin doğal bitki örtüsünde azalma meydana gelmektedir. Siyaset ve kamu yönetimi konusunda Uzman Bülent Duru, bu ekolojik değişim ile ilgili, *doğanın özel bir bölümü olan kıyı alanlarının, ekolojik, tarihsel, kültürel özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve toplum yararına kullanılması, gerek ulusal, gerekse uluslararası önlemlere konu olması gerektiğini*, vurgulamaktadır (Duru, 2003). Örnekle, arazilerin sınırlı olmasına bağlı olarak, rant artışının meydana gelmesi, dış kaynaklı tahribatların, varolan doğal çevre düzenine, yeni yapılar için kasıtlı olarak uygulanması önlem alınmasını gerektirmektedir.

Antalya’da 1960 yılında havalimanı inşa edilmesinden sonra, 1980’li yıllardan itibaren turizm sektörünün gelişmeye devam ettiği bir kent olmuştur. Günümüzde, yaklaşık iki yüz bin yatak kapasitesi bulunan Antalya’da, yalnızca 2011 yılı içerisinde yaklaşık olarak 100.000 yatak kapasiteli bir artış meydana gelmiştir.

Kapasite artışı, bir turizm politikası olarak uygulanmaya çalışılan '*Marka Kent*' lerin yaratımını Antalya ile meydana getirmiştir. Böylece, kitle turizminde istatistiki verilerden ziyade geliştirme yollarının önem kazandığının anlaşıldığı, yapılan yeni konaklama uygulamalarında ve mimari biçimlenişlerinde gözlemlenebilmektedir (Winfield, 2005). Yeni yapılarda ve kentsel düzenlemelerde, kendilerini farklılaştıran markalaşma çabalarının olduğu görülebilmektedir.

Şehirlerin pazarlanması ve markalaşan şehir kavramı ile ilgili sosyal uygulama örnekleri dünya genelinde ve özellikle Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya Şehri'nde hızla artmaya başlamıştır (Altunbaş, 2005).

2.3.1. Türkiye'de Turistik Olma Potansiyeli Bulunan Kıyı Kesimlerinde Turizm Mimarisi

Türkiye, Antalya'da bulunan rekreasyon ve turistik amaçlı konaklama yapıları belirli yerel ve ulusal politikalar ile özellikle kıyı bölgelerde inşa edilmektedir (Doğaner, 2001).

Kıyı kesimlerdeki turizme dayalı mimari biçimlenmeler, sosyo - kültürel bağlantıların meydana getirdiği bir altyapıya dayanmaktadır (Braudel, 1995). Bu yaşam biçimi, mimari tasarım üzerinde etken bir rol oynamakta ve görülebilmektedir. Leibniz'ın, zaman ve mimari oluşum kavramı üzerinden ilişki kurulduğunda, turizm mekanı, varoluş düzeni veya düzenler sonucunda ortaya çıkan bağlantılardır (Deleuze, 2007). Buna ek olarak, Deleuze, zaman ve mekanı birbiri ile iletişim kuran soyut kavramlar olarak nitelendirmektedir. O halde, bu kavramlardan biri diğeri ile iletişim kurmadığında, ortaya mekanın zamandan uzaklaştığı bir mimari çıkmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, Deleuze' ün ifade ettiği bu uzaklaşma, Antalya, Turizm mimarisi öğelerinde görülebilecek, yer problemlerinin kökenini ifade etmektedir.

Tüketime yönelik bir hizmet sektörü olan turizm, Antalya'nın sahip olduğu değerler bütününe tarihsel ve kültürel birikim öğelerinde, mimari anlamda yansıtmaktadır. Ancak, 1980'li yıllardan sonra gelişim sergileyen konaklama yapılarının mimarisinde, zaman içinde meydana gelen toplumsal, sosyo-kültürel, ekonomik ve politik değişiklikler çerçevesinde çeşitli yapı tipleri oluşmuş ve bir 'kimlik' arayışı meydana gelmiştir.

Kimlik arayışı ile birlikte meydana gelen mimari anlamdaki çeşitlilikler (ölçeğe bağlı yapı tipolojileri), özellikle konaklama yapılarının Antalya Kent düzeni içinde, kimlik olgusunun yaratımı, korunumu veya arayışı doğrultusunda, küreselleşme olgusuna bağlı olarak değişim göstermiştir.

Tezin *'Turizm Mimarisine Etki Eden Kriterler'* Bölümü'nde yer alan, Turizm Sektörü'ne etki eden evrenselleşme olgusu, turist ilgisini çekme ve ekonomik anlamda ivme kazanma amaçları, Deleuze (2007)'ün belirttiği zaman ve mekan olgusunun yok edilmeye çalışıldığı yapı tiplerinin ortaya çıkışına sebep olmuştur.

Günümüzde, küresel anlamda yaşanan bu rekabet, konaklama yapılarının mimarisinde, mekanın varlığı dahilinde kullanıcı ile iletişim kurmayı, yöre kültürü ve yaşantısına ait kesitler sunabilmeyi, amaçlamaktadır. Böylece, bu öğelerin bir pazarlama ögesi olarak kullanımını sağlamaktadır (Beyhan, 2006) .

Ancak, Antalya'da, kitle turizmini hedef alan yapılaşmalarda, mimari mekan tasarımı, ekonomik rekabet içinde yer edinebilmek amacı ile, tasarımcılar tarafından farklı kimlikli imajlar da oluşturulabilmektedir (Erdoğdu, 2001). Farklı kimlikli yapılar, bağlamından özellikle ayrıştırılarak turist olgusu ve onun beklentilerinin karşılanması amacına yöneliktir. Deneyim tüketicilerinin, merak, zevk ve beklentilerinin karşılanması, turizm mimarisi kavramında, geleneğe, bölgeye veya tarihi kimliğe ait, öğelerin kullanımı yoluyla tüketici ile etkileşim kurmaktan geçmektedir.

Antalya, turizm mimarisi olgusu kapsamında, Osmanlı İmparatorluğu veya yerel özelliklerin farklı, eksik veya fazla vurgulandığı, fiziksel ve anlamsal bağlamda "Disneyland" benzeri yapılaşmaların gerçekleştirildiği, doğaya ait özelliklerin yapı tasarımına taşındığı, kentsel bir alanın genel görünümü veya tarihsel anlamlarını ifade eden, turizm yapılarına sahiptir.

Bölge içindeki, mimarinin, eklektik ve yerel kültürün dışında gelişen, farklı dönemlere ait öğeler taşıdığı görülmektedir. Farklı arayış ve hedeflere yönelimler ile hız kazanan turizm mimarisinde, Antalya'nın doğal ve yapıllı çevre özelliklerini yok sayan, çeşitli formlarda yapı inşa edilmiştir (İnceoğlu, 1989).

Antalya'da doğal ve yapılı çevre özelliklerini yok sayan mimari anlayış, çalışmanın önceki bölümünde yer alan politikaların uygulan(a)maması, kurum ve kuruluşlar tarafından da denetlenmeyen yapılanmalar sebebiyle ortaya çıkmıştır. Denetlenemeyen turizm mimarisi öğelerinin, Antalya ve ilçelerinde ortaya çıkışı ve özellikleri, gelişen çeşitli akımlar ve arayışlar sonucu meydana gelmiştir. Meydana gelen bu akım ve arayışlar, *Antalya'nın turizm mimarisi bağlamında irdelenmesi gerekliliğini ortaya koymuştur* (Akcan, 1993).

Antalya Kenti, Turizm Mimarisi öğelerini oluşturan akımlar; yerelleşme (*regionalism*), evrenselleşme (universalism), sinkretizm (*syncretism*), Bağlamsalcılık (*contextualism*) ve yeni bölgeselcilik fikri, *neovarnekülarizm (vernacularism)* olarak irdelenecektir. Tezin bu bölümünde, Antalya Kenti içinde yer alan turizm yapıları, bu akımlar doğrultusunda geliştirilen fiziksel biçimlenme örnekleri ile ele alınacaktır. Bu inceleme ile bağlamından uzaklaştırılan bir mimari kimlik örüntüsü bütünüyle görülebilecektir.

2.3.1.1. Yerelleşme (*regionalism*) ve Turizm Mimarisi, Antalya Örneği

Yerelleşme kavramı, 1970'lerde Avrupa'da ortaya çıkan kimlik kaybına karşı geliştirilmiş bir mimari akımdır (Lampugnani,1989) . Yerelleşme kavramı, dünya çapında kalıplaşmış mimari üslupların varlığını kabul etmek olarak düşünülmelidir. Bunlara ek olarak, anonim yapı ve yapım tekniklerinin irdelenmesi, günün koşullarına göre kullanılması, yerelleşme olgusunun duyarlı yapısını temsil etmektedir. 1980'li yıllarda, yerelleşme kavramı Avrupa'da milliyetçi, folklorik ve bilinmezlik temsil ettiği düşüncesiyle tartışılmış, ancak, mimarlık teorisi ve tarihi içinde uzun vadeli bir süreçte irdelenmemiştir (Jencks, 1973).

Yerelleşme kavramı turizm mimarisi bağlamında, günün koşullarında geçmişe ait anlam durumların sürdürülüp, sürdürülemeyeceğinin bir metodolojisi olarak ele alınmalıdır. Mimar, yerelleşme kavramında, mekanın alt öğelerini oluşturan mevsimsel durum, bölgesel kültür ve ekolojik değerler ile yerel halkın istek ve önerilerini uygulamalıdır. Turizm mimarisi olgusunda yerelleşme kavramı, doğa ve toplum arasındaki ilişkiyi yeniden kurmak için mimarın sorumluluk aldığı bir tasarım kararı olarak ortaya çıkmaktadır (Sancar, 192-196).

Türkiye’de bu akımın öncüleri, Sedad Hakkı Eldem ve Turgut Cansever olarak kabul edilmektedir (Tanyeli, 2001). Demir Tatil Köyü ve Bodrum-Datça Aktur Tatil Köyleri, bu yaklaşımda Türkiye’de ve dünyada, turizm mimarisi açısından özgün nitelikli yapılar olarak kabul edilmektedir (1992).

Modernizmin ülke koşullarında yeniden üretilmesi, mimarlık çevrelerinde tartışılırken, Sedad Hakkı Eldem, *modernist tasarım pratiklerini içselleştirmenin, onları yerlileştirmekten geçtiğini savunmuştur* (Tanyeli, 2001).

Şekil (126,127,128) Demir Tatil Köyü, Bodrum, Türkiye, *Demir Holiday Village, Recipient of the Aga Khan Award for Architecture*, The Aga Khan Award for Architecture, www.akdn.org, 1992

Türkiye’de, Antalya Bölgesi’nde, yerelleşme ile tasarlanmış olan yapılara örnek olarak, *Letoonia Golf Resort* gösterilebilmektedir. Turizm yapısı, Antalya, Belek’te, 1997 yılında turizm etkinliğine başlamıştır (2013). Otel kurum felsefesini “*Çünkü biliyoruz ki turizmde gelecek sürdürülebilir turizmle mümkün*” (2013) şeklinde belirtmekte, ekolojik ve yerel değerlerin korunması ilkesini vurgulamaktadır.

Yerelleşme olgusunda, turizm mimarisinde anonim yapı elemanlarının kullanımı, saçak, çatki, ahşap bezeme, kaplama, kafes, kemer ve arkad ile fiziksel anlamda desteklenmiştir.

Yapının yakın çevresinde ise ahşap parapet, pergola, oturma elemanları kullanılmıştır. Konaklama yapısının, genel anlamda planlaması, avlu olarak tariflenmiş ortak alanlarla birbirine bağlanan sirkülasyon alanlarından meydana gelmektedir. Yapı, bulunduğu alan içerisinde parçalı bir mekan şemasına sahiptir.

Düşey olarak yapıda gelişim, kıyı ve kent ilişkisindeki ilişkiyi zayıflatmakta ve 'yerelleşme' teması içinde yerleşim örgüsü ve dokusunu olumsuz anlamda etkilemektedir.

Şekil (129,130)Letoonia Golf Resort, Antalya, Belek, Turizm Mimarisinde 'Yerelleşme' Kavramında Cephe Örneği

Şekil (131,132,133) Sırasıyla, Letoonia Golf Resort, Antalya, Belek, Turizm Mimarisinde 'Yerelleşme' kavramında cephe örneği, Geleneksel 'Türk Evi' Cephe Örnekleri

Konaklama yapısının 'yerelleşme' olgusu içinde malzeme ve renk seçimlerine önem verilmiştir. Antalya'nın yöresel değerleriyle, Geleneksel 'Türk Evi'ne atıfta bulunan *kağir* yapıda, ahşap çıkmalı ve kırık çatıklı bir mimari üslup görülebilmektedir.

Modern harekete tepki olarak gelişen yerellik kavramı yerleşim özellikleri ile geliştirilen konaklama yapısının plan şeması ve cephe tipolojisi'nde, yerel öğeler kullanılmış, Antalya Kaleiçi eski kent dokusu ile ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Ancak bu ilişki kurma durumu, farklı tipolojilerin bir araya gelişi ile, kopyalama yolu ile yapılmaya çalışılmıştır. Bu da, mekanın zamanından ayırıştırılarak, diğer dönem öğeleri ile birlikte *jenerik* birlikteliğini oluşturmaktadır.

İç mekan biçimlenişinde ise, Antalya Kenti, Kaleiçi veya geleneksel konut tiplerine ait herhangi bir referans kullanımı gerçekleşmemiştir. Plan çözümlemesinde, çıkma dışında herhangi bir geleneksel öge görülmemektedir. İç mekanda, tezin ilk bölümünde yer alan, turizm yapılarının biçimlenişinde tarif edilen standart mekansal donatı elemanları ve şema görülmektedir. Malzeme, renk ve biçimsel özellikleri, geleneksel ve modern döneme ait olmayan eleman seçimleri ile gerçekleşmiştir.

Şekil(134,135,136)Letoonia Golf Resort, Antalya, Türkiye, Tıp Otel Odası Planları, Sırasıyla, Standart Oda, Bungalow Oda, Junior Suit Oda

Şekil(137,138,139)Letoonia Golf Resort, Antalya, Türkiye, Tıp Otel Odası Görünümleri, Sırasıyla, Standart Oda, Bungalow Oda, Junior Suit Oda

Yerelleşme olgusu ile tasarlanmış olan yapılar örnek inceleme, *Letoonia Golf Resort*, görsel anlamlılık yönünden çeşitli olumlu özelliklere de sahiptir. Görsel anlamlılık, tezin 'Sürdürülebilirlik Kavramı ve Turizm' başlığı altında irdelenecek olan 'Fiziksel, Anlamsal ve Kültürel Sürdürülebilirlik' kavramları konusunda olumlu bir çaba gösterildiği gözlenmektedir.

Ancak, yukarıda da değinilen sebeplere bağlı olarak, Frampton (1983)'in da belirttiği gibi, *yapısal ve fonksiyonel biçimlenmeler, yapı ve genel çevrenin kimlik değişiminde, 'eski' ile görsel benzerliğin gerçekleştirilemeyeceği durumlara sebep olabilmektedir.* Böyle bir durumda, *geçmişe ait kaynak niteliğinde kullanılan örnek, tasarımcı ve*

kullanıcı yorumuna bağlı hatalı değerlendirmelere ve yeni yapılaşmalarda çelişkili ifadelere sebep olabilmektedir, belirtilmiştir (Korzay, Akan, 1993).

Bu bağlamda, turizm mimarisinde yerelleşme olgusu, kültürel kimlik ve turizm yapılarının konumlandırıldığı çevrede, mimariyi ve kent düzenini olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. Bu durumda, tasarımcının, yerel kültür değerlerini, örf ve geleneklerini, güncel gereksinimler bağlamında analiz ederek doğru örneklemelere ulaşabilmesi, çözüm olarak görülmelidir (Tosun, 1999).

2.3.1.2. Evrenselleşme (Universalism):

Evrenselleşme, modern hayatın bir olgusu olarak, şimdiki zaman içinde, bulunulan, çağa veya kendinden önceki yakın döneme ait ya da uygun olan veya yeni olarak tanımlanmaktadır (Curtis, 1996).

Mimari anlamda Evrenselleşme kavramı, modernizmde değerlendirilebilen, ortaklaştırılan bir üslup olarak, mimarlığın küresel boyutta uygulanabilir değerlerini, tüm yerel yapım tekniklerinden bağımsız olarak düşünerek yapı tasarımında gerçekleştirmeyi ele almaktadır.

Evrenselleşme kavramı, turizm mimarisi bağlamında yerel ve yabancı turist beklentilerine yanıt vermekte, bunu da 'standartlaşma' yolu ile gerçekleştirmektedir. Bu standartlaşma yolu ile deneyim tüketicilerinin herhangi bir yerde deneyimlediği bir mekan, başka bir coğrafyada da görülebilmektedir. O halde, evrenselleşme kavramı, 'herkes için, heryerde kullanılabilirlik' önermektedir.

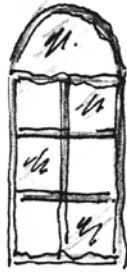
Konaklama yapılarında, 'yabancılaşma' kavramı, yapının bulunduğu çevre ve yerel duyarlılık eksikliği, evrenselleşme olgusu ile görülmeye başlamıştır. Turizm mimarisinde, Evrenselleşme kavramı, yerel değerleri ve süslemeciliği, mimari tasarımda reddetmiştir (Jencks, 1973).

Evrenselleşme, mimari mekan ve yapım teknikleri standartlaştırılmış anlayış ile, endüstriyel malzeme kullanımı ön plana çıkmış, pek çok mimarlık kuramcısı ve düşünür tarafından irdelenmiştir (Hitchcock, 1932). Evrenselleşme akımı, betonarme yapı düzeninde, cam ve çelik malzeme kullanımı ile kimliklenmiştir.

GIELENEKSEL

EVRENSEL

Hilton

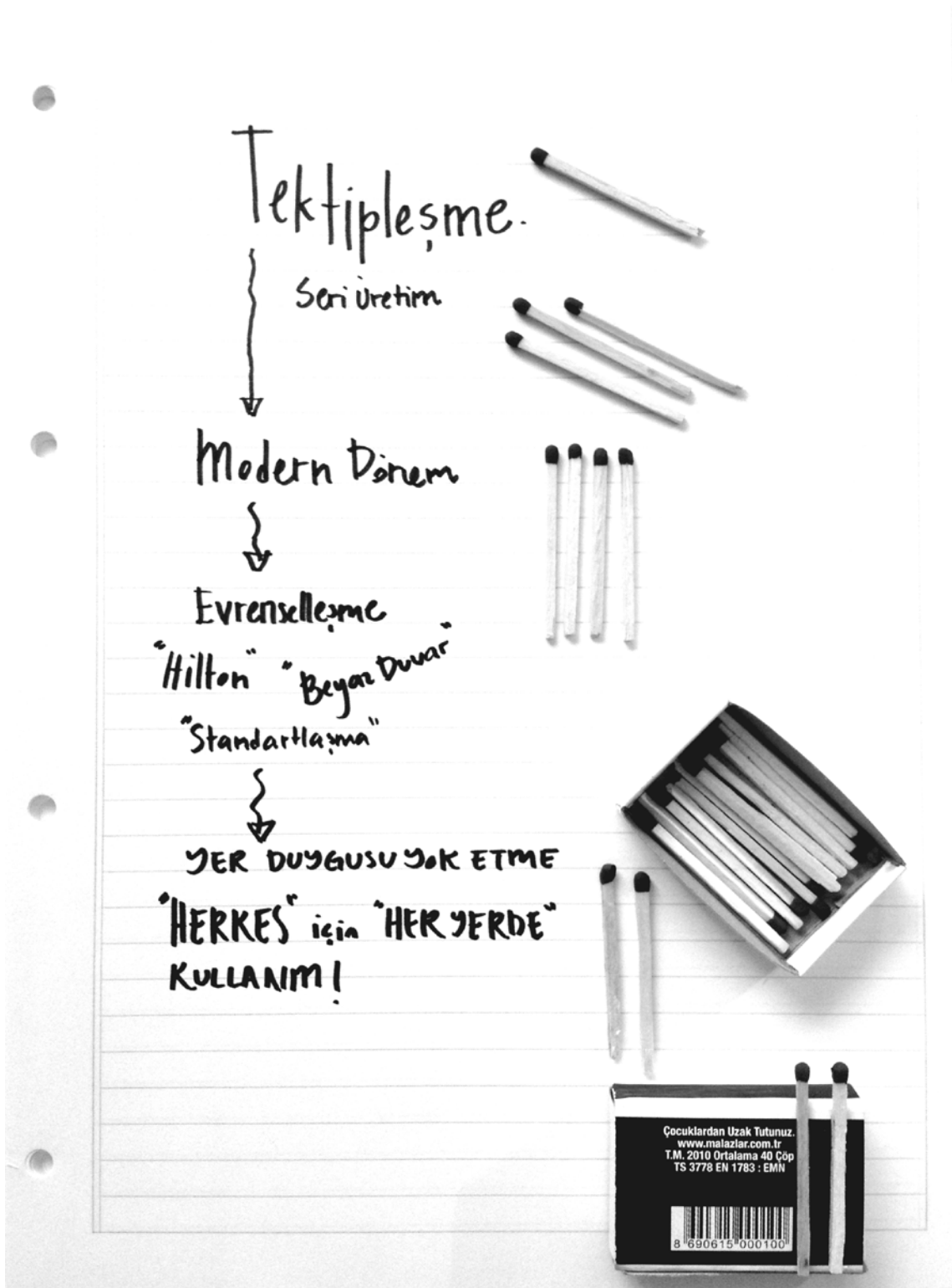
Kore

İstanbul.

New York.

Türkiye

Şekil (140) Evrenselleşme Kavramı, İllüstrasyon

Şekil (141) Konaklama yapılarında, 'yabancılaşma' kavramı, yapının bulunduğu çevre ve yerel duyarlılık eksikliği, evrenselleşme olgusu ile görülmeye başlamıştır.

Planlama yaklaşımı ve yapım teknikleri bakımından, turizm mimarisi olgusunda, Türkiye’de bu anlamda uygulanan örnekler 1950-1960 yılları arasında artış göstermiştir (Çuhadar, 1989). Türkiye’de başlıca, Çınar Oteli (Mimar;Metin Hepgüler, Yeşilköy, 1951), İzmir Efes Oteli (Emekli Sandığı, Mimar; Paul Bonatz, Fatin Uran tarafından proje tamamlandı; 1950-1964), İstanbul Hilton Oteli (Skidmore, Owings, Merrill; 1952), İstanbul Ceylan Intercontinental Oteli (AHE Mimarlık Bürosu, 1959, Eski Adı: İstanbul Vakıflar Oteli), örneklerinde bu tasarım tavrının gelişimi görülebilmektedir (2013).

Şekil (142,143,144)Sırasıyla, İstanbul Ceylan Intercontinental Hotel, İstanbul Çınar Hotel, İzmir Efes Oteli

Şekil (145,146,147)Sırasıyla, İstanbul Hilton Oteli, İstanbul Tarabya Oteli, İzmir Swiss Otel

Türkiye’de, Antalya Bölgesi’nde, evrenselleşme olgusu ile tasarlanmış olan yapılara örnek olarak, Adam & Eve Hotel bu anlamda incelenecektir.

Tatil amaçlı seyahatlerin genellikle, yöresel, sosyo-kültürel ve çevresel, geleneksel yaşam değerleri deneyimine odaklı olması, evrenselleşme olgusunun, mimari tasarımdaki, temsiliyet rolünü ele almayı gerektirmektedir. Buna paralel olarak, Adam & Eve Hotel Örneği, bu kavramın güncel örneği olarak ele alınacaktır.

Şekil(148,149)Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Sırasıyla Cephe Görünümü, Genel Görünüm

Adam & Eve Hotel, modernize ve geniş ölçekli bir turizm yapısı olarak, altı adet dikdörtgen prizma formlu bloktan ve kıyı kesimlerde villa tipi özerk konaklama hacimlerinden meydana gelmektedir. Otel, büyük oteller zinciri örneklerinden İstanbul Hilton Oteli gibi gridal cepheli monoblok bir yapıda, eğimli bir arazide yer almaktadır. Kentsel konumu bakımından yapı, Antalya'nın kıyı kesiminde, ancak, çevresel gelişimin çok yoğun olmadığı bir bölgede bulunmaktadır (2013). Mimari tasarımı Eren Talu'ya aittir, 2004 yılında yapımı tamamlanmıştır (Yudell, 2007).

Otel, Antalya Kent düzeni içinde, diğer konaklama yapılarına göre, doğal çevre ile fiziksel ve görsel bağlantısı güçlendirilmiş bir mimari planlamaya sahiptir. Cephe düzeninde kullanılan geniş açıklıklar ile gün ışığı ve çevre ile görsel etkileşim güçlendirilmiştir. Buna ek olarak, evrenselleşme olgusunun getirmekte olduğu, mimari düzen ve planlamanın yalınlığı, yapıda özellikle cephe tasarımında gözlemlenmektedir.

Evrenselleşme olgusunun sahip olduğu tek tip olma durumu, Adam & Eve Hotel'in mimari tasarımında etkin bir rol oynamış, kent ile bağlantısı zayıf, ancak fonksiyon anlamında turistleri iç mekan deneyimine yönlendiren bir tutum izlenmesini sağlamıştır. Otel, konaklama fonksiyonuna ek olarak Spa Merkezi olma özelliği taşımakta ve bu özellik bir turizm amacı olarak deneyim tüketicilerine sunulmaktadır. Bu sebeple, turizm pazarlama stratejisi olarak ön plana çıkarılmak istenen değerler, yapı ve yapının yakın çevre düzenlemesinin evrenselleşme olgusu ile tasarlanabilmesini olanaklı kılmıştır.

Adam & Eve Otel'de evrenselleşme kavramı, yapının mekan şemasının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Yukarıda belirtilen mekan deneyimi, dinlenme ve Spa fonksiyonlarına yönelik konaklama birimlerinde farklı bir boyutta ele alınmıştır. kurgusu,

sirkülasyon bandı ile ilişkilendirilen aktivite alanları ile açık bir plan düzeninde çözümlenmiştir.

Şekil (150,151) Sırasıyla, Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Design Room (Standart Oda) Plan, Family Room Plan (Suit Oda)

Evrenselleşme olgusu, turizm mimarisinde, Adam & Eve Otel'de de görülebileceği gibi, mimariyi tek tipleşmeye yöneltmekte, kent ve kentsel değerler ile iletişimin kesintiye uğramasına sebep olmaktadır. Bu anlamda, Adam & Eve Otel, yöresel, tarihsel ifade eksiklikleri sebebiyle bu kavramın modernize olmuş bir temsili olarak düşünülmalıdır.

Şekil (152,153) Design Room Görünüm (Standart Oda), Family Room Görünüm (Suit Oda).

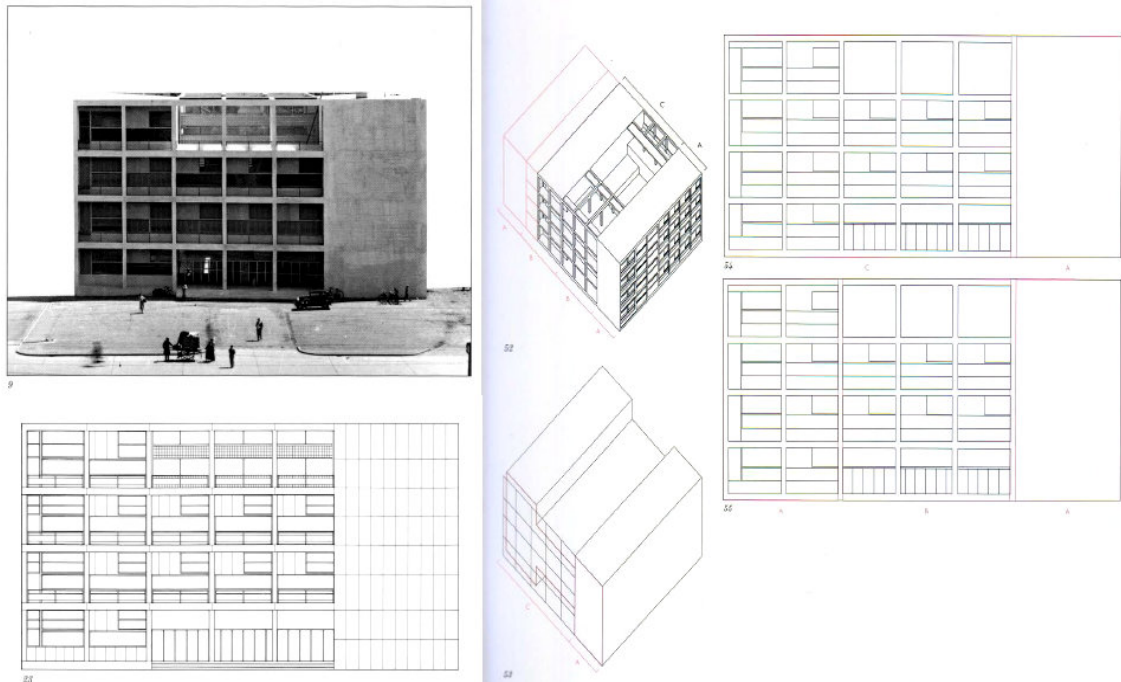

Şekil (154,155,156) Sırasıyla, Adam & Eve Hotel, Antalya, Belek, Vaziyet Planı, Üç Boyutlu Görselleştirme; Design Room (Standart Oda) Yarı Açık Mekan Görünüm, Family Room Görünüm (Suit Oda).

Ancak, yapının mimari anlamdaki olumlu ve kuvvetli yönü bu standartlaşmış ifadenin izdüşümünde, fonksiyona yönelik arayışlar, tek tipleşmeye karşı detay ve iç mekan çözümlenmeleri olarak görülmektedir. Rasyonalist Mimar, Guiseppe Terragani, tarihsel ifade eksikliklerine sahip yapılanmalar için, aşağıda yer alan ifadeyi kullanmıştır.

“Geçmiş ve gelecek, birbiriyle uymayan kavramlar değildir; biz, tarihi ve kültürel mirası göz ardı etmek istemeyiz. Ancak gelenek, kendini yeni ve tanınacak birkaç öğeye dönüştürür ve varsayar.” (Eisenman, Terragani, 2003)

Türkiye’de, Post-Modernizm, temeli yerel değerlere ait olmayan arayışlar doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bu anlamda Adam & Eve Otel’de, Evrenselleşme Olgusu, geçmişe dair yerel olmayan bir mimari arayışın, kaynak niteliğinde ele alınması olarak değerlendirilmelidir. Terragani’nin Evrenselleşme Olgusu üzerine belirttiği ifadeye göre bu örnekte, gelenek olarak kabul edildiğinde, kendini yeni ve tanınacak birkaç öğeye dönüştürmüş ve varsaymış olduğu görülebilmektedir.

Şekil (157) Marcello Nizzoli, Casa Del Fascio, Uluslararası Üslup Örneği olarak Konut Tasarımı, 1932-1936, İtalya-Como, Guiseppe Terragani; Mussolini Dönemi’nde, Faşist bir yaklaşımda, yeni ve yalnızca fonksiyona yönelik bir ‘gösteriş parçası’ olarak nitelendirilmekte, İtalyan Kültür ve Tarihi öğelerinden arınmış, Uluslararası Üslup Manifestosu olarak inşaa edilmiştir (2013).

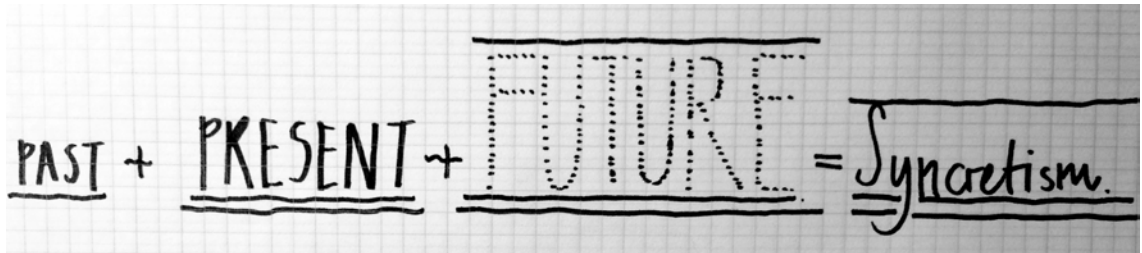
2.3.1.3. Sinkretizm (*syncretism*)

Sinkretizm, mimari anlamda üslup karışıklığı olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak, özellikle kültür çalışmalarında bulunan araştırmacılar tarafından sıkça kullanılmakta, sinkretize (*syncretize*) fiili, kaynaşmak, sinkretizm (*syncretism*) ise birleştirmek ve bağlamak, olarak ifade edilmektedir. Bu ifadeye ek olarak kültür bilimi sinkretizm olgusunu, iki veya daha fazla kültürel sistem veya elemanın ortak bir kavramda kesişim yaşayarak yeni ve bağımsız bir sistem üretmesi, olarak tariflemektedir (Hasol, 2005). Bir başka deyişle, birbiri ile çelişkili ifadelerin, uzlaştırılarak bir araya getirilmesi olarak düşünülmelidir.

Turizm bağlamında, şöyle belirtilmektedir:

“Akdeniz Havzası, Sinkretizm anlamına gelen, kültürel çeşitliliğin ve farklılıkların oluşturduğu zıtlıklardır”(Nicolau,1983).

Yerelleşme ve evrenselleşme kavramlarının, mimari ifade bağlamında yeteriz kalışı sebebiyle, 1980’li yıllarda bütünleşik bir mimari üslup arayışı ortaya çıkmıştır (Rapaport, 1983). Turizm mimarisi içinde sinkretizm kavramı, farklı coğrafi konumların sahip olduğu yerel özelliklerin, geleneklerin ve geleceğe dair gelişmekte olan yeni değerlerin bütününe kapsamaktadır.

Şekil (158) “Sinkretizm (*Syncretism*), geleneklerin ve geleceğe dair gelişmekte olan yeni değerler bütününe kapsamaktadır”

Sinkretizm akımı dahilinde tasarlanan yapı tiplerinde, yeni değerler bütünü ve farklı üslupların tek bir yapıda biraraya geldiği görülmektedir. Bu anlamda, yapı tasarımına etkiyen öğeler, birçok farklı simgesel ve anlamsal özelliği aynı anda barındırabilmektedir. Bunun sonucunda, yapı, iç mekanı ve yapının çevresi, bu birlik doğrultusunda, uyumlu veya uyumsuz bir bütün oluşturabilmektedir. Bütünü oluşturan

yeni temsil durumu, yöresel ve kentsel özelliklerle, çağın değerleri ile ilişki kuran bir düşünce biçimini kapsamaktadır.

Türkiye’de sinkretizm kavramının turizm mimarisine yansımaları, başta Ankara Sheraton Otel olmak üzere pek çok yapıda görülebilmektedir. Bunun en temel sebebi, Cumhuriyet Dönemi sonrası, Türk Mimarlığı’nda yaşanan arayışlar olarak düşünülmelidir. Ankara, kent kimliği ve dokusu içinde yer alan Ankara Sheraton Otel, *farklı dönemlere ait* üslupları bir arada barındırmaktadır. Farklı anlamlılık durumları taşıyan yapı, olumlu bir örnek olarak bu kavramın Türkiye’deki gelişimine katkı sağlamıştır. Ancak, Türkiye’de Sinkretizm kavramı ile tasarlanmış konaklama yapılarının, mimari anlamda, uyumlu bir biçimlenme sergileyebildiği örnek sayısı son derece sınırlıdır.

Şekil(159,160,161) Sırasıyla, Sheraton Otel, Ankara, GMP Architekten Mimarlık Bürosu, 1985

Yukarıda belirtilen özellikler doğrultusunda, Sinkretizm olgusu, Antalya Kent düzeni içinde yer alan konaklama yapı mimarisi örneğinde, ‘tatil köyü’ özelliğindeki biçimlenişlerde ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak, Antalya’da tasarlanan konaklama yapılarında, Sinkretizm kavramının mekansal yansımaları, Sheraton Otel, Ankara örneğinde de görülebileceği üzere olumlu özellikler barındırmamaktadır. Türkiye’de, turizm mimarisine ait yapılanmalarda, sinkretizm, zıt öğelerin bir uyum dahilinde, birliği yerine, Post Modern düşünce yapısı ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de, Antalya Bölgesi’nde, Sinkretizm olgusu ile tasarlanmış olan turizm yapılarına örnek olarak, Holiday Club, Kemer incelenecektir. 1989 Yılı’nda faaliyet

göstermeye başlayan turizm yapısı, Sinkretizm kavramının olumlu bir örneği olarak gösterilmelidir.

Sinkretizm olgusu, ekletisizm ve post modern düşünce biçimini de içinde barındırmaktadır. Ancak, bağlamından kopuk veya ekletik olma özelliklerinden, sahip olduğu '*geçmiş, şimdi, gelecek*' referanslar bütünü ile ayrılmaktadır. Bu anlamda, Holiday Club Kemer, Türk Mimarisi'ne, yaşayış ve kültürel alt yapısına uygun, yapılaş dönem ve koşullarına göre bütüncül bir uyum temsil etmektedir.

Şekil (162,163) Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümleri

Mimari anlamda bu bütüncül uyumun sağlanması, mimari referansların, yorumlanmadan, doğrudan kullanımı ile sağlanmıştır. Burada amaçlanan, yerel sokak düzeni, yerleşim öğeleri, kafes, cumba, payanda gibi yapı elemanlarının kullanımı ile, toplum yapısına ait bir yaşam kesiti sunabilmektir.

Şekil (164,165) Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümler

Şekil (166,167) Sırasıyla, Holiday Club Kemer, Genel Görünümleri

'Tatil Köyü' kavramında değerlendirilen turizm yapısı, bulunduğu coğrafi konumda, düşey düzlemde yükselmekte, böylece yatak kapasitesini yükselen bir yapılanma ile araziye yaymaktadır. Araziye olan bu yayılım, yöresel biçimlenme örneklemesi ile sağlanmaktadır.

Sinkretizm kavramının, Türk kent ve konut biçimlenme örneklerinin mahrem ve genel hacimlerde, yapı ve malzeme anlamında da desteklendiği görülmektedir. Kagir yapım tekniğinde taş ve tuğla, bronz ve bakır gibi yerel kullanıma dair yaygın yapı malzemeleri kullanılmıştır.

Özetle, yapının Sinkretizm olgusu bağlamında değerlendirilmesi, yerel öğelerin doğrudan kullanımı ile, çağdaş konaklama yapım ve tekniklerinin, mekan biçimlenmelerinin bir araya gelişi olarak değerlendirilmelidir.

Şekil (168,169) Sırasıyla, Özel ve Genel Hacimlerden Görünümler

3.BÖLÜM

TURİZM MİMARİSİNİN ANLAMSAL VE KÜLTÜREL BAĞLAMDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ, MEKANDAN BAĞIMSIZLIK VE KİMLİKSİZLİK KAVRAMLARININ İRDELENMESİ

3.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE TURİZM

İnsanoğlu, varoluşundan günümüze değin yaşadığı çevre içerisindeki doğal kaynaklara yönelmektedir. Özellikle teknoloji ve sanayii alanında yaşanan gelişmelerle birlikte kaynak kullanımı hızla artmış, eko sistemde tahribat yaratmaya başlamıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı birincil olarak, çevre odaklı tahribatı önlemek ve korumanın yanı sıra, enerji kullanımı üzerinden temellenen bir bilinç oluşturmuştur. Bu bilinç, doğal, ekonomik ve sosyal biçimlenmelerin geleceğe aktarımını sağlamak ve yenilenemeyen kaynak tüketimini aza indirmeye yönelik bir kalkınma anlayışı olarak düşünülmelidir. Dünya Çevre ve Geliştirme Komisyonu, “Sürdürülebilirlik” kavramını aşağıdaki gibi tanımlamıştır.

“Mevcut zaman diliminde, ihtiyaçların karşılanması sırasında ödün vermeksizin gelecek nesillerin temel gereksinimlerini de göz önünde bulundurmaktır.” (UN, 1987)

Mimari anlamda sürdürülebilirlik kavramı yerel ve evrensel çevreyi kapsayan, insan aktivitelerinin bütününe doğrudan ilgilendiren bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Sürdürülebilirlik olgusu, mimari anlamda, üç temel başlıkta incelenecektir.

3.1.1. Fiziksel Sürdürülebilirlik

Mimari tasarım, yerel ve evrensel boyutta önemli bir ekonomik aktivite olarak nitelendirilmektedir (Jong-jin, 1998). Bir ülkenin ekonomik gelişimini doğrudan etkileyen mimari tasarımda özellikle, sanayi ve konut yapıları önemli rol oynamaktadır. Ekonomik gelir oranı ile doğru orantılı olarak değişen yapı tiplerinde, yeni yapıım teknikleri ve malzemeler de geliştirilerek kullanılmaya başlamıştır.

Bu noktada, mimari tasarım, sürdürülebilirlik kavramının temel prensiplerinden bir tanesi olan ekonomik kalkınmayı desteklemeyi hedeflemekte, varolan kaynakların sarfiyatını en aza indirgeyerek tasarım yapabilmeyi, insan ve doğal çevresine duyarlı olabilmeyi gerektirmektedir.

Ekonomik kalkınma anlamında yaşanan değişimler, hızlı ve dengeli olmayan bir gelişim sergileyen kentleşme durumları, doğal hayatın kentleşme içerisindeki fiziki varlığı veya yokluğu, geleceğin kentsel olumsuzluklarını meydana getirmektedir. Tasarımda fiziksel sürdürülebilirlik kavramının gerekliliği, insan ve bulunduğu doğal çevrenin kentsel gelişim sürecindeki olası durumunu irdelemeye yöneliktir. Diğer bir amaç ise, tasarımcılardan başlayarak, önce bireye ve içinde yaşadığı toplum düzenine, insan-doğa ve yapı ilişkilerindeki çevre duyarlılığının boyutunu sorgulamak, farkındalık ve bilinç düzeyini arttırmaktır.

“Sürdürülebilir Tasarım” çok yönlü ve tanımlı bir şekilde ifade edilmekle birlikte, fiziksel anlamdaki sürdürülebilirliği, Mimar, Sharon C. Park (1998) dört ana prensipte ele alınarak sağlandığını vurgulamaktadır.

- A. Sağlıklı Çevre Yaratımı: Hava sirkülasyonunun etkin bir biçimde düşünülmesi, özellikle çalışma fonksiyonuna yanıt veren mekanlarda doğal aydınlatmaya önem verilmesi, kullanıcı hareketlerinden yola çıkarak dolaşım alanlarının tanımlanması ile birlikte her türlü solvent bazlı, kimyasal malzemeden kaçınılarak doğal malzeme kullanımını içermektedir.
- B. Yapı Tekniği ve Yapım Malzemelerinde “Yeşil” (*green*) Olanı Tercih Etme: Doğada çözünebilen, geri dönüşümü gerçekleştirilebilen, doğaya zarar vermeden işlenmiş, yenilenebilen kaynaklardan sağlanmış malzemelerin kullanımı olarak ifade edilmektedir. Yapıyı oluşturan eleman ve malzemelerin seçiminde, özellikle geri dönüşüm özelliği baskın olan, az enerji harcayarak uzun vadede fiziksel varlığını koruyan ürünlerin tercih edilmesi gerekmektedir. Buna örnek olarak, az enerji tüketen aydınlatma elemanlarının seçimi gösterilebilmektedir.
- C. Tüketim Pazarında Tercih Edilen Standartlaşmış Sistemler Yerine, Daha Az Enerji Tüketen Sistemlere Yönelim: Atmosferin tamamına veya bir bölümüne etki eden aydınlatmada, sensör, hareket algılayıcı dedektör, zamanlayıcı ve benzeri

donatıların kullanılması önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle, atmosferik aydınlatmayı aza indirmek ve görev odaklı aydınlatma mantığını arttırmak (reduce ambient lighting and increase task lighting) hedeflenmektedir.

D. Atık Madde ve Su İçin Geri Dönüşüm, Arıtma Planı Hazırlama: Geri dönüşümü sağlanabilecek maddelerin, ayrıştırılabileceği alanların düşünülmesi ön plana çıkmaktadır. Buna örnek olarak, peyzaj bakımında ortaya çıkan atık suyun (*grey water*), bir kanal ile toplanarak daha sonra arıtılması ve çevre yapılarına aktarılması olarak düşünülmelidir.

3.1.2. Anlamsal Sürdürülebilirlik

Mimari tasarımda anlamsal sürdürülebilirliği irdelerken, yapılı çevrenin insan ve doğal hayat üzerindeki etkilerinden yola çıkılmaktadır. Bu bağlamda, fiziksel çevre, çok çeşitli biçimlerden meydana gelmekte, insan ve yaşadığı düzen içinde önemli bir rol oynamaktadır. Biçim kavramı, Mimarlık Terimleri Sözlüğü ve Mimar Behruz Çinici'nin ifadesine göre aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

Ansiklopedik, Mimarlık Sözlüğü'nde, somut sanatlarda, belli bir temanın plastik veya grafik açıdan dile getirilişi, *form*, olarak tanımlanmıştır (Hasol, 2005).

Mimar Behruz Çinici ise, *Formların, üç boyutlu kitleli elemanlar olarak çevrelerinden kolaylıkla ayırt edilebilir olma*, özelliği olduğunu belirtmiştir (Tanyeli, 1999).

Fiziksel çevre içerisinde yer alan nesnelere sahip olduğu biçimsel özellikler, nesnel ve öznel olmak üzere kullanıcıları tarafından iki yol ile değerlendirilmekte ve algılanmaktadır.

3.1.2.1. Nesnel Değerlendirme:

Biçim, kullanım amacı, üzerine yüklenen değer bakımından herhangi bir öznel yargı ifade etmemektedir. Bir objenin herkes tarafından bilinen, kullanım amacı ve ifade edilişi düşünülmelidir.

3.1.2.2. Öznel Değerlendirme:

Fiziksel çevrede hangi nesneye ihtiyaç olduğu ve onun ne şekilde algılandığı, hissedildiği, kullanıldığı, kişiye özgü yargı durumlarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda, algı durumundaki farklılıklar, 'Göstergebilimsel' açıdan irdelenmekte ve 'anlam' kavramını oluşturmaktadır. Göstergebilimsel açıdan, 'Anlam' algıda önemli bir rol oynamaktadır (Creelman, 1966). "*İnsan davranışları için en önemli belirleyici faktördür*" (Charles, 1967). Öznel değerlendirme, anlamlandırma durumu ile doğrudan ilişkilenebilir. Öznel değerler bütün, anlamın oluşumu, göstergebilimsel anlamda aşağıda irdelenecektir.

Göstergebilim, semiyoloji, işaretin ve 'anlam'ların bilimi olarak ifade edilmektedir (Barthes, 1979). Göstergebilim, mimari tasarım bağlamında neyin, nasıl algılanacağını tanımlamaktadır. Mimaride anlam üzerine özellikle Bourdieu (1977,93,2002), Foucault (1989,2009) ve Barthes (1979)'ın yaptığı çalışmalarda ortak olan önerme şu anlayıştır: Anlam, yapılı çevrenin, kültür, tarih, bağlam gibi belirli konularla ortaya çıkan, yapılı çevrenin zamansız tasvirleri olarak düşünülebilmektedir.

Göstergebilim, bir nesne veya şeyin kendisinden üst düzey bir durum ile ilişkilendirilmesi, bağlam veya kaynak ile birlikte anlamlı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu da bir nesne veya şeyin 'anlam'a sahip olabilmesi için tek bir biçimde değerlendirilemeyeceği fikrini ortaya çıkarmaktadır. Göstergebilimsel açıdan 'anlam', nitel ve nicel özellikleri ile tanımlanabilmektedir (Kalpaklı, 1998).

Nicel özellikler, yapının bileşenlerini, alt bileşenlerini, sistemlerini yapılandıran teknik verileri barındırmaktadır. Nicel özellikler ise mimari birikim kaynaklı düşünceleri, imge ve kavramları içermektedir.

Bu iki model, mimarlık sisteminin anlamsal boyutlarının, bütünü oluşturmaktadır. O halde mimarlık sistemi, fonksiyon (nicel özellikler) ve biçimsel örüntüler (nitel özellikler) arasındaki birleşim olarak düşünülmelidir.

Umberto Eco, "*İşlev ve Anlam: Semiyotik Mimari*" adlı makalesinde genel olarak, Göstergebilim teorisini, mimari ve yapılı çevre üzerinden ifade etmektedir (1991).

Eco'ya göre mimari, öncelikli olarak fonksiyona yönelik ve iletişime kapalı bir tutum sergilemektedir. Öte yandan Eco, mimarının öncelikle, işleve dönük bir nesneliği olduğunu, ikincil olarak da sembolik bir özneliğe sahip olduğunu vurgulamakta ve ayırmaktadır. Ancak her iki türün de kendine ait kayıpları, geri dönüşleri ve yerine kullanımlar olabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Eco, mimarların yapıyı tasarlariken öncelikli olarak fonksiyonel (işleve bağlı değişkenlik), ikincil olarak da yeni anlam durumlarına açık olması gerektiğini savunmaktadır (Ed. Leach, 1997).

“How an Exposition Exposes Itself” adlı makalesinde ise Umberto Eco, Kanada'da gerçekleşen, 1967 Dünya Expo Fuarı'nda, anlam durumlarına ilişkin örneklemelerde bulunmuştur. Fuar içinde yer alan *pavyonların* (pavillion) birincil bağlamda fonksiyonelliğinin indirgenmiş, ikincil olarak 'anlam' durumlarının baskınlaştırılmış olduğunu vurgulamaktadır. Bu düşünceye göre, *pavyonlar* fonksiyonellik bakımından, binalara göre kullanıcıya daha az hizmet eden, ulus kültürlerinin sembolik değerlerini yansıtmak amacı ile tasarlanmıştır.

Bu örneklemin sonucu olarak, mimarlıkta anlamın, biçim yapılandırılmasında rol oynadığı ve yapı tasarımında çağın, estetiğin fiziksel boyutunu meydana getirdiği anlaşılabilir. Fenomenolojik açıdan mimari ve insan arasındaki ilişki, fonksiyonellik ile birlikte mimari deneyimlemelerden oluşmaktadır. Ancak, insan ve çağın gereksinimlerine cevap vermekle yükümlü olan mimari disiplinde biçim ve onun anlamları da devinim halinde, değişime açık bir yapıda bulunmaktadır. Mimaride az sayıda biçim kullanılırken, anlam durumlarında tıpkı doğada olduğu gibi değişimler gerçekleştiği gözlenmektedir.

Göstergebilim ve mimari tasarım ile kurulan ilişkiyi, Göstergebilimci Roland Barthes, “*Bir topluluk oluştuğu anda, her kullanım kendini birer işarete dönüştürür*” (Barthes, 1968) olarak belirtmiştir.

Buna ek olarak, Mimar Bernhard Tschumi, anlamsal ifadelerin değişikliğini Modern ve Post-Modern Süreçlere bağlamaktadır. Tschumi, “*Modernizm ve Post Modernizm'den bu yana, mimarının tarihi, gizlice stillerin tarihine dönüşmüştür. Bu da Göstergebilimin inceleyeceği katmanların tarihi okumasında saptırıcı bir etki yaratmış, zaman ve mekan arasındaki ilişkinini, azaltılmış ölçütteki bir mimaride, farklılaşmış ve hatta*

karmaşıklılaşmış 'anlam' durumlarına sebep olmuştur" (Tschumi, 1996) ifadesini kullanmıştır.

Geçmişten gelen tüm bu ifadeler, günümüzde mimari tasarımda 'anlam' durumlarının sürdürülebilirliği üzerine gerçekleşen tartışmaların temelini oluşturmuştur.

Şekil (170,171) 1967 International and Universal Exposition, Montreal, Quebec, Canada, Sırasıyla, Çin Pavyonu, A.B.D. Pavyonu, (*Document: Official Guide of l'Expo 67, Copyright 1967 by Maclean-Hunter Publishing Co. Ltd.*)

Şekil (172,173) 1967 International and Universal Exposition, Montreal, Quebec, Canada, Sırasıyla, Japonya Pavyonu, İran Pavyonu, (*Document: Official Guide of l'Expo 67, Copyright 1967 by Maclean-Hunter Publishing Co. Ltd.*)

Anlamlılık durumları coğrafi konum, sosyo kültürel altyapı ve ekonomik koşullara bağlı olarak çeşitlenmektedir. "Mekana ve zamana" bağlı değişimler, koşulları etkilemekte, anlamlılığın devamı veya yeni anlam durumlarının ortaya çıkışına sebep olmaktadır.

Yukarıdaki örneklemelerden, Amerika Birleşik Devletleri'ni temsil eden pavyon, Şekil (179), Umberto Eco'nun vurguladığı sembolik anlamı dışında günümüzde fiziki varlığını sürdürmekte, ancak yeniden işlevlendirilerek anlamsal değişikliğe uğramış bir yapı örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnekte görülebileceği üzere, 'sosyo kültürel yapının temsili' olarak birincil anlamı, doğa müzesi olarak yeniden işlevlendirilmiş yapı

düzeni ile, geçmişte taşıdığı anlam durumundan koparak yeni bir kentsel anlam ifade etmektedir.

Mimari açıdan 'anlam' durumunun sürdürülebilirliği, yapının fiziksel bütünlüğünü ve kullanıcısı ile sağladığı iletişimi koruma ilkesine bağlı olarak, iki temel biçimde sağlanmaktadır.

3.1.2.3. **'Anlam'ın Korunması:**

Sürdürülebilir anlamda sosyal kalkınma ve 'anlam' sürekliliği, koruma ve restorasyonun yapı üzerindeki çok boyutlu ve entegre olmuş bütünlüğü ile sağlanabilmektedir. Bu bağlamda, mimari tasarımda anlamsal sürdürülebilirlik, fiziki varlığın korunmasına bağlı olarak iki temel prensip ile gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, tarihi çevrenin korunması, restorasyonu, diğeri ise yerel hayat ve nüfusun ekonomik çıkarının gözetilmesidir. Tezin bu bölümünde, tarihi çevrenin korunması ve restorasyon kavramlarının 'anlamsal açıdan korunması-sürdürülebilirliği' ele alınacaktır.

Koruma ve Tarihi Çevrenin Korunması kavramı, insan topluluğunun varlığını sürdürebilmesi için bulunduğu çevreye ait değerleri koruması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu gereklilik kapsamında, çeşitli kurum ve kuruluşlar, yerel ve küresel boyutlarda çalışmalar yapmaktadır.

Evrensel ölçütlerde, eğitim, bilim ve kültürel kalkınma üzerine çalışmalar yapmakta olan UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Türkiye Milli Komisyonu, koruma kavramına ilişkin aşağıdaki ifadeye yer vermiştir.

“Koruma bütün sürdürülebilir kalkınmanın daha geniş hedefleri içinde, kentsel mirasın korunması stratejilerinin daha iyi bir şekilde entegre edilmesi ve düzenlenmesi ihtiyacına hitap eder ki bunun amacı insanların yaşadığı çevreyi korumayı ve kalitesini geliştirilmeyi amaçlayan kamusal ve özel etkinliklerin desteklenmesidir. Tavsiye Kararı, tarihsel alanların fiziksel formlarındaki karşılıklı ilişkileri, uzamsal düzenleme ve bağlantıyı, doğal özellikleri ve yerleşimlerini ve kendi sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini göz önünde bulundurularak, kendi geniş kentsel bağlamlarında tarihsel alanları ayırt edecek, koruyacak ve yönetecek bir peyzaj yaklaşımı önerir” (Dinçer,2011).

A.B.D.'de bulunan The National Park Service ise çeşitli prensipler belirlemiş, Guiding Principles for Sustainable Design adlı kaynak çalışmasını oluşturmuştur. Bu kaynakta koruma kavramına ilişkin ise şu ifade yer almaktadır:

“Tarihi koruma kavramı doğası gereği sürdürülebilir bir muhafaza biçimidir. Yapılı çevre, geçmiş medeniyetlerin enerjisinin hayat bulmuş halini temsil etmektedir... tarihi koruma, kelimenin tam manasıyla muhafaza etmektir” (Denver Service Center , 1993).

Yapım yöntem, dönem, koşul, mimari stil, yapım teknolojilerine uygun olmak üzere, fiziksel anlamdaki koruma metodları, iyileştirme, koruma, rehabilite etme, restorasyon ve yeniden yapılandırma olarak belirlenmiştir (Kuban,2000). Bu yöntemler dahilinde gerçekleştirilen koruma metodları ile, ‘anlam’ durumlarının sürdürülebilirliği beş temel prensipte gerçekleştirilmektedir.

- A. Tarihi Karakterin Korunması: Yapı ve bulunduğu alanın, mekansal değişim süreci de dahil olmak üzere incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma, farklı meslek pratikleri arasında iş birliği yapılmasını da kapsamaktadır. Sanat Tarihçileri, Mimarlar, Sosyologlar, Ekonomistler, Halk Sağlığı Uzmanları ile ortak bir analiz çalışması yapılmalıdır.
- B. Tarihsel veya Dönemsel Malzeme Seçimin Uygunluğu: Yapının, anlamsal bütünlüğünü, bağlam ve dönem yapılarının özelliklerine uygun olarak korumak gerekmektedir. Yapı ve yakın çevresi ele alınmalıdır.
- C. Ölçek Korunumu: Yapının genel fiziki ve sembolik değeri olan özellikleri korunmalıdır. Buna örnek olarak, yükseklik, renk ve malzeme kullanımı, cephe ve çatı tipleri, kütle oran-orantısı gibi fiziksel özellikler düşünülmelidir.
- D. Tarihi Yapıların Malzeme Seçimi-Kentsel Dokuya Uyumu: Tarihi yapı gruplarının, yeni kentsel düzen içindeki yapılaşmada, uyumlu bir biçimde varlığını koruması gerekmektedir. Bu sebeple, yeni yapı düzenleri oluşturulurken, ilgili kurullar ve yerel yönetim mekanizmaları ile yoğun bir iş birliği yapmak gerekmektedir. Yeni yapı veya eklentiler, tarihi yapılaşmanın görsel ve fiziksel erişilebilirliğinin önüne geçmeyecek biçimde yapılmalıdır.

E. Yapının Tarihsel Süreç İçindeki 'Anlam' Durumuna Uygunluğu: Fiziksel koruma ve müdahalelerde bulunulacak yapının, dönemi içinde edindiği 'anlam' ve simgesel ifadelerin sürdürülmesi önemlidir.

Anlam durumlarının korunumu, bu beş temel prensipte sağlanırken en temel amaç yapı ve insan arasındaki ilişkinin korunması olarak düşünülmelidir. Bu bağlamda, Mimar, İzgi Utarit, yapının bir organizma gibi mesajlar üreterek iletişim organı, insan da yaradılışına, deneyimlerine, eğitimine bağlı olarak düzeyi değişen algılama odağına dönüştüğü, böylece anlamın sürdürülebildiğini vurgulamaktadır (İzgi, 1999). Sonuç olarak, yapının fiziki varlığı doğru müdahaleler ile korunduğu müddetçe insan ile kurduğu iletişim devam etmekte ve 'anlam'ını sürdürebilmektedir.

3.1.3. Kültürel Sürdürülebilirlik

Bireyler, ortak inanç, hedef ve amaçlar doğrultusunda örgütlenerek toplumları meydana getirmektedir. Her toplum, içinde bulunduğu bireylerin davranış, tutum, inanç gibi özellikleriyle beraber coğrafi konum, doğal koşullar ile sürekli bir ilişki kurmaktadır. Bu dinamik ilişkiler ağı, topluma ait ortak ve özgün bir kültürel yapılanmayı meydana getirmektedir.

Ortak değerler bütünü olarak ifade edilebilen kültür kavramı, mimari anlamda yeni form ve düzen arayışlarını oluşturmaktadır. Buna ek olarak, mimari tasarıma olan etkisi, toplum ve barındırdığı ortak değerlerin, meydana gelen kültürel düzen içindeki dinamiklerde değişim yaratması olarak ifade edilebilmektedir. Uğur Tanyeli, toplumsal farklılıkların mimari tasarım üzerine etkisini bir karşılaştırma ile örneklemektedir.

“Türkiye’de neden hala park kullanma alışkanlıkları, diyelim ki, İngiltere’dekinden farklı? Neden Türkiye’de parkta güneşlenmek, gezinmek, özellikle de kendiyi başbaşa kalmak gibi davranışlara rastlanmıyor? Ve tüm parklar sonunda neden çalgılı çay bahçelerine ve ailece gidilecek piknik alanlarına dönüşüyor? Neden Türkiye’de kentsel bir doğa parçası gibi biçimlenemiyor da, çiçek tarlaları, döşemeli yolları, sayısız aydınlatma elemanlarıyla dünya genelinde benzersiz bir açık alan olarak inşa ediliyor. Bunların hepsinin yanıtı, bizim kent bağlamında (hala) radikal bir özel-kamusal ayrımı tanımlamayan bir kültüre mensubiyetimizi olmalıdır.” (Tanyeli,2011)

Kültürel yapılanmalar ve onun sürekliliğinin sağlanabilmesi, toplumsal düzenin kalkınması ve geliştirilmesini sağlamaktadır. Mimari tasarımda kültürel süreklilik, toplumsal, sanatsal ve kültür öğelerinin, tek bir biçimde ele alınması yerine, bağlam ve tarihsel sürecin de dikkate alınması yolu ile sağlanabilmektedir.

Mimari tasarımda kültürel sürdürülebilirlik, kişinin ve dolayısıyla içinde bulunduğu toplumun biriktirdiği deneyim ve bilgilerin geleceğe aktarımı olarak ifade edilmelidir. Toplumların meydana getirdiği ortak kültürel birikim, kentleri ve kentsel mekânların biçimlenişini tariflemektedir. Bu bağlamda, kentsel düzen içinde sosyo-kültürel, ekonomik ve mekânsal katmanlar oluşmakta, sürdürülebilirlik ise bu katmanlar arasındaki ilişkileri mimari tasarım yolu ile koruyarak, toplumun ideolojik yapısını ve bütünlüğünü geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye gibi özellikle asırlar boyunca değişik kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış coğrafyalarda, somut olmayan kültürel miras toplumsal, düzen içinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple, sözlü kültürde yaratılan mirasın, belleğin sürdürülebilirliği, aktarım ve paylaşımına bağlıdır. Mimari anlamda kültürel sürdürülebilirlik göz önünde bulundurulurken, dört temel öğeye dikkat edilmelidir.

- A. Yerel Halkın Önceliğinin Sağlanması: Yöresel değerlerin korunumu büyük bir önem taşımaktadır. Yerel halkın istekleri, yaşam biçimi, gelenekleri, öncelikli olarak yerel yönetim mekanizmaları daha sonra diğer kamu kuruluşları tarafından göz önüne alınmalıdır.
- B. Yerel Halkın Kararla Katılımının Sağlanması: Yerel halkın geçmişe dair taşıdığı bilgi ve kültürel birikimin, çeşitli etkinlikler yoluyla korunumunun sağlanması; bu bağlamda yöresel festival, şenlik, panayır gibi etkinliklerin düzenlenmesi önem taşımaktadır.
- C. Toplumsal ve Kültürel Kimliklerin Korunması: Kültürlere ait öğelerin, fiziksel varlığı ve 'anlam' durumlarının korunması gerekmektedir.

Özellikle kültür kavramının ekonomi ile ilişkilendiği durumlarda, toplumsal anlamlılık durumları 'endüstrileşme' sebebiyle birtakım kayıplar ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Bu bağlamda, doğal veya insan yapımı fiziksel çevrenin sürdürülebilirliği önem kazanmaktadır.

3.2. TURİZM MİMARİSİNİN ANLAM VE KÜLTÜR OLGULARINA BAĞLI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ, AKDENİZ BÖLGESİ, ANTALYA ÖRNEĞİ

3.2.1. Anlamsal ve Kültürel Sürdürülebilirlik, Akdeniz Bölgesi

Tarihsel süreç boyunca bir çok topluluk ve medeniyet, yerleşik düzene geçerken, su kaynaklarının yoğun ve yakın olduğu, kıyı bölgelerini tercih etmiştir. Bu anlamda, su kaynakları veya ona yakınlık durumuna göre, coğrafi konumlarda tarihsel ve kültürel birikim yoğunlukları farklılaşmaktadır.

Akdeniz Bölgesi coğrafi konumu sebebiyle bir kıyı kesimini tariflemekte, doğal hayat ve kültürel miras bakımından oldukça zengin bir temsiliyete sahiptir. Dünyanın en eski yerleşkelerinden biri olan ve turizm kavramının doğuşunu ifade ettiği düşünülen Bölge, İ.Ö. 10000 - 6000 yıllarından itibaren çeşitli medeniyetleri barındırmış, doğa turizmi, kültür turizmi ve tatil turizmi gibi turizm sektörünün alt başlıkları ile endüstrileşmenin gelişimini takip etmiştir. Bu nedenle Akdeniz Bölgesi, bir hizmet sektörü olan turizm ve turizm endüstrisinin çalışma konusu olmuştur.

Ekonomik kalkınmanın yoğun bir şekilde gözlemlenebildiği Akdeniz Havzası'nda gelir dağılımı ve turizm faaliyetleri aktif bir biçimde sürdürülmektedir. Yirmi iki ülkenin Akdeniz Bölgesi'nde aktif bir biçimde evrensel turizm hareketliliği bulunmaktadır. Akdeniz Havzası'nda, turizm hareketliliğinde etkin rol oynayan ülkeler, sırasıyla, Fransa, İspanya, İtalya, Türkiye ve Yunanistan, olarak açıklanmıştır (Ortacesme, Erdoğan, 2008).

Türkiye'de, Akdeniz Bölgesi'ndeki turizm sektörünün gelişimi yirmi yıllık bir geçmişe sahiptir. Aynı havza içinde bulunduğu diğer ülkelerin doğal kaynaklarının azalışı ve korunamaması sebebiyle, Türkiye, Akdeniz Bölgesi için gelişime açık bir konumda bulunmaktadır.

Akdeniz Bölgesi'nde, turizm yapıları doğal dengelerin hassas ve bozulmaya eğilimli olduğu konumlarda inşa edilmektedir. Bu durum geri dönüşü olmayan birtakım hasarlara neden olmaktadır. Doğal hayat, Akdeniz Bölgesi ve turizm için son derece önem taşımaktadır. Doğa, kültür ve turizm birbiri ile ilişkili üç kavram olarak düşünülmektedir. Bu kavramların sağlıklı bir biçimde geleceğe aktarılabilmesi, Akdeniz Bölgesi'ndeki turizm yapılarının sürdürülebilirliğini irdelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Doğaya verilen tahribat dışında, kültür ekonomisinin gelişimi ile birlikte bazı 'anlam' durumlarının yitimi ve kültürel yozlaşma da görülebilmektedir. Pınar Ovalı (2007), *"Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması"* adlı makalesinde kitle turizminin sosyo-kültürel etkilerini incelemiştir. Ovalı, tarihi zenginliklerin bilinçsizce pazarlanarak oluşturabileceği kültürel kayıplara, yerel değerlerin zayıflayarak toplumlar arası çatışmalara sebep olabileceğine, doğal çevrenin bozulabileceğine, sezonluk göç ve talebin hızlar artacağına, değinmiştir (2007).

Ovalı'nın, 2007 yılında öngörmekte olduğu olumsuzluklar, Akdeniz Bölgesi için güncel bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda, turizm projelerinin, doğal ve yapılı çevre üzerinde yarattığı yozlaşma da hızla artmaktadır. Bu kavrama ilişkin, Mimar, Necati İnCEOğlu, aşağıda yer alan ifadeyi kullanmaktadır.

"Kıyı yerleşimlerindeki kültürün yozlaşmadan değişip gelişebilmesi için biçimsel aktarımlar yerine anlamsal ve mekansal yorumlara ihtiyaç vardır" (İnceoğlu, 2004).

Bu ifadeye çözüm olarak, Akdeniz Bölgesi'nde bulunan turizm yapılarının, yozlaşmaya uğramadan sürdürülebilirliği, fiziksel ve anlamsal bağlamda dört temel mimari prensibe bağlıdır.

A. Turizm yapılarının doğru planlanması ve konumlandırılması

- B. Coğrafi konumun tariflediği yerel öğelerin, mimari tasarım yolu ile aktarımının sağlanması
- C. Kentlerin gelişimine katkı sağlayan turizm yapılarının, kentsel mekandaki rolünün tespit edilmesi, kentsel mekana uyumluluğunun irdelenmesi
- D. Doğal ve kültürel peyzaj ile düşünülmesi, bağlamından kopuklaşmaya engel olunması

Doğaya ve çevreye, yerel kültürel birikime, ekolojik dengeye, geçmişe saygılı bir tasarım anlayışı gelecek ile kurulacak bağlantıda, önemli bir mimari duyarlılığı gerektirmektedir (Yenen, 1993).

Dört temel maddeye ek olarak, Akdeniz Bölgesi'nde sürdürülebilirlik ile ilgili gerçekleştirilebilecek yöntemler, Uluslararası Turizm Paneli'nde katılımcılar tarafından, *“Turizm sektörüne dahil olan kurum ve kuruluşlara çevre bilinci kazandırmak, yeni yapıların inşasının desteklenmesi yerine, varolan yapıların yeniden işlevlendirilmesi (tatil amaçlı konaklama/yaşama), güneş, rüzgar ve su kaynaklarının altyapı sistemleri planlamasında rol alması, kentsel mekânın yoğunluğuna göre, akıllı bir mimari tasarım geliştirilmesi, yerel yönetim mekanizmaları tarafından, tarihi birikimin gözetilerek, yeni yapıların uygunluğunun sağlanması”* vurgulanmıştır (Gramann, 1990).

Sosyo-kültürel çevrenin gelişimi ve sürdürülebilirliği yukarıda belirtilen maddeler sağlandığında etkin bir biçimde iyileştirilecek ve güçlenecektir.

Kültür öğelerinin anlamsal ve kültürel sürdürülebilirliği, turizm mimarisini *arkitektonik* çözümlenme yoluyla da yapı bileşenlerinin analizi ile de gerçekleştirilebilmektedir. Bu bağlamda yapı bileşenleri, kültürel birikimlerin, fiziki temsilini sağlayabilmektedir.

Kentsel mekân içinde, yapı bileşenlerinin, arkitektonik yol ile çözümlenmesi, kente dair ortak bir imgenin ortaya çıkarılması sağlanmaktadır. Özellikle endüstrileşme sonrası dönemde, küreselleşmenin de etkisiyle, yeni yapı teknikleri ve ekonomi hızla gelişmiş, kentsel mekânı dair fiziki bir ortaklaşma gözlemlenmeye başlamıştır. Başka bir anlamda, bir kent içindeki yapıların, belirli ihtiyaçlar doğrultusunda (fonksiyonel,

estetik), ortak bir dil bütünlüğü veya dönemsel özellikleri barındırması olarak tariflenmelidir.

Bu bağlamda, tasarımcı ve düşünürler bütüncül özelliklere ulaşabilmek için parçalardan yola çıkılması gerektiğini çeşitli analogilerle ifade etmektedir. Örnekle, *“Kenti ‘ağaç’la benzeştirmek mümkündür ya da yaprağı tanıyarak ağacı, ağacı tanıyarak yaprağı kavramayı, buradan yola çıkarak evi tanıyarak kenti, kenti tanıyarak evi kavramayı sağlamak olasıdır”*, belirtilmiştir (Alexander, 1965).

Kentsel mekana dahil olan yapıların, bütüncül okumasını gerçekleştirebilmek için görsel bir ‘arayüz’ oluşturan cepheler, mimari anlamda kültürel sürdürülebilirlik için önemli bir yüzey iletişimi sağlamakta ve sürdürülebilirlik ilkesi açısından, anlam durumlarının korunmasını gerektirmektedir.

Şekil(174,175) Bodrum, Genel Görünüm,Türkiye; Hostellerie de l’eveche Alet Les Bains

Şekil (176,177) Amsterdam-Hollanda; İtalya-Comogli

Yukarıdaki Şekillerde, kütle ve diğer alt çözümlenmeler arasında, cephelerin görsel iletişim ve mekan algısının öneminde, sosyo-kültürel sürdürülebilirliği doğrudan ilgilendiren bir boyutu olduğu görülebilmektedir.

“Turizmin, “kültür varlığı” olan tarihi kent dokularındaki olumsuz çevresel etkilerinden birisi ; sokağın verilerini oluşturan, tarihi ve korunması gereken bina cephelerinin yeni fonksiyonu doğrultusunda değiştirilmesi veya yokolmasıdır. Tarihi kent dokularında sokağı oluşturan bina cephelerindeki bu olumsuz değişimler, kent yaşamının önemli bir verisi olan sokağı olumsuz yönde etkilemektedir.” (Yıldız, 2011)

Şekil (178,179) “Kentsel mekana dahil olan yapıların, bütüncül okumasını gerçekleştirebilmek için görsel bir ‘arayüz’ oluşturan cepheler, mimari anlamda kültürel sürdürülebilirlik için önemli bir yüzey iletişimi sağlamakta ve sürdürülebilirlik ilkesi açısından, anlam durumlarının korunmasını gerektirmektedir.” ; Davis & Hoffman

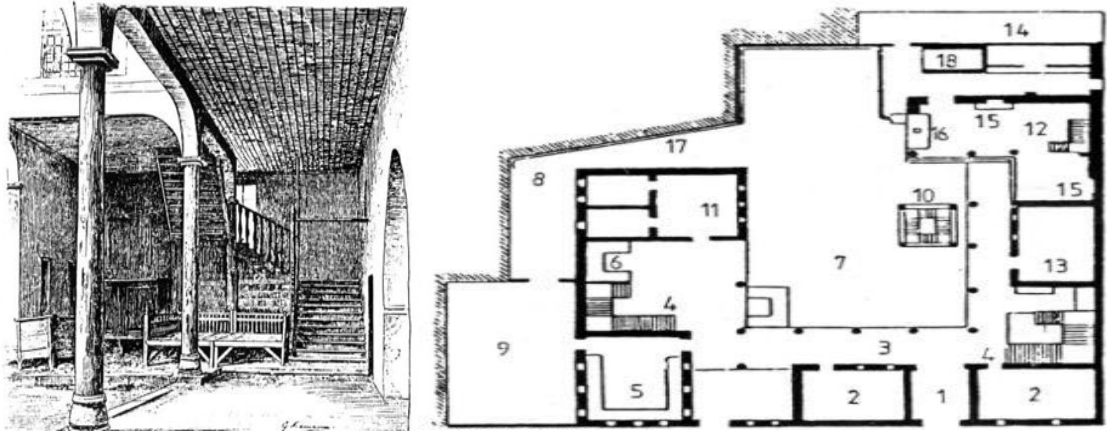
3.2.2. Anlamsal ve Kültürel Sürdürülebilirlik, Antalya

Akdeniz Bölgesi, Antalya Kenti, yapısı bakımından iki bin yılı aşan, dinamik bir kentleşme sürecine sahiptir. Kentleşmenin doğal bir sonucu olarak tarih boyunca farklı medeniyet ve toplumları barındırmış Antalya Şehri, kentin dönemsel sahiplerinin kendi kökenlerinden getirmiş oldukları dinsel, sosyal, kültürel ritüellerin, birikimini barındırmıştır. Antik Dönem’de Antalya’nın kentsel biçimlenişinde tanrıya adanmış bir kent gelişimi olduğu, ‘rüzgar’ yönünün belirleyici bir öğe olarak kullanıldığı bilinmektedir (Yılmaz, 2002). Bu bağlamda pek çok, sunak ve tapınak inşa edilmiş, yapıların kent içindeki rolü ve konumu değişmiştir. Farklı kesimlerden halkların, uyumlu bir toplum hayatı sürdürememesi kent içinde ayırıcı bir sur duvarının yapılmasına sebep olmuş, kent sonraki yıllarda da gelişimini duvarın dışına taşarak gerçekleştirmiştir.

Farklı medeniyet ve toplumların etnik köken ve sosyo-kültürel etkenleri sonucunda kentleşmenin meydana geldiği Antalya Kent Merkezi, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde toplumun çoğunlukla iki farklı kesimden oluştuğu bir yapılanma ve yerleşim bölgesi meydana getirmiştir. Kent içinde farklı odak noktaları oluşturan konut, ticaret, dini ve kültürel yapı kompleksleri Osmanlı Dönemi'nde, kentin morfolojik yapısını ana prensipleriyle ortaya koymaktadır (Yağcı, 2009) . Ancak, özellikle turizm sektörünün gelişimi ile birlikte, Osmanlı Dönemi'ne ait, ahşap konut mimarisinin gelişimi büyüyen doku içinde zaman içinde kaybolmuştur.

Geleneksel konut mimarisinin zaman içindeki yok oluşuna ek olarak, büyümekte olan kent dokusu ve turizm sektörünün hızı, yoğunluklu gelişimi ile birlikte iki bin yıllık tarihi birikimi olan kenti baskılamış ve birtakım olumsuz etkiler yaratmaya başlamıştır.

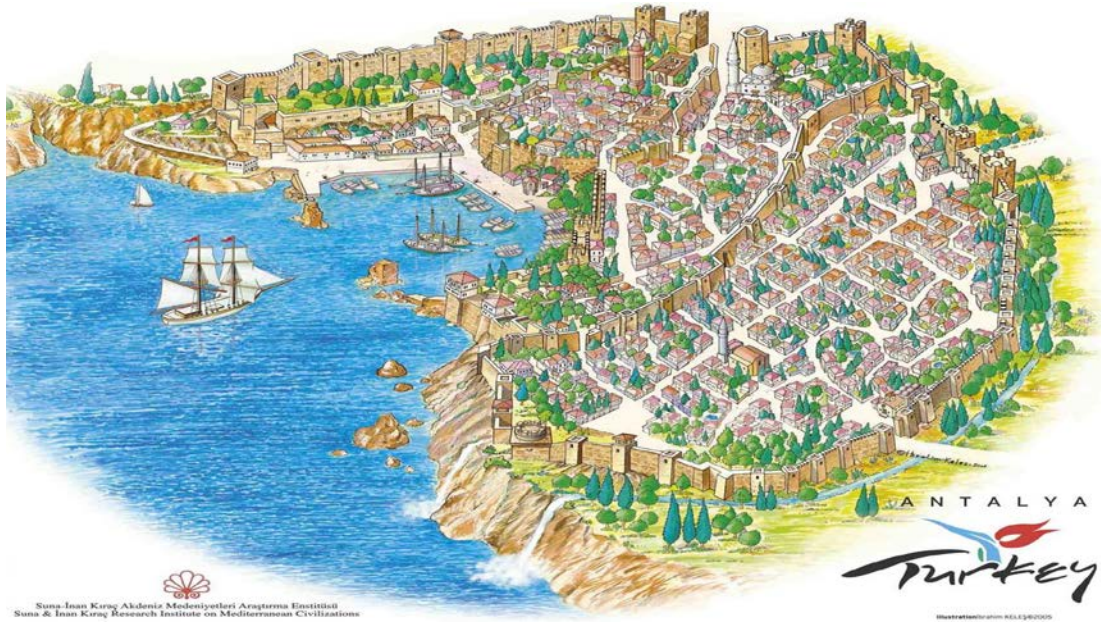

Şekil (180,181,182,183,184) Sırasıyla, Antalya, Geleneksel Kaleiçi Konut Örneği, Görünümler, Plan

Bu bağlamda, günümüzde, 'Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi' olarak kent merkezi, Kaleiçi ve kentin ilk yerleşim alanları olan Haşim İşcan, Balbey Mahalleleri ve

tarihi hanlar da dahil olmak üzere Kentsel Sit Alanı kapsamında, otuz dokuz adet yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından tescil edilerek, korunmaya çalışılmaktadır (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/>). Belirtilen tarihi alanlardaki dönüşüm süreci gecikmeli bir biçimde hayata geçirilmiştir.

Bu gecikme, Osmanlı Dönemi'nde sur dışına taşan yerleşkelerin oluşturulduğu, Balbey ve Haşim İşcan Mahalleleri'nin kimlik yitimine sebep olmuştur. Buna sebep olan etkenlerin, Kaleiçi ve Mahalleler'den sonra sit alanı olarak ilan edilen Atatürk Caddesi'ndeki kütleli yapılaşma, kıyı ve iç kesimlerdeki turizme bağlı konaklama yapılarının ani gelişimi olarak görülebilmektedir. Tarihi merkez olma özelliğinin değişimi ve anlam bütünlüğünün kayboluşu, Balbey Mahallesi örneği üzerinden irdelenecektir.

Şekil (185) Antalya, Tarihi Kent Dokusuna Ait bir İllüstrasyon.

3.2.3. Anlamsal ve Kültürel Kayıplar, Balbey Mahallesi, Antalya Örnek İnceleme

Binlerce yıllık bir birikime sahip olan Antalya Kenti, kültür kuşağı sembollerinin yeni kent düzeni içinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehlikeye karşı sürdürülebilirlik kavramının, yerel yönetim ve kamu kuruluşları tarafından dikkatli bir biçimde uygulanması gerekmektedir. Antalya Belediyesi ve Antalya Mimarlar Odası tarafından sürdürülebilir kentsel çevre için yapılacak çalışmalara dair bir protokol

imzalanmış ve alınan kararlar açıklanmıştır (<http://nazimplan.antalya.bel.tr/>).Bu kararlar doğrultusunda, aşağıda yer alan gereklilikler belirtilmiştir.

- *Kültür ve Tabiat Varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması,*
- *Sit Alanları ile birlikte diğer tarihi önem arz eden alanların arkeolojik, doğal, mimari demografik, kültürel, sosyal ekonomik yapılarının iyileştirilmesi*
- *Koruma esasları doğrultusunda söz konusu alanlarda yer alan yapıların onarım, sağlıklılaştırma ve yeni yapılaşma sorunları ile birlikte açık alan kullanımı, yaya, trafik ulaşımı ile alt yapı sorunlarını çözmesi*
- *Katılımcı yerel sahiplilik ve uygulamanın finansmanına çözüm getiren stratejiler plan kararları, plan notları ve açıklama raporu ile örnek uygulanabilir Koruma Amaçlı İmar Planlarının hazırlanması*

Yukarıda belirtilen gereklilikler kapsamında birtakım çalışmalar yapılmakta olsa da, önceki bölümlerde değinilen çeşitli örneklerde yaşanan anlam kayıplarının önüne geçilememiştir. Tezin bu bölümünde, kültürel turizmi besleyecek olan tarihi yerleşke örneği olarak, Antalya Kenti'nin en eski konut yerleşim mahallelerinden biri olan Balbey Mahallesi incelenecektir.

Balbey Mahallesi, Antalya Kent Merkezi'nde bulunan, ve kentsel gelişimin yaratmakta olduğu baskı altında sürdürülememiş bir mahalle örneği olarak gözlemlenmektedir. Melike Gül, tarihi kent merkezi, konut bölgesi, Balbey Mahallesi'nin günümüzde karşılaşmakta olduğu problemlerin gerekçesine ilişkin aşağıdaki ifadeyi kullanmıştır.

“Balbey Kentsel Sit Alanında ise Koruma Amaçlı İmar Planı 1994 yılında onaylanmış olmasına rağmen, mülkiyet durumları ve plan bilgilerinin örtüşmemesi sonucu planlama hedefleri gerçekleştirilememiş, yalnızca üç adet tescilli yapının restorasyonu tamamlanmış, alan içinde yer alan çoğu korunacak bahçe, otopark olarak kullanılmıştı.” (Gül, 2008).

Sürdürülememiş tarihi kent dokusu, turizm mimarisinin gelişimini etkilemektedir. Örnek tarihi dokunun, fiziki koşullarından ötürü, yeni yapı ihtiyacı artmakta ve varolan yapılar turizm mimarisi bağlamında değerlendirilememektedir.

Şekil(186,187)Balbey Mahallesi'nden Görünümler

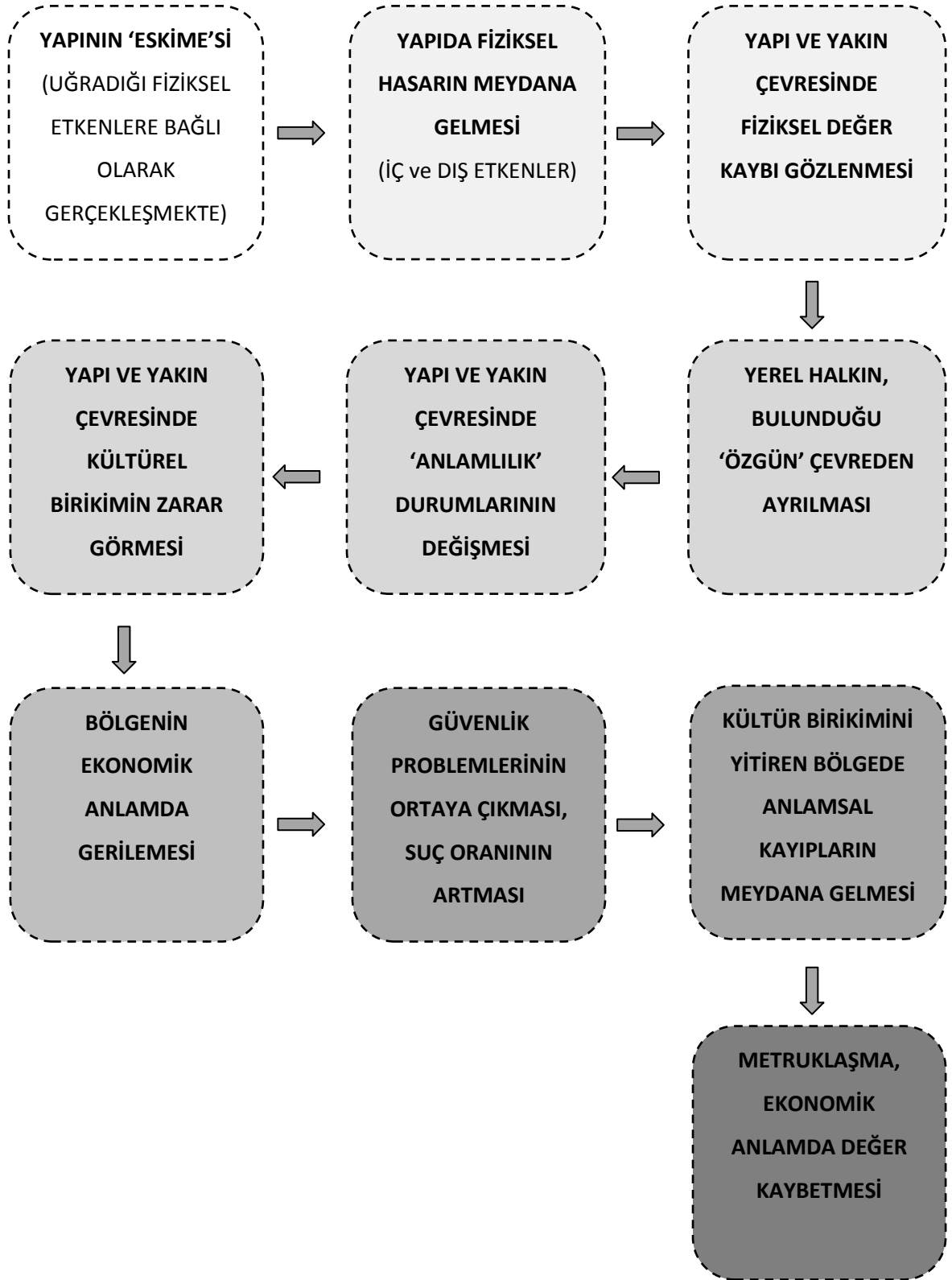

Şekil (188,189) de (<http://www.unifotofest.org/akdeniz-universitesi>), Balbey Mahallesi'nin güncel görünümü yer almaktadır. Kentleşme içerisinde tarihi dokunun bozulması ve kentsel sit alanı özelliği olmasına karşın, revize işlemlerinin yapılamamış olması, metruklaşmış ve sürdürülememiş bir mahalle meydana getirmiştir.

Turizm Mimarisi'nde Sürdürülebilirlik kavramının, sosyal, fiziksel, kültürel boyutlarının ele alınabileceği örnekte, sürdürülebilirliğin birincil amaçlarından olan, yerel halkın ve birikiminin korunması, kalkındırılması ve sürekliliğinin sağlanması gibi gerekliliklerin gerçekleştirilemediği gözlemlenmektedir. Bu bölge içindeki kültür turizmine elverişli yapıların, öncelikle fiziksel uğradığı ve ardından buna bağlı kültürel kayıpların yaşandığı görülmektedir.

Şekilde (190) görüldüğü üzere, bölge içindeki konut yapılaşması zaman içinde iç ve dış etkenlere bağlı olarak (insan, mevsim koşulları, afet gibi faktörler) yıpranmaya başlamış ve sonucunda da kültürel, anlamsal kayıplar yaşanmıştır.

Tablo (1) Anlam ve Kültür Kayıplarının Meydana Geliş Biçimi

3.3. YERDEN BAĞIMSIZLIK KAVRAMI VE TURİZM

3.3.1. “YER” KAVRAMI VE MİMARİ TASARIM İLİŞKİSİ

Mekan ve Zaman kavramlarının birbiri ile ilişkilmesi sonucu meydana gelen “Yer” kavramı, Sosyoloji, Antropoloji, Edebiyat, Coğrafya ve Mimarinin ilgi alanı olan, ortak bir araştırma konusu olmuştur. Yer olgusu, disiplinlerarası çeşitlilik ve farklılıklarda, değerlendirme yapılabilmesi için ortak bir zemin hazırlayan, temel konsept olarak düşünülmelidir.

Antik dönemlerden bu yana yer olgusu tartışılmakta, *genius loci* (Schulz, 1980, s.109), ya da “yerin ruhu” ve insanoğlunun günlük yaşamında karşılaşmakta olduğu somut gerçeklikler-nesnelere üzerinden irdelenmiştir. Çeşitli kaynak ve kişilere göre yer kavramı farklı biçimlerde ifade edilmiştir.

Sözlük anlamına göre yer, “bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân”, olarak tariflenmiştir (TDK, 2005). Çevresel Psikoloji’de ise, insan davranışlarının fiziksel içeriğini belirleyen konseptler olarak, bütüncül bir perspektifte, *yaşama mekanı* (Lewin, 1935), *davranışsal mekan* (Koffka, 1922,s.531-585), *davranışsal düzen* (Barker, 1968), *sosyo-mekansal şema* (Lee, 1968, s.341-267), *davranış döngüsü* (Perin, 1970) ve *ortam* (Gump, 1971, s.436-457) olarak belirtilmiştir. Sosyo- Psikoloji’de ise, William H. Ittelson (1974), ‘çevre’ ve ‘obje’leri ayırmakta, çevrenin görsel algıdan çok, kullanıma dayalı bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Buna ek olarak, Ittelson, insanların belirli bir amaç ve hedef doğrultusunda, davranış biçimlerinin, planlarının bir yeri ‘anlam’lı kıldığını belirtmiştir.

Norberg Schulz (1980), *genius loci kavramını*, mimarın insanların yerleşmesini sağlayan anlamlı mekanlar yaratması, olarak tariflemiştir. Yer kavramı, 1950’li yıllarda Hollandalı Mimar, Aldo Van Eyck tarafından gündeme getirilmiş ve zaman içinde mimari terminolojiye katılmıştır. Yer olgusunun irdelenmesi, savaş sonrası ortaya çıkan Uluslararası Üslubu, (*International Style*), eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirmenin bir sonucu olarak düşünülmelidir (Hitchcock, Johnson, 1997).

Mimari tasarım, ‘mekan’ ve ‘yer’ (*space – place*) olarak iki boyut ile düşünülebilmektedir. Bu bağlamda, mekanın bir işlev dahilinde, fiziksel ‘anlam’

kazanması ile 'yer' olgusu meydana gelmektedir. Yalnızca fiziken değil, tarihsel birikimler doğrultusunda, yapı ve çevreye dair anlam durumları da 'yer' olgusunu tarifleyebilmektedir. Tasarım kurgusu ve kurguyu meydana getiren öğeler bütünü, tanımlı bir 'mekan' oluşturmaktadır.

Şekil (190) Moore Street, Dublin, “Yalnızca fiziken değil, tarihsel birikimler doğrultusunda, yapı ve çevreye dair anlam durumları da 'yer' olgusunu tarifleyebilmektedir.”

Şekil (191) Moore Street, Dublin , “Sokak, herhangi bir işlevi olmadığında yalnızca 'mekanı' tanımlamaktadır.”

Moore Street, Dublin, "Sokak, deneyimlemelere açık olduğunda, satın alma ve çoklu işleve sahip olduğunda 'Pazar Yeri' olarak tanımlanmaktadır."

Böylece, 'Yer' kavramı mimari oluşumların taslağını meydana getirmektedir. Ancak, bu taslak, soyut, mutlak olmayan ve değişken bir yapıya sahiptir. Değişken yapısını ise içinde bulunduğu kentsel öğeler ile tanımlanmaktadır. Yer olgusu kentsel öğelere ait tarihsel nedensellikleri içermekte, yapılı çevrenin biçimlendirilişinde, bağlam ile kurulacak etkileşimin metodunu oluşturmaktadır. Doğal hayat ve yapılı çevre arasındaki bilinç kurma metodunu belirleyecek olan kişinin mimar olduğunu belirten Rasmussen, mimara düşen görevi şu şekilde tariflemektedir (Steen, 1959).

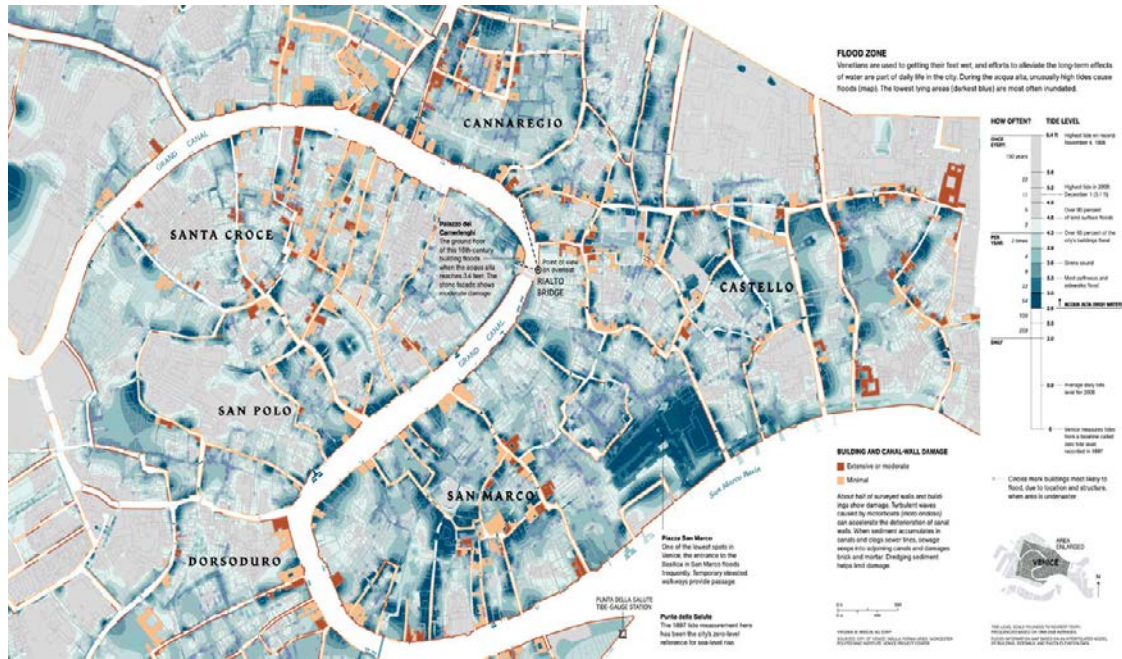
"Tasarımcı veya mimar, plan, kesit ve görünüşlerin ötesinde, heykeltraş gibi masif formlarla, ressam gibi de renklerle çalışır; bu çalışma, tasarımı oluşturan öğeler ve bütünü için geçerlidir. Tasarım süreci, temsili bir düzen üretimi olup, mimar, insan yaşantısı için 'yer'i planlamaktır."

Mimari tasarımın, yer kavramı ile olan ilişkisi, zaman ve mekanın birbiri olan bağlantısının üretimi olarak tariflenebilmektedir. Bu bağlamda, iç mekan kentsel mekanın bir uzantısı olarak düşünülebilmekte ve tasarım kentsel ölçekte yapılanmaya başlamaktadır. Kentin organik yapısı, yer olgusunun da sürekli devinim halindeki dinamik yapısını tanımlamaktadır.

Yer kavramı, Endüstri Devrimi öncesinde, doğal çevre doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Yapı malzeme ve tekniklerinin hızla geliştiği, Endüstrileşme Dönemi'nde, doğal ulaşım yolları, mimari ile eş zamanlı bir şekilde gelişmiş, kenti tarifleyen, sınırlarını belirten, kentsel mekanda yer olgusunu meydana getirmiştir.

Örnekle, İtalya, Venedik Kenti, temelinde organik yolların ortaya çıktığı örneklerden bir tanesi olarak ifade edilmektedir (Kostof, 1991).

Endüstrileşme Dönemi sonrasında mimarlığa etki eden pek çok toplumsal veri (sosyal, kültürel, politik ve benzeri), 1970'li yılların sonundan itibaren, coğrafyaların özgün künyesini tanımlamaya başlamaktadır. Endüstrileşmenin yönlendirdiği, toplu üretim ve kullanıma dayalı eşitlikçi yaklaşım, mimaride insan olgusunun, doğal ve yapıli çevre arasındaki organik bağı tanımlamasına ve yer kavramının tarihsel süreç içinde devinim geçirmesine sebep olmuştur.

Şekil (192) İtalya, Venedik Kenti, Kentsel Yer Olgusunun Coğrafi Koşullara Göre Gelişimi

Vitruvius da dahil olmak üzere, birçok mimar, tasarımcı ve düşünür tarafından yer olgusu, kentsel ölçekte, görsel algıda, fonksiyon dağılımı ve toplumsal kimlik kapsamında pek çok defa araştırılmış ve irdelenmiştir. Vitruvius, *Mimarlık üzerine On Kitap*'ta, yapı tasarımında mimarın görevlerini ifade etmiş, 'yer' kavramını meydana getiren mimari öğelerin, ölçek, denge, oran, ritm, form dahilinde yapılandırıldığını belirtmiştir (Vitruvius, 1914).

Kevin Lynch ise, kent, mimari tasarım, çevre ve yer olgusunda, kentin bütüncüllüğünü irdelenmiştir (Lynch, 1960). Lynch, kentsel yapıların form ve yere bağlı tanımlandığını, aynı zamanda da kent yaşantısı ile sosyolojik anlamda desteklendiğini ifade etmiştir.

Bu iki ifadenin sentezi yapılacak olursa, mimaride yer kavramını özellikle tariflemekte olan görsel etkinin ve etkileşimin, *Gestaltung* (Berger, 1960) (*Gestalt*) prensibi ile değerlendirilebileceği ortaya çıkmaktadır. Buna göre, mimari tasarım sürecinde, bütün ve onu oluşturan etmenler arasındaki ilişkiler, yer bağlamında ve biçimsel değerlerle irdelenebilmektedir. Doğal ve insan yapımı çevrenin nitel özelliklerini ifade eden, geometrik yapı, renk, doku, ritm, dolu-boş oranı, gibi kütle ilkelerine göre parça ve bütün ilişkisi değerlendirilebilmektedir (Aydınlı, 1993).

Özetle, Mimari tasarımda ortaya çıkan yer, (*place*) etkileşiminin belirleyicileri, denge, biçim, ritm ve mekanın etkileşimde bulunduğu diğer etkenlerdir. Bu prensipler doğrultusunda, bir mimari tasarım ögesinin yer olgusunu tarifleyebilmesi için, sahip olduğu işlevsel değerlerin bağlamsal yapıda bütünlük oluşturması gerekmektedir.

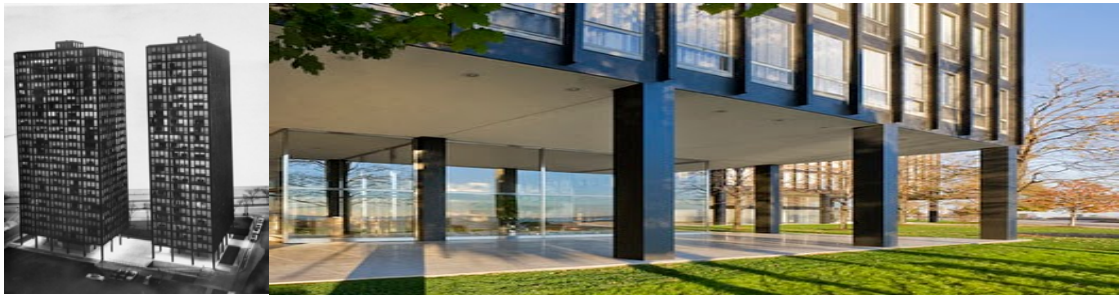
3.3.2. ‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramı, Modern ve Post Modern Dönemde ‘YER’

Sanayi Devrimi ile birlikte, 18. Yüzyıl’dan itibaren seri üretim ve buna bağlı olarak kentleşme sürecinde, nüfus artışına bağlı sorunlar (ekonomik, barınma ve sosyal sıkıntılar), mimari tasarım yolu ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Modern mimarinin temeli bu dönemde atılmış, yalınlık, özgünlük, bütünlük ve geometrik arınma, mekan tasarımında önemli tasarım kriterleri olarak ele alınmıştır. ‘Modernleşen’ mimaride fonksiyonel ve amaca uygunluk ön plana çıkmaya başlamıştır.

Yeni yapı ve yapım teknikleri ile mimaride doğrudan çözüm arayışı ve sanat anlayışına uygun çözümlerin üretildiği akımın öncüleri, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Mies Van Der Rohe, Walter Gropious olarak kabul edilmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrası, eskiye dönük abartılı form ve bezemeci anlayıştan uzaklaşmakta, taklitten uzaklaşmış, yeni yapı türlerinin çalışılmaya başladığı ‘özgün’ bir dönem olarak gözlemlenmektedir. Bunlara ek olarak, mimari yapıda betonarme, çelik, cam ve alüminyum gibi malzemelerin yepyeni olanaklar ile birlikte kullanıma dahil edilmesi yeni mimari formların meydana gelmesinde, ütopyik bir deneyselliğe sebep olmaktadır.

Modern Mimarlığı oluşturan ve geliştiren akımlardan başlıcaları, 20.Yüzyıl'ın başında 'Art Nouveau' ile başlamakta ve öncülerinden Mimar, L.H. Sullivan'ın bildirgesinde yer alan "Biçim, işlevi izler" ile *fonksiyonalizm* (Hasol, 2005), öncelikli olarak hangar ve diğer endüstri yapılarının biçimlendirilmesinde etken rol oynamıştır. Modern Mimari'nin gelişimi, fonksiyonalizm ile devam etmiş, mekansal iki büyük akım olan *rasyonalizm* (Hasol, 2005) ve *organik* mimarinin temelleri atılmıştır.

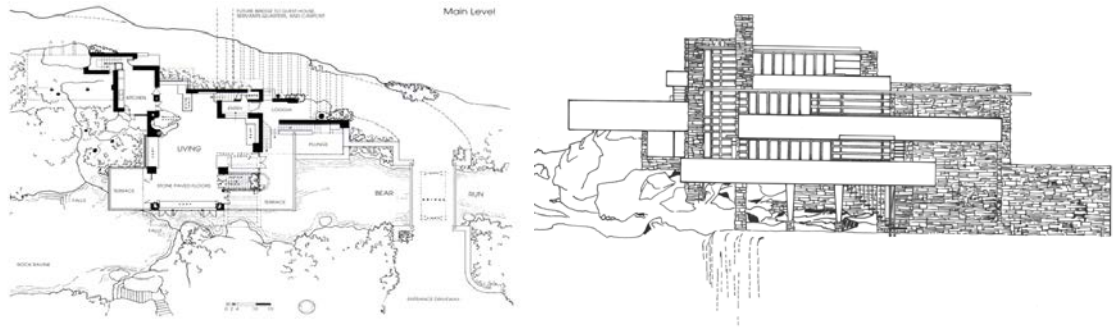
Modern mimaride, yapı tasarımını oluşturan etmenler, insan, doğa ve kent olmak üzere, birlikte ele alınmaya başlamıştır. Mimaride, formun parçalara ayrılması, dolu-boş oranları dahilinde tasarlanması, Frank Lloyd Wright'ın konut tasarımı örneği söylemi ile "*kutunun parçalanması*", modern mimaride simgeleşmiş yapı örneklerini oluşturmuştur. "*Kutunun parçalanması*", modern mimaride, doğal ve yapılı çevre ilişkisinin kurulma çabası olarak nitelendirilmektedir (Brooks, 1979).

Şekil (193,194) Lake Shore Drive Apartmanı, Görünümler, "Mies Van Der Rohe, Lake Shore Drive Apartmanı tasarımında, giriş kotunu boşaltarak, üst kotlarda doluluğu kütleli bir biçimde kullanmakta, bu da insanların yüksek katlı blok yapılar arasında çevre ile ilişki kurmasına olanak sağlamaktadır."

Şekil (195,196) Frank Lloyd Wright, Fallingwater House, Ohio, (Bear Run), Pennsylvania, 1934-1948, Genel ve İç Görünüşler

Şekil (197,198) Frank Lloyd Wright, Fallingwater House, Ohio, (Bear Run), Pennsylvania, 1934-1948, "Kutunun parçalanması", modern mimaride, doğal ve yapılı çevre ilişkisinin kurulma çabası olarak nitelendirilmektedir."

Şekillerde de görülebileceği üzere, yapı tasarımında işlevsel, yapısal ve mekansal gereksinimler dışında, süslemecilik ve geçmişe atıfta bulunma dışlanmaktadır. Kuramsal anlamda, bir yapı kullanım amacı öncelikli olmak üzere, estetik kaygılar da barındırıyorsa anlamlı olmaktadır.

Modernizm, çok yönlü bir fenomen olarak, tek bir hareket yerine çok boyutlu bir kavram olarak düşünülmelidir. Dönem içinde pozitivist bir gelişim gerçekleşirken, toplumsal anlamda zayıflama meydana gelmiştir. Bu dönemdeki sosyo-kültürel anlamda iki etki mimari anlayışa yön vermiş, yer olgusunu tanımlamıştır (Pinkey, 1993).

1. Sosyal Mobilité Artışı: Sosyal, ekonomik ve psikolojik eskime yaşanmakta, yeni örneklerle göre sosyalleşme biçimlenmektedir.
2. Genel Rollerden Uzman Rollere Geçiş: Sosyal katmanlılık ve farklılaşma meydana gelmektedir.

Modernizmin, mimari tasarım ve sosyo-kültürel anlamda yaratmış olduğu değişim, kendisinden sonra gelişmekte olan Post-Modern hareketlilik için de bir köken olarak kabul edilmekte, Post-Modernizm'in de çoğul boyutluluğunu meydana getirmektedir. 1960'ların başında ilk kez, Post-Modernizm Kavramı gündeme gelmiş, insanın zaman ve mekan ilişkisini sorgulaması, nesnel ve öznel yargı değişimlerinin yaşanması ve en önemlisi 'Modern' hareketliliğin kendisinin, bu yeni kavrama kaynak oluşturduğu düşünülmektedir. Modernizm, Post Modern Hareketliliğin 'ön' safhasını oluşturmaktadır. Post-Modern Mimari çok tartışılan, birtakım araştırmacı tarafından da "Metafor ve Kinayenin Belirsiz Mimarisi" olarak nitelendirmiştir (Weston, 2011).

Bu dönemi irdeleyenlerden, Pinkey'e göre, Modernizm'den, Post Modernizm'e geçiş dönemi iki aşamada gerçekleşmiştir. Küreselleşme kapsamında, *formalizmin* (Hasol, 2005) önemini yitirilmesi; fikir, ürün, imaj, teknoloji ve iletişimin yaygınlaşması, olarak belirtilmiştir (Pinkey, 1993).

"Post-Modern" kavramını ilk kez kullanan mimar ve mimari yazar Charles Jencks, modernizmin ayrılışını, "Post Modern Mimari'nin Dili" adlı kitabında, Post Modernizm'i ve gelişmekte olan mimari üslubu analiz etmiştir. Jencks, Post Modern mimariyi '*çifte kodlama*' olarak nitelendirmiştir. Buna göre, bir post modernist yapı, iki farklı şifre dahilinde modern ve modern olmama özelliklerine aynı anda sahiptir. Buna göre, mimari, mimarlık mesleğine olduğu kadar halkın da yardımına başvurarak, geçmişe ait referansların yeni yapı türlerine yeniden kazandırılması amaçlanmaktadır (Jencks, 1956).

Jencks aynı zamanda, "Post-Modernizm Nedir?" adlı kitabında, Modernizm'in "*ölümünü*" bir yapının yıkımına bağlamaktadır. 1950 Yılı'nda, St. Louis, Missouri'de, Mimar Minoru Yamasaki'nin tasarlamış olduğu, Pruitt-Igoe'nun (geniş ölçekli kentsel konut projesi) yıkımı, Jencks tarafından Modern Mimari'nin "*ölümü*" olarak ifade edilmektedir. Pruitt- Igoe, 1951 Yılında, "Slum Surgery in St. Louis" tarafından, "En Başarılı Yüksek Yapı" ödülünü almış, kentsel bir proje olarak inşa edilmiştir. Proje, Modern Mimari'nin öncülerinden Le Corbusier ve Uluslararası Üslup ilkeleri ile planlanmıştır. Kullanıcıları için büyük ölçekli yerden yükseltilmiş bloklar olarak inşa edilen yapı düzeninde, rekreasyon alanları, sosyal etkileşim için yatay bir 'mahalle' düzeni, her bloğun yan cephesinde bulunacak bir yeşil alan ile tasarlanmıştır.

Ancak, proje zaman içinde yaşanan sosyo-kültürel kayıplar, tasarım 'hata'ları, ekonomik, yerel politika yetersizlikleri ve konut kullanıcılarının verdiği tahribatlara bağlı olmak üzere 'mimari bir başarısızlık' olarak tanımlanmış ve kullanılamaz duruma gelmiştir. Modern Mimari'nin amaca uygunluk, işlevsellik ve insan fikri ile uyumlu olmayan yapı, uzun koridorlu, kimliksiz yarı mahrem mekanların denetim güçlüğü sebebiyle suç mahaline dönüşmüştür. Sosyo-kültürel değişime uyum sağlayamayan yüksek bütçeli proje, yıkılarak post modern döneme geçişte önemli bir katkı sağlamıştır.

Şekil (199,200,201,202,203,204,205) Pruitt- Igoe, Yıkım Öncesi ve Sonrası Görünümler, “ İdeal Modernizm mi? Yoksa ‘Modern’ Gerçeklik mi? ” , “ *Modernizmin Ölümü*”- Charles Jencks, 1959

O halde, Modern ve Pruitt-Igoe Projesi ile birlikte başladığı kabul edilen Post Modern Dönemler üzerinden, yer kavramının farklı bakış açıları ile ele alındığı görülmektedir. ‘Yer’ Kavramının Modern Mimari içindeki anlam durumu, Norberg Schulz’un ifadesine göre, soyutlanmış bilgi kullanımına ve çevresel gerçekliklerin, ifade ettiği ‘işlev’ ile tanımlanmaya çalışılmıştır (Schulz, 1976). Bu düşünceye ek olarak, Modern Mimari’de, herhangi bir mekan, bulunduğu coğrafyanın sosyo-kültürel ve tarihsel geçmişine sahip olduğunda, yer olgusunu meydana getirmektedir. *Mimari ürünün ise, coğrafi konumu yerine oldukça soyut bir kavranış biçimiyle hangi zamana ve mekana ait olduğu önem kazanmıştır* (Giddens, 2012).

Ancak, Post Modern Mimaride, Modernizm’e karşı geliştirilen “*bir şeyi biçimsel anlamda tecrübe etmek yerine, alışılmış formları planlı bir öykünme dahilinde karıştırma ve*

eşleştirme fikri” ön plana çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, Modernizm’den başlayan ve Post Modernizm Dönemi boyunca süregelen ‘yer’ kavramının irdelenmesi, ihtiyaç ve beklentileri karşılamakla yükümlü mimari ifadenin biçimsel ve içerik açısından analiz edilmesini sağlamıştır. Bu irdelenenin sonucu olarak, post modernizm, ‘sentetik’ bir ‘moda’ içinde, geçmiş ve geleceğe dair tasarım üsluplarının biraraya getirilerek aktarımını sağlamaya yönelik bir yapı oluşturmuştur. Bu yapıyı oluştururken de ‘yer’ olgusunu irdelemek, klasizim ve formalizme bir karşı duruş sergilemenin temel araçlarından birisi olmuştur.

Yer olgusunu meydana getiren, ‘zaman’ ve ‘mekan’ kavramları, soyut düşünce biçimini, fiziksel yapılanmayı somut anlamda ilişkilendirebilmek açısından önem taşımaktadır. ‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramı, Post Modernizm’in temel konusu olarak düşünülmekte, zaman ve mekanı birbirinden ayırıştırmak yoluyla oluşmaktadır. Kavramın kendisini oluşturan bu ayırıştırma, mimari ürün ile onun yeri ve zamana bağlı ‘anlam’ durumunun temsiliyeti olarak ifade edilebilmektedir.

Yerden bağımsız olma durumu, zaman ve mekanın, yapının bağlamı ile kurduğu ilişkiden bağımsız düşünülmesi, evrensel bir kategoride ele alınması ile ifade edilebilmesinin, ana kaynağı olarak düşünülmelidir.

Evrenselleşme, endüstrileşme ile beraber kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerinin 1980’li yılların sonuna kadar çeşitlenerek, yerin ifade ediliminde yerden bağımsız bir kültür inşasına sebep olduğu görülebilmektedir. Mimari tasarımda meydana gelen bu yersizleşme inşası, iki ana başlıkta incelenebilmektedir.

1. **Dilsel Analiz Aracı Olarak ‘Yerden Bağımsızlık’:** ‘Yerden Bağımsızlık’ kavramının düşünsel olarak, anlamlandırılma ve “kavramsal” boyutlarıdır.
2. **‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramının, Fiziksel Çevre İçindeki Durumu:** ‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramının, doğal çevre içindeki, insan yapımı varlığının görünür hale gelişi, ile irdelenebilmektedir. ‘Yerden Bağımsızlık’ olgusunun, sorunsallaştırılması, yirminci yüzyılın yapısalcı düşünce sistemlerinden biri haline gelmiştir.

Modernizm, teorisyenlerinden Alexander Tzonis ve Liane Lefaivre tarafından geliştirilen *“Eleştirel Bölgeselcilik”* kuramı, kapitalist üretim ve tüketim ilişkileri ve mimari

tasarımda 'Yer' kavramına ilişkin, yapının çevreden elde etmekte olduğu kültürel verileri ve tarihsel süreklilikleri koruması gerekliliğini belirtmektedir (Tzonis, Lefavre, 1991). Buna karşılık Deleuze, paradigmasında, yer kavramı ve onun sınırlayıcıları olan, bağlam, çevre ve kentin geçerliliğini yitirdiğini vurgulamaktadır. Özellikle kapitalist yaklaşımda, evrenselleşmenin yer olgusu üzerindeki rolünü, "her şeyin, her an, her yerde" birbiriyle ilişki içinde ve yeni bir mekansal gerçeklik meydana getirmesi olarak ifade etmektedir (Çeviri: Ögdül, 2012).

O halde, bu yeni mekânsal gerçeklikler, günlük yaşam ve mimari öğelerin 'aynılaşması', 'türdeşleşmesi', (Hasol, 2005), (*homogenization*) olarak belirtilebilmektedir (Adorno, 2012). Bu bağlamda, aynılaşmış, her 'yer' ve 'zaman' aynı anlamlılık durumlarını ifade edebilen, tüketilebilen, metalaşmış 'mekan'ları meydana getirmektedir. Post Modern Mimari anlayışın bu en temel örnekleri, 'yerden bağımsızlık' durumunun, fiziki temsiliyeti olarak görülmektedir. Mimari Tasarım bağlamında 'yerden bağımsızlaşma kavramı'nın oluşumu aşağıdaki durumlara bağlıdır.

- A. 'Zaman' ve 'Mekan' kavramları içinde 'Yer'in ayrıştırılması
- B. 'Zaman' ve 'Mekan' kavramının, bağlamından kopuk bir şekilde kuramsal düşünülmesi
- C. 'Zaman' ve 'Mekan' kavramının soyut kategoriler ile temsil edilip algılanması
- D. 'Zaman' ve 'Mekan' kavramlarının homojenize edilmesi, aynılaştırılması
- E. Bir endüstri ögesi olarak 'Zaman' ve 'Mekan'ın kullanımı, ticari amaçlar doğrultusunda metalaştırılması
- F. Toplumsal yapıda sosyo-kültürel, yerel ve özgün oluşumlardan uzaklaşarak, 'anlam' durumlarının yitimi veya kayboluşuna sebep olunması

Belirtilenlere ek olarak, mekan ve insan etkileşiminde sosyolojik değişime sebep olan 'yerden bağımsızlaşma' ve 'aynılaşma' kavramlarını, Sosyolog George Ritzer, meta öğeler ve *McDonalds-Fast Food Zinciri* ile analogik bir ilişki kurarak nesnel ve öznel boyutunu açıklamaktadır. Ritzer (1996), "Öngörülebilirlik, McDonaldlaştırmanın üçüncü boyutudur. Her şey zaman ya da yerden bağımsız olarak aynı olabilsin diye disiplin, sistematikleştirme ve rutin gibi şeylere yapılan vurguyu içerir" belirtmektedir.

'Yerden bağımsızlık' kavramı, zaman ve mekanın çöküşü olarak nitelendirilmelidir. Fiziksel çevrenin yapılanmasında 'yerden bağımsızlık' kavramının sosyo-kültürel

anlamda, toplumsal yapıya olan müdahalesi, özellikle Post-Modernizm Dönemi ile başlamaktadır.

Bu müdahale, bireylerden başlayan ve toplumlara etki eden bir kimlik arayışına, ‘toplum’a dair ortak ideolojik birliği sağlama mücadelesine, küreselleşme ve yerel değerlere dair tartışmalara sebep olmaktadır. Tüm bu eğilimler ise mekansallaşmış bir ötekileşmenin olası biçimlenmelerine imkan tanımaktadır.

Mekanın aynılaşması kavramı, küreselleşen ve hızı sürekli artan kapitalist dünya düzeninde, insan gereksinimine hızla cevap verebilen, kullanılabilen ‘araç’ mekanlar sunmaktadır. Bu araç mekanlar, yalnızca anlık ve geçicilik tarif eden yeni yapı tiplerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Süper Modernite Çağı özgün mekan tipolojileri olarak değerlendiren Fransız düşünür Marc Augé (1997) bu mekan tiplerini şu şekilde değerlendirmiştir.

“ Dönemin, ölçüsüdürler; ya da nicelleşebilen ve yüzölçümü, hacim ve mesafe arasında yapılacak birkaç dönüştürme pahasına, hava, demir ve kara yollarını ve “taşıt araçları” denilen devingen mekanları (uçak, tren, araba), havalimanlarını, uzay uçuşları için hazırlanmış istasyonları, büyük otel zincirlerini, eğlence parklarını ve nihayet dağıtımın büyük yüzeylerini (büyük ölçekli alış-veriş mekanları), bireyi çoğu kez yalnızca kendi kendinin, başka bir imgesiyle ilişkiye sokacak kadar garip bir iletişimin ereklere uğruna dünya dışı uzayı seferber eden kablolu ya da kablosuz şebekelerin karmaşık yumağını toplamak suretiyle ölçülen ölçüsüzdürler.”

‘Yerden bağımsızlaşma’ bir farkındalık aracı olarak düşünülebilmektedir. Farkındalık aracı olarak mekanın ve ‘yer’ in irdelenmesinde olumlu ve olumsuz temsiliyetlerin olduğu gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda olumlu olarak, ötekileşmiş mekanlar, özgürleşmiş, yeni imkan dahilinde elde edilmiş, yaratıcılığın ve düşüncenin engellerinden arınmış bir yapıda tasarlanabilmektedir. Bir araç olarak düşünüldüğünde ise, yerden bağımsızlaşma, ancak *Dekonstrüktivist (Hasol, 2005)* (Yapı Söküm) yaklaşımında anlamlılık ifade edebilmektedir. Kültürel birikim, yabancılaşma, kimlik ve aidiyet gibi kavramlar açısından olumsuz temsiliyetlere sebep olabilmektedir. Ancak, bu farkındalık aracının, olumlu ve olumsuzluklar bütünü, düşünsel kategori ve anlatıların üretiminde, yerin tanımlanabilmesini sağlamaktadır.

Günümüzde, ‘Yerden bağımsızlık’ kavramı, insanlarda gelişen dünya algısını pekiştirmekte olan ‘mekan’lardır ve temsil ettikleri anlam durumları post-modern insanın beklentilerine uygun ürün, görüntü, zaman ve yaşamı tanımlamaktadır.

3.3.3. ‘Yerden Bağımsızlık’ Kavramınının Turizm Yapıları Bağlamında Değerlendirilmesi, Antalya, Türkiye

Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya’da, turizm yapılarının tasarımında, çevresel özelliklere uyum sağlama, kullanıcının fiziksel ve psikolojik gereksinimlerine çözüm getirmenin yanında, yatırımcı ve işletmecinin istekleri doğrultusunda yönlendiği görülmektedir. Bu yönelimler, genellikle, imaj, kimlik ve anlam oluşturma çabaları, yeni yapı inşa etme fikri ile özdeşleşmektedir. Bu anlamda, Türkiye’de, tezin araştırma gündemini meydana getiren Antalya Bölgesi içinde turizm amaçlı konaklama yapılarının, çok az bir bölümünde sadece işlevlerin yansıtıldığı formların kullanımı, pek çoğunda ise de aslını yansıtmayan yerel ve tarihi birikime dayalı oluşumların, ya da tamamen bağımsız formların yapılandırıldığı görülebilmektedir (Şener, 1989) .

Bu anlamda, turizm mimarisi olgusunda yerden bağımsızlık kavramı, tezin bu bölümünde irdelenen zaman ve mekan kurgusuna bağlı olarak Antalya Kenti için ele alındığında, yerden bağımsız pek çok yapının turizm endüstrisinin gelişimini sağlamak amacıyla inşa edildiği görülebilmektedir.

Antalya’daki konaklama amaçlı turizm yapılarında öncelikli olarak bir tüketim malzemesi haline gelen ‘yerellik kavramı’, mimarinin yeniden kimlik üretme işlevi ile başlıca malzemesi haline gelmiştir.

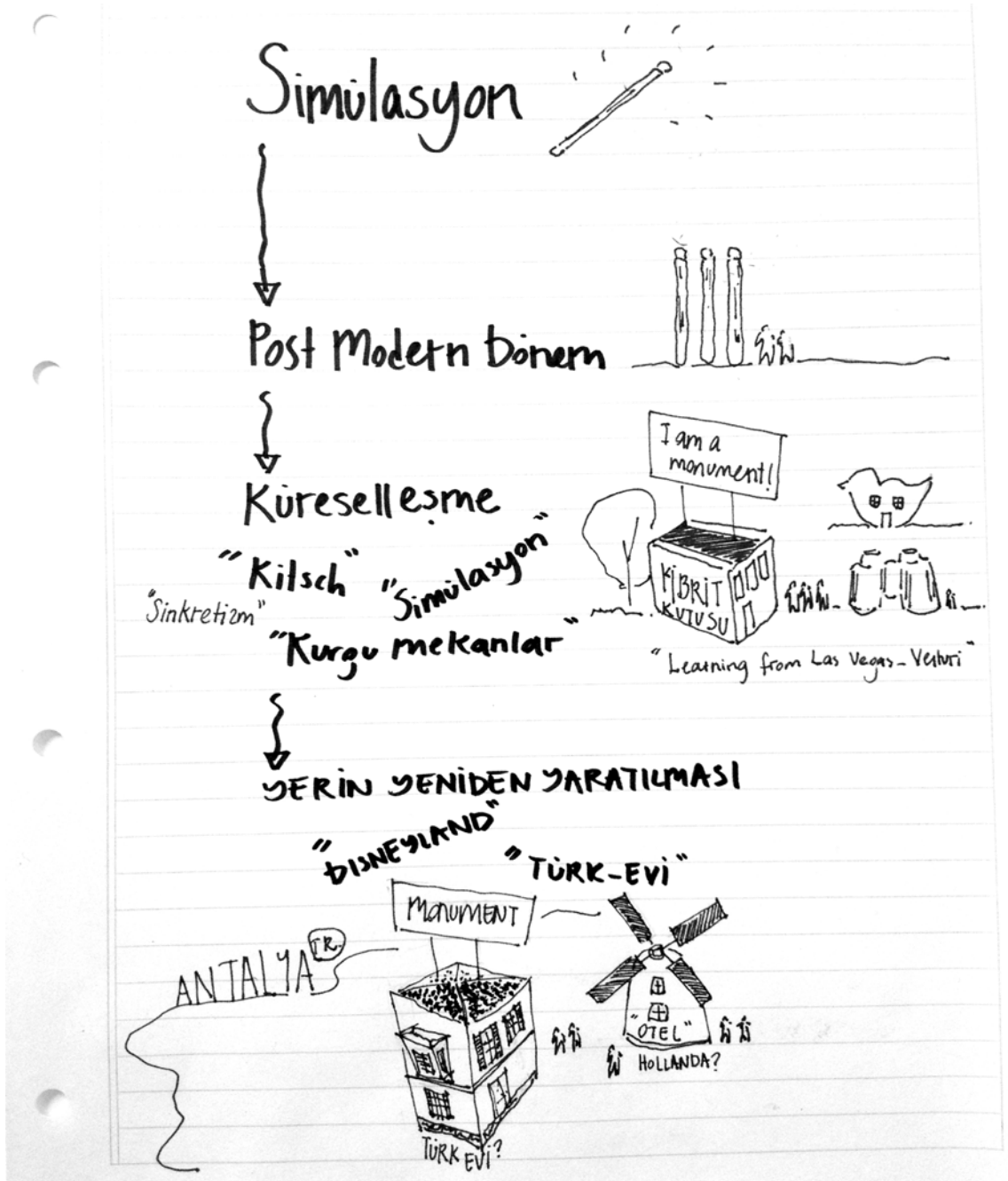

Şekil (206,207,208) Sırasıyla, Wow Kremlin - World of Wonders Kremlin Palace, Antalya –Calkaya; Wow Kremlin - World of Wonders Topkapı Palace, Antalya – Lara; Titanic Beach Resort, Antalya – Lara; “zaman ve mekan kurgusuna bağlı olarak Antalya Kenti için ele alındığında, yerden bağımsız pek çok yapının turizm endüstrisinin gelişimini sağlamak amacıyla inşa edildiği görülebilmektedir.”

Yerden bağımsızlık olgusunda, Antalya Bölgesi için, yerin yeniden üretimi kavramı geçerliliğini koruyarak ön plana çıkmıştır. Antalya Bölgesi içinde yer alan turizme ait yapılarda, kimlik olgusu, bir tasarım girdisi olarak mimaride, yapının pazar değerini ve işletme verimliliğini arttırmaya yönelik biçimde kullanılmaktadır. Bu anlamda yerin yeniden üretimi kavramı Antalya’da, Topkapı Sarayı’nın taklidi veya formal açıdan konaklama işlevine yönelik bir anlam ifade etmeyen (Uçak, Gemi Biçimli) yapıların inşa edilmesi, bu bölümde irdelenen kavramlardan yerden bağımsızlık durumu ile karşı kaşıya kalınmasına sebep olmaktadır.

Yerden bağımsızlık olgusu, Antalya Kent yapılaşması içinde, gelişen nüfus ve turizm arz-talep dengeleri ile hızla ilerlemekte, yapılar, birbirinden ve bağlamından tamamen kopuk, tüketim mekanları haline gelmiştir. Böylelikle, yerellik kavramı gibi giderek yok olan anlamsal değerlerin yaşatılması zorlaşmaktadır.

Şekil (209) Yerden bağımsızlaşma ve Post Modernizm, illüstrasyon; Antalya Kent sınırları içinde yer alan turizm yapılarında kültürün ticari bir öge olarak kullanımı, yerden bağımsızlık olgusunun gelişimini hızlandırmakta ve kimlik olgusuna dair olumsuzluklar meydana getirmektedir.

Sonuç olarak, 1980 yılından itibaren Türkiye’de gerçekleşen birtakım siyasal ve sosyal olayların bir araya gelişi, mimari tasarımda post modern bir sürecin ortaya çıkışına sebep olmuştur. Tezin bu bölümünde değinilen, Post Modernizm sürecine ait Pruitt-Igoe’da (toplu konut örneği) olduğu gibi kullanıcısı yalnızca ekonomik anlamda

düşünülen bir yapı endüstrisi, küreselleşen dünya düzeninde, Türkiye’de yerden bağımsızlaşma kavramının çarpıcı örneklerini meydana getirmektedir.

21-22 Mart 2013 Tarihi’nde, ATSO ve Mimarlar Odası Antalya Şubesi tarafından düzenlenen Turizm ve Mimarlık Sempozyumu’nda yer alan sonuç bildirgesine göre, Antalya’da oluşan bu yapı endüstrisine dair şöyle bir tespitte bulunulmuştur:

“Büyük turist gruplarına yönelik olarak çok yataklı, çok işlevli, yapılaşma yoğunlukları yüksek, büyük parsellere yayılmış turizm tesisleri inşa edilmiş, birbirinin tekrarı olan, estetiği çok tartışmalı yapı ve yapı grupları ortaya çıkmıştır. Giderek bu olumsuzluğun aşılması adına ve yine kitlesel turizmin baskınlığı paralelinde post modernizmden de esinlenilerek mimari üslup sanallaşmıştır.” (<http://www.turizm gazetes i .com/news.aspx?id=69747>)

Antalya Kent sınırları içinde yer alan turizm yapılarında kültürün ticari bir öge olarak kullanımı, yerden bağımsızlık olgusunun gelişimini hızlandırmakta ve kimlik olgusuna dair olumsuzluklar meydana getirmektedir. Bu bölümde irdelenen yerden bağımsızlık kavramı, kimlik ve kimliksizlik durumlarının ortaya çıkışına sebep olan örneklemeleri ile birlikte incelenecektir.

3.4. TURİZM MİMARİSİNDE ‘KİMLİK’ VE ‘KİMLİKSİZLİK’ OLGUSU

Kimlik kavramı, herhangi bir canlıyı veya objeyi, görsel, işitsel ve benzeri değerlerle algılama biçiminde diğerlerinden ayırarak, kendine özgün hale getirme olgusudur. Bu anlamda *kimlik*, herhangi bir canlı veya objeler arasındaki eşitliği tariflemek için değil, teklik, bireysellik ve özgün olma halini ifade etmek için kullanılmalıdır (Heidegger, 2002). Farklı coğrafi konumlardaki medeniyetlerin kültürel ve tarihsel yapılanması, özgün kimlik durumlarını meydana getirmektedir. Kimlik olgusu, üç temel biçimde oluşmaktadır.

- A. Kimlik kavramı bir süreç dahilinde meydana gelmekte, ‘bulunmuş’ bir nesne ifade etmemektedir.
- B. Bireylerin bilinç durumları yerine bütüncül bir yaklaşımla, toplumsal bir kavram olarak yorumlanmaktadır. Kent veya ülkelere ait verilerin tümü, kimliği

oluşturmaktadır. Örnekle, “Türkler’e özgü, İstanbul’a ait” ve benzeri dilsel ifadeler, kimlik durumunu yansıtmaktadır.

- C. Kimlik kavramı, ‘seri üretim’ ürünü olarak düşünülmemekte, her coğrafyanın, özgünlüğünü barındıran, temalar bütünüdür. Toplumlar kendi kimliklerini, gerçek dünyanın öğeleri ve algılama biçimleri ile meydana getirmektedir.

Toplum yapısını ve çevreyi anlamlandırmak yolu ile kimlik kavramına ulaşılmaktadır. Ancak, kimlik olgusu insan, kent ve doğal hayat gibi son derece dinamik ve değişime açık bir yapıya sahiptir.

Kimlik olgusu, Göstergibilim ve sembolizm ile ilişkilenebilir. Bu bağlamda, sembolleşmiş bir yapı veya olgu, kimlik olgusu üzerinde çok belirleyici bir rol oynayabilmektedir; uzun vadeli bir planlama dahilinde olmadan kısa süreli, ani kararlar ile kavram üzerinde değişiklikler gerçekleştirilebilir. Örnekle, bir mimarın dünyanın herhangi bir bölgesinde deneyimlediği yapının özelliklerini kendi özgün çevresinde doğrudan uygulamaya çalışması halinde, kimlik bağlamında, anlamsal kopukluk meydana gelmektedir. Ancak, aynı mimar, yapının özelliklerini olduğu gibi kullanmak yerine, uygulanacak bölgenin iklim özelliklerini göz önüne aldığı anda, farklı malzeme ve kültürel altyapıya uygun bir biçimlendirme planladığında, kimlik bağlamında ‘yerelliğe’ katkı sağlamaktadır. Böylece yapıya ait yalnızca tasarıma dair prensipleri kullanmak, ‘kimlik’ durumlarının altyapısını oluşturan anlamların ifadesini pekiştirebilmektedir.

3.4.1. Turizm Mimarisinde ‘Kimlik’

Türkiye’de turizm yapılarında uygulanan mimari yöntem ve ilkeler, Akdeniz Bölgesi Uluslararası Turizm Mimarisi Sempozyumu’nda tematik bir sunum ile irdelenmiştir. Buna göre, Atasoy ve Ulusu’nun yaptığı çalışmalarda, Türkiye’de yapılandırılmakta olan konaklama mekanlarında, yöresel nitelikleri ile özellikle Osmanlı İmparatorluğu ve ‘Türklük’ kimliklerini destekleyen mimari öğelere, tasarımda yer verildiği belirlenmiştir. Sempozyum dahilinde, Türkiye’de Turizm Mimarisi ve Kimlik Olgusu ile ilgili beş ana madde, çıkarıma ulaşılmıştır (International Symposium on Architecture of Tourism in The Mediterranean, 1991) .

- A. Türkiye’de Turizm Mimarlığı’nın Yarattığı Tutumlar (Atasoy, 1991) : Yüzey Süsleme Kullanımı, Sembolik Elemanların Kullanımı, Mimari Elemanların İşlev Dışı Biçimlerde Kullanımı

Şekil (210,211) The Savoy Ottoman Palace’den iç mekan görünümleri; Mekan Kimliği, Osmanlı İmparatorluğu Örneği

- B. Türkiye’de Turizm Mimarisi’nde Kimlik Olgusu Dahilinde Referans Kullanımı (Şener, 1991) : Kurumsal ilkeler gereği kullanılan yöresel referanslar, kurumsal ilkeli olmadan bilinçli olarak verilen yöresel referanslar.

Şekil(212,213,214) Alp Paşa Regency Suites - Kaleiçi / Antalya, “Türkiye’de Turizm Mimarisi’nde Kimlik Olgusu Dahilinde Referans Kullanımı” Örneği

- C. Kurumsal İlkeli Olmayan ve Ağırlığı Kullanıcı Yorumuna Bağlı Olan Referans Kullanımı: (Üç alt başlık altında incelenmektedir.)

- Turizimden Gelen Talebe Bağlı Olarak Verilen ve Özünde Korunmuş Yöresel Çevre Değerlerine Gösterilen İlginin Etkili Olduğu Referanslar

- Mimari Akımların Etkisi ve Tasarlayıcıların Yorumuyla Verilen Referanslar (Rasyonalizm, Post-Modernizm vb. gibi)
- Kullanıcı İhtiyaçlarının, Yöre Koşullarına Uygun Bir Biçimde Karşılanması İsteği ve İklim Koşullarından Kaynaklanan Referans Kullanımı

D. Yeni Yapı Tasarımında Kullanılan Mimari Yaklaşımlar:

- Üsluba Bağlı Yaklaşımlar: Kuramsal olmayan yerel ile kuramsal mimari üslupları içeren bu yaklaşım, yeni yerellik ve tarihselcilik olmak üzere iki kısımda incelenmektedir.
- Bağlamcı Yaklaşımlar: Yeni tasarımların mevcut çevrelerdeki yeni bina tasarımları üzerinde sınırlayıcı ve belirleyici etkileri olan imar kuralları, koruma kurul kararları ile tasarım uzmanları tarafından ortaya konulan yapılanma koşullarını içeren yaklaşımlardır.

- E. Kuralcı Yaklaşımlar: Mevcut çevrelerdeki yeni bina tasarımları üzerinde sınırlayıcı ve belirleyici etkileri olan imar kuralları, koruma kurul kararları İle tasarım uzmanları tarafından ortaya konulan yapılanma koşullarını içeren yaklaşımlardır.

Türkiye’de, turizm yapılarının tasarımında, Sempozyum (1991)’da irdelenen, maddesel ölçütlerde kimlik olgusu çalışılmaktadır. Özetle, bir işlevin gerçekleşmesine imkan tanıyan, anlam, tarihsel ve kültürel birikime sahip, sosyo - ekonomik altyapının tanımlamakta olduğu yer olgusu, tasarımcılar tarafından yerel politikalar, değerler ve koruma kuralları ile (geçmiş referans sistemleri) değerlendirilmektedir.

Kimlik kavramı biçimin oluşturulmasına ilişkin bir kaynak, onun sıralanması, dönüştürülmesi, geçmişin özelliklerini barındırması, geleceğe aktarılması ve son olarak da kullanıcının yorumlaması ile gerçekleşmekte olan bir olgu olarak düşünülebilmektedir. Özetle, Kimlik kavramının mimari tasarım üzerindeki biçimlenme yolu üç ana başlıkta düşünülmektedir (Kortan, 1993) : Yöresel Mimari’den Esinlenme, Tarihi ve Kültürel Dönem’den Esinlenme, Yeni Arayışlardan Esinlenme.

Kimlik ve Mimari doğrudan ilişkili olarak sosyal değişimin konusu olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, kültür ve kimlik, mimariyi etkilemekte, sosyal değişimin arayüzünü oluşturmakta ve ona uyum sağlamaktadır. Modernizmin üretmiş olduğu değerler dünyasında, bireylere dair kimlik-kültür uyumsuzlukları gerçekleşebilmekte, toplumlar zaman ve mekan ilişkisi içerisinde yeniden şekillenebilmektedir. Toplumlar, öznel yargılarını kaybedebilmekte, yozlaşmış kültür ve grupları meydana gelebilmektedir. Kültürel yozlaşma, 'modern kimlik bütünlüklerinde, öznel yargıların ölümü' olarak ifade edilmelidir. Bu olgunun da 'kimlik eksikliği, kimliksizleşme' durumlarına sebep olduğu gözlemlenebilmektedir.

3.4.2. Turizm Mimarisinde 'Kimliksizlik'

Modernite Kavramı'nın sorunlarından bir tanesi olan 'kimlik' ve 'öznellik', aydınlanma dönemi içinde insanın özgür düşünce sistematiğini, mimari tasarımda ise, yeni arayış biçimleri ve sınırların kalkışını temsil etmektedir. Küreselleşen dünyada yer kavramını oluşturan, mekan-zaman-bağlam ilişkilerinin değişimine sebep olmaktadır.

Özellikle endüstrileşme ve bilgi hareketliliğinin artımı ile birlikte, popüler kültür öğelerinin yüceltildiği, tüketime dayalı bir yaşam biçimi ön plana çıkmaktadır. Tezin bu bölümünde değinilen yer olgusu ve sürdürülebilirliğin mimari tasarımda meydana getirdiği anlamlılık durumları 'kimlik' kavramını meydana getirmektedir. Bu anlamda, belirtilen kavramların eksikliği, bağlamını içinde bulunduğu çevre ve işlevden alamayan, birbiri ile anlamsal olarak ilişkilendirilemeyen parçalardan meydana gelen mekansal biçimlenmeler 'kimliksiz', sadece tüketime yönelik mekanları oluşturmaktadır.

Farklı davranış biçimleri doğrultusunda yapılan kimlik arayışları yanıltıcı bir mimari imajın oluşmasına neden olmaktadır. Bu yöntem ile doğal ve yapay çevreye uygun olmayan ve kolaylıkla değiştirilemeyecek formda yapısal çevreler oluşmaktadır (İnceoğlu, 1985).

'Kimlik' olgusunun yitiminin ardından, sürekli değişen ve yenilenen kentsel mekana bağlı yapıları çevrenin bütüncül okuması yokolabilmektedir. Kentsel mekanın bir uzantısı olan, yapı ve iç mekanda da aynı probleme bağlı olarak, bireylerin mekan deneyimindeki sosyolojik durum etkilenmekte, aidiyet eksikliği gibi olumsuzluklar görülebilmektedir. Bireylerin algı durumlarından başlayan eksiklikler, tarihi ve kültürel

mirasın, yerel özgünlüklerin, kent kimliğini oluşturan öğelerin korunabilmesini güçleştirerek, tüketime dayalı mimari öğelerin yapılandırılmasını desteklemektedir. 'İktisadi' birer tüketim nesnesi olarak ortaya çıkan 'yerden bağımsızlaşmış' mekanlar soyut ve sentetik görsel imgeler bütünü olarak kentsel mekanda yer almaktadır.

Mekan, kapitalist üretim tarafından yok edilmek istenen kavramlardan biri olarak düşünülmelidir. Bu bağlamda, küreselleşme ve kapitalist düzen içinde mekan kavramı, metalaşan, kimliksiz ve gerçekliğini yitiren bir mimari anlayışın ifadesi haline gelmektedir.

Özetle, mekanın tüketimi, kimliksizliğe bağlı, güncel olan popüler kültür ve toplumsal yapılanma kavramları ile ilişkilendirilmektedir. Modern ve Post Modern Süreç içinde pek çok düşünür, bu konuda çeşitli araştırmalar gerçekleştirmiştir. Mekanın metalaşması ve kimlik kaybına uğrayarak bir tüketim ögesi olması üzerine, Walter Benjamin, 'temsiliyet'i vurgulamaktadır. Benjamin'e göre, Mimari biçimlenme, sosyo-kültürel yapının alıntılarında meydana gelmekte ve orada meydana gelen her şeyin '*hayattan daha gerçekçi*' bir görünüme sahip olduğu, 'gerçeğin' yalnızca temsili bir gösterge olduğunu savunmaktadır. Bu sahte gerçeklik ise, bireyleri yabancılaştırarak, kimlik sorgulaması ve arayışına itmekte, kendi kendini yaratan bir *modern* toplum meydana getirmektedir (Benjamin, 2004). Baudrillard, Walter Benjamin'e ek olarak, bu modernleşmiş toplumu, 'tüketim toplumu' olarak tanımlamakta, var olan her şeyin geçici olduğu bir dünya düzeni içinde yaşadıklarını tariflemektedir (Baudrillard, 1997).

Sahte temsile sahip, tüketici toplum tarafından üretimi gerçekleştirilen kimliksiz mekanlar, yer olgusunun metalaşması ve tüketimine bağlı olmak üzere dört farklı şekilde oluşabilmektedir:

- A. Metanın (burada mekan) diğer hizmet sektörleri ile iç içe bulunduğu ve alım-satım yöntemi ile tüketiciye sunulması ve yeniden dönüştürülerek yapılandırılarak pazarlanması sonucu
- B. Metanın, görsel olarak tüketiminin gerçekleşmesi, hem yerel hem küresel ölçekte jenerikleşmiş enstantanelere sebep olması (yapının zaman içinde atılmasını da meydana getirebilmektedir)

- C. Yer kavramının sahip olduğu soyut değerler dışında, fiziki varlığının tahribat yolu ile tüketiminin gerçekleşmesi
- D. Yerel özelliklerin, sürdürülebilirlik kavramının temeli olan bölge halkının önceliği dışındaki kullanıcılara öncelik sunularak tüketilmesi

Sonuç olarak, kapitalizm ve evrenselleşmeye dayalı, ürünün asgari şartlarda, üretim-tüketim döngüsünü gerçekleştirmesi hedeflendiğinde, mimari tasarım öğeleri büyük birer tüketim nesnelere dönüşmektedir. Tüketim nesnelere ise özneliğini yitirmekte, üretilen mimarlık ve onun tüketim madeleri artık “paketlenmiş ürünler gibi” raflarda, seri üretime yönelik bir biçimde metalaştırılmakta ve herkesin beğenisine nesnel bir biçimde sunulmaktadır.

3.4.3. Turizm Mimarisinde ‘Kimliksizleşme’ Kavramı Örnek İncelemeleri, Antalya, Türkiye

Tezin bu bölümünde, Antalya’da turizm mimarisinin planlanması, mekan ve yer olgusu, kimlik ve anlam durumları, örneklemeler üzerinden incelenecektir. Önceki bölümde de belirttiği üzere, kimliksizleşme kavramı, turizm mimarisi bağlamında, ekonomi, kültür, özgün değerlerin, mekan yolu ile hızla üretimine ve tüketimine sebep olmaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye, Akdeniz Bölgesi, Antalya’da bulunan, yapılanmaların çok azında, sadece işlev temsili formal yaklaşımlarda bulunduğu, yerel ve tarihi geleneklerin metalaştırıldığı, yöresel ya da yöreye ait olmayan mimari alıntılarla küresel ekonomiden pay alma çabası gözlemlenmektedir. Bu bağlamda yer olgusu, farklı imaj, kimlik ve anlam durumlarında üretilmeye çalışılmakta, her şeyin bir arada bulunduğu kimliksiz turizm ürünlerini oluşturmaktadır.

Antalya’daki turizm yapılarının, planlama ve tasarlama sürecinde meydana gelebilecek yanlış yorumlar, yöresel ve tarihi referans kullanımı, eklektik oluşumlar sebebiyle toplumsal, kentsel ve mekansal ‘kimlik’ olgusunun eksikliğinde etken rol oynamaktadır.

Turizm Mimarisi’nde, Antalya’da ‘Kimliksizlik’ olgusunun değerlendirmesi üç ana başlık ve örnekleme ile yapılacaktır.

- A. “Bağlamından bağımsız” veya “taklit” yapılar
- B. “Bir örnekleşmiş” (homogenize) yapılar
- C. Anlam durumunu “ kaybetmiş ”, “ değişime uğramış ” yapılar

A. “Bağlamından bağımsız” veya “taklit” yapılar:

Turizmin mevsimsel değişimlere bağlı sektörel hareketliliğinin yoğun olduğu dönemlerde, turizm sektöründe faaliyet gösteren firmalar, yüksek kar amaçlayarak, aynı anda çok miktarda turisti ağırlayabilme amacı ile, kıyı ve kırsal kesimlerde, kitle turizmine yönelik büyük ölçekli, turizm mimarisini oluşturmuştur.

Kitle turizmine yönelik mekan biçimlenmelerinde, kullanıcıların tüm beklentilerini belirli bir alan içinde çözmek ve evrenselliğini sağlayabilmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, bir yerden başka bir yere giden turist, doğal ve yapılı çevrede, içe dönük aktivitelere yönlendirilmekte, kentsel, tarihi, doğal ve kültürel çevre ile olan bağlantısı sınırlandırılmaktadır. Kitle turizmi, turistin kısıtlı sürede organizatörler tarafından önceden planlanladığı (sınırlandırılan) aktiviteleri verimli bir biçimde gerçekleştirmesidir (Dinç, 1995).

İçe dönük aktivite planlamaları, mimari planlama açısından büyük bir veri olarak düşünülmelidir. Bağlamından kopuk, mimari anlamda kimlik ve yer oluşumuna dayalı tüm verilen yok sayıldığı kitle turizmine dönük büyük ölçekli yapıların hedefi, turistin beklentilerini karşılamak ve yaratmaktır. Öte yandan, turist beklentilerinin karşılanmasında, sektörel rekabet içinde ekonomik kazanç elde etme isteği bu yapıların ortaya çıkışının temel sebebi olarak nitelendirilebilmektedir. Kimliksizliğe sebep olan başlıca etmenler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Sektörel rekabet içinde ‘ilgi odağı olma’ ve pazarlama stratejisi olarak mimari ürün kullanımı
- Karmaşık tasarım anlayışı
- Evrensellik boyutlu üslup

- Endüstrileşmiş yapım teknolojisi
- Çelişkili anlam oluşumlarına sebep olacak biçimleniş
- Tarihi ve kent dokusu ile uyum sağlayamayan öge kullanımı
- Aşırı yapılaşma ile görsel kirlilik yaratma
- Temalı oteller ve *kitsch* ürünler
- Karmaşık iç mekan biçimlenmeleri
- Yerel mimari ve malzemeyi yoksayma
- Kültürel kimliğe zarar veren, yozlaştıran öge kullanımı

Turizm Mimarisi'nde, kimiksizleşme kavramının alt başlığını oluşturan Bağlamından bağımsız veya taklit yapılanmalara, Akdeniz Bölgesi, Antalya Kenti'nde bulunan Concorde De Luxe Resort and Spa Hotel-Aksu, Antalya, Şekil (228), tematik turizm yapılarının biçimlenişinin irdelenmesine, uygun bir örnek teşkil etmektedir.

Şekil (215)Concorde De Luxe Resort-Aksu, Antalya, Tanıtım Filmi, Seyahat etme ve 'Uçak' imgesine vurgu yapılmaktadır. İki çocuğun oyun oynama eylemi ile özdeşleşen seyahat etme fikrinde, çocukların özgün bölgesi olan 'ev' kavramından, 'uçak- metaforik anlamda otel' ile uzaklaşarak, kendilerini başka bir özgünlükte bulacağı vurgulanmaktadır.

Şekil (216) Concorde De Luxe Resort-Aksu, Antalya'dan görünüm. Mimari Tasarımda bir kimliksizlik ve pazarlama stratejisi örneği olarak 'bağlamından bağımsız veya taklit' yapılanma, imgesel öge olarak 'Uçak' kullanımı.

Antalya'nın Lara bölgesinde yer alan ve adını Concorde'dan almış olan uçak formundaki beş yıldızlı Concorde De Luxe Resort kitle turizmüne hizmet etmektedir. Genel anlamda, görsel ifade ve mekansal çeşitlilikten yoksun, yerel kimlik ve niteliklerden tamamen bağımsız bu yapı, uçak formundadır. Tamamen forma dayalı, işlevden ve bağlamdan uzak, kullanıcı istek ve beklentilerine yönelik bir turizm ürünü olarak nitelendirilmelidir. Antalya Bölgesi yöresel mimari ve yapıım tekniklerini göz ardı eden, Post-Modern Mimari'nin adeta sembolik bir imgesi olarak görsel ve kentsel anlamda karmaşaya sebep olmakta ve mimari kimliksizlik örneği teşkil ederek kent kimliğine zarar vermektedir.

Şekil (217,218,219,220) Concorde De Luxe Resort İç Mekan Görünümleri

Bu bağlamda, kent merkezi ile herhangi bir ilişkisi bulunmayan, tamamen form odaklı bir biçimlenme ile 'taklit' bir tüketim mekanı sunan otel, belirli sektörel sezonlar dışında, kullanım oranı azalarak 'atıl' bir hale gelecek biçimde kıyı ekolojisi ve morfolojisini de doğrudan etkilemektedir.

Yapıda, kentsel ölçekte olduğu kadar mimari biçimleniş bakımından da, karmaşadan söz edilebilmekte, yer olgusunu ifade eden öğelerden biri olan 'zaman' kavramının yoksunluğu ön plana çıkmaktadır. Özetle, tasarlanan 'uçak-otelin' herhangi bir mekan ve kentin tarihsel süreci ile bağlantısı bulunmamaktadır. Ancak burada, kimliksiz bir

mekan yaratımı, temalı oteller için 'sanal gerçeklik' üretimi olarak düşünülmekte, hayale dayalı 'kurgu mekan'lar üretilmektedir.

Şekil (221,222) Orange Country Resort, Kemer, Antalya; Temalı Otel Örneği, "Hollanda'nın kimlik değerlerinin ticari ürün olarak mekan üzerindeki temsili"

Şekil (223,224) Orange Country Resort, Kemer, Antalya; Temalı Otel Örneği, "Kimliksiz bir mekan yaratımı, temalı oteller için 'sanal gerçeklik' üretimi olarak düşünülmekte, hayale dayalı 'kurgu mekan'lar üretilmektedir."

Bu bağlamda, kurgusal olarak düzenlenen mekanda, olmayan niteliklerin varmış gibi gösterimi, turiste, tarih, zaman ve yerellik kavramını tüketim imkanı tanımaktadır. Bu sebeple, Turizm Sektörü, turist beklentileri ve bu kavramların tüketimine ilişkin çözümler üretmekte ve turizm mimarisi boyutuyla 'kimliksiz', 'zamansız', 'yerden bağımsızlaşan' mekanlar tariflemektedir.

B. “Bir örnekleşmiş” (homogenize) yapılar:

Endüstrileşme, kapitalizm ve küreselleşme olgularının sonucunda, mimari tasarımın ‘serileşen’ üretim ve tüketim hızına yetişilebilmesi, gündelik yaşamın ekonomik boyutu ile tariflenmeye başlamıştır.

Ekonomik boyutun yanı sıra, turizm mimarisinde, mekanın yere, kültüre, sosyolojik biçimlenmelere göre bağımsız bir biçimde üretilmeye başlaması ,tüketime dayalı mekanın altyapısal dönüşümünü temsil etmektedir. Tüketimin mekansal örgütlenmesine ilişkin, Hakkı Yırtıcı, kapitalizmin kendi mekan ve zaman anlayışını her coğrafyada tekrar eden ve o coğrafyayı kendi isteği doğrultusunda soyut bir mekan ve zaman anlayışı içinde yeniden kuran bir sistem yarattığını ve böylece küresel ölçekte ortak bir ekonomiye dahil ettiğini, ifade etmektedir (Yırtıcı, 2002).

O halde, küresel düzen ve ekonomi içerisinde mekan olgusu bir araca dönüşmekte, birbirini tekrar eden yapılaşmalar ön plana çıkmaktadır. Bir örnekleşmiş veya türdeşleşmiş yapılar, nitel özellikleri dışında nicel özellikleri ile değerlendirilerek birbirini tekrar etmektedir. Bir örnekleşmiş yapılarda, mekanın nicel değerleri olan yükseklik, genişlik gibi teknik ve servis özellikleri ile biçimlenmeler gerçekleştirilmektedir.

Yalnızca işlevin gerçekleşmesine yönelik mekan kurgulama yöntemi olan ‘bir örnekleşme’, mekanı tüketen, deneyimleyenleri kontrol altına alan, sınırlı bir dünya ve yaşama biçimi sunan mekanlar ortaya çıkarmaktadır.

Turizm mimarisinde, yapının hizmet sektörüne uyumlu olması gerekmektedir. Bu nedenle, güvenilirlik teşkil edebilecek biçimde, turizm yapıları kendini yeniden üretmekte, bir örnekleşmektedir. Özellikle bu olgunun gelişimindeki itici güç, evrensel yatırımcılar tarafından finanse edilen zincir kuruluşlar olarak görülebilmektedir. Zincir kuruluşlar, bilinç dahilinde yukarıda değinilen nicel özelliklerin, ‘herhangi bir yerde’, ‘herhangi bir zamanda’ karşılanabilmesini talep etmektedir. Hizmet kalitesindeki standartlaşmanın, mekan üzerinden gerçekleşebildiği göz önünde bulundurulduğunda, fiziksel anlamda standartlaşma ve uygulamalar üzerinde durulmaktadır.

Bir örnekleşmiş yapılarda amaç, küresel ekonomiyi beslemek ve küresel boyutlarda standartlaştırılmış, salt tüketim öğeleri sunmaktır. Ancak turizm mimarisi, her ne kadar standartlaşma ve yapılı çevrede homojenizasyon yaratmaya çalışmaktaysa da, coğrafi

konum ve diğer dış etkenler sonucunda, zincir otel yapıları da birbirinden farklılaşmaktadır.

Şekil(225,226,227,228,229,230,231,232) Sırasıyla, Hilton,İzmir, Ankara, İstanbul ve Amerika Genel Görünümleri ve İç Mekan Düzenlemeleri; “turizm mimarisi, her ne kadar standartlaşma ve yapılı çevrede homojenizasyon yaratmaya çalışmaktaysa da, coğrafi konum ve diğer dış etkenler sonucunda, zincir otel yapıları da birbirinden farklılaşmaktadır.”

C. Anlam durumunu “ kaybetmiş ”, “ değişime uğramış ” yapılar:

Tezin, araştırma gündeminde yer alan ‘Anlamsal Sürdürülebilirlik’ Bölümü’nde de belirtildiği üzere, turizm mimarisinde, anlam durumlarının yitimi veya kayıpları, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde geliştirilen projelerin, uygulanması ile gerçekleşmektedir. Türkiye’de genellikle, mimari projeler, kullanıcı istek ve ilgisi doğrultusunda, bilinçli olarak biçilendirilmektedir.

Kimlik olgusunun yapıya ve yakın çevresine ait anlamlılık, öznelik, teklik gibi kavramları ifade etmesi ve özgün olması gerekliliği, sonradan kazandırılan o coğrafyaya ait olmayan öğeler sebebiyle anlam kayıpları ve değişikliklerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda, turizm yapıları kent temsilinde, yerel imajın farklı algılanmasında ve yanıltıcı bir biçimde turistlere aktarımında önemli bir role sahiptir.

1985 Yılı’ndan sonra, özellikle Akdeniz’de gelişim gösteren turizm sektöründe, mimari tasarım anlamında turistlerin zevk ve merakları doğrultusunda Osmanlı İmparatorluk Dönemi’ne veya Türklük İmajı’na ilişkin çevreler yaratılmaya başlanmıştır. 1991 Yılı’nda gerçekleştirilen, Uluslararası Turizm Mimarlığı Paneli’nde, bu tesislere ilişkin,

“Disneyland” analojisi yapılmış; doğaya yakın form kullanımının, Türkiye’deki Kent ve Mimari Üsluplara gönderme yapan tasarım yaklaşımlarının benimsendiği, belirtilmiştir (Atasoy, 1991).

Antalya’da bulunan turizm yapılarında ‘yerellik’ teması, mimari tasarım öğeleri olarak mekan ve iç mekanda yer almaktadır. Post-Modern (*kurgu mekanlar*) ve Modern Mimari’ye bir tepki olarak, geleneksel elemanların kullanımı hızla artmaktadır. Özellikle, ‘Geleneksel Türk Evi’ Kavramının sahip olduğu çatkı, saçak, cumba, kafes, payanda, plan şeması ve cephe sistemleri, Antalya Kenti’ndeki turizm yapılanmalarında sıkça uygulanmaktadır.

Bunun en temel sebebi, turizm yapılarının Antalya Merkezi, Kaleiçi Bölgesi’ndeki tarihsel birikim ve mirasa uyumluluğunun sağlanabilmesidir. Geçmişin geleceğe aktarımı ve kimlik durumlarının korunumu açısından, uygulamaların eksik, hatalı veya yetersiz oluşundan ötürü anlam durumu değişime uğramış yapıların meydana geldiği görülebilmektedir. Turizm mimarisi, konaklama yapılarındaki anlam kayıpları ve değişimi üç farklı biçimde ortaya çıkmaktadır.

1. Geleneksel veya Yerel Öğelerin Simgesel Kullanımı: Tasarım yaklaşımı olarak, işlevin yansıtıldığı formların, yöresel ve yerel elemanlarla, yapı bileşeni ve mekânsal donatı elemanları ile desteklenmesidir. Antalya Kenti içinde yer alan, Club Ali Bey Tatil Amaçlı Konaklama Tesisi, geleneksel ve yerel öğelerin simgesel kullanımına örnek olabilecek bir yapılanmada hizmet sunmaktadır.

Şekil (233,234,235,236,237,238) Club Ali Bey Tatil Köyü, Manavgat, Antalya; Genel Görünümler

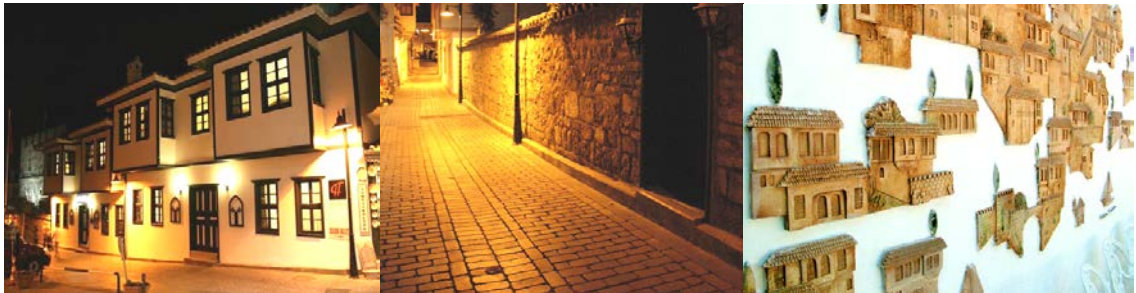
Şekil (239,240,241,242) Club Ali Bey Tatil Köyü, Mimari Referans Örneklemeleri; Sırasıyla, Selçuklu Dönemi'ne Ait Çini Bezeme; Süleymaniye Camii-Mimar Sinan; Geleneksel Türk Evi Örneği-Cumba;Şadırvan, Bursa Ulu Camii-Ali Neccar

Genel anlamda yapıda, Büyük Selçuklu Devleti, Osmanlı İmparatorluk Dönemi ve Birinci Milli Mimarlık Dönemi'ne ait öğeler kullanılmıştır. *Kafes, kubbe, kemer, saçak, tonoz, filgözü* gibi Osmanlı Mimarisi öğeleri ve Geleneksel Türk Bezeme sanatları görülmektedir.

Bir veya birden fazla mimari akımın, geçmişe dair mimari öğelerin, bulunduğu zaman ve dönem koşulları dışındaki kullanımı, bu yapıda anlam karmaşaları yaratan bir biçimde karşımıza çıkmaktadır.

Plan şemasında bu dönemlere ait tasarım kararları mevcut değildir. Bu sebeple, yapıda geleneksel ve yerleşme adına yapılan uygulamaların yalnızca toplumsal bellek ve hafıza durumlarında anlam değişikliklerine sebep olabileceği görülebilmektedir.

Antalya Bölgesi, Kaleiçi Kentsel Sit Alanı içinde yer alan, konaklama tesisi Alp Paşa Regency Suites, anlam yitimi veya değişimine sebep olan bir başka örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ölçek ve kapasitesi ile butik otel olma özelliği taşıyan yapı, Geleneksel Kaleiçi Konut Mimarisi örneğinin yeniden işlevlendirilmesi ile turizm amaçlı konaklama tesisine dönüştürülmüştür. Yapı kabuğu itibarıyla, varolan kent ve tarihsel dokuya uyumlu bir biçimde korunmuştur.

Şekil (243,244,245) Alp Paşa Regency Suites, Antalya,Kaleiçi Bölgesi

Şekil (246,247,248) Alp Paşa Regency Suites, Antalya, Kaleiçi Bölgesi, İç Mekan Düzenlemesine Ait Görünümler

Ancak, iç mekan tasarımında yeni arayışlar gözlemlenebilmekte ve modern, yerel değerlere ait çeşitli ve farklı öğelerin, sembolik bir biçimde kullanıldığı görülebilmektedir.

Sonuç olarak, her iki örnekte de, çevre, yapı kabuğu ve iç mekan, kentsel mekanın bir uzantısı olarak düşünüldüğünde, birbiri ile örtüşmeyen öğeler veya anlamlar barındırmaktadır. Farklılaşan, çeşitlenen yerel ve geleneksel mimari özellikteki elemanlar, ifade ettikleri bağımsız anlam durumu ile yapıda bütüncül bir fiziki birliktelik ve kimlik oluşturamamıştır.

2. Tarihi ve Kültürel Öğelerin Yorumlanarak Kullanımı: Tarihi ve kültürel öğelerin, yapı tasarımında kullanılırken yeniden yorumlanması, anlamsal kayıp veya değişikliklere yol açabilmektedir. Tarihi ve kültüre dayalı imgelerin yorumlanması sırasında çoğunlukla post-modern bir anlayışta ele alınması, o elemanın özgün ifadesinin fiziki olarak değişimine sebep olmaktadır.

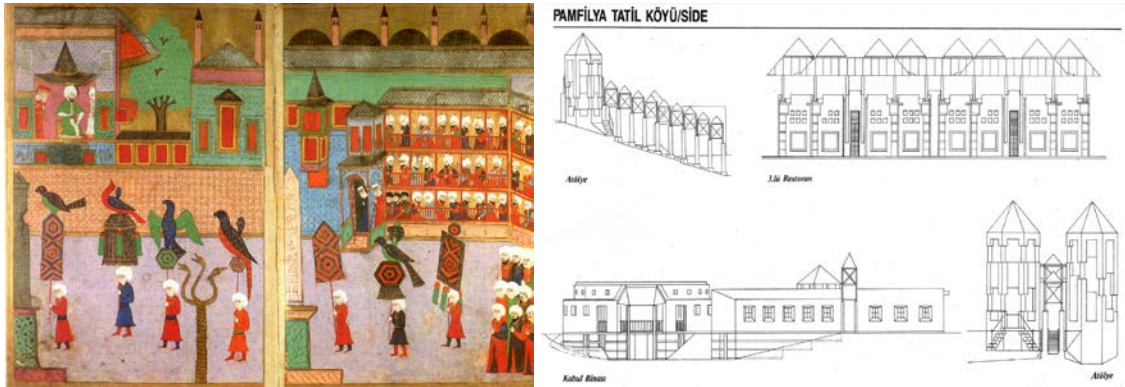
Şekil (249,250,251) Robinson Club Pamfilya, Side Antalya Genel Görünümler

Antalya, Side'de bulunan, Pamfilya Tatil Köyü, tarihi ve kültürel birikime ait öğelerin yeniden yorumlanması ile yapılandırılmıştır. Doğu Mimarisi, tasarımın temel

yönlendiricisi olarak görülebilmektedir. Burada geleneksel Minyatür Sanatı'nın, kent ve iç mekan görünülerinin kendine özgü gerçekliğinden faydalanılmıştır (Özbay, <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/562/8469.pdf>). Yapıda kullanılan formlar minyatürlerin yabancılaşma etkisinin bir yorumlaması olarak düşünülmelidir. Yapı bileşenlerinde, oran dışı ince uzun taşıyıcılar, masif kütleler ve basit geometrik formlu çatkı sistemi dikkat çekmektedir.

Şekil (252,253,254) Robinson Club Pamfilya, Side Antalya, Post Modern Anlayışta Yeniden Yorumlanmış, Minyatür Soyutlaması ve Doğuya Özgün Görme Biçimi

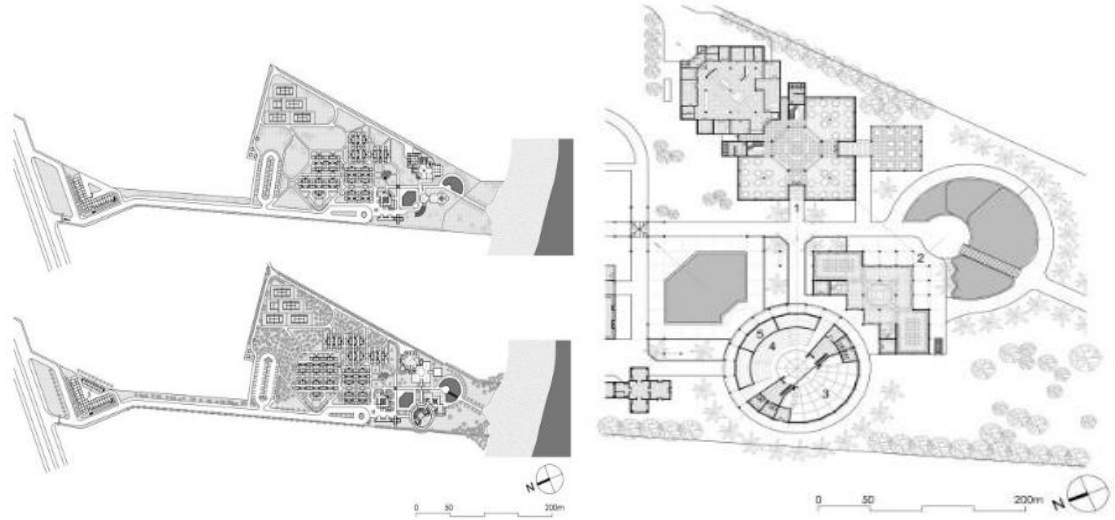

Şekil (255,256) Osmanlı İmparatorluk Dönemi, Minyatür Örneği; Robinson Club Pamfilya, Side Antalya, Post Modern Anlayışta Yeniden Yorumlanmış, Minyatür Soyutlaması ve Doğuya Özgün Görme Biçimi, Görünüşler

3. Yeni Arayışların Oluşturduğu Yeni Tasarım Yaklaşımları: Yeni arayışlar doğrultusunda, herhangi bir tasarım üslubu benimsenerek, tasarımda bağlamsalcılığın önemini yitimine sebep olan yaklaşımlar olarak tariflenmelidir. Anlam Kayıpları ve Değişimine Sebep Olan Durumlar başlığı altında incelenen bu alt başlık, bağlamından tamamen bağımsız bir tasarım anlayışını meydana getirmektedir. Antalya'da Aquarius Tatil Köyü, bu başlık içinde irdelenmesi gereken bir örnekleme olacaktır.

Şekil (257,258) Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye

Şekil (259,260) Sırasıyla, Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye, Vaziyet Planı; Yapı ve Yakın Çevre Planı

Aquarius Tatil Köyü, 1974 yılında imar planı ile başlayan, 1985 yılında mimari projenin uygulandığı dört yüz elli yatak kapasiteli bir turizm yatırımdır. 1974-83 yılları arasında Türkiye'de yaşanan ekonomik ve politik olumsuzluklardan dolayı yapıya dönüşemeyen proje, 1983-85 yılları arasında tamamlanmış, Club Aquarius adı ile işletmeye açılmıştır (<http://v2.arkiv.com.tr/p3996-club-aquarius-kastalia-tatil-koyu.html>).

Mekan dizgesi, kıyıya dik inen sokakların, avlulara bağlandığı bir yapıda oluşturulmuştur. Ortak açık mekanlar, peyzaja verilen önem ve kıyı ile kurulacak görsel etkileşim projenin planlamasına yön vermiştir. Tesis, açıldığı yıldan itibaren, devamlı artan ihtiyaçlardan dolayı yatak kapasitesini arttırmıştır. Rekreasyon amaçlı bölümlerine, kapasite artışı sebebiyle eklemeler yapılmış, yeme – içme, ortak eğlence hacimleri revize edilmiştir.

Projenin olumlu olarak nitelendirilebilecek özelliği, doğal çevrenin sürdürülebilirliğine önem verilmesi ve iyileştirilmeye çalışılmasıdır. Uygulama aşamasında, yapılandırıldığı arazi üzerinde herhangi bir doğal oluşumun zarar görmediği bilinmektedir. Antalya, kıyı bölgesine yapılandırılan tesis, plan şeması bakımından alçak kotlu yapılardan meydana gelmektedir. Böylece, doğal çevrenin algılandığı, beton yapılaşmanın görsel etkileşim dahilinde sınırlı tutulduğu bir tatil köyü olma özelliğindedir. Yapı, 1992 yılında, Akdeniz'de evre dl alan beş tesisten biridir (<http://v2.arkiv.com.tr/p3996-club-aquarius-kastalia-tatil-koyu.html>).

şekil (261, 262) Sırasıyla, Aquarius Tatil Köyü, Antalya, Türkiye,

Antalya Kenti içinde yer alan tatil köyü, Antalya'nın yerel özellikleri ile değil, modern bir üslup ile tasarlanmıştır. Diğer mimari ögeler bu üslupta, geçmişe dair referansların değişimi ile yapılandırılmıştır. Bu sebeplerden ötürü, modern kimlikli tatil köyü, yakın vresi ile ele alınmış, yalnızca fonksiyona yönelik bir yapı olarak düşünülmelidir. Kent ile kurulan ilişkinin zayıf olduğu ve kimlik tanımı açısından Antalya'ya değil, herhangi bir yere ait olabilecek bir yapı özelliğinde olduğu görülebilmektedir.

4.BÖLÜM

TURİZM MİMARİSİ BAĞLAMINDA YENİDEN İŞLEVLENDİRME OLGUSU

4.1. TURİZM MİMARİSİ VE KÜLTÜR VARLIKLARI

Kültür varlıkları, tezin önceki bölümlerinde değinilen kimlik, anlam ve kültürel sürdürülebilirlik kavramları ile doğrudan ilişkilenen, geçmiş ve çağdaş toplum düzeni arasındaki ilişkiyi kuran, sembol ve 'iz'ler bütünü olarak düşünülmelidir. Kültür varlıkları, taşınabilir ve taşınmaz kültür varlıkları olmak üzere iki ana başlıkta irdelenmekte, tarihi, sosyal, kültürel, estetik, döküman nitelikli ve politik değer çeşitlilikleri ile bütüncül bir kavram ve kültürel mirası meydana getirmektedir. Bunlara ek olarak, *turizm ve turizm mimarisini doğrudan etkileyen öğeleri oluşturmaktadır* (Korzay, 1993).

4.1.1. Taşınır Kültür Varlıkları

Taşınır kültür varlıkları, *plastik sanat öğelerini, mekansal donatı ile çeşitli belgeleri kapsamaktadır* (Ahunbay, 2009). Bu kapsamda, bir yapının herhangi bir ögesi de, taşınır kültür varlığı olarak konservatörler tarafından korunabilmektedir. Örnekle, yıkılmakta olan ve tarihi değeri olan bir yapının, kapı veya duvar resmi yerinde korunamayacak bir duruma gelerek, taşınır kültür varlığı olarak sınıflandırılabilir.

4.1.2. Taşınmaz Kültür Varlıkları

Taşınmaz kültür varlıkları, mekan ölçekli koruma gerektiren, yapı, yapının yakın çevresini ve sit alanlarını kapsamaktadır (Ahunbay, 2009). Taşınmaz kültür varlıkları, gayrimenkul değerler, *tekil veya çoğul yapı oluşumlarını* kapsayacak biçimde düşünülmelidir. Bu bağlamda, taşınmaz kültür varlıkları, genel anlamda sekiz alt başlıkta incelenmekte ve sınıflandırılmaktadır (Ahunbay, 2009). Sırasıyla bu sekiz alt başlık, Anıt ve Külliyeler, Sit Alanları, Doğal Sit Alanları, Tarihi Sit Alanları, Arkeolojik Sit Alanları, Kent Ölçekli Sit Alanları, Kırsal Sit Alanları, Karmaşık Sit Alanlarıdır.

Turizm mimarisini, taşınabilir ve taşınmaz kültür varlıkları meydana getirmekte, fiziksel ve anlamsal çevre bütünlüğünü oluşturmaktadır. Bu anlamda, yukarıda belirtilen sınıflandırma sonucunda kültür varlıklarının, fiziksel ve anlamsal çevre bütünlüğünün sürdürülmesi birtakım mimari müdahaleleri gerektirmektedir.

Kültürel mirasın, fiziksel ve anlamsal çevre bütünlüğünün sürekliliği, mimari müdahaleler süresince, farklı disiplinlerin birlikte çalışmasını gerektiren çoklu işbirliğini ifade etmektedir (Vakıflar Dergisi, 2011). Bu çoklu işbirliği, yerel anlamda Sivil Toplum Kuruluşları (STK), Tarihi Kentler Birliği, TAÇ Vakfı, Kültürel Mirasın Dostları Derneği, Müzeciler Derneği, Arkeologlar Derneği, Anadolu Sanat Tarihçiler Derneği, TEMA Vakfı, Geyre Vakfı ve benzeri, uluslararası nitelikte olan ICOMOS ve ICOM sağlamaktadır (, <http://www.icomos.org.tr/>).

4.1.3. Taşınır ve Taşınmaz Nitelikli Kültür Varlıklarının, Turizm Mimarisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşların işbirliği ile fiziksel ve anlamsal çevreyi oluşturan taşınır, taşınmaz nitelikli kültür varlıkları, mimari müdahaleler yolu ile geleceğe aktarılmaktadır (Anonim, Unesco, 1972).

Fiziksel ve anlamsal çevrenin sürdürülebilirliği, mimari tasarımda 'koruma' kavramı ile ilişkilenebilir. Koruma kavramı, doğal, tarihsel ve toplumsal bileşenlerin sürdürülebilmesi için önemli bir kriter olarak kabul edilmekte, yerel ve küresel boyutlarda belirli prensipler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. UNESCO (The United Nations Organization for Education, Science and Culture), ICOMOS (International Council on Monuments and Sites), Avrupa Konseyi, uluslararası, Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, yerel boyutlarda koruma ilkelerini düzenlemekte, gelişen koşullarda bu prensipleri belirlemektedir (<http://www.korumakurullari.gov.tr/belge/1-89919/tarihce.html>).

Yapı veya yapının genel çevresi, yukarıda belirtilen sekiz alt başlıkta sınıflandırılmakta ve bu başlıklara uygun (*Anıt ve Külliyyeler, Sit Alanları, Doğal Sit Alanları, Tarihi Sit Alanları, Arkeolojik Sit Alanları, Kent Ölçekli Sit Alanları, Kırsal Sit Alanları, Karmaşık Sit Alanları*), koruma kriterleri belirlenmekte, uygulanmaktadır. Ancak, koruma da dahil

olmak üzere uygulanmakta olan tüm mimari müdahaleler için bir standardizasyon gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu anlamda, Almanya'da, Gottfried Kiesow tarafından bir değerlendirme düzeni geliştirilmiş, koruma kavramının kişisel yargılardan uzaklaştırılarak bilimsel bir temelde gerçekleştirilmesi olanaklı hale gelmiştir (Bonelli, 1966). Hessen Eyaleti Anıt Koruma Müdürlüğü tarafından da kabul edilerek evrensel boyutta değerlendirme yöntemleri, dört ana başlıkta toplanmış ve sayısal değerler verilerek nesnel bir değerlendirme kriteri belirlenmiştir (Ahunbay, 2009).

A. *Sanat Tarihi Değeri*

B. *Şehircilik Yönünden Önemi*

C. *Tarihi Önemi*

D. *Teknik Önemi*

Bu bağlamda, yukarıdaki değerlendirme kriterleri doğrultusunda 80 puan ve üzeri değer taşıyan yapılarda, hiçbir değişikliğe izin verilmemekte, 60-80 arasında puan alan yapılarda sınırlı miktarda değişikliğe izin verilmektedir. 40-60 Arasında puan alan yapılarda ise cephe ve diğer mimari bileşenlerinde değişiklik yapılabilenekte, 40 puan ve altında değer taşıyan yapılarda yalnızca cepheleri ve bazı yapı ayrıntıları korunabilmektedir (Einführung in die Denkmalpflege, 1982).

Korunacak yapı değerlerinin saptanmasının ardından, saptama-belgeleme çalışmaları, çevre ile ilgili analizler, rölöve ve tipoloji çalışmaları yapılmaktadır. Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunumu, bu prensipler ve çalışmalar doğrultusunda, üç farklı yöntem ile ele alınmaktadır (Erder, 1977).

1. Sağlıklaştırma, Onarım, Yenileme, Temizleme: Tarihi çevre olgusunu oluşturan öğelerin büyük bir bölümü, günümüzde turizm sektörüne hizmet etmekte ve bu anlamda varolan değerlerin korunması amacıyla, küçük ölçekli müdahalelere maruz kalmaktadır. Bu anlamda, sağlıklaştırma, onarım gibi olgular, varolan malzeme ve

yapının sahip olduğu değerleri büyük oranda korumaya, özgün malzeme ile yenilemeye yöneliktir.

2. Varolan yapının yeniden değerlendirilmesi, Yeniden İşlevlendirme: Yapının bulunduğu çevre ve kentsel düzen değişiklikleri sebebiyle yeniden değerlendirilmesi ve turizm sektörüne bu anlayışta hizmet etmesi söz konusudur. Böylece varolan yapının anlamsal değer bütünlüğü korunurken, yeni fonksiyon tanımlaması ile yapının güncel zaman dilimine uyumu sağlanmaktadır. Özellikle, turizm mimarisi olgusunda yeniden işlevlendirme, ekonomik ölçekte bir pazarlama stratejisi olarak düşünölebilmektedir. Turizm mimarisi bağlamında yeniden işlevlendirme olgusu, varolan yapıların nitel ve nicel değerlerinin korunmasında etkin bir rol oynamaktadır.
3. Tarihi çevrede yeni yapı, Yeni ek Olgusu: Mevcut kent ve çevre dokusu içinde yer alan yapıların, yeni gereksinimler dahilinde, kütle boyutlarına ve mimarinin genel çizgilerine uygun dolgu (*infill*) yapılması gerekmektedir (Zeren, 2010). Varolan yapının, görsel ve anlamsal bütünlüğünün önüne geçen, baskın bir 'eklenti' yerine, çağdaş malzeme ve teknikler ile planlanmış, kent arayüzü ve dolu-boş oranına uygun bir ek planlanmalıdır.

Yukarıda belirtilen üç farklı yöntem ile, turizm mimarisini oluşturan ögelerin geçmiş ve gelecek ile olan bağlantısı korunmaktadır. Koruma kavramı, mimari anlamda fiziksel olarak gerçekleştirildiği kadar, anlamsal boyutu ile de gerçekleştirilmektedir.

Fiziksel ve anlamsal koruma kararları, tarihsel süreç içinde, çeşitli kurum, kuruluş, toplum ve medeniyetler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu mimari müdahaleler bütünü, katmanlaşmış bir yapı tanımlamaktadır. O halde, müdahale kararları, kendinden önce gerçekleştirilen ile birlikte algılanmaktadır.

Özellikle, turizm mimarisine ait yapılarda, koruma kavramı bakımından, katmanlılık olgusu incelenmeli ve anlamsal değişikliklerin, fiziksel yapı üzerindeki yansımaları denetim altında tutularak, kontrollü bir biçimde gerçekleştirilmelidir.

4.2. TURİZM MİMARİSİ VE KATMANLILIK OLGUSU

Taşınabilir ve taşınmaz kültür varlıklarının bütünü turizm mimarisi öğelerini oluştururken, tarihsel gelişim sürecinin fiziksel temsilini meydana getirmektedir. O halde, kentsel ve tarihsel gelişim süreci, turizm olgusu ile doğrudan ilişkilenebilir, tek bir döneme ait bileşenlerden, ya da Anadolu’da görülebileceği gibi, değişik kentsel düzenlerden meydana gelen dönemsel birlikteliklerin yansıması olarak düşünülmelidir (Brown, Izenour, 1977) .

4.2.1. Turizm Mimarisi ve Palimpsest Kavramı

Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tümü, kentsel anlamda tezin üçüncü bölümünde belirtilen kimlik, anlam ve bellek durumunu tanımlamaktadır.

Şekil (263,264,265) Mimaride Palimpsest Örneği; Sırasıyla, Kızılavlu, Bergama; Kızılavlu, Bergama, Cephe Örneği, *“Palimpsest kavramı mimaride, geçmişe ait yapılanmaların izinin yeni yapı cephe veya bölgelerinde varlığını şeffaf bir katman olarak sürdürmesi, anlamına gelmektedir.”*

Kentsel yapılanma içinde bu birliktelikler bütünü, katmanlılık kavramını desteklemekle birlikte, Baudelaire’in de belirttiği gibi, bir ‘hafıza’ durumunu içermektedir (Baudelaire, 1999). Bu anlamda, kent belleği sürekli yenilenen, katmanlaşan, yeniden yazılan anlamlılık durumlarının meydana getirdiği hafızayı, palimpsest (Collins English Dictionary, 2009) olgusunu meydana getirmektedir. Palimpsest sözcüğü, etimolojik köken bakımından Yunanca’dan gelmektedir. İki sözcüğün birleşiminden, ‘yeniden’ anlamına gelen ‘palin’ ve ‘kazanmış’ anlamına gelen ‘psestos’dan meydana gelmektedir (Tümer, 2008). Bu anlamda, kent ve kentin sahip olduğu değerler bütünü metaforik anlamda bir parşömen, kayıt cihazı, metin ve arkeolojik alan olarak düşünülmektedir. Palimpsest olgusu zaman ve mekana göre en az üç anlam durumu; birincil anlam (eski yapının anlam durumu), yeni anlam, birincil ve yeni anlamın birlikteliği *“hybrid creation”, taşımaktadır.* Birincil anlamın kısmi korunumunun yeni

anlam durumu içindeki fiziki görünümü bir tarih ve bellek buluntusu olarak kabul edilmelidir (Crinson, 2005).

Bu metaforik yaklaşım dahilinde turizm olgusu ve turizm olgusunun mimari biçimleniş ögeleri ele alındığında, yıkıma uğramış, yeniden yapılanmış veya restore edilmiş tüm değerlerin, fiziksel varlığı süregelmemekle birlikte anlamsal niteliklerinin yok olmadığı gözlemlenebilmektedir.

BİZANSLILAR
Roma İmparatorluğu
frizler
PEPİLER
osmanlı İmparatorluğu
TÜRKLER

Şekil (266) “yıkıma uğramış, yeniden yapılanmış veya restore edilmiş tüm değerlerin, fiziksel varlığı süregelmemekle birlikte anlamsal niteliklerinin yok olmadığı gözlemlenebilmektedir”

Sonuç olarak, turizm mimarisi olgusunda, Palimpsest kavramı, mimari tasarıma etki eden önemli bir kriter olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye ve özellikle turizm sektörünün gelişkin olduğu kıyı kesimlerinden Antalya Bölgesi'nde, bellek ve anlam durumlarının sürdürülebilmesi anlamında koruma ve yeniden işlevlendirme kavramlarının önemi ön plana çıkmaktadır. Bu iki kavram, hem taşınabilir hem de taşınmaz kültür varlıklarına müdahale etme anlamında birbirlerinden temelden farklı iki yaklaşımı temsil etmektedir. Yeniden işlevlendirme olgusu, varolan yapıyı çevreye dair iz ve anlamlılık durumlarının varlığının korunumunda önemli bir rol oynamaktadır (Lowenthal, 1985).

4.3. TÜRKİYE'DE TURİZM MİMARİSİNDE YENİDEN İŞLEVLENDİRME

Tarihsel gelişim süreci içinde değişen yaşam biçimi veya işlevler doğrultusunda birçok tarihi yapı özgün işlevinden mimari müdahaleler ile bağımsızlaştırılmaktadır. Bu bağımsızlaştırılma, *strüktürel anlamda 'eski' yapıların, yeni ekonomik kullanım sebepleriyle geliştirilmesi*, olarak da ifade edilebilmektedir (Austin, 1988).

Yeniden işlevlendirme kavramı (*adaptive re-use*), Yapıların 'geri dönüşümü' olarak da düşünülebilmektedir. Bu anlamda, *palimpsest* olgusu dahilinde, katmanlı yapı düzeni içindeki tarihi yapıların, uzun ve etkin bir biçimde koruma yöntemidir. Yapının yeniden işlevlendirilmesi, nitel ve nicel değerlerin sürdürülebilmesi amacı ile ortaya çıkmıştır (Binney, 1984).

Amerika, Kentsel Çevre Enstitüsü, yeniden işlevlendirme kavramını, *varolan yapının, geçmişe hizmet eden yeni işlevlerle yüklenerek, onarımlar geçirmesi*, olarak tariflemektedir ([Http://www.epa.gov/brownfields/cleanup_grants.htm](http://www.epa.gov/brownfields/cleanup_grants.htm)). Türkiye'de yeniden işlevlendirme olgusu, katmanlı yapıda ele alınabilmekte ve kültür varlıklarının birikimi sebebiyle de önemli bir oranla da yapı rehabilitasyonunu olanaklı kılmaktadır.

Turizm mimarisinde yeniden işlevlendirme olgusu, turizm endüstrisine hizmet etmekte ve buna paralel olarak, özellikle endüstri odaklı tasarlanmış, turistik amaçlar dahilinde planlanmamış yapıların dönüştürülmesini sağlamaktadır. Yapıların yeni işlevlerle yeniden hizmet sektöründe yer alması, ekonomik anlamda yapım maliyetlerini azaltmakta, böylece rehabilite olmuş yapıların anlamsal ve fiziksel varlığının korunmasını sağlamaktadır (Robert, 1989).

Türkiye gibi kültürel katmanlılığın yoğun olduğu coğrafi konumlarda, turizm mimarisinde yeniden işlevlendirme olgusunun değerlendirilmesi, yapı çeşitliliği ve ekonomik kalkınmanın gelişimine imkan tanımaktadır.

Turizm mimarisinde konaklama yapılarına dair yeniden işlevlendirme olgusunun ilk örneklerinden, *Pera Palas* ele alınmalıdır. İstanbul'da, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında inşa edilen Pera Palas, Türkiye Coğrafyası içinde Turizm olgusunun çıkış noktası olarak kabul edilen, Orient Express (Şark Ekspresi) seferlerine katılan yolculara yönelik, Alexandre Vallaury ve yardımcısı Henri Duray tarafından tasarlanmıştır. İlk Avrupa standartlarında inşa edilmiş yapı, elektrikli ısıtma, asansör gibi teknik donanımlara sahip oluşu ve dönem mimarisinin en temel özelliklerini barındırması sebebiyle, oldukça aktif bir biçimde hizmet sektöründe yer almıştır. Pera Palas'ın yeniden işlevlendirme çalışması ile Otel'in kentsel yapı içindeki tarihi konumu ve önemi korunmuş, turizm mimarisi bağlamında değerlendirilmiştir.

Şekil (267,268) Sırasıyla, Pera Palas Genel Görünüm

Şekil (269,270) Pera Palas, iç mekan düzenlemesi, yeniden işlevlendirme projesi öncesi ve sonrası

4.3.1. Turizm Mimarisinde, Yeniden İşlevlendirme Olgusu, Antalya Örneği, Türkiye

Yeniden işlevlendirme; varolan bir yapıya yeni bir işlev vermek, onu doğal bir mimari tasarım sürecine dahil etmektir. Her tasarımsal “karar” bağlamsal (contextual) olmak durumundadır. Bunun nedeni, tek halde bulunan bir yapının herkes tarafından algılanan tarihi bir işaret, bir belge, tarihi çevrede/kültürde bir süreklilik aracı olan temel öğeleri oluşturmasından kaynaklanmaktadır.

O halde, “Tarihi bir aurayı, formu veya malzeme kalıntısını yeni üretilen tasarım fikri ve teorisi ile korumak nasıl mümkün olabilir?” sorusu oluşmakta, tarihi bağlamı oluşturan elemanlara, etki edecek müdahalelerin çelişkili ifadesini ortaya çıkarmaktadır (Kirkwood, 2001). Tarihi dokuda yeni bir mimari doku yaratma, genellikle, yapıya yüklenen yeni anlamlar ile gerçekleşmektedir. Bu anlamlar, ek veya saklı elemanlar

yoluyla tarihten, ayırıştırma ve karşıtlık yaratma yolu ile sağlanmaktadır. Bunlara ek olarak, geleneksel olan ile tarihsel olan uzaklaştırılmaktadır.

Mimarlık Tarihi Kuramcısı, Steven W. Semes, “*In The Future Of The Past*” (2009)’da *koruma etiği* kavramını ortaya koymuştur. Semes’e göre, koruma konusuyla uğraşan her tasarımcı, mimar ve benzeri disiplinlerin belirli bir ortak etiği olmalıdır. Böylece disiplinler farklı dahi olsa, koruma konusunda bu ortak etik bünyesinde bir araya gelebileceklerdir. Burada vurgulanan ana fikir, herhangi bir mimari üsluba bağlı olmaksızın, örnekle, ne modern karşıtı, ne de klasizmi ön plana çıkarır bir koruma anlayışı meydana getirmektir. Özetle, yeniden işlevlendirmenin amacı, bütünlüğün sürekliliğini sağlayabilmektir.

Ancak tarihi yapılar, yaşayan canlılar olarak düşünüldüğünde, yerin yeniden üretimine kadar geçen süre ve müdahaleler de göz önünde bulundurulmalıdır; ancak bu şekilde bütünlüğün sürekliliği sağlanabilecektir. Bu bağlamda yeniden işlevlendirme olgusu, yapıların tarihsel sürecini, fiziki ve anlam bütünlüğünü korumak için uygun bir metod olmakla birlikte, yukarıda belirtilen Palimpsest olgusu ile ele alınması halinde, çok daha etkin bir biçimde gerçekleştirilebilecektir.

Turizm Mimarisinde yeniden işlevlendirme olgusu, Antalya Örneği, tezin önceki bölümlerinde belirtilen, anlamsal, kültürel ve fiziksel sürdürülebilirliğe konu olan, tarihi yapılaşma bölgesi, Kaleiçi Mahallesi’nden örneklemeler ile ele alınacaktır.

“ Antalya Kaleiçi, özgün kent dokusu nedeniyle 1972 yılında eski adıyla, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından ‘ Sit ’ Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Kaleiçi’nde, Turizm Bankası, Emanet Komisyonu, tüm konut dokusunun onarımının gerçekleştirilerek turizm yapısına dönüşümünü planlamıştır. Günümüzde Kaleiçi evleri çoğunlukla turizm amaçlı konaklama işlevi ile kullanılmaktadır” (Urfalıoğlu, 1995).

Geleneksel kent dokusunun hızla yok olduğu Antalya içinde, yerel mimariye ait korunmakta olan sınırlı sayıdaki Kaleiçi evleri örneği, yeniden işlevlendirme anlamında çalışma için önemli bir örnek teşkil edecektir.

Araştırmanın önceki bölümlerinde belirtilen, kültürün sürdürülebilirliği ve fiziki korunumun, yerel halk bilinci ile desteklenmiş olması, bu örneğin önemini ortaya koymaktadır.

Şekil (271,272) Antalya, Kale İçi, Sırasıyla, Bakım ve Onarımı Gerçekleşmemiş; Bakım ve Onarımı Gerçekleşmiş Konut Tipi, “ Antalya Kaleiçi, özgün kent dokusu nedeniyle 1972 yılında eski adıyla, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından ‘ Sit ’ Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Günümüzde Kaleiçi evleri çoğunlukla turizm amaçlı konaklama işlevi kullanılmaktadır ” (1995).

Antalya'nın sahip olduğu iklim koşulları ve yerel malzemeler, geleneksel konut mimarisinin kimlik kazanmasını sağlamıştır. Ancak, Antalya konut mimarisinin gelişimi, bütüncül kimlik ve coğrafya ile doğrudan ilişkilidir. Bu anlamda, Sedad Hakkı Eldem'in coğrafi konumlanmalara göre ayırdığı biçimlenmeler genel manada, *Türk Evi* olarak adlandırılmakta, Osmanlı ve Anadolu kimlikli yapılar olarak Antalya'da olduğu gibi, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde de görülebilmektedir. Özellikle gelişiminin Osmanlı İmparatorluk Dönemi'nde olduğu bilinmektedir (Eldem, 1984).

Yapı malzeme ve yapım tekniği bakımından geleneksel Türk Evi, döşeme, tavan, çatı, doğrama ve mekansal donatı elemanlarında ahşap kullanımı ağırlıklıdır. Mekan biçimlenişinde sofa ve avlu önemli bir yapıda, planlamanın parçasıdır. Dolgu malzemesi olarak ise genellikle kerpiç, taş, tuğla; çatı örtüsünde kiremit kullanılmaktadır. Geleneksel Antalya Konut Mimarisi'nde de, benzer yapım tekniği ve malzeme kullanımları görülmektedir. Ancak bunlara ek olarak, tavan, zemin kat, bahçe duvarları yaygın bulunan taş ile döşenmektedir. İklim koşullarından ötürü, çıkmalar, yaz mevsiminde gölge, kış mevsiminde ise yapıyı dış etkenlerden korumaya yöneliktir. Bu bölümünde, Kaleiçi Mahallesi'nde yer alan yapıların, yeniden işlevlendirildikten sonraki, fiziki durum ve temsiliyetleri irdelenecektir.

Kentsel sit alanı olarak koruma altına alınan Bölge'de, pek çok bireysel odaklı koruma çalışması yapılmıştır. Yapı ölçeğinde, koruma kavramının en büyük girdisi, yapının kullanımudur; kullanılan yapılar korunabilmektedir (Madran, 2000) . Bu anlamda, pek çok geleneksel konut, turizm amaçlı konaklama işlevi ile kullanılmaktadır. Hali hazırda çoğunlukla bireysel çabalarla korunmakta olan yapılarda, yukarıda belirtilen geleneksel doku örneğine ait bileşenlere dikkat etmek gerekliliği, çeşitli örnekler üzerinden görülebilmektedir.

Yeniden işlevlendirme olgusunun, Kaleiçi Mahallesi örneği olarak seçilen, Kauçuk Otel, bireysel girişimler ve Mimar, Bedii Tınmaz'ın çalışmaları ile korunmuştur. Yeniden işlevlendirme olgusu, Kauçuk Otel'de genel itibariyle yapı kabuğu ve iç mekan boyutu ile değerlendirilecektir.

Şekil (273,274,275) Antalya Kaleiçi Mahallesi, Restore edilmemiş Yapı Örneği, Restore edilmiş yapı örneği

Yapı, yakın çevresi ile irdelendiğinde, yapı malzemesi ve tekniği bakımından paralel bir yaklaşımda görülebilmekte, ancak mahalle genelinin cephe renk bütünlüğüne uyumlu bir yaklaşımda değildir. Cephede yeşil rengin kullanımı, Otel'in, diğer yapılardan ayırt edebilirliğini arttırmaktadır. Mahalle dokusunda, genel itibariyle kullanılmayan bir rengin uygulanması, bütüncül koruma fikri ile bağdaşmamaktadır.

Yapı genelinde, yeniden işlevlendirme çalışması; kabuğun restore edilmesi, iç mekanın ise yeniden yapılanması ile gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda, plan düzenine dair birtakım koruma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Burada, yöresel düzene ait avlulu bir düzenleme bulunmaktadır.

Şekil (276,277) Antalya, Kaleiçi Mahallesi Genel Görünüm (Kentsel Sit Alanı), Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, Genel Görünüm, Antalya, Türkiye

Şekil (278,279) Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, Genel Görünüm, Antalya, Türkiye

Bunun dışında yine *Geleneksel Türk Evi tipolojileri*(Eldem, 1984) 'nde görülen diğer alt mekanlar (örneğin, sofa) yeniden düzenleme sırasında, özgün özelliklerini yitirmiştir. Araştırmanın önceki bölümünde, turizm mimarisinde kimlik durumu üzerine irdelenen örneklerde olduğu gibi, iç mekan düzenlemesinde “*geleneksel veya yerel öğelerin simgesel kullanımı*” , Kauçuk Otel'de görülebilmektedir. Özellikle iç mekan düzenlemelerinde kullanılan, mekânsal donatılar, yöreye ait olmayan veya başka yerel özellikteki elemanlardan oluşmaktadır.

Özellikle, iç mekan düzenlemesinde, ıslak hacimlerde, yapının yerel kimliğinden tamamen uzaklaşarak, yeni yapım tekniklerine uygun malzeme ve yere ait olmayan öğelerin kullanılmıştır.

Yapının bütününde, eski ve yeninin, yeniden işlevlendirme olgusundaki çelişkili ifadesi görülmektedir. Burada, yapıya ve özelliklerine bağlı kalmak, yeni malzeme kullanımı ile işlevin yeniden yorumlanması arasında uyumsuz bir mimari ifade oluşmuştur.

Şekil (280,281) Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, İç Mekan Uyuma Alanı Görünüm

Şekil (282,283) Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, "Farklı üsluplara ait mekansal donatı elemanlarının kullanımı"

Şekil (284,285) Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi

Sonuç olarak, Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, geleneksel mimarinin, anlam, kimlik ve bellek durumlarının korunumda önemli bir ifadeye sahiptir. Ancak,

yeniden işlevlendirme olgusunun, turizm yapıları üzerindeki değerlendirmesi bir tasarımcı tarafından, geçmişi kopyalamak yerine, geçmişi yorumlamak yoluyla gerçekleştirilmelidir.

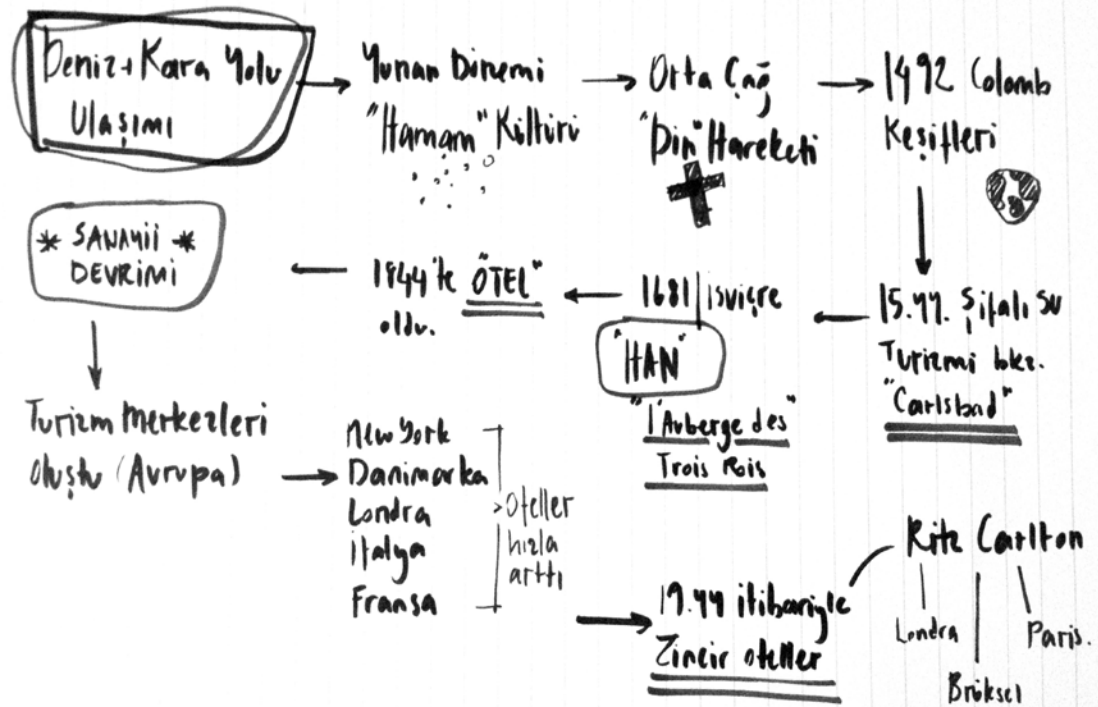
Şekil (286, 287) Kauçuk Otel, Yeniden İşlevlendirme Projesi, “Geleneksel Türk Evi Plan Şeması’nda, Avlulu yapının korunumu görülebilmektedir.”

Bu anlamda, yukarıda belirtilen Palimpsest olgusu, mimari müdahaleler için uygun bir referans kaynağı olarak düşünülmelidir. Geçmişe ait, mekânsal izlerin korunumu, katmanlı yapıda gerçekleştirilen bir yeniden işlevlendirme projesi, kültür, anlam ve bellek ürünlerinin sürdürülebilirliğini arttıracaktır. Antalya Kent dokusu içinde, yok olmakta olan tarihi mahallelerin, bu bağlamda ele alınması, kimliksiz ve yerden bağımsız mekanların üretimini engelleyecek bir çözüm yoludur.

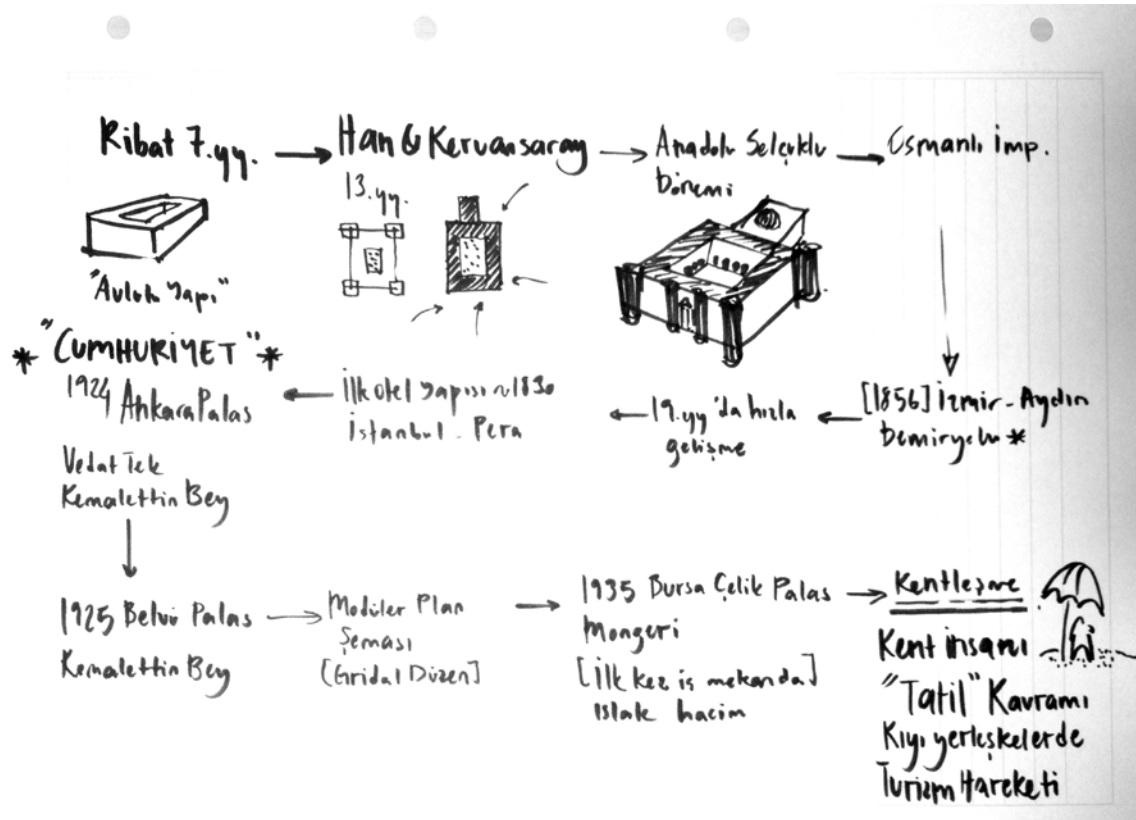
5.BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Turizm hareketliliği, belirli coğrafi konumlarda yaşayan kişilerin, çeşitli amaçlar doğrultusunda, katılımda bulunduğu planlanmış etkinlikler bütünüdür. Bu etkinlikler bütününe katılım gösteren kişiler, 'turist' olarak adlandırılmakta, kendi deneyimlerini, kimi zaman başka kişilerin deneyimlemelerinden etkilenerek oluşturmaktadır. Böylece, turizm hareketliliği içinde turistin istek ve beklentileri, fiziksel yapılanmaların oluşumuna sebep olmaktadır. Bu fiziki yapılanma, bulunduğu coğrafi konum için, toplumsal, kültürel, tarihsel ve mimari kimlik gibi ifadeleri meydana getirmektedir. Turist olgusunun istek ve beklentileri sürekli yenilenen anlam durumu ile (dönemsel, kültürel, ekonomik ve benzeri kriterler doğrultusunda değişen sosyolojik biçimlenme) turizm mimarisinin buna bağlı değişimine etki etmiş ve yapılı çevrenin tarihsel süreç içinde gelişimini gerçekleştirmiştir.

Tablo(2) Turizm Kavramı ve Mimari Gelişimin Dünya'daki Gelişim Süreci

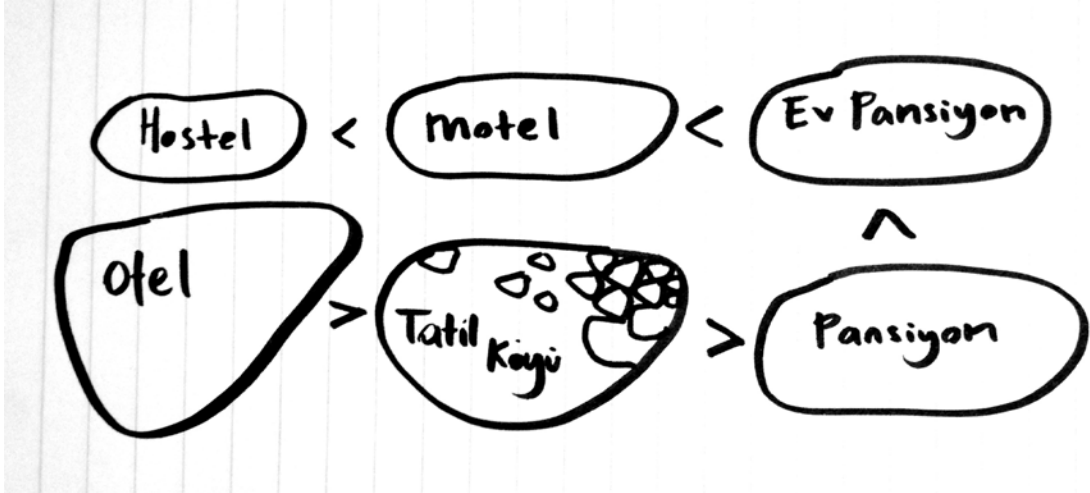

Tablo(3) Turizm Kavramı ve Mimari Gelişimin Türkiye'deki Gelişim Süreci

Tarihsel süreç içinde turizm mimarisinin, sosyal, kültürel, ekonomik ve evrenselleşme gibi kriterlere bağlı gelişim gösterdiği gözlenmiştir. Bu anlamda Dünya'da ve Türkiye'de benzerlik gösteren birtakım amaçlar dahilinde, turizm sektörünü ve mimarisini geliştirmeye yönelik politikalar belirlenmiştir. Ancak, küresel anlamda yaşanan rekabet ve kitle turizminin dünyanın en büyük sektörlerinden biri haline gelmesi, özellikle tezin araştırma gündemi Antalya Kent'i içinde yer alan turizm yapılarının biçimlenişine bağlı 'kimlik' arayışını meydana getirmektedir. Böylece, kimlik olgusunun, zaman ve mimari oluşum üzerinden değerlendirilmesi gerekliliği meydana gelmiştir.

Türkiye, Antalya Kenti, zaman ve mimari oluşuma bağlı değişimin, kimlik kavramının, irdelenebilmesi için çok çeşitli mimari örnekleme barındırmaktadır. Yapılan kaynak araştırmalarında, denetimsiz olarak çeşitlenen turizm mimarisi öğelerinin, Antalya'da ortaya çıkışının, çeşitli akım ve arayışlar sonucunda oluştuğu görülmüştür. Bu akımlar, yerelleşme, evrenselleşme, sinkretizm, bağlamsalcılık, neovarnekularizm olarak belirlenmiş ve örneklemleri ile irdelenmiştir. Örneklemler, kent yapılaşması içinde geçmiş ile gelecek arasında kalan mimari öğelerin oluşumunu, zaman ve mekan

olgusunu, kimlik/kimliksizlik durumlarını araştırmayı gerektirmiştir. Bu durumların ortaya çıkışının, kültür ve anlamlılık durumları ile ilişkilendiği gözlenmiştir. Böylece, turizm mimarisinde anlam ve kültürün sürdürülebilirliği yeni ve eski yapı olgusunda, önem kazanmıştır. Bu anlamda, çalışma, kimlik/kimliksizlik olgusu ve oluşumuna etki eden kavramların incelemesi ile devam etmiştir.

Tablo (4) “Küresel anlamda yaşanan rekabet ve kitle turizminin dünyanın en büyük sektörlerinden biri haline gelmesi, özellikle tezin araştırma gündemi Antalya Kent’i içinde yer alan turizm yapılarının biçimlenişine bağlı ‘kimlik’ arayışını meydana getirmektedir. Böylece, kimlik olgusunun, zaman ve mimari oluşum üzerinden değerlendirilmesi gerekliliği meydana gelmiştir.”

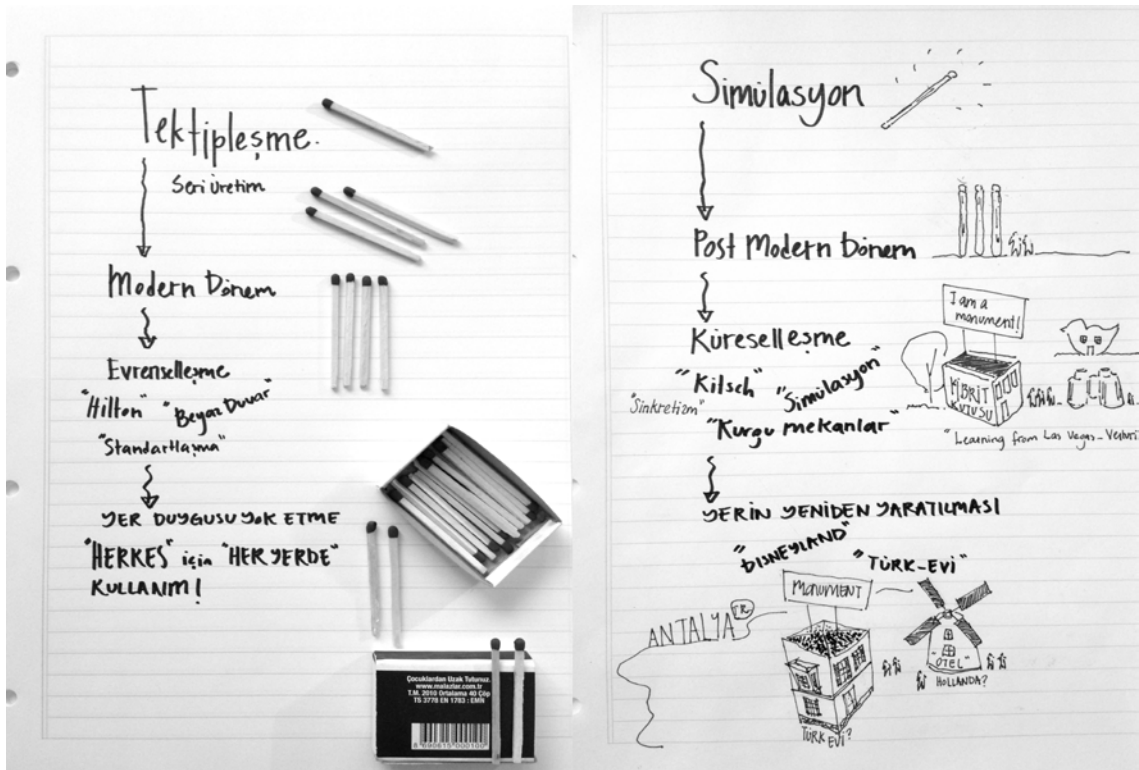
Sürdürülebilirlik kavramı, turizm mimarisinin biçimlenişinde veya varolan yapıların değerlendirilmesinde üç temel başlık ile ele alınmıştır. Sırasıyla, fiziksel, kültürel ve anlamsal sürdürülebilirlik kavramları, insan-iç mekan-yapı-kent ilişki durumlarının, kimlik veya kimliksizlik olgularının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda, turizm mimarisi olgusu, özellikle anlamsal ve kültürel sürdürülebilirlik kavramları ile irdelenmiştir. Yeni yapılaşmanın bağlam ile olan ilişkisi, tarihe ait kültür varlıklarının da fiziki korunumu, anlamsal ve kültürel sürekliliğin sağlanması durumunda son derece önemli olduğu görülmüştür. Akdeniz Bölgesi, Antalya’da bulunan turizm yapılarının yozlaşmaya uğramadan sürdürülebilirliği, fiziksel ve anlamsal bağlamda dört temel mimari prensibe bağlanmıştır.

- Turizm yapılarının doğru planlanması ve konumlandırılması
- Coğrafi konumun tariflediği yerel öğelerin, mimari yol ile aktarılması
- Kent gelişiminde katkı sağlayan yapıların rolünün tespit edilmesi

- Doğal ve kültürel peyzaja önem verilerek, bağlamdan uzaklaşılması

Bu prensiplere bağlı gelişim gösteremeyen turizm ögelerinden, Antalya, tarihi yerleşkesinde, Balbey Mahallesi örnek inceleme olarak yer almıştır. Buna göre, Balbey Mahallesi, yukarıda belirtilen prensipler doğrultusunda anlamsal ve kültürel bağlamda sürdürülememiş ve sonuç olarak 'metruklaşma' olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde yer alan tablo ile anlam ve kültür kayıplarının meydana gelişi açıklanmıştır. Kimlik olgusunu oluşturan, anlam, kültür ve bu olguların sürdürülebilirliği bir mekanın 'yer' olarak nitelendirilmesine imkan tanımaktadır. Araştırma yer olgusunun oluşumu ve yerden bağımsızlık kavramının gelişimi ile devam etmiştir.

Yer kavramı, sosyolojik, antropolojik, edebiyat, coğrafya ve mimarinin ilgi alanı olan ortak bir çalışma gündemidir. Mimari anlamda, yer olgusu, 'mekan' ve 'yer' olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, mekanın bir işlev dahilinde, fiziksel 'anlam' kazanması ile 'yer' olgusunun oluştuğu görülmüştür.

Şekil (288) Modern ve Post Modern Dönemleri, araştırmada incelenen kavramlar; şematik gösterim; "Antalya'da bulunan, yerden bağımsızlaştırılmış mekanlar, turist istek ve beklentilerine sunulan, anlık tüketim mekanları olarak karşımıza çıkmıştır."

Olgu, kentsel ögelere ait tarihsellikleri içererek, yapılı çevrenin biçimlendirilişinde, bağlam ile kurulacak etkileşimin metodunu oluşturmaktadır. Burada, bir mimari tasarım ögesinin, sahip olduğu işlevsel değerlerin, bağlamsal yapıda bütünlük oluşturması ile yer kavramını meydana getirebileceği ifade edilmiştir.

Tezin bu bölümünde, modern mimariye ait bir kavram olan, 'yer'in tartışması, post modern dönem mimarisi ile oluşan 'yerden bağımsızlık' kavramı ile birlikte irdelenmeye başlamıştır. Yerden bağımsızlık kavramı, Post Modernizm'in temel konusu olarak düşünülmekte, zaman ve mekanı birbirinden ayırtırmak yoluyla oluşmaktadır. Yerden bağımsızlık kavramı, turizm mimarisi, Antalya içinde çeşitli örneklemeler yolu ile incelenmiştir. Antalya'da bulunan, yerden bağımsızlaştırılmış mekanlar, turist istek ve beklentilerine sunulan, anlık tüketim mekanları olarak karşımıza çıkmıştır. Burada meta ögeler ve tüketim mimarisi ele alınarak, Fast-Food ve George Ritzer'in *Mc Donaldlaştırma* kavramı irdelenmiştir. Gelişen nüfusun ve turizmin, arz-talep dengeleri ile hızla ilerlediği, yapıların bağlamından tamamen koparak, yerellik kavramını yok ettiği, böylece anlamsal değer kayıplarına sebep olduğu gözlemlenmiştir. Tartışılan pek çok araştırma gündemi, kimlik ve kimliksizlik durumlarını meydana getirmektedir. Çalışma, kimliksizlik durumlarının örnek incelemeleriyle devam etmiştir.

Farklı coğrafi konumlardaki medeniyet ve toplumların kültürel ve tarihsel yapılanması, özgün kimlik durumlarını meydana getirmektedir. Belirtilen kimliksizlik durumunun turizm mimarisi bağlamında değerlendirmesi, Antalya Örneği üzerinden üç alt başlık ile irdelenmiştir. Bağlamından bağımsız veya taklit; bir örneklemiş; anlam durumunu kaybetmiş veya değişime uğramış yapılar olarak incelenmiş ve ortaya çıkış durumları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; aşağıda yer alan maddelerin bu kavramları meydana getirdiği düşünülmüştür.

- Bir tüketim ürünü olarak mimarinin kullanılması,
- Mimaride Evrensel boyutlu üslup kullanılması,
- Anlam değişikliklerine sebep olabilecek fiziksel biçimlenmeler,
- Tarihi doku ile uyumsuz öge kullanılması,
- Temalı oteller, kurgu mekanların yaratılması,
- Yerel mimari ve malzemenin yoksayılması; yozlaştırıcı biçimde kullanılması,

Bu sonuç dahilinde, yeni yapılaşma ile birlikte ortaya çıkan anlam, kimlik ve bellek durumundaki olumsuz durumların, tarihi kent dokusunun korunumu ve yeniden işlevlendirilmesi ile giderilebileceği düşünülmüştür. Çalışma, turizm mimarisi bağlamında Antalya Kent içi tarihi dokunun yeniden değerlendirilmesini inceleme yolu ile sürdürülmüştür.

Fiziksel ve anlamsal koruma kararları, tarihsel süreç içinde, çeşitli kurum, kuruluş, toplum ve medeniyetler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu mimari müdahaleler bütünü ise katmanlı bir yapıyı ifade etmektedir. Gerçekleştirilen bu bütüncül yapı, palimpsest kavramını meydana getirmekte ve çalışmada, yeniden işlevlendirme olgusunda ele alınması gereken bir olgu olarak saptanmıştır.

Antalya'da, yeniden işlevlendirme olgusuna örnek olarak Kaleiçi Mahallesi'nde bulunan bir otel incelenmiştir. Ancak, incelenen otel ve diğer tarihi dokuya ait ögelerde, yeniden işlevlendirme olgusunun, yapı kabuğu ve iç mekanın ayrıştırılarak düşünüldüğü gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, yapı kabuğu genel itibarıyla aslına uygun veya yakın bir biçimde korunmuştur; ancak iç mekan düzenlemesinin yeniden ele alındığı gözlemlenmiştir. Yapının yeni fonksiyonu ile birlikte sahip olduğu yeni değerler, herhangi bir tarihi iz veya doku taşımamaktadır. Böylece yapı anlam kaybına veya değişime uğrayarak kimliksiz ve yerden bağımsızlaşmış mekanları oluşturmaktadır. Turizme yönelik politika ve kararlar dahilinde, iç mekanın yeniden düzenlenmesi konusunun çeşitli kanun ve tasarılarla desteklenmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Varolan yapıların, iç mekan düzenlemesi yeniden ele alınırken, bu eksiklikten ötürü pek çok kimliksiz ve yerden bağımsızlaşmış yapı meydana gelmiştir.

Sonuç olarak, turizm yapılarında ortaya çıkan yerden bağımsızlık durumu, çeşitli politika ve yerel çözümlerinin eksikliği, bağlamdan uzaklaşma veya tamamen farklı dönem, 'yer'e ait olan yapılar/elemanlar ile meydana gelmektedir. Yerden bağımsızlaşma kavramı, fiziksel anlamda kirliliğe sebep olurken, kültürel ve sosyal yapıda yozlaşmayı tanımlamaktadır. Bu kavramın, giderilmesi veya yeni yapılar ile desteklenmemesi büyük önem taşımaktadır.

O halde, varolan yapıların değerlendirilmesinde, koruma kavramı, yapıldığı dönemin koşul ve durumlarının birer kalıntısı gibi düşünüldüğünde, mimari müdahaleler eski ve yeni yapılaşmayı birbirinden ayırmamalıdır. Antalya'da, kültür, anlam ve bellek

durumlarının korunumu, tarihi dokunun yeniden işlevlendirilmesi ve yeni yapılaşmanın 'yer'e ait biçimlendirilmesi ile mümkün olacaktır. Yeniden işlevlendirme kavramı, tehlikeli ve çelişkili bir müdahale yöntemidir. Burada tasarımcının, tarihi yapıyı bağlamından uzaklaştırmayacak bir takım kararlar alması gerekmektedir.

Öte yandan, tarihi olduğu gibi taklit etmek de bir başka kimliksizlik örneği olarak anlam durumlarının değişimine sebep olabilmektedir. Bir çözüm önerisi olarak, araştırmanın gündeminde yer alan katmanlı yapıda turizm mimarisinin yeniden ele alınması burada ön plana çıkmaktadır. Tasarımcılar, palimpsest olgusu dahilinde yeniden işlevlendirme kavramını, tarihi yapı içinde katmanlı bir yorumlama olarak gerçekleştirmelidir.

Ancak yeni yapılaşmalarda, coğrafi konum, iklim, sosyal yapı-çevre, tarihsel birikim, yapım teknik ve yöntemleri değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkacak 'yer'e özgü veriler doğrultusunda, bulunduğu coğrafyaya ait, 'yer'in ürettiği bir turizm yapısı meydana gelebilecektir.

Bu yüksek lisans tez çalışması, tüm bu kavramlar dahilinde, turizm mimarisi olgusunun güncel durumunu irdelemekte, tarihi yapıda varolan kimlik durumunun katmanlı yapıda korunabilmesini ve yeniden değerlendirilmesini; yeni yapıların ise 'yer' odaklı tasarlanması gerekliliğini önermektedir. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda, Antalya'daki, turizm mimarisine ait yapılarda, araştırma gündeminde irdelenen kavramlardan uzaklaşılabileceği düşünülmektedir.

Bu tartışmanın, ilerleyen araştırma gündemlerinde, yerin (yeniden) yaratımı ve yerden bağımsızlık, kimlik, anlam durumlarının sürdürülebilirliği ve yeniden işlevlendirme olgusunun gerçekleştirilebilmesinin önemli bir veri olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Özellikle, varolan yapı gruplarında, iç mekanın yeniden işlevlendirilmesi konusundaki yasal düzenlemeler, hızla oluşturulmalı, uygulama aşamasındaki projeler denetlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Adorno, Theodor, W., (2012), Kültür Endüstrisi, İletişim Yayın, 7.Baskı, İstanbul
- Ahunbay, Zeynep, (2009), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Akan, P., Korzay, M., (1993), *2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı* Paneli, Yıldız Teknik Üniversitesi Turizm Yapıları Araştırma ve Uygulama Merkezi (YUTYAM), Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, Türkiye
- Akcan, E., (1993), *Mimarlığımızda Kimlik – Yer İlişkisi ve İçerik Sorunu, Kimlik, Meşruiyet, Etik Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II*, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara
- Alexander, C., (1965), “A City is not a Tree”, Architectural Forum, 122(1-2), sf. 58-62
- Altunbaş, (2005), Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, s. 157
- Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2008), Nazım Plan Büro Başkanlığı, Bütünü 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Planlama Raporu, Antalya
- Arseven, C. Esat, “Han” maddesi, Sanat Ansiklopedisi, C.II, İstanbul, s.685-686
- Aslanapa, Oktay, (1986), Osmanlı Devri Mimarisi, İstanbul
- Aslanoğlu, İnci, (1980), Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Architecture of the Early Republic, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Atasoy, A., (1991), Uluşu Uraz, T., Tourism Architectural Design, International Symposium, Policies Planning-Design, Vol.3., Proceedings 2, Yıldız University Faculty Of Architecture, İstanbul, 76.
- Augé, M., (1997), Yer-Olmayanlar, Çev. T., İlgaz, Kesit Yayıncılık, s.127
- Austin, Richard, (1988), L. Adaptive Reuse: Issues and Case Studies in Building Preservation. David G. Woodcock, W. Cecil Steward, and R. Alan Forrester, editors. New York: Van Nostrand Reinhold Company
- Aydınlı, Semra, Mimarlıkta Estetik Değerler, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1993
- Ayverdi, E. Hakkı, (1973), Osmanlı Mimarisinin İlk Devri, Ertuğrul Osman ve Orhan Gaziler 630-805 (1230-1402)I, İstanbul
- Bardi, Edward, (2006), John Coyle and Robert Novack Management of Transportation. Thomson South-Western
- Barker, R.G., (1968), Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior. Stanford, CA: Stanford University Press

- Barthes, R., Gostergebilim İlkeleri, Kultur Bakanlığı Yay. 79
- Barthes, Roland, (1968), Elements of Sociology, Annette Lavers and Colin Smith (trans.), New York: Hill&Wang
- Baud-Bovy, M, and Fred R. Lawson, (1977), Tourism and Recreation Development. London:The Architectural Press
- Baudelaire, Charles, (1999), Baudelaire and The Art Of Memory by J.A. Hiddleton, Clarendon Press, Oxford
- Baudrillard, J., (1997), Tüketim Toplumu. (Çev. H. Deliceçaylı ve F. Keskin) Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Baudrillard, Jean, (1982), Simülakrlar ve Simülasyon, Çev:O.Adanır, 1.Baskı. İstanbul:DoğuBatı, s.226
- Bayer, M.Z., (1992), Turizm'e Giriş, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, İstanbul
- Bayer, M.Z., (1992), Turizme Giriş, İşletme Fakültesi Yayını No:253, İstanbul
- Beaver, Allan, (2002), A Dictionary of Travel and Tourism Terminology, Wallingford: CAB International,
- Benjamin, W., Das Passagen Werk, (2004), 2 Cilt, (der.) R., Tiedermann, Frankfurt: Suhrkamp., "Pasajlar, çeviri: Ahmet Cemal, YKY
- Berger, John, (2008), Ways Of Seeing, Penguin Design Series
- Beyhan, Ş., G., (2006), Ünügür, S., M., Turizm Yapılarında Kimlik Sorunu ve Belek-Kemer Örnekleme Çalışması, İstanbul Süleyman Demirel Üniversitesi, FenBilimleri Enstitüsü Dergisi, 10-2, 262-273
- Binani Can, Yakartepe, (2011), Çelebi, Elif, Makale: İstanbul's Modernization Period Hotels, Megaron, Cilt Vol.6., Sayı No: 2, Sf. 79-80
- Binney, Marcus, (1984), Our Vanishing Heritage. London: Arlington Books, Ltd.
- Bonelli, R., (1966), Principles of Architectural and Urban Restoration and Conservation, Encyclopedia of World Art, New York, C.XII, s.194
- Bottomore, T. B., (1998), Toplum Bilim, Der Yayınları, (Çev; Ünsal Oskay), İstanbul
- Bozdoğan, Sibel, (2012), Modernizm ve Ulusun İnşaası, Metiş Yayıncılık
- Bozdoğan, Sibel, Özkan, Suha, Yenal, Engin, (2005), Sedat Eldem, Architect in Turkey, Literatür Yayıncılık, Beyoğlu-İstanbul
- Braudel, F., (1995), Akdeniz, Mekân ve Tarih, 2. Baskı, Necati Erkurt (çev.), Metiş Yay.,İstanbul
- Brooks, Allen, H., (1979), Frank Lloyd Wright and the Desruction of The Box, Journal of The Society of Architectural Historians, Vol. 38, No.1, University of California Press

- Brown, D.S., Izenour, S., & Venturi, R., (1977), Learning from Las Vegas: The Forgotten, Symbolism of Architectural Form, Cambridge, Mass.: MIT Press
- BSTS / İktisat Terimleri Sözlüğü, (2004)
- Burkart, A., J., Medlik, S., (1990), Historical Developement Of Tourism, Centre des Hautes Etudes Touristiques, pg. 54, France
- Cannell, Mac, Dean, (1976), The Tourist: A New Theory Of The Leisure Class, New York, Schocken Books
- Cezar, Mustafa, (1977), Anadolu Öncesi Türklerde Sehir ve Mimarlık, İstanbul
- Chambers, Erve, (1997), Tourism and Culture: An Applied Perspective. Albany: State University of New York Press
- Charles E., Osgood, George J. Suci, and Percy H. Tannenbaum, (1967), The Measurement of Meaning (Urbana: University of Illinois Press), syf. 10.
- Christopher P. Cooper; Rebecca Shepherd, (1998), Tourism: Principles and Practice
- Clark, J., (1996), Kalkınmanın Demokratikleşmesi, (Çev: Serpil Ural) TÇV Yayınları, Ankara
- Cohen, Erik, (1972), Toward A Sociology Of International Tourism, Social Research Vol. 39, No. 1, Political Economics, pp. 164-182, Published by: The New School
- Coşkun, Necla, (1972), Kıyı Yerleşimleri, Kültür, Koruma, Kitsch, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Türkiye
- Creelman, M. B., (1966), The Experimental Investigation of Meaning: A Review of the Literature (New York: Springer Publishing Co.), s.15.
- Crinson, M., (2005), Urban Memory: History and Amnesia in the Modern City, London: Routledge
- Curtis, William J. R., (1996), Modern Architecture Since 1900. London: Phaidon
- Çelebi, Evliya, (1984), Seyahatname, CI-II, İstanbul
- Çeviri: Öğdül, Rahmi, Andrew Ballantyne, (2012), Mimarlar İçin Düşünürler, Yapı Endüstri Merkezi, Yem Yayın
- Çuhadar, S., (1989), Turizm Yapılarında Çağdaş Yapım Sistemleri, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Dann, Graham, (1996), The Language of Tourism. A Sociolinguistic Perspective. Wallingford: CAB International
- Deleuze, Gilles, (2007), Leibniz Üzerine Beş Ders, Çev. Ulus Baker, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul

- Dinç, H., (1995), "Kitle Turizmine Dönüşük Politikaların Faturası ve Karşı Tepki: Alternatif Turizm Arayışları", *Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım*, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Alanya, M.S.Ü. Şeh. Böl. Pln. Böl., s. 107-117
- Doğaner, S., (2001), Türkiye'nin Turizm Coğrafyası. Çantay Kitabevi, İstanbul
- Doğu, Orhan, (1994), Oteller, İstanbul: Birsen Yayın Evi
- Duru, B., (2003), "Kıyı Yönetiminde Bütünleşik Yaklaşımlar ve Ulusal Kıyı Politikası", Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara
- Eco, Umberto, (1991), Alımlama Göstergelimi, (çev. Sema Rifat), Düzlem Yayınları, İstanbul
- Ed. By Leach, Neil, (1997), Rethinking Architecture, A Reader in Cultural Theory, Eco, Umberto, Function and Sign: The Semiotics of Architecture, pg. 182, Routledge, London and New York
- Eldem, S.,H., (2002), Son 120 Sene İçinde Türk Mimarisinde Millilik ve Rejyonelizm Araştırmaları, *Arredemento Mimarlık*, Sayı 07-08, pg. 102-104
- Eldem, S.H., (1984), Türk Evi Osmanlı Dönemi, Cilt I, İstanbul, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı
- Emekli, Gözde, (2006), "COĞRAFYA, KÜLTÜR VE TURİZM: KÜLTÜREL TURİZM", *Geography, Culture and Tourism: Cultural Tourism*, Ege Coğrafya Dergisi, İzmir Aegean Geographical Journal, 51-59, Izmir—TURKEY
- Eralp, Dr.Ziya, (1983), Genel Turizm, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları:3
- Erder, Cevat, Tarihi Çevre Bilinci, Venedik Tüzüğü Tarihi Bir Anıt Gibi Korunmalıdır, Mimarlık Fakültesi Yayınları, No:24, ODTÜ Mimarlık Dergisi, 3,2: 167 – 190, Ankara, ODTÜ, 1977
- Erdmann, Kurt , Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts, Cilt 1-2, Berlin, Verlag Gebr. Mann, 1961-1976; Cilt 3 ve 4 Hanna Erdmann tarafından 1976 yılında yayınlandı.
- Erdoğan, Erkan, Ö., (2001), Türkiye'de Kitsch Mimarlık, Kökenleri ve Farklı Görünümleri Üzerine, *Arredemento Mimarlık*, Sayı.10, pg. 124-127
- Frampton, K., (1983), "Towards a Critical Regionalism: Six Points for An Architecture of Resistance", *The Anti-Aesthetic: Essays On Post-Modern Culture*, Editör: Hal Foster, Port Townsend: Bay Press, Washington, 16-30
- Frampton, K., (1982), *Modern Architecture - A Critical History*, Thames and Hudson Ltd., London
- Ghali, M.,A., (1976), *Tourism and Economic Growth: An Empirical Study*, *Economic Development and Cultural Change*, 24(3):527-538
- Giddens, Anthony, Çeviri: Kuşdil, E., (2012), *Modernliğin Sonuçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

- Goldhill, Simon, (2001), *Being Greek Under Rome: Cultural Identity, the Second Sophistic and the Development of Empire*. Cambridge, UK: Cambridge University Press
- Göksel, A.E., Kunalalp, S., (1989), "Establishment and Development of Hotels in 19th Century İstanbul",
I. International Congress on the History of Turkish - Islamic Science and Technology, İTÜ
- Graaf, Jan , and D'Laine Camp., (1997), *Europe, Coast Wise: An Anthology of Reflections on Architecture and Tourism*. Rotterdam: 010 Publishers
- Gramann, J.H., *Tourism and Resource Development Proceedings*, (1990), presented in *The Third Symposium On Social Science In Resource Management*, USA
- Grenzforther, Johannes, (2012), *Toward Independence, Let's Play With The World, Games, Art, Activism and Other Subversions*, Indecade
- Guiding Principles for Sustainable Design (Draft), (1993), NPS, Denver Service Center
- Gump, P.V.,(1971), A short history of the Midwest Psychological Field Station, 22, 436–457
- Gül, Melike, (2008), *Tarihi Kent Merkezlerinde Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: "Antalya Örneği"*, Akdeniz Üniversitesi
- Güran, Ceyhan, (1978), *Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi*, Ankara
- Güvenç, B., (1994), *İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, İstanbul*
- Hallam, Henry, (1899), *View of the State of Europe During the Middle Ages*. New York: D. Appleton & Co
- Hasol, Doğan, (2005), *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Eğitim Merkezi Yayınları, 9.Baskı, İstanbul*
- Heidegger, Martin, (2002), *Identity and Difference*, University of Chicago Press
- Herbert, D, (1985), *Haritage, Places, Leisure, and Tourism"* Haritage, Tourism and Society. Mansell Publishing, s: 1-20, London
- Hirsch, E., (2001), *Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri*. (Uyarlayan: Selçuk Baran Veziroğlu) Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Hitchcock, H., Russell, Johnson, Phillip, (1997), *Introduction To International Style, 1932*, W.W. Norton & Company, Reissue Edition, February
- Hudman, L.;Jackson, R., (2003), *Geography of travel and tourism*. Clifton Park, NY: Delmar Learning
- Ittelson, H.,William, (1974), *An Introduction To Environmental Psychology*, University of Minnesota, Holt, Rinehart and Winston

- İnceoğlu, M., İnceoğlu, N., (1985), Tatil Köyleri Planlama ve Tasarımında İşletmeci İlişkisi, Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, Yıldız Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İstanbul
- İpekoğlu, Başak, Terminology Relating To Buildings That Have Combined in Anatolian Seljuk Architecture, METU, PhD Thesis, Faculty of Architecture, April 1993.
- İstanbul-Dinçer, (1997), Füsün, Avrupa Birliği'nde Turizm ve Uygulanan Politikalar, Der Yayınları, İstanbul
- İzgi, Utarit, (1999), Mimarlıkta Süreç, Kavramsal İlişkiler, YEM-Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, (s. 94-95)
- Jansen, Verbeke, M., (1991), Managing and Monitoring The Tourism Carrying Capacity In A Historical City: The Planning Issues, paper presented at the 5th AESOP Congress in Oxford, England
- Jencks, C., (1973), Modern Movements in Architecture, Penguin Books Ltd., Harmondsworth
- Jencks, Charles, (1956), *What is Post Modernism?*, 4th Edition, Academy Press
- Jong-Jin, Kim, (1998), Sustainable Architecture Module: Introduction to Sustainable Design, National Pollution Prevention Center For Higher Education
- Kalpıklı, Ümit, (1998), Mimarlık Göstergesi-Nesne İlişkileri (İşaret-Belirti-Simge) Üzerine Bir İnceleme, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Karamagaralı, Haluk, (1979), "Anadolu Selçuklu Kervansarayları", *Önasya Dergisi*, S.61-62, s.4-5, İstanbul
- Keleş, Ruşen, (2008), Ulusal Turizm Politikaları, Turizm ve Mimarlık Sempozyum'2, ULUSAL TURİZM POLİTİKALARI ve MİMARLIK, Antalya, 31 Ekim-1 Kasım 2008, Mimarlar Odası Antalya Şubesi
- Kirkwood, N (Ed.), (2001), *Manufactured Sites: Rethinking the Post-Industrial Landscape*, New York, NY: Spon Press
- Koffka, K., (1922), Perception: and introduction to the Gestalt-theorie. *Psychological Bulletin*, 19, 531-585.
- Kortan, Enis, (1997), "1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi", Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- Kortan, Enis, (1993) Geleneksel Değerlerin Güncel Yorumu Üzerine, *Mimarlık Dergisi*, Ankara, 251, 60-61
- Korzay, Meral, (1993), Akan, Perran, 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Paneli, Tebliğ ve Tartışmalar, Yıldız Teknik Üniversitesi Turizm Yapıları Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul
- Kostof, Spiro, (1991), *The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History*, (sf.98-100) Boston, Massachusetts: Bulfinch Press
- Kuban, Doğan, (1985), "A Survey of Modern Turkish Architecture" in S. Cantacuzino (ed) *Architecture In Continuity*, N.Y. Aperture, pp. 64-75
- Kuban, Doğan, (2000), *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*, Kuram ve Uygulama, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul

- Lampugnani, M. ,V., (1989), Encyclopaedia of 20th Century Architecture, NewYork, p. 302
- Lanckoroński, K., G. Niemann ve E. Petersen, (1892), Städte Pamphyliens und Pisidiens I-II, Viyana
- Lang, Jon T., (1974), Designing for Human Behavior: Architecture and the Behavioral Sciences. Stroudsburg, Pa: Dowden, Hutchinson & Ross
- Lanquar, R., (1991), Turizm-Seyahat Sosyolojisi, Çev: G. Öztunalı Kayır, İstanbul: İletişim Yayınları
- Lasansky, D. M. & McLaren, B. (2004). Architecture and tourism: perception, performance and place. Oxford, UK: Berg Publishers
- Lee, T., (1968), Urban neighborhood as a socio-spatial schema. Human Relations, 21(3):241–267
- Lefebvre, Henri., (1974), La Production de l'espace. Paris: Anthropos
- Lewin, K., A., (1935), dynamic theory of personality, New York: McGraw-Hill
- Lewis, R. C., (1993), Hospitality management education: here today, gone tomorrow. Hospitality Research Journal, 17(1). 273-783
- Lowenthal, D., (1985), The Past is a Foreign Country, Cambridge, England: Cambridge, University Press
- Lynch, Kevin, (1960),The Image Of The City, Cambridge, MIT Press
- Madran, Emre, (2000), Koruma İmar Planları ve Antalya, Kaleiçi Örneği; Tarihi Dokuda Yeni Yapılaşma, ODTÜ-Mimarlık Bölümü
- Mamoozadeh,A., McKee,D., L., (1990), Developement Through Tourism, Vol. XXXV, 2
- Mathieson, A., and Wall, G., (1982), Tourism: Economic, Physical and Social Impacts, Singapore: Longman Publishers, Ltd.
- McLaren, D., Brian, Lasansky, Medina,D., (2004), Architecture and Tourism:Perceptions, performance and place, New York, Berg Publishers
- Mieczkowski, Z., (1985), The Canadian Geographer/Lé Géographe Canadien, The Tourism Climate Index: a method of evaluating world climates for tourism, Vol:29, Issue:3, Pg.220-233
- Neufert, Ernst, (2008), Yapı Tasarım, Beta Yayın Dağıtım A.Ş., 35. Baskı, sf.451
- Nicolau, Antonio, (2009), Director of Cultural Relations, Agencia Espanola de Cooperacion Internacional para el Desarrollo, Spain, The Mediterranean: A Place of Syncretism Fertile For Cultural Interaction, Spain Turkey Civic Forum, REINFORCING BILATERAL RELATIONS FOR A COMMON EUROPEAN VISION, Institut Europeu de la Mediterrània, Barcelona
- Norberg, Schulz, (1976), Christian, Heidegger's Thinking on Architecture, Perspecta: The Yale Architectural Journal, n:20, (sf. 61-68)

- Ortacesme, V., Erdogan, R., (2008), *Tourism and Changing Regional Landscapes in Antalya, Turkey*. ECLAS Conference 2008: New Landscapes, New Lives, New Challenges in Landscape Planning, Design and Management (11-14 September 2008), Malmö, Sweden.
- Ovalı,Kısa Pınar, (2007), Y.T.Ü Mimarlık Fakültesi, E-Dergi, Megaron, Cilt 2, Sayı 2
- Özbey, F. R., (2002), "Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Turizm Kalkınması", *Sustainable Tourism Development In Globalization Progress, Globalization and Sustainable Development, International Scientific Conference, Book.4, pg.135, Varna*
- Özdemir, M., (1992), *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara, T.C. Turizm Bankası A.Ş. Yayınları
- Özdemir, Mehmet, *Turizmin Türkiye nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara, 1992
- Park, Sharon C., (1998), *Sustainable Design and Historic Preservation*, CRM,No:2
- Pearce D., "Tourism today", Longman, Essex, 1995.
- Perin, Constance, (1970), *With man in mind; an interdisciplinary prospectus for environmental design*,The MIT Press, Cambridge
- Peter Eisenman, Giuseppe Terragni, (2003), *Transformations, Decompositions, Critiques*, New York, The Monacelli Press
- Pinkey, T., (1993), *Modernism and Post Modernism*, The Blackwell Dictionary of Twentieth Century Social Thought, W. Outwhite, T. Bottomore (Eds.), Oxford, Blackwell, sf.390-1
- Rapaport, A., (1983), *Development, Culture Change and Supportive Design*, Habitat International, Vol:7, No: 5-6, Pergamon Press, 256
- Richard Sharpley, David J. Telfer, (2002), *Tourism and Development: Concepts and Issues*, Channel View Publications
- Ritzer, George, (1996), *Toplumun McDonaldlaştırılması, Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme*, Pine Forge Press, Ayrıntı Yayınları
- Robert W. McIntosh, Charles R. Goeldner (1990), *Tourism*, John Wiley & Sons Inc; 6th Rev Ed edition
- Robert, P., (1989), *Adaptations: New Uses for Old Buildings*, New York, NY: Princeton, Architectural Press
- Rutes, A., Penner, R., (1985), "Hotel Planning And Design", Whitney Library of Design, New York, 89-169
- Sancar, F.,H., *A Behavioral Definition of The Vernacular and Implications for Authenticity in Regionalist Architecture*, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean Proceedings-1, Yıldız University Press, İstanbul, 192-196.

- Schulz, Norberg, (1980), *Genius Loci, Towards a Phenomenology of Architecture* Rizzoli, New York
- Semes, W., Steven, (2009), *The Future of The Past: A Conservation Ethic for Architecture, Urbanism and Historic Preservation*, Institute of Classical Architecture and Classical America, W.W. Norton & Company Incorporated
- Sharpley, R.; Telfer, D.J. (Eds.), (2002) *Tourism and development: concepts and issues*. Clevedon, UK: Channel View Publications. Oxford, UK; Burlington, MA., ButterworthHeinemann.
- Singh, Ranbir, (2008), *Jaisalmer: Art, Architecture & Tourism*. Gurgaon, Haryana, India: Shubhi Publications
- Tanyeli, U., (1999), "Dönem Tanığı Olarak Doğaçlama". In *Improvisation: Mimarlıkta Doğaçlama ve Behruz Çinici*, Ed. Tanyeli, U. Boyut Yayıncılık, İstanbul
- Tanyeli, U., (2001), *Sedad Hakkı Eldem*, İstanbul, Boyut Yayın Grubu
- Tanyeli, Uğur, (2011), *Rüya, İnşa, İtiraz, Mimari Eleştiri Metinleri*, Boyut Yayıncılık, sf.30
- The Wttc Report: Research Edition. Brussel: WTTC, 1993
- Tosun, Ş., G., *Turizm Yapılarında (Özelde Tatil Köylerinde) Kimlik Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 177-179, 1999.
- Tourism and Architectural Design*, International Symposium on Architecture of Tourism in The Mediterranean, Yıldız University, İstanbul, 13-16 October, sf.73-78, 1991
- Towner, John, (1985), *The grand tour: A key phase in the history of tourism*, *Annals Of Tourism Research*, Volume 12, Issue 3, Pg. 297- 333
- Tschumi, Bernhard, (1996), *From the Article of Spaces and Events*, *Architecture and Disjunction*, MIT Press
- Turan, Osman, "Selçuk Kervansarayları", *Bellekten*, X, Ankara, 1946, s.471-495.
- United Nations World Tourism Organization, *About UNWTO*, 2007
- United Nations, (1987), *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*
- Urfaloğlu, N., (1995), *Antalya, Isparta ve Burdur Evleri'nde Cephe Biçimlenmesi*, Doktora Tezi, Y.T.Ü., İstanbul
- Usta, Ö., (2001), *Turizm 1-2*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- Vakıflar Dergisi, Sayı No:35, Haziran 2011

- Vitruvius, Pollio, (1914), Ten Books on Architecture, translated by Morgan Morris Hicky (Harvard University), Cambridge, Harvard University Press, London: Humphrey Milford Oxford University Press
- Weston, Richard, (2011), 100 Ideas That Changed Architecture, Laurance King Publishing, London
- Winfield-Pfefferkorn, Julia, Master Thesis Of The Branding Of Cities, 2005
- Yağcı, Özge, Antalya Tarihi Kent Merkezi Gelişim Süreci (2009), TMMOB, Şehir Plancıları Odası, Antalya Şubesi, www.spo.org.tr, Erişim: 2013
- Yalçın, G., (1997), "Kervansaray" maddesi, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, İstanbul, c: 2; 998– 1000
- Yenen, Zekiye, (1993), Criteria Appropriate For Guiding Sustainable Tourism Developements, Proceedings Of The Pannel Presentations, 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Paneli, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul/Türkiye
- Yıldız, Selin, (2011) Kerestecioğlu Öztürk, Funda, Architectural Identity in Changing Historical Areas: The Street Facades in Talimhane, Megaron, E Dergi, Cilt Vol 6, Sayı No:3, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
- Yılmaz, L., (2002), Antalya Bir Ortaçağ Türk Şehir Mirası ve Şehir Dokusunun Gelişimi, (16.YY'ın sonuna kadar) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Yırtıcı, H., (2002), Tüketime Mekansal Örgütlenmesinin İdeolojisi, Mimarlık Ve Tüketim, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, sf. 6-23-24, İstanbul
- Yudell, Leslie, (2007), Architectural Record
- Zeren, Tanaç, Mine, (2010) Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu, (Çağdaş Yaklaşım Örnekleri), Yalın Yayıncılık